כל ספרי

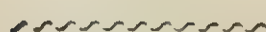
פרץ בן משה סמאלענסקי

שמחת חנף

או

אהבה התלויה בדבר.

ספור

בהוצאת בית מסחר הספרים

של מרדכי קאַצענעלענבאגען בווילנא.

ווארשא

בדפוס „הצפירה", מאַראַנסקא 2

תרס"ה

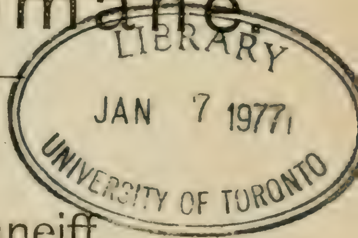
P. Smolensky's

sämtliche Werke.

Novellen

&

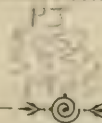
Romane.

V.

Symchas Chaneiff.

Verlag von M. Katzenellenbogen, Wilna.

WARSCHAU,

Buchdruckerei von „HACEFIRA“ Marjańska № 2.

1905.

СОЧИНЕНІЯ

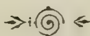
П. М. Смоленскаго.

Повѣсти и Романы.

V.

Симхасъ Ханейфъ.

Изданіе М. Каценеленбогена, Вильна.

ВАРШАВА,
Въ Типографіи „ГАЦЕФИРА“ Марьянская № 2.
1905.

Дозволено цензурою 12 Февраля 1905 г. Вильна

דברים אחדים.

הספר הזה הוא הבכיר לי, אותו הוליד רוחי בראשונה, אף כי חזה שמש אחרי אחיו הגדול ממנו, הוא התועה בדרכי החיים. אותו כתבתי עוד בהיותי באדעססא ימים אחדים אחרי אשר כתבתי את הגמול, אשר הוא חצי העתקה וחצי מעשה ידי ואת „בִּקֹרת תהיה" אשר נדפסה במחברת מיוחדה במחברת הראשונה, אשר אמר ה' אר"ז המו"ל את המליץ להוציא לאור כמה ארבע פעמים בשנה.

החפץ לראות מכת"ע כהשחר עלה אז על לבי, מכת"ע אשר פניו יהיו מועדות לא רק להמון ולנערים, אשר יחפצו אך בהתגלות לבם, ואשר רק בתנאי הזה יחזיקו בידי המו"ל, כי אם לאלה אשר בלי משא פנים ומקח שוחד יביאו במשפט פעלי הסופרים אשר כבר מתו והחיים כיום, ובדבר הזה דברנו כפעם בפעם את ה' אר"ז כי יוציא כהוספה להמליץ לכל הפחות ארבע פעמים בשנה חוברת שבה יבאו מאמרי בקורת וספורים וכאלה, ואני נדרתי לעבוד עבודתי בכל לבי בלי מחיר רק למען החזיק בידי המכת"ע הזה. ולהחוברת הראשונה כתבתי את המאמר „בִּקֹרת תהיה" על הספר אלישע בן אבויה ללעטטעריס. הקטרת אשר העלו רֹב הסופרים באף המשורר הזה בעד הפֹעל הזה, בלא משפט רק בשפת חנף או מחסרון דעת, היתה כעשן באפי. ואם אמנם גם בעיני היה אז כמשורר גדול, כי החנפים אצלו מרוחם עלי, והשיר יונה הומיה, אשר לקח לבי בעוד נער קטן הייתי, ענד לו גם אחרי כן עטרת משוררים מאד נעלה בעיני, אך הספר זה פקח את עיני לראות כי שגיתי עד מאד. על פֹעל גאֶטהע כבר היה משפט ערוך בלבי וכאשר שמעתי כי הספר הזה נעתק לשפת עבר ששתי מאד מאד על השמועה ואני

הייתי הראשון אשר שלמתי בכסף מלא מחירו, כי לזאת נכספה נפשי מאד לראות את הספרים הראויים להיות לאור עמים, כספרי שעקספיר, מילטאָן, דאנטע וגאֶטהע ודומיהם, בשפת עבר. אך כאשר ששתי על השמועה כן קצפתי קצף גדול על מראה עיני, כי הבל ומעשה תעתועים ואחיזת עינים מאין כמהם ראיתי בהמלאכה הזאת, אחיזת עינים אשר חרפה היא לעֹשֶׂה והרפה גדולה ממנה לאלה אשר בעבורם נעשתה, כי זה היה לי לאות נאמן כי המעתיק חשב את כל קהל קוראיו לפתאים אין לב, אשר יאמינו לו על דברתו ככל אשר יגיד להם, ואשר באמת כן היה, כי היא הגיד להם דברים שלא היו בעולם וקהל קוראיו פצחי פה וישמעו וינועו וישתוממו על הנפלאות. ואחרי אשר ראיתי כל אלה כי לא רק כי חטא ואשם במלאכתו בשגגה, כי אם גם בזדון, ולא את פויסט אף לא את בן אבויה הציב לעינינו כי אם את איש כסיל מִ־לֵּל ככלב רעב ומקלל את יומו כאשה הומיה ופתיות *) לכן אמרתי אניף ידי על הפֹּעל הנבזה הזה ואגלה קלונו ברבים ואפרסם את החנפים אשר בלי דעת תהלה לו

---

*) את השיר „שלום לך אקרא" הפצתי בתהלה לתת בספר הזה על פי העתקת לעטעריס, כי אחרי אשר הניחותי רוחי בספר „בן אבויה" עלתה מחשבה על לבי אולי הפרזתי על המדה והכאבתי לבו יותר מדאי ובקשתי בכל לבי לעשות לו נחת רוח, ובכן חפצתי לתת את השיר הנכבד ההוא בהעתקת לעטעריס ולכנות בשמו, למען יראה ויוכח כי את הטוב אקבל כאשר ברע תגע נפשי, אולם מה השתוממתי בקחתי את הספר בן אבויה בידי ולא מצאתי את דברי פויסט אשר בקשתי לתת אותם לפני הקוראים. אני רצבתי את פויסט לעמת המלט, ואמרתי: בעת אשר המלט יפחד ממות הנה פויסט י׳. בבטחה את הצנצנת כי לא יפחד מהמות ולהפך כי הוא בעיניו כגואל ופודה מכל רע, ובהגיעי עד המקום ההוא בספר בן אבויה והנה לנגד עיני קנים והגה והי; המעתיק ישים דברים בפי פויסט, כי יפחד ולבו יחיל מיום פקודה ומכל רעה שלא תבא. ובדבר הזה הראה כי גם לא נסה להתבונן אל חפץ המחבר, כי אם עשה מלאכתו כשכיר יקוה שכרו.

שמחת תגף

הכבירו. ואת הבקרת הזאת אסף ה׳ צ״ב אל המחברת, אף כי מאנתי להסכים לו לשנות בה מִתְּהִלָּה לִתְהִלָּה. ובכן נדפסה הבקרת למגינת לבי כי היא מלאה שגיאות הדפוס כרמון, עד כי גם המבינים לא יבינו בה דברים רבים, ולמגנת לב ה׳ צ״ב, אשר נחם מאד על זאת אחרי כי נחרו בו אוהבי לעטטערים על הדבר הזה.

ובעצם העת ההיא כתבתי את הספר הזה. בעת ההיא עלתה מחשבה על לבי לדבר דבר משפט על פעולות החוזים הגדולים בעם ועם, לכרות אזן לרֹב הקוראים בשפת עבר, למען ידעו פֹּעל פעלו החוזים ההם, ילאֵ יִשְׁאֵי יָעֵוד בדברי הבל ולא ישישו אלי גיל בבֹא לידם העתקה מספר אשר גם בשפתו נוח היה לו שלא נברא. אך למען תפוש אותם בלבם ולא תהיה להם הקריאה כעמל ועבודה אמרתי לשים דברים בפי יצורי הדמיון, למען יקראו ספור המושך את הלב ובין כה וכה יקשיבו גם דבר משפט. ולדבר הזה גמרתי אֹמר לכתוב מספר ספורים. אשר בכל אחד מהם יבֹא משפט איזה סופר או חוזה. וגם את הספורים האלה אמרתי לתת להחוברות ההנה. אך ה׳ צ״ב אחרי אשר קרא עלים אחדים, שאלני כמשתומם: המבלי אין ספרים בשפות החיות להעתיקם כי תבקש לכתוב בשפת עבר?! וכאוהב נאמן יעצני לבחר בהעתקית, וכן היה גם דבר אחד מאוהבי, כי בעיניהם היה גדול הרבה יתר כבוד מעתיק מכבוד מחבר. ובגלל הדבר הזה סגרתי את הספור הזה בארגז וגם התועה בדרכי החיים אשר יותר ממחצית החלק הראשון כתבתי עוד בעיר ההיא הנחתי למשמרת עדי בואי הנה והחלותי להוציא את השחר לאור. ובדעתי היה לתת בתחלה את שמחת חנף ואחרי כן את התועה, אך בטלתי את רצוני מפני רצון יועצי ובכן יצא התועה לראשונה. וזאת היתה הסבה כי לא הוספתי עוד לכתוב ספורים אשר בהם יבֹא משפט החוזים, כי נוכחתי כי רֹב הקוראים יבקשו לקרוא ולא ללמוד, ורבים המה, זאת ארע, אשר טוב היה בעיניהם לוא הסירותי את כל

הדברים על אודות שעקספיר וגאֶטהע ולעססינג מהספור הזה, אך בעיני יקרו הדברים האלה מהספור, וכן היו גם בעיני החכם הגדול המבקר האשכנזי במכ"ע מאגאזין פיר דיא ליטעראטור ד. אויסלאנדעס. ואם כי זה כשש עשרה שנים עברו מעת אשר כתבתי את הספור הזה ומעת אשר נדפס בהשחר לא שבתי לראות אותו עוד, עד כי היה כיום בעיני כחדש, בכל זאת לא מצאתי נכון לפני לשנות או להפר משפטי מאז, ותהי להפך כי במשפטים רבים אשר השמעתי בו, ומה גם על אודות אחינו ויחסם אל העמים, הנה הראו המקרים באותות ומופתים וביד חזקה כי בצדק ומשפט נאמרו, אשר על כן אם גם שנויים רבים נעשו בו והוספות אחרות באו בו, בכל זאת בכלל לא שניתי במתכונתו מאומה. ותקותי חזקה כי קוראים רבים יבינו כיום את משפטי הרבה יתר מאז ויחזו בי את אשר לא חזו בו אז, כי דברים רבים אשר אז נשאתי אותם כחזון הרוח יֵרָאו עתה, על ידי המסבות אשר התהפכו עלינו, לעין כל וכל לב יבינם.

את הספר הזה אקריב עתה להקוראים בתמונה חדשה, אך אקצור ברמעה את אשר ברנה זרעתי. . . מה רחב לבבי וגלתי על אחי בעברי בשנה העברה בערים אחרות מארץ רוסיא, בראותי את אשר לא פללתי, כי דברי לא עלו בתהו כי עשו פרי משמח לב, כי דבר שלחתי ביעקב בשם אהבת הלאם והוא בא בלב רבים ויתן להם רוח חדש. תרועת השמחה הקשיבו אזני מכל עברים בשמעם כי נכון הנני להוציא שנית את כל ספרי לאור ובכסף מלא קדמו פני באהבה וכבוד אשר רוממו רוחי ויחדשו את כח לבי להוסיף עבוד, ולא ארכו עוד ימי השלוה רק שנה אחת כי אז כבר יצאו כפ"י לאור וכבר היה כחפץ לב אהבי הנאמנים, אשר כל חפצם היה כי אמצא די כסף להחיות ביתי למען אוכל להקדיש כל עתי אך לעמי, ומה מאשר הייתי לוא כן היה, אבל כאש מן השמים יצאה ותצת במשכנות יעקב ותשים נייהם ותביא קפדה תחת שלוה, מרך לב ופחד תמיד תחת

בטחה ונחת, ובעת הרעה נבוכה גם רוחי מאד, על שבר עמי נשבר לבי וכל עתותי נתונית מני אז לבקש עצה ותחבלה אולי אוכל הועיל ברב או במעט, וכמעט לא אמצא כעת אף רגע לעשות לספרַי, ואף רבים מאוהבי יעצוני לחדול לעת כזאת מהמלאכה הזאת עד יעבר זעם, אבל לדעתי אם אחכה לזאת אז יכלו כל הקצים וספרַי לא יראו אור, כי סערת חמה יצאה מתחוללת על ראש אחינו, וקירות ימינו הורונו כי סערות כאלה לא תשובנה עד תשחתנה ותבלענה מנפש ועד בשר, ואני הן כסף לקחתי וספרים הבטחתי ועלי למלא דברי. ולכן כה אעשה כי אגזול מעתות המניחה למען אשים עיני על הספרים לתקנם ולתתם לדפוס. והנה יצא זה ואחריו יבא קבורת חמור ואחריו עם עולם, ואם גם יתנהגו בכבדות לא ישימו אשם נפשי כי לא אשמתי כי אם אשמת המקרים הרעים היא, ואני אתאמץ בכל כֹחי למהר את המלאכה כאשר אוכל, אם גם בלב רגז ורוח נכאה.

כמתהלך בין חרבות ארמון משושו לפנים ויזכור את כל השמחה אשר ראה בחדריו וכל התקות הנעימות אשר צצו לו בגן חמדתו ולפניו — אך שמה ושאיה וגם התקוה נקברה בין המשואות, כן הנני שב וראה עתה את ספרַי אלה, עבודת שש עשר שנות תקוה ושמחה לעמנו, עת אשר האמננו כי בידנו טובנו, עת אשר כלוחמים יצאנו אך לפקד צבא מלחמה למען נתעורר נריע ונצליח, ואף לבי היה מלא מהתקוה כי גם ידי תמצא לעזור ברב או במעט בספרי אלה. ימי התקוה האלה המה מאחרינו, במלחמה לא הצלחנו ובעמלנו כיום מי יודע אם נצליח, מי יודע אם יהפך לכל אחינו לב טהור ורוח חדשה לראות ולהבין את הטוב לו? מי יודע אם לא יוסיף יבחר לְנַגף רגליו על צורי מכשול בהמשכו אחרי מורה אין לב? הן כמאז כן גם היום רבים מהרסינו, המוכרים בכסף עמם, והַיַּת נפשם וכבודם יהיו לשוחה עמיקה אשר בה יפלו אחיהם לאלפים אבות ובנים יחדו, והנתעים והנדחים יתעו וְיָדָהוּ ויתהוללו להאמין כי שם בתחתית השוחה תלין

עמחת הדף

שלוה ובטחה וכצפור אל פח ימהרו ואף את רעיהם אחריהם ימשכו בחזקת היד. והצופה הרואה נכוחות יראה, יחרוק שן ויִתְעַשת ונמס ודמי לבבו יהיו לרעל על לשונו ולהזן שנון על עמו ויקרא עד כי תכלינה כליותיו בחיקו, ילעג השאננים עילה כקול שדי שחת באזניו: מה לך כי נזעקת?! המחזה הזה חזינו ועוד נחזה ותקותנו מה היא?... כי על כן אך „מי יודע"? יתפרץ מלבנו הנשבר – אם אמנם על תמורה כזאת אשר נמיר התקוה במי יודע לא ירון ושמח לבנו, אך אם כל העם שרוי בצער, אם חרב חדה מונחת על צוארו מה להספר לבקש מנוחה ותקוה? אין עוד מנוחה והתקוה לא תוסיף תעלה אבר רק דבר אחד עוד יאמץ לבנו, כי כל כלי יוצר עלינו לא יצלח וכל לשון תקום להרשיענו תרקב בעפר ואנחנו עוד נוסיף לחיות ועוד נוסיף לעבוד עבודתנו וכימי השמים על הארץ כן יעמוד זרענו ושמנו לא יִכְהֶה, והתקוה האחת הזאת היא תעודדנו לעבוד ולפעול, ואם לא נראה בעינינו ברכה הנה אולי יהיו הדור הבא אחרינו מאשר ממנו. כי על כן כמו אז כן עתה עלינו לבנות בית ולישר הדורים לבאים אחרינו. ואף כי עתה בימי הצרה, עתה עוד יותר עת היא להרים קרן גם לשפת עבר, אשר היא היתה והיא תהיה משגב עז לרוח ישראל עד עולם.

שִׂמְחַת חָנֵף

או

אהבה התלויה בדבר.

ספור

וְשִׂמְחַת חָנֵף עֲדֵי רָגַע׃
איוב כ׳ ה׳

א.

שִׂמְחָה לַחֲסַר לֵב.

האח מה מְאֻשָּׁר אני! מה רבה הצלחתי! אין די מלים לבאר שמחתי, אגיל ואשמח בחלקי, מרחוק אור נראה לי! מרחוק? האם מרחוק? הלא מקרוב! עין בעין אראה שמשי הולך ואור. האם לא הביעה שפרה בשפתותיה הנוטפות מור „אהבתיך דוד?!" אהבתיך דוד, כמה אשר במלים האלה! לבי ימאן עוד האמין באשר גדול כזה, אך איך לא אאמין והיא השמיעתני כזאת?! הן אחטא להאהבה אם אספוק באהבתה אחרי אשר גלתה לי את כל לבה. אאמין, אאמין בכל לב!... הגידי שפרה, התאהביני? אֲהַבְתִּךָ! ובכל לבי ונפשי!... לוּ שמעתי דברים כאלה יוצאים מפיה כל היום כי אז שכחתי תבל ומלואה לשגות באהבתה תמיד, אך כזאת דברה לי ומי יעצור בעדי לשנות ולשלש דבריה כל היום? – כה דבר לנפשו איש צעיר לימים כבן שלש ועשרים שנה, טוב תאר, לחייו מלאות חן עלומים, שערות ראשו ושפמו השחורות משחור עשויות בטוב טעם, בגדיו הקצרים נקיים מכל חלאה, ושרשרת הזהב אשר על צוארו תנוצץ לאור הנר בלכתו בחדר אתת הנה ואחת הנה ובעמדו לרגעים לפני ראי־המלוטש, אשר עמד על השלחן, ומדבר לנפשו את הדברים האלה – אחרי כן ישב על הכסא, ויניח את רגלו הימנית על רגלו השמאלית ויתופף באצבעותיו על כף רגלו שקוע במחשבותיו רגעים אחדים.

– מה נעימה האהבה, יקרה היא גם מהחיים! – הוסיף לדבר בקומו מעל הכסא – אך מה אדבר? שמחתי בלבלה את עשתונותי ולא אשמע באזני את היוצא מפי, כי איך תיקר האהבה מהחיים? מה תסכון אהבה מבלי חיים? לא אאמין בדברי המליצים הכוזבים הנואמים נאום אשר גם אחרי כלות

הגויה תאהבנה הנפשות אשה רעותה. שקר ידברו, מרמה בפיהם! איך תאהב הנפש? אמנם בעודני בחיים ובהחזיקי בידי את ידי שפרה הזכות משלג ובהביטי בעיניה יונים, אשר תלבבני בהן, אז ארע אהבה בתענוגיה, אך איך אֱהב ברוח? רעיון רוח! אך מה לי להעמיק מחשבות לימים יוצרו, אם עתה עוד נפשי בי, ואהובתי חיה לפני, בזרועותי אחבקנה, ועוד מעט אומר לה לעיני השמש: לי את!... לי את?... והחתחתים והמכשולות הפרושות על כל מדרך כף רגלי?... האם יתנוה הוריה לי? הן גר אני פה, אין מכיר לי בעיר הזאת, ומי יתן את בתו לבן בלי שם? לו ידעו פה את אבי, כי אז... הה! חלילה! לו ידעו אותי, כי אז השליכוני כנצר נתעב מביתם... אך מדוע לא יתנוה לי, הן מצאתי חן בעיניהם, ובעיני שפרה?!... בדברו הדברים האלה נגש שנית אל ראי־המלוטש ויבט בו ובלי ספק מצאה תמונתו חן בעיניו כי הוסיף לדבר: ולמה זה לא תאהבני שפרה? – שחוק מנצח הופיע על שפתו בדברו – ומדוע לא יבחרו בי הוריה? הלא כאת בן ביתם התהלכו אתי עד כה ושכרי נכון לפני מדי חודש בחדשו, ומדוע לא... מדוע? הה! מי יודע פן?... אך לא אזכור ראשונות...

– מי אתה, ומה לך פה? – נשמע קול אשה זקנה אחרי הדלת.

– הבביתו דוד? – שאל קול איש.

– מה תדבר? – שאלה הזקנה תחת השיב אמרים.

– הבחדרו דוד? – הוסיף האיש לשאל.

– אתה תבקש לך חדר? בואה אתי ואראך חדר טוב מאד, בו חלון שקוף על פני הרחוב וגם כל מחסירך עלי, במחיר ששה שקלים להודש, ואבטיחך כי לא יחסר לך דבר בביתי, שְׁאַל את השכן הגר בחדר הזה ויגדך כי אני אשה טובה מאד וגם אני אוהבת אותו, אף כי הוא איננו ירא שמים, יען כי הוא איש טוב ושכר הדרו ישלם לי בכל עת בטרם המועד, ב... אתי בואה, כי אין איש בבית המבשלות. –

– לא אחפוץ בחדריך, רק דבר לי אל דוד – ענה האיש בהרימו קולו.

– בואה אתי ואם יישר בעיניך החדר, תשאל אחרי בן את דוד, אם אני אשה טובה או אין. –

– מדוע תמשכיני אחריך? הן לא אובה בחדריך, רק הגידי לי אם דוד בביתו או אין? –

– אם כן לא תאבה בחדרי ומה לך פה? –

– הלא השמעתיך כי דבר לי אל דוד – ענה האיש בקול גדול.

– אם דבר לך אל דוד, מדוע לא הגדת לי זאת עד הנה? – ענתה הזקנה בתלונה – והאש הקדיחה את התבשיל בסיר בעת אשר אתה עומד ומדבר עמי. ידעתי כי לא יפול לבך עלי אם תְּאֻכַּל ארוחתי, אך לבי עלי דוי בזכרי כי שלמתי עשר אגורות כסף מחיר חצי ליטרא בשר – יקח אֹפל את מוכס־הבשר! הוא יפשיט עורנו מעל עצמותינו ואנחנו נגרם העצמות! – הן אישי יאכל את מעט הבשר הנמצא ולי יתן העצמות, הגד אתה, התוכל אשה זקנה כמוני באין שנים לגרם עצמות? אף כי חלילה לי מקצוף עליו וגם שבע ביום אברכנו על אשר חדל מקללני ומחרפני כקדם, מיום אשר מרט לחיי ויפיל שתים משני ואזני נחרשו, רק על בני יעבר עתה כוס זעמו מדי בואו שותה שכור הביתה. אך גם לרעותי אסתר לא נפל חבל טוב ממני, כי אישה יפליא את מכותיה, רק הוא יבוא לעתים רחוקות הביתה ולולא נדיבי לב כי אז מתה ברעב, אך אנשים ישרים יחמלו עליה וארוחתה טובה מארוחתי עשר פעמים, אמנם מה יועילו לה כל אלה אם היא שכולה באין ולד לאמר קדיש אחרי צאת נפשה? אך אותי חנן ה׳ בבן, והוא כל נחמתי. אולם תחת זאת הנני כלואה כל היום בביתי תחת אשר אסתר בביתה לא ישכנו רגליה, פעם בבית התפלה, ופעם בבתי נדיבים, היא תלך אל בית אבל לעורר קנים והגה, תמשך אחרי מטת מת אשר לקברות יובל. גם היום היתה בבית

מיעד לכל חי לראות בקבירת צפירה אשת הזמה. הידעת את האשה הזאת? אני ידעתי את אבותיה, המה היו ישרים ויראי אלהים, אך בתם השחיתה את דרכה מאד – כן יספרו – כי הטיבה שערות ראשה. בת ישראל כי תַּרְאֶה שערות ראשה לאיש, הלא זה עון פלילי! ואף כי רבות הנה העושות כמוה בעיר הזונה הזאת, אך עליה יכבד העון כי אבותיה היו מהחסידים אשר בארץ, אך המה היו במעל הזה, כי נתנוה ללמיד שפת צרפת ובמותם היתה לאיש מגלח זקן. איש עברי כי יגלח זקנו, הה! עון תפת! ורבים אומרים כי היא אהבה אותו בטרם בואם בברית כדת ישראל, הה! בפשעם ימותו עוללים נקיים, בחטאם מתה זה לא כביר רעותי חנה, כי נהפכו עליה ציריה, אך ה׳ הפגיע גם בה את עונה! אולם הבט אל העמל הנעשה בימיני, רעותי היתה אשה יראת ה׳ ולה נתּן מקום במיתה בין דלת העם, וזאת הרשעה אשר בחטאה מתו רבים מצאה לה קבר בין קברי הגדולים, וכל זאת בעד בצע כסף! לא לחנם ימלא מוכם־ הבשר זהב חוריו למען יחציב לו גם הוא מרום קברו, תקלל חלקתו בארץ! הה! קץ הפלאות בא! משיח דופק על דלתות העיר אשר חטאה כסדום...

– הנך עומד ושומע מוסר באולם הבית, שמעון רעי – קרא דוד בקול שחוק גדול בפתחו הדלת – ה׳ הפגיע בך את עונך כי לא הלכת לשמוע מוסר אשר יטיף לעם המגיד מקעלם, על כן בא אליך המוסר מפי אשה זקנה, אך האמין לי כי לא חסרת דבר, כי שפה אחת ודברים אחדים לשניהם, כי כמהו כמה יטיפו לבלי גלות הראש ולבלתי קריא בספרים הצונים, וגם שניהם יצמידו חנף להצדיק את אלה אשר דבר להם עמם, רק הוא יתן בקול עז מהבמה, ודבריה נשמעים בנחת באולם הבית, וארוחתו נכונה לפניו אחרי אשר יחתם במוסרו, ומאכלה היה בלי ספק למאכלת איש בעת אשר הטיפה עליך דברי תוכחה. –

– אמנם מה רע לבך נער משלח, כי נתתני לחכות

זמן רב באולם ולא יצאת לישועתי להצילני מרוח כביר אמרי פיה – ענה שמעון גם הוא בשחוק.

– ההיטיב חרה לך? אבל אני חשבתי כי דבריה היו לך לששון לב, כי מי לא ימצא רב נחת בדברו את אשת חן ורבת חכמה כמה במחשך? ועל כן לא חפצתי לערב שמחתך. –

– אם כדבריך כן הוא מדוע יצאת עתה לשטן לי ולא נטשתני לשמוע עוד דברים נעימים מפיה הנוטף מור? אבל אני אבין לרעך, כי יראת כי אמרת פן תפקוד גם עליך את עונך בהשמיעה חטאת החוטאים בעיר ועל כן יצאת לסכל עצתה. –

– בפעם הזאת לא מצאת את רעיון לבי כי נהפוך הוא, כי יראתי פן תשמיע את רוב צדקותי אשר אחפוץ בכל לב לשים חשך סתרן, על כן חשתי לשים קץ למליה. –

– ובכל זאת אדמה כי ימצאו אנשים בעיר הזאת אשר תחפוץ בכל לב כי ישמעו רוב צדקותיך. –

– ומי המה? –

– מצא את חידתי. –

– הלא תדע כי לא מבין חידות הנני. –

– לכן הנני להשמיעך יען כי מצאת חן בעיני, כי המה אבוה שפרה. –

– אבות שפרה? – שאל דוד במבוכה – מאין תדע זאת? ומי הגיד לך? ומי היא שפרה? –

– שלש שאלות שאלתני בפעם אחת, אך הנני להשיבך כחכם על ראשון ראשון: מפיך שמעתי, ואתה הגדת לי, ושפרה היא אהובת לבך. –

– איפוא, מתי ואיך הגדתי לך כל אלה? –

– עוד הפעם שלש שאלות, אך עתה תראה, כי לא תלאני, כי ענו הנני כהלל ואשיבך על כל שאלותיך: פה בחדרך, זה רגעים אחדים, בדברים היוצאים מהפה. אמנם מדוע תשומם? ולמה תביט בי במבוכה? לא עוף השמים

הליך אלי את הקול, כי אם אבני קיר הדרך בגדו בך ויגלו את סודך באזני, כי פה עמדתי ואשמע את כל דבריך אשר דברת לנפשך. –

– אך הלא זה רגע בואך הנה כי על כן שאלת את פי בעלת הבית אם אני בחדרי? ומדוע שאלת את פיה אם ידעת כי אני בחדרי, ואיך מלאך לבך לעמוד אחרי הדלת לשמוע סוד אחר, הלא תתפאר ביושר לבך וכזאת לא יעשה איש ישר דרך, ולמה זה...

– חכה נא מעט למען תהיינה גם בפעם הזאת רק שלש שאלות, ואף כי בפעם הזאת לא עוד שאלת כתם או כאינו יודע לשאול כי אם כרשע הקורא לריב ומצה חנם, בכל זאת לא אקצף עליך ואשוב לשיח עמך. שלש פעמים שלש כמה תהיינה יחד? הגד! מדוע תחשה? השכחת חכמת החשבון? לא טוב הדבר אשר אתה עושה לשכוח ההכמה אשר ממנה להמך נמצא, אך אני אחוש לרוחהך לישועתך שלומים בעד התשועה אשר עשיתי עמדי לחלצני מידי הזקנה. שלש פעמים שלש – תשעה! ואגלה לך נצורות כי תשעה המה ירחי לידה, ואילו מלאו ימיך ללדת כי פניך נהפכו כפני אשה מצרה וידיך על חלציך כיולדה אשר נהפכו עליה ציריה, אבל גם אני נהייתי כמילדת בחברתך כי הגעתיך בלהג הרבה מבלי השיב על שאלותיך, לכן שמע נא יולדה! זה זמן כביר חכיתי באולם הבית כי שמעתיך מדבר דברי אהבה במתק שפתים, אך כבוא הנה פתאום הזקנה אשר לא ראתה עוד אותי פה ולא הכירני ויראתי פן תריע עלי כגנב לכן חפצתי לשסעה בדברים, אך אם צפונות אשר בקשת להסתיר ממני שמעו אזני לא בי האשם כי אם בך כי אתה השמעתני בכל עת כי כל סתום לא יֵעָבֵה ממני, מבחר רעיך, כאשר גם אני אגלה את כל אשר בלבי לך, ובבואי הנה ואשמעך כי תשפוך שיח אמרתי בלבי: למי יגלה סודי הוץ ממני? בלי ספק ילמד לשונו להשמיעני רגשותיו בטוב טעם, אך זאת לא עלתה על לבי

י' מתח הגף

כי תהגה צפינות בקיל רם לנפשך, ולוא ידעתי כי סוד הוא כי אז לא ערב לבי לגשת אל הדלת לשמוע, ואולי הנני עליך למשא כעת — אעזבך לנפשך, רק איעצך עצה ישרה בטרם אעזבך: לבל תחשוב מחשבות בקיל גדול כי תשחית לנפשך ותחטיא אחרים — ענה שמעון במנוחת לב ויקם ממושבו. בדבר שמעון את דבריו שבה המנוחה לאט לאט ללב דוד וחזות פניו העידה בו כי נחם על אשר דבר קשות את רעו ויקם ממושבו ויחזיק בידיו ויאמר: בוש והכלם מאולתך! האמנם אכסה ממך דבר? לך אמר לבי אגיד את הדברים ואתה שמעתם בטרם השמעתיך. —

שמעון הביט בו בעין חודרת ויאמר: אנא אל תכזב בי לא בכזב תקח לבי, התלאות הרבות אשר עברו על ראשי עד היום הועילו כמלמדים חקרי לב להביא דעת בלבי להבדיל בין שפת אמת לרמיה, לכן אל תאמר לכסות במחסה כזב על הבגד אשר בגדת בי בכסותך ממני מזמות לבך, לבל תהיה בעיני כנער אשר יכתוב באצבעו ביום השבת על זכוכית החלון המכוסה ברסיסי טל כי שכח כי שבת הוא וכאשר יתן עליו איש בקולו: מה תעשה? ימהר למחות את הכתיב וישכח כי בזאת יוסיף לחטוא. הן אראה כי חפצת להסתיר סודך מעיני, אך לא אקציף עליך כי אם לא איסיף האמין באהבתך הנאמנה, אך אם תאמר להוליך אותי שולל באמרי פיך, אז אפרד מעליך לנצח. —

— חטאתי סלח לי והשמיעני במה אוכל לכפר פניך. —

— כאשר הדבר אלי נכוחה כאשר אהבתי או אז אשוב לשמוע דבריך. —

— חטאתי, חטאתי לך ולא אכחד כי חפצתי בתחלה לכסות ממך הדבר, אך עתה אראה עין בעין כי כה רצה ה׳ אשר הביאך הלום לבל יפלא דבר מאוהב נאמן כמוך. —

— אל תצמד חנף ואל תשא שם אלה לשוא. —

— חי נפשי כי לא אדע דבר אתך, לכזב לא תתנני ובאשר אדבר אמת לא תתן אמון בדברי. —

– הנה כי כן אמרו חכמינו: כך עונשן של בדאים, אך הלא ידעת כי אשנא שפת חנף כלשון רמיה וטוב בעיני משתיהן חין שנון מאשפת איב, כי ממנו ארע אי אבקש להזהר, והרמיה תלכדנו כצפור בעת אשר נעבר בטח, ולוא השבתיך לאיש אוהב מרמה כי אז כבר לא הספתי אף הבט בפניך, אך ידעתי כי עוד ישרה נפשך בך, אף כי משכת ידך את לוצצים, לכן אקרבך כרע כאח לבל תלך כשה איבד אחרי חבריך מריחיך, ותקותי בי כי עוד אשיבך הדרך הטוב, כי אנשים כמוך אשר לא מרע לב כי אם מקלות דעת יתעו לפעמים מדרכי ישר ישובו על נקלה מדרכם כבל אם יכרו להם אזן לשמוע מוסר, ועלי המציה אחרי כי ארעך מאז וקראתי לך בשם רעי לפתוח שפתי עמך ולהוכיחך ולערוך לפניך את הדרך הטוב למען תבחר בו. –

– השמיעני נא – קרא דוד ברגז – מה עול פעלתי כי כה תכונן חצי מוסרך על פני? –

– עוד תשאלני מה עול פעלת? למשוך יד את לוצצים, את זוללים וסובאים, את המבלים ימיהם בבתי משתה ושחוק והוללות וזמה בפיהם כל היום, האין זאת חטאת? לגלות לילות וימים בהבל, לפזר כסף אשר בזעת אפים תשיגני חנם, האין זה רשע כבל ורעה רבה? הן כל אלה עשית יתשאלני מה עול פעלתי? התאמר כי שודדי ליל והותרי בחשך בתים מרחם אמם יצאו להיות שודדים וגנבים, אי תאמין באמונת האוילים, כי הרשעים נוצרו לעשות רעה כל הימים ואזלת ידם מהשכיל והיטיב? לוא היתה כזאת, הלא אין יושר ואין צדק, אין תם ואין מרמה, ספו תמו ישרים ורשעים עוד אינם, כי איש ואיש ילך בדרך אשר יסד לו הטבע, ומדוע נרשיעם, או נצדיקם לפי מעשיהם? ואיך ירהבו השופטים בנפשם עז להביא כל מעשה במשפט אם קצרה יד העשים מעשית אחרת? הלא השופטים יהיו הרשעים והרשעים צדיקים! אכן זאת לא זאת! אבי החכמים לבני ישראל אמר: יש ביד כל האדם להיות כמשה רבנו, וגאמנים.

דבריו, כי לא זאת התורה אשר תשמע מפי מורים מתעים ואשר תקרא מעל ספרי היועצים לעשות רע, כי כלנו עבדים הננו בידי המבע הי"ם דרך לכל בני האדם ואת מהלכם בחיים יְתַוֶה, רמיה בפיהם! תאות לבם התעתה אותם לעשות רע והמה יַתְעוּ רבים באשמתם, כי רק האיש אשר ישהית דרכו, אשר יתור אחרי עיניו הוא ילך מדחי אל דחי מבלי משים וצדיק היא בעיניו, כי האדם קצר עינים הנהו וכאשר לא יראה ולא יבין כי יגדל מיום ליום, כן לא יחוש את הדרך אשר ילך בה, הולך תם ילך בטח בדרכו ויחשוב כי אין דרך אחרת, וגם התועה בדרכים נלוזים לא יראה און ולא יתבונן ברעה אשר יעשה ויחשוב כי יתהלך במשרים, כי הדעת אשר נתנה לנו למען נבין מה טוב ומה רע, היא גם היא תשנה פניה, לפי החפץ והתאוה, ותהפוך טוב לרע ורע לטוב, כאשר החך אשר נִתַּן לנו לטעום מה מר ומה מתוק ישנה טעמו. עת כי בטלו או כי מעטו הטוחנות ויהפך מתוק למר. —

— אבל העתרת עלי במליך ועוד לא הראיתני חטאתי — קרא דוד במגיד ראש — הן לא עשקתי ולא רצותי ולא רמיתי ולא הוניתי ולא בלעתי חיל זרים, ומה כל החרדה הזאת? כי אתענג יחד את חברת מרעי בעתותי מנוחה, וכי אוכל ואשתה ואשלם בכספי אשר מצאתי לי בעמל, האלה הנה החטאות והאשמות אשר תראינה כהררי אלף בעיניך? —

— הוא אשר דברתי — ענה שמעין במניחה — כי גם השודדים והעושקים לא מרחם יצאו כי אם לאט לאט למדו ארחות רשע. זכר נא יום בואך הנה ושים אל לב אם לא משרים אדבר; ערום ויחף באת הנה, רעב ביום וקרח בלילה אכלו חצי בשרך ואתה כאיש אובד עצות הלכת שחות בלא כח כל היום תחת סבל צרותיך כי התגברו ואיש לא שם לב אליך, איש לא שאלך התדע לשון וספר למען יתן לך עבודה, וגם חבריך אלה אשר ארחותיהם למדת לא הביטו אף בפניך ולא חשבוך לאנוש כערכם, עדי שמתי אני עיני עליך

לחמלה, כי ראיתי כי לב מבין לך ויש לאל ידך למצוא חית ידך מעמל כפיך אם אישיע לך, אז אספתיך אל חדרי – לא למען בקש מידך כי תכיר לי טובה אזכירך את כל אשר עשיתי עמך כי אם למען תזכיר כי טובתך דרשתי ואותה אבקש גם היום ותשמע לעצתי – הלבשתיך ואשביע אותך, דברתי עליך טובות עדי מצאת נתיבות בתי עשירים להורות לבניהם ותמצא חית ידך מעמל כפיך, ואני פקחתי עיניך על דרכי רוב המורים בעיר הזאת אשר בקרבם כן שובבים המה וישמם לשמצה וקלסה בפי כל יודעיהם והזהרתיך מלכת בדרכם, כי אם להגות בחכמה בעתותי מנוחה ולקנות לב, כי בעת אשר הבטן לא תחסר נקל להשביע את הנפש השוקקה לדעת, ומה עשית אתה? התחברת לְרֵעִים רָעִים המבלים ימיהם במשתה והוללות ובאשר ענג שם אתה, תשמח כי כביר מצאה ידך למלא תאות נפשך, אך מדוע לא תזכור אחריתך? אנא יובילוך דרכיך אלה? אני אגדך מראשית את אשר יביא עליך, אחריתך יהי לחרפת עולם ונחמת ונהמת והועל לא תוכל. –

– הגידה לי מטיף! – קרא דוד ורגז ושחק – מה הועלת אתה לך בהנזרך מכל תענוג? או מה הוספת לך כבוד או שכר כי תקר רגליך מכל בית משתה ומחברת אנשים? האם יכבדוך בעבור זאת יתר ממני אי מיתר המורים אשר מאסת בם? הלא כלם יענו ויאמרו כי גם אתה סרת מדרכי ישר, גם אתה תפיל בני ישראל למהמרת הכפירה והאפיקורסות, גם מעון ומה והאיה לא ינקוך, ומי יענה כחשם בפניהם? שאל את כל בני העיר ויגידוך כי לא נופלים אנחנו בעיניהם ממך? כי המתחסדים יתנו כבוד רק לאלה אשר בדרכיהם יבהרו ויתממו אף אם שבע תועבות בלבם, ואלה אשר יחפצו חיים לא יחשבו לנו כמוך זאת לחטאה על כי נבוא בסוד משחקים ועל כי נבקש להתרועע את אנשים. ועתה מה לך כי נזעקת? –

– על שאלתך מה הועלתי אני לי? אענך במלים

מעטים, אם כי עוד טרם ארע אם תבא עד תכינתן. לוא כמוך גם אני חשבתי את דרכי רק על פי דברת בני האדם, כי אז צדקת, אבל אני אועיל לי אם דרכי ימצאו חן בעיני אני, אם לבי ישקיט ולא יחרפני על מעשי, אם אנוח ליום רע ולא אגור פן אפול בשוחה כריתי לי אני בידי ואל דברת בני האדם לא אשים לב, כי רק ביד החכמים לשפוט את החכמים והישרים את הישרים, וחכם וישר דרך לא יֵחַת לעולם מלשון בער ועקש דרכים. –

– אולם הן גם אני כמוך אדבר, וגם דרכי מצאו חן בעיני וגם אני שלו ולא אירא רע, ועל דעתי לא ארשע כי אחיה בחיים. עיני נפקחו לראות כי לא טוב לאדם לשבת בדד כל היום ולקרוא בספרים עד כי תכהינה עיניו, ולמען מי נבראו כל תענוגי בשרים אם לא למען האדם, למען יתענג בדשן נפשו בטרם יבואו ימי הרעה, הימים אשר במו לא ימצא עוד חפץ בחיים ובתבל והמונה? –

– איפו למדת את ההכמה הזאת? ראה אראה כי תבחר לשנן ערומים להשיב בדברי רוח על אמרי אמת, אמנם אחשוך את תשובתי ליום אחר ולא אוסיף לדבר מוסר באזניך כי ארע נאמנה כי יבא יום ותיסרך אולתך או אז תבין לשמוע מוסר, אך אחרי כי לקחה אזני שמץ דבר מאהבתך לכן אשאלך והידיעני מי היא אהובת נפשך? ואי זה הדרך ידעת אהבתה לך? ומה תאמר לעשות? –

– האח! גם אתה שאלתני שלש שאלות – קרא **דוד** בקול שחוק גדול, אם כי אזני השומע בחנו כי לא מקרב לב יצא השחוק – אות הוא כי חפץ אתה לצאת בעקבותי ותקותי חזקה כי עוד מעט תצא גם לחול במחולות את יעלת חן. –

– אנא אל תתלוצץ והשב על שאלותי. –

– ומדוע זה התלוצצת אתה אם שונא לצון הנך? הנה כן דרככם מטיפי מוסר להניא את רעיכם מעבור בדרך אשר אתם תבחרו בו. –

– אמנם כן, אולי שגיתי גם אני בהתלוצצי אבל בכל

זאת אל נשכח כי לכל עת; בראשית דברינו עוד לא דברנו בדברים אשר לנו לשית עליהם לב, לא כן עתה באשר דבר נכבד מאד עלה על שפת לשוננו עתה עליך להשיב ברוח נכון ובדברים ברורים על שאלותי כי לא דבר רק היא, כי כאשר אשער בנפשי הוספת על אולתך פשע, למשוך ברשת האהבה נערה תמימה אשר לא תדע להזהר, תדבר אתה חלקות עד אשר תפשיט כבודה מעליה ואז תאמר לא ידעתיך...

— הס! כי לא לדבר כדברים האלה, אני אראך לדעת כי ישרה נפשי בי ולא אתנך לדבר תועה אל אהובת לבי התמימה, מחשבותיה טהורות כטוהר פניה, ומחשבותי, כמחשבותיה, ובכל לבבי אחפץ לבוא אתה בברית כדרך כל ישרי לב, כי הנערה לקחה כליותי ולבי, וזה שלשה ירחים עברו מעת אשר ראיתי פניה בפעם הראשונה והמצא חן בעיני ביפעת פניה ובחן שפתותיה, ומני אז תגדל אהבתי מיום ליום, כי על כן בקשתי ומצאתי נתיבות בית הוריה אשר קרבוני בכבוד, ואף כי היא החרישה עד היום הזה באהבתה בכל זאת ידעתי נאמנה את אשר יהגה רוחה, כי בעד חרכי עיניה הטהורות ראיתי עמוק עמוק תוך לבה הטהור אשר עליו חרותה במכתב אלהים „אהבה" אך היום נודע לי מה מאשר הנני, כי נותרתי אתה לבדי בבית בעת אשר כל בני הבית הלכו להם ויעזבו אותנו יחד, ואחשיב למשפט כי אמה אשר תקרבני כבן לה עשתה זאת בצדיה, למען תהי לנו הרוחה לדבר כאשר עם לבבנו. ובראותי כי אין איש אתני לא משלתי ברוחי ואגיד לה את כל לבי, והיא בשמעה דברי השפילה עיניה ופניה אדמו כתולע ותענה בענות חן: מחשבותי כמחשבותיך —. האמין לי כי לוא ראית אותה ברגע ההוא כי אז נמוג לב האבן אשר בקרבך מאש האהבה, אך מה אדבר אל איש אשר אל חמדת נשים לא יביט ורוח האהבה לא הכיר ואיך יבין את רגשותי אשר תהימנה בקרבי כהמות ים לגליו. —

שמעון הניע ראשו ויאמר: מאין ה״ע כי לא אהבתי

מעודי? האם כל משתגע מתנבא, או כל מתנבא משתגע, אך לא עתה העת לְהִוָּכֵחַ אתך אם אדע רגשי אהבה או אין, נשובה לדברינו, הנה אמרת כי היא גלתה כל לבה לך, אך היש בידה לקרב ולרחק כטוב בעיניה? הטרם תדע כי בנות ישראל מובלות אל אפריון כשור אל טבח? ואיך ערבת את לבך לדבר דברי אהבה את עלמה בטרם שאלת את פי אבותיה אשר רק מהם לך אחרית ותקוה? ומה תעשה אם לא יתנוה אבותיה לך? אך השמיעני בתחלה מי היא אהובת לבך כי אולי אדע אותה ואדע לשפוט מישרים. —

— היא בת שמואל שקלי, איש אשר ימצא חית ידו ברוחה והיא יחידה לו, וידעתי נאמנה כי הוא יתננה לי, כי הוא לא עצב מימיו את בתו אשר נפשו קשורה בנפשה — ענה דוד בבטחה.

פני שמעון שֻׁנּוּ בשמעו דברי דוד ולוא הביט בו דוד בעין בחנת כי אז ראה כי כרעם ברקים הלמו דבריו ראש רעו ויעתיקו מפיו מלים וכגבר עברו יין הביט כה וכה כמבקש מקום להמלט. אך דוד לא שעה אליו כי נפשו מלאה רגשות אהבה ולא ראה ולא התבונן למבוכת רעו. וכה החרישו שניהם רגעים אחדים, אחרי כן התעורר דוד בראותו כי רעו לא יוסיף לְהִוָּכֵחַ אתו ויקרא כמנצח: עתה אתה תראה כי צדקתי? —

— צדקת — ענה שמעון כחולם — כי אבי אהובתך איש ישר מאד. —

— האם תדעהו? —

— אדעהו — ענה שמעון ויעקם שפתיו כאיש אשר יעביר על דל שפתיו דבר מר.

— אתה תדע את אבי שפרה, וגם את שפרה תדע? — קרא דוד בתמהון.

— גם אותה אדע — ענה שמעון בכבדות — כי היא לקחה לקח מפי כשנה תמימה. —

— אם כן הלא תודה כי אהובה כמה אין בכל הארץ?! —

– והיא השמיעה אותך במו פיה כי תאהבך ? –
– היא במו פיה השמיעתני כאלה וכאלה ואאמין אמונה אמן בדבריה, כי לא תכזב. –

דוד לא ידע כי כחצים שנונים ירדו דבריו ללב רעו אשר שאל ויענה על דבריו כגבר עברו יין ובדברו חשב מחשבות אשר הציקו לו עד מאד.

כמשחק להמקרה הננו כל עוד אשר נחיה; יש יום אשר נבקש אהבת רע ונרבה עמל למענו ונקיה כי כגמול ידינו יֵעָשֶׂה לנו ותהי להפך, ויש אשר נשחק נבוז לאיש וממנו תבוא ישועה לנו; גם חברי דוד אשר שמעון מאס בם ויתן שמם לקלסה החישו עזרה בפעם הזאת לשמעון ראש מריבם. בעת אשר ישב על מקומו במבוכה ולא ידע איך להמלט מזרם אמרי פי רעו אשר דבר בעליצות נפש ודבריו ענו נפשו, נשמע פתאום קול מאחרי הדלת, קול חברי דוד אשר באו גם המה לבקר בחדרו, ויהי כשמוע שמעון את קולם התעורר ויקם ויאמר: לא אובה לראות פניהם ומחר בערב אשוב אליך ועוד נדבר דברינו – ויצא.

ב.

שִׂמְחָה לְאֶחָד תּוּגָה לַשֵּׁנִי.

מה זה היה לשמעון כי נהפך פתאום לאיש אחר? מדוע בא במבוכה ולמה זה מהר לצאת? אם ישאלוני הקוראים, ולהם הצדקה לשאל זאת מפי כי אחרי אשר אובילם אחרי, עלי גם להשמיע להם כמו את כל הדברים אשר אֶרְאֵם, אמנם הבו לי מעט כי שמעון במו פיו השמיע כל אלה בשפה ברורה, כי אף הוא היה כביר כח לב בהורותו לרעיו את הדרך ילכו בה והוא לא שמר בכל עת לעשות את דברי התורה אשר יצאו מפיו, ואף כי לפני רגעים הוכיח את דוד על פניו על כי יחשוב מחשבות בקול גדול, בכל זאת שכח את התורה הזאת כאשר היתה מבוכתו ויצא מאת פני רעו

ויגלה את כל לבו ברחובות קריה. אם שמעו גם העוברים ברחוב את כל אשר דבר זאת לא אדע, אך אני אשר ידעתי כי עלי החובה להשמיע את הקוראים את אשר בלבו הלכתי אחריו לשמוע מה בפיו.

– סרו כל חזיונות לבי, חפץ ותקוה עזבוני – דבר לנפשו שמעון בצאתו – למה תשובו תתפלאו בי? הן שנים רבות סגרתי את לבי בבריח ודלתים לבל תבוא בו כל תאוה, לבל תתגנב התקוה הבוגדה אשר כבר הפליאה את מכותי. ולמה זה נואלתי פתאום להאמין בטוב? האני אאמין בטוב? האני אבקש אהבה? יאמינו בטוב, יבקשו אהבה גם ימצאוה אלה אשר בחן ויפי הפנים ברכם הטבע, לב מלא הכמה ויושר לא יֵרָאֶה לאיש, רק יפי הפנים תחמוד עלמה בלבה ולא יפי הנפש, ומראשית כזאת ידעתי ובכל זאת נואלתי להאמין כי תאהבני, כי תדע להוקיר חין ערך דעתי, ועל כן עמלתי ימים רבים לקנות לי לב אביה ואבי אמה, והנער השולל הזה מצא בין רגע את אשר בקשתי ימים רבים ולא מצאתי. רע גדלתי לפצעי! הנה זה חלקי מני אז! כל אלה אשר רוו שבעו מנדבת כפי המה נהפכו בי לנגעי בני אדם. האין די עלמות בעיר כי יאהב אך אותה, את האחת אשר אמרתי בצלה אחיה, האחת אשר תמונתה כאור מאיר, כמלאך ישועה האירה אלי בעת אשר נפוגותי ונדכיתי, בעת אשר בדד ישבתי ונשיתי טובה, ואך אותה זכרתי ותהי לי לששון לב, האחת אשר למענה נשאתי וסבלתי כל עמל החיים בשמחת לבב לוא אך למענה עמלתי, ועתה בא הוא וגֵאר מגדלי חזיונותי וישבר ויפוצץ כל הררי תקותי ברגע אחד ומה לי עוד בחיים? – אמנם האם אראה בעיני כבלע זר את מקור חיי ולא אעשה מאומה? האם אראה בעיני כידי? האם אשתה חמת הקנאה ואחבק ידים? האם לא אנסה כחי למלחמה אולי תעלה ידי על יד איש ריבי?... רעיון רוח! האם אשים מתג ורסן על רוחה להטותו לחפצי, האם אצוה עליה במפגיע: הרפי מאהוב את אשר תאהבי ואהבי את אשר לא תאהבי!

האם אבוא ואתהדר לפניה ברב חכמתי ואפקיד עליה כי תבח־
בחכמה מיפי, בלב יושר מעינים יפות, בשפת אמת מלשון
הלקות? לבה נתנה לזר ואין לי עוד כל תקוה בחיים. —

בדברו את הדברים האחרונים הוריד לארץ ראשו ויאנח
בשברון מתנים ויוסף ללכת הלאה בכבדות. זמן כביר הלך
מבלי דעת אנה פניו מועדות ולא הוציא הגה מפיו, ופתאום
התעודד ויקרא: אבל מדוע זה אהיה אני בכל עת המְנֻצָּח
במלחמה? למה לא אאזר כח להלחם מלחמת החיים ככל
האדם? בדרכי יושר אחז ואדכא נפשי ואתגנה למרמס לפני
איש מלחמתי! האם ביושר ילחמו בי? אין זה כי אם מורך
לב! חייך קודמין לחיי חברך, אלך ואזהיר את שמואל לבל
יתן אמון בדברי קל הדעת אשר בצלו השבע בתו כעס
ומכאובים. האם ישנה דרכו לטוב כאשר ימשכנה ברשתו?
האם יאמר להבריו הוללים לא אכירכם עוד? האם תמצא
ידו לכלכל את ביתו? אסב את לב האב אחורנית ממנו ואז
תנחם גם שפרה ממחשבתה ותראה לדעת כי טוב אני לה
מעשרה כמהו, לא! לא אתן נפשי למוט, הוי לא תהיה! —
קרא בקול עז וירחיב צעדיו וילך בחפזון רגעים אחדים, אך
פתאום הרים ראיש ויקרא: עמוד! אנה פניך מועדות? להכות
את רעך בלשון! אך זאת היא עצת שאול! למען תמצא תאות
לבבך תעשה דבר בליעל מאין כמהו? ואיה איפו יושרך
צדקתך ובר לבבך? לא! לא אשחית את נפשי, רב כח לבי
לשאת כעס ומכאובים מֻתְלָק חבלים באפי, יחיו בנעימים
כי כן רצה ה׳ ואני מה כי אסכל עצתו! לא אעשה שקר
בנפשי להצמיד על רעי דברי בלע, וגם אני אהיה לו לישועה,
ואם אמנם איהב הנני את שפרה, אך האם בעבור זאת
אבקש להפיך עליה לילה ול כאה ולהשבית אשרה? ואם
אוכל וראיתי בצרת נפשה? . . .

— השלום שמעון? — קרא קול איש מאחריו ויניח ידו
על שכמו, הוא הסב פניו ודמי לבבו קפאו בראותו את
שמואל אבי שפרה ואשתו ובתם הולכים אחריו והוא קרא

שמחת חנף

לו לשלום. הוא נבוך מאד ויקרא שלום בשפת עלגים.

– דבר לי אליך – אמר שמואל אליו – נלכה נא לאט ונדבר – ואַ͏ָן עבורנה לפנינו – אמר אל אשתו ובתו כי דבר לו אל שמעון. הנשים עברו ושמעון נטה אזן לשמוע את אשר ידבר הדובר בו ולבבו היה כהולם פעם.

– שמעון – קרא שמואל – הלא ידעתיך לאיש ישר ואמונים לכן אשאל בעצתך ואחר דבריך לא אשנה. הנה אחד מהמורים דוד שמו נידע לי זה ימים אחדים, האיש הזה מצא חן בעיני במראהו, ודרכיו עוד טרם אדע, והיום בא אלי איש וידבר על לבי כי אבחר בו לתת לו את בתי, בלי ספק תדע את האיש ואת שיחו, לכן השמיעני נא אם כשר הדבר לפני או אין. –

– הוא איש דעת וישר דרך וימצא חית ידו בכבוד ואין טוב ממנו – קרא שמעון בחפזון כמו ירא לנפשו פן ידבר בו סרה כאשר היה את לבבו בתחלה, ויוסף להרבות מהללו וישכח כי בחפצו לעשות יֹשר ומיראתו פן יעשה רעה בשאתו חרפה על רעו, שב ויעשה רעה בדברו עליו טובות אשר לא נמצאו בו, ובחפצו לצדק הרבה לרעו האחד רשע הרבה לרעו השני אשר האמין בו ויבקש עצה מפיו. אמנם הוא לא שם זאת אל לבו כי שמח בישר לבבו אשר לא נתנהו עשית רע, והשמחה הזאת השיבה לו גם את המנוחה אשר נגזלה ממנו מעת אשר שמע כי שפרה תאהב את איש אחר.

– רב תודות לך רע נאמן – ענה שמואל בתודה – כי נחמתני כי לא כראותך ראיתי אני, אמנם עתה אראה כי שגיתי ואשמח מאד כי שגיתי במשפטי, וכזאת אשמיע כרגע לאשתי ובתי, כי לששון לב יהיה להם – שניהם מהרו ללכת וישיגו את הנשים ושמואל ספר להן בשמחה את אשר שמע מפי שמעון והנה הוסיפו לשאל והוא הוסיף להלל אף כי כמעט נחם על מעשהו, וכל אשר היסיף להנחם כן הוסיף להלל, עד אשר נלאה עוד כלכל את המלחמה אשר ערכו פיו ולבו ויפטר מהם ללכת הביתה.

ג.

מְאַשְּׁרֵי מַתְעִים.

מה הגה לב שמעון בשכבו על מטתו? אם נחם מדברו זכליותיו יסרוהו על כי עשה שקר בנפשו להלל את איש ולבו בל עמו. אי הוסיף לאמץ לבו לשאת מכאובים מידי הזמן ולהחזיק בדרכי ישר, או חשב מחשבות להסיר את האהבה מלבו לבל תענה נפשו, או התאונן על רע גורלו, אי כל אלה יחד הגה בלבבו? זאת לא אדע כי לא שמעתי מפיו. אך פניו העידו בו ביום המחרת כי שבע נדודים כל הליל; ואחשיב למשפט כי עשתינותיו לא נתנו דמי לו בעת אשר שפרה שכבה על משכבה ותחזה לה חלומות נעימים כל הלילה. אך גם מעיני דוד נדדה שנה, לא מרב מחשבות כי אם מרב מעשה, כי בעת אשר שמעון התהפך מצד אל צד אחר כי כוס המקרה אשר שתה היה לרעל בקרבו, בעת הזאת שלח דוד את ידו להחזיק בכוס־היין יחד את חבריו אשר באו לביתו ואשר גבורים היו לשתות יין מאין כמהם ומרות גבורתם אצלו גם עליו.

שמעון בחל ברעו דוד זאת שמענו מפיו, אך האם צדק במשפטו? נטה נא אזן ונשמע מה בפיהם בדברם על אדות איש ריבם ונדע לשפוט מישרים.

– העוד תחזיק באהבתך להדוב האורב הזה, אשר ישנא את כל בני האדם? – שאל אחד מהחבורה את דוד בראותו את שמעון עובר על חלון הבית. האיש השואל היה איש גבה קומה ודל בשר, כבן שלשים שנה, שערותיו צהובות וזקנו מגלח, בגדיו לא העידו בו עשרו, שפתיו לא ענו בו חכמתו ועיניו לא הראו תאר פניו. אך כל אלה יחד היו לעדים, כי עצל הוא במלאכה ולא בַּיַּיִן, וכי רע לבב וקנאה חמדו את לבו למושב להם.

– נפתלי צדק מאד בריבות שפתיו – קרא איש אחר

כבן עשרים, קטן קומה ודל בשר עד מאד, בלחייו שלח רזון, עיניו אשר הביטו אל גַל בכל עת היו כהות, פיו פתוח תמיד כמו פערהו למלקוש, אך במלבושיו לא נראה רָשׁ.

– ומה תשיב אתה על תוכחתם? – שאל שלישי, איש כבן חמש ועשרים, שחיר משחור ועיניו כעיני החתול ובקומתו גדל מעט מחתול ועד קומת הכלב לא בא. האיש הזה היה ראש יריבי שמעון כי הוא הלך בדרכי לב האומרים, „כיס אחד יהיה לכל בני האדם" וישנא תכלית שנאה את כל איש אשר סגר כספו בארון והוא לא עשה כזאת מעודו, כי אם בשמחת לב חלק את רעיו חלק כחלק בכסף – אשר היה להם, כי את כספו אכל בעודו בכפו, ועל כן היה גם שמעון בבן בליעל בעיניו, כי לא פתח את כיסו לו מעודו.

– אין מלה בלשוני להצטדק – ענה דוד – אך האוכל לגרשנו מהבית בבואו? –

– ומי זה יעצר בידך? – שאלהו השלישי אשר בשם בוקי נקרה.

– לבי לא יתנני לעשות כדבר הזה, אף כי נלאיתי נשוא ריבות שפתיו כי יצוה ויפקוד בקול מושל כמו עבד הנני לו אך אזכור חסדיו עמדי ולא אוכל לשכוח טובה. –

– חסדיו? מה המה החסדים אשר עשה אתך? הוא הלוה לך שקלים אחדים? הלזה יקרא חסד? השב לו את הכסף ושלח אותו לעזאזל, ואם אין כסף בידך תשלם לו בעת אחרת, אך מי יכביד עליך אכפו לכוף ראשך לפניו ולשמוע ריבות שפתיו כל היום? –

– בוקי צדק מאד – קראו כלם בקול אחד.

– התפאר נא עלי כי אני אוציאך למרחב ובעוד ימים אחדים יעזוב שמעון את העיר – קרא איש כבן חמשים אשר ראשו כפוף כאגמון ועיניו משוטטות בחוריהן. ובמה כחך גדול? – שאלהו בוקי.

– העוד תשאלני במה כחי גדול? – שאל האיש ברגז כמו נכלם מדברי בוקי – הלא אני הסבותי כי גדליה גרשהו

מביתו וגם מידי תהיה זאת לו כי חמיר יגרשהו מביתו ואז אפסה כל מחיה לו ויעזב את העיר למען בקש אכל לנפשו. —

— האתה הכבית כי גדליה חדל מתת בניו על ידו? אבל להשמיעית אזנים שמעתי כי שמעין חדל להורות לבניו יען כי אין עתותיו בידו. —

— האם בפעם הראשונה הפיח כזבי כזבים? — קרא נפתלי בשחוק.

— האותי תכנה בשם מפיח כזבים?! — קרא כזבי בתלונה — שאל את כל יודעי אם עבר מעודי שקר על פתחי פי, חי נפשי כי מעודי לא כזבתי. —

— וזה הוא הכזב הגדול אשר כמהו לא השמעת מעידך — כלם שחקו וגם כזבי שחק ויאמר: אני לא אדבר שקרים רק כאשר אחפוץ לכרות על איש שוחה או להדיחו משאתו אז לא אשמר פתחי פי, אך הלא כל הנלחמים לא יבקשו חשבונות רבים במה להלחם, כי אם בבא בידם יכו ימחצו את כל הקרב אליהם, וכן אעשה גם אנכי ולא לחנם עבדתי שמונה עשרה שנה בעבודת הצבא. —

— האתה עבדת בעבודת הצבא? — קראו כלם בקול שחוק גדול — ומתי היה כדבר הזה? —

— הלא פי כזבי הדובר אליכם ועיד תשאלו? — קרא נפתלי — הלא שלשם מתו גם בנו ורעיתי והיום המה חיים. —

— מה זה הדבר כי שלשם מתו אשתו ובנו? — שאלו אחרים.

— האם לא שמעתם את אשר עשה שלשם? —

— השמיענו נא —

— שלשום בא אל הגביר רבי שלמה ויספר לו בדמעות שליש כי אשתו ובנו מתו לפתע פתאום וידו קצרה מקנות להם בגדי עולמים. נחומי רבי שלמה נכמרו על האמלל הזה ויתן לו עשרה כסף ויצא מבית ר׳ שלמה וילך עוד אל שנים שלשה ויצליח חפצו בידו למצוא כסף, אך בדברו כדברים האלה באזני גדליה עברה אשתו על פני החלון, אז נתן עליו גדליה בקולו: הלסבבני בכחש תאמר? הלא אשתך עברה על פני

פתח ביתי זה עתה ! – אבל כזבי לֹא נבעת ולא נכלם ויקרא בקצף : אמנם האני חטאתי כי עודנה בחיים, אני הלא אך זאת אבקש מאלהי ישעי, כי יסתירנה כסתר כנפיו ולא עלי תלונתך – כלם שחקו וגם כזבי שחק.

– וכאשר נדבר בכזבי אשמיעכם גם אני את אשר עשה זה ימים אחדים בבית שלמה שקיוני – ענה בוקי אף הוא חלקו – הוא בא אל בית שלמה ויאמר כי יבקש להורות לנערו שפת צרפת ויישר הדבר בעיניו, אך אשתו מאנה בדבר הזה כי כבר בחרה בצרפתי מלדה ומבטן להיות למורה לבנה, וינצו יחדיו האיש והאשה ויגמרו אֹמר כי יקראו לצרפתי ולכזבי ויתחרו יחד בשפת צרפת למען ידעו במי לבחר. כזבי לא נבהל בשמעו כזאת אם כי לא ידע דַבר אף דבר אחד בשפת צרפת וכבוא הצרפתי קרא בקול גדול דברים זרים ומוזרים וישתומם הצרפתי ויניע בראשו לאות כי לא יבין דבר, אז מצא כזבי ידים לקרוא בקול גדול יהודית : ראו נא ראו כי איש מרמה הוא, כי לא ידע ולא יבין אף דבר בשפת צרפת ועוד יעז פנים לאמר כי צרפתי הוא, אין זאת כי אם את גנבים חלקו ויבוא לרגל את הבית – . ארון הבית אשר לא ידע דבר בשפת צרפת כאשתו התקצף ויתן בקול עֹז על הצרפתי : צא מזה איש מרמה פן אחזיק בערפך וגלגלתיך מהמעלות – והצרפתי הנבוך מאד אשר לא הבין דבר מכל הנעשה מהר לעזוב את הבית וכזבי נבחר למורה, אך כזבי לא הסכין להורות בתחלה כירח ימים ואחר כן לבוא על שכרו, כי אם בראש החדש יקח את משכרתו, היא נִתְּנָה לו והוא לא הוסיף לְהֵרָאוֹת את פני שלמה. ויהי כאשר פגש בו ברחוב ויתן עליו בקולו : הוי נבל מדוע רמיתני ? – אז העמיד כזבי פניו ואחרי כן נתן קולו בבכי : קלל וחרף כאשר בלבבך אחרי כי אלהי קללני, על עץ נשבר יהלכו שועלים . –

– ומה זה היה לך ? – שאל שלמה ברגשי רחמים.

– הוי ואבוי כי שבר על שבר קראני, זה כשבעה ימים

מתה עלי אמי, ואשתי ושני בני נפלו למשכב והנם בין המות ובין החיים, והיום קמתי מעל הארץ כי תמו שבעת ימי בכי אבל אמי למען בקש עזר בצר להחיות נפש אשתי ובני – שלמה אשר נחם מאד על כי רצץ נפש דל בעת צרתו הוציא מכיסו עשרה כסף ויאמר: הא לך שבר לירח אחד והראשונות לא יזכרו. –

– אבל מי יורה לבניך עד אשר תשוב אשתי לאיתנה? – שאל כזבי ברוח נשברה.

– אני אחכה עד העת ההיא – ענה שלמה בתֹם לבב.

– אבל אני לא אעשה כדבר הזה, חלילה לי משלם רעה תחת טובה, כי פן יארכו הימים ובניך לא יקחו לקח, לא כן, הנה אשלח לך מורה טוב מאד אשר יורה לבניך, ואני אשלם לו מן הכסף אשר לקחתי מידך. –

– יהי לך אשר לך – ענה שלמה – ושלח את המורה אלי כי צדקת. –

– הוי איש שפתים – קרא כזבי – האם מת כזבי וקבר עולמים שם מחסום לפיו כי אתה תביע את כל גבורותיו וחין ערכו? הן עוד כזבי חי! ולו חפצתי אני להשמיע את הגדולות אשר עשה כזבי, כי אז השתוממתם ושרקתם כי יודע אני את כזבי יותר מכם אך לשוני לחכי דבקה ומלה אין בלשוני. –

– ולמה זה דבקה לשונך אל חכך? – שאל אחד. –

– כי זה יותר משנה לא בא יין אל פי. –

– הלא אתמול שתית אתי יין? –

– שקר בפיך! אתמול הייתי כל היום בבית החדש אשר נבנה על חוף הים, כי קרוא הייתי אל המשתה אשר הכין אדוניו, הראיתם את הבית הגדול אשר חצי פרסה ארכו ורבע פרסה קומתו הנבנה מחוץ לעיר? –

– הן לא תכזב עוד כי אם כמשגע תדבר, ואיה איפו יקחו לבֵנים לבנות בית גדול כזה? –

– לא רבים הנה הלבנים הדרושות לבנין הזה, כי אך

אמה רחבו – . כקול רעם פרץ קול שחוק מפי כל האספה וגם כזבי שחק .

– אך הלא לשונך מדבק מלקוחך ואיך הדבר ? –

– רב לכם השתולל פה, נלכה נא אל בית המשתה – קרא נפתלי וכל האספה התנשאה כחיל צבא לפקודת שר החיל וילכו יחד אל בית המשתה, שם שתו כל הלילה וישחקו בקלפים ויתהוללו ויצאו לבקש אהבה... וביום השני כאשר התעורר דוד משנתו נבהל מראות כי מורה השעות אין בחיקו ויתעצב מאד אל לבו, כי דמה כי נגנב ממנו, אך אחרי כן זכר כי הכסף אזל מכליו ויתנהו בערבון ויחדל מדאוג, ובכל זאת עלו לרגעים דברי שמעון על לבו ויגמר אמר לשבת הלילה בביתו ולחכות לקראת שמעון אשר אמר לבוא, ולרעיו אמר כי בלילה הזה הוא קרוא אל אחד מאוהביו לבל יבאו ויפריעוהו, כי אף כי רגז בכל עת בשמעו דברי שמעון, בכל זאת ידע בלבו כי דברי אוהב המה .

ד.

מוסר אוהב .

גם אני אסיר עיני כ״ך הקורא מהחברה אשר אתה התהולל דוד כל הלילה, כי לא ענג לנפש ולא נחת ללב יתנו לני מראות כאלה, כי אם אנחה ודאגה תשברנה לבנו בזכרנו כי אלה המה המורים לבני הנעורים בעיר הגדולה הזאת, אלה וכאלה יחנכו לדור החדש לבחר דרך בחיים, אלה וכאלה אשר דעת לא ידעו, מוסר רחוק מכליותם ויושר ישליכו אחרי גום, אשר רק בשפת חלקות אשר ישיתו לאמות הנערים אשר לא תדענה עד מה, יבואו בתיהן, ועל ידם ינתנו בניהן אשר בהם כל כבודן ותקותן, והתורה אשר יקחו מפיהם בני הנעורים הלא יבין איש ואיש, לכן נסיר עין מהם ונשובה אל שמעון אשר גם הוא סר מהם ויבזה צלמם ונקרבהו באהבה יען כי לא באלה חלקו .

– מדוע פניך זועפים ? – שאל שמעון את דוד בבואו לעת היעודה – הלא מאֻשר הנך באהבתך, או אילי עלו מחשבות על לבך כי לא על נקלה תמצא תאות לבך ? –

– ולמה זה יעלו על לבי מחשבות כאלה, אחרי אשר היא במו פיה השמיעתני כי תאהבני ? –

– אולי מאשר כי כביר מצאה יד אביה לתת לה שלוחים ותפחד פן יבקש לו איש אשר יקחנה אחר כבוד אל בית מלא טוב, ואתה הלא בן בלי שם ועשר הנך בעיר הזאת, שם ועשר אבני הנזר אשר יהיו נס להתנוסס על ראש האיש אשר יבקש לו עזר כנגדו, כי על כן באה דאגה בלבך פן לא יתננה אביה לך ? –

– מחשבות כאלה לא עלו על לבי. –

– ומדוע לא חשבת כזאת ? ומה תעשה אם ימנע שלמה את בתו ממך ? –

– אז ארע מה לעשות. –

– השמיעני נא במה כחך גדול ? –

– לא אחפוץ לגלות לך בעת הזאת את אשר אחשב בלבי, אך כאשר יצא זממי לפעולות אדם, אז תראה והשתוממת ותקרא: הגדלת לעשות! –

– הגידה לי מחשבותיך כעת. –

– לא אחפוץ –

– הגד תגיד – קרא גדעון כמצוה.

– ומה תעשה לי אם אשמרה לפי מחסום ? – שאל דוד בלצון.

– לך לא אעשה מאומה רק אלך ואגלה את אזן אביה אשר יחשבני כרעו, כי דבר סתר יצוק בקרבך וכבואך לביתו ישליכך אחרי הדלת והמזוזה – ענה שמעון במנוחת לב.

– מה לי ולך כי באת להרס מגדלי אשרי ? – קרא דוד בקצף – הלא צדקתי כאשר חפצתי להסתיר ממך את כל אשר יהגה רוחי, כי לבי נבא לי אשר אתה תהיה לי

לשטן בדרך הצלחתי, הן זה דרכך מאז להכנים ראשך בדברים אשר לא לך המה –

– שגית מאד, הדבר הזה נגע עד לבי, כי המצוה על כל איש ישר הולך להשיב שה נדחה אל רבצה ואף כי עלי אשר הנני אוהב לאביה, כי מי יודע מה תהי אחרית השה התמה אחרי אשר תפול בידך? –

– הנני בר לבב כמוך! –

– אולי צדקת בדבריך, אך ברגע הזה כאשר תדבר עמי, לא כן תהיה בחברת האהובה, שמה לא תמשל ברוחך, כי קלי דעת כמוך יחוגו וינועו על גלי המקרים כקצף על פני מים, יש לאל יד מקרה טוב לרוממך על, להושיבך את ישרי לב, ויש לאל יד מקרה רע להשיבך עד דכא, להמנות את פושעים, על כן איעצך אל תבהל ברוחך ואם נכח הישר דרכך כאשר אמרת הנני לתת ידי לך ונכון הנני גם להיות לך לפה אל אבותיה אם תחפוץ, אך עלי לדעת בתחלה כל אשר תחשיב בלבבך –

– רעי! ידידי! מלאך אלהים אתה! – קרא דוד פתאם בשמחה ויתנשא ממקימו – עתה אראה עותתי בחשבי אותך לאיש תככים, כי רק אתה אוהבי באמת ואפס עוד, אך הקם נא דבריך והיה לי לפה אל אבות אהובתי, וידעתי כי כל תוכל, כי קסם על שפתיך ובידך אפקיד אשרי ותקותי, ועתה התסלח לי? התעשה שלום לי? –

– ראה נא ראה, שולל! – ענה שמעון – האם לא צדקתי במשפטי כי קל אתה בדעתך כקש לפני רוח, הן לפני רגע התקצפת רגזת תחתך ותתן עלי בקולך ותתנני לפני בן בליעל משבית שלום, וכרגע נהפכתי לאוהב בעיניך ותבקש שלום, יען כי דבר יצא מפי אשר מצא חן בעיניך, אבל איך אאמין בך, ואיך תאמין אתה בנפשך אחרי אשר לרוחך חליפית וצבא? לכן לא ארפך בלתי אם גלית כל לבך לי ואדעה לשפוט מישרים אם לעזור לך או לחדול. –

– הן הגדתי לך כי נפשי אִוְתָה לבוא אתה בברית כדת אם יתנו אבותיה אותה לי. –

– ואם אין? הגד אל תכחד, ואם לא יתנוה לך מה תאמר לעשות? –

– ואם אין – ענה דוד בשפת עלגים בהורידו לארץ עיניו – אביא אתה בברית למרות רצון הוריה. –

– ואיך תעשה כדבר הזה? הלא בעיר הזאת ידעו אותה ולא ימצא אף אחד ברבנים אשר יאות לעשות רצונך בעד כל כֹפר. –

– אז אעזוב את העיר והיא תלך אחרי, כי אבטח באהבתה. –

– אך זאת היא עצה לא שמעוה כל חקרי לב – ענה שמעון במנוד ראש – הנה אף אם אאמין בדבריך כי היא תהיה כיונה פותה ללכת אחריך אל אשר תחפוץ – אף כי לבי ימאן האמין בדבר הזה – אבל שים אל לבך מאין תמצא טרף לביתך בעיר נכריה בלי משען כסף ועזרת רעים? הן גם פה בעיר אשר ידעוך לא תמצא יתר מכפי צרכך ואף כי בעיר נכריה אם תדוד ללחם איה! הלא פה בעיר הזאת יֵצַר לך המקום לשבת יחדו את האיש אשר גולת בתו ממנו ובלי כל ספק ירדפך, הלא אז נבול תבול גם אתה גם אהובתך אשר תביר עותתה במלאת ספקה ותשים אשם נפשך. –

דברי שמעון הביאו את דוד במבוכה ויחשה רגעים אחדים, אחרי כן התעורר ויאמר: אבל אני אדע נאמנה כי היא תלך אחרי מחפץ לבה, כי האהבה הָיְתָה רוחה כרוחי ותתן לנו לב אחד, וזאת הגידה לא כחדה, ואדעתי כי היא תשבע שמחות לשבת בצלי אף אם במצור ומצוק נחיה. –

– כאלה וכאלה יאמרו כל חכמי לב אשר לא ידעו עוד מצור ומצוק, ואשר כל חכמתם ודעתם בדרכי החיים לקחו להם מעל כפירי־אהבים הנואמים נאום כי ביד האהבה למלא כל מחסור ולרפא כל שבר, אמנם מקרי החיים לא יהיו למו הדרך על פי כיפורי כפירי אהבים ולא ישאו פנים

לאהבה, ועת אשר תם הכסף יבוא המחסור הנורא וידפוק באצבעותיו הדלים והרזים גם על דלתי משכן האהבה, ומפניו יחילו גם שכורי יין כוסה, וגם עינים יונים תִּשְׁכַּחְנה עת ילטוש עין זעם להם, יחרדו, יבהלו ויבקשו ידים להמלט... זכור ולא תשכח, כי האהבה לא תהיה לאהובתך למחסה בקרה ולא לעדי בקיץ, יעברו ימי השכרון ימי התרדמה וחפץ החיים ישוב למצוא מסלות בלבה, וידיך לא תעשינה תושיה או אז תהפוך האהבה עֹרף ותנוס מפני המחסור האכזרי, כי כן דרכה מאז ועד עולם, ולא לעתים רחוקות תֵּהָפֵךְ גם לאיבה. שים אל לבך דברי, הנה תאמר למשוך אחריך נערה אשר גֻּדְּלָה בבית מלא כל טוב ומעודה לא ידעה מחסור, ופתאום לפתע תראה כי היא היתה בכל רע, כי רגע באולתה הלכה אחרי מראה עיניה ולאֹרך ימים תחיה במצור ומצוק, אז תשכח את דבריה אשר דברה לך בחֹם נפשה מאש האהבה ותשים אשם נפשך, כי אתה הוא האכזר אשר גרשה מבית תענוגיה. האהבה תלך הלוך ונבל ופרי האהבה יציצו כעשב הארץ. בנים יִוָּלְדוּ יקומו וישאלו אֹכל לנפשם – ואין, ואם תמצא נחת במעשי ידיך אלה? וגם רעיתך האהובה אשר אמרת בצלה תראה אור החיים תהיה עליך למשא, אז יהפך לבך בקרבך, כליותיך ייסרוך במוסר אכזרי, תחרוק שן ותמס תהלוך והועיל לא תוכל! – דוד הוריד לארץ ראשו ויחשה רגעים מעטים כי דברי רעו העירו בלבו מחשבות חדשות, או ישנות אשר כבר נשכחו מלבו. שכלו לחם את אהבתו אשר הכתהו בסנורים, עד אשר עלתה ידה על מתקוממה ותפח בו רוח חדש ויתעודד ויקרא: לשוא תעביר על פני מראות מוראים מרגיזי לב להחרידני! עוד לא נדחה תושיה ממני, עוד ידי רב לי למצוא טרף לביתי ואהבתה היא תסמכני לעבוד עבודת עבד מבלי התאונן, גם בבר לבה והמתה אבטח ולא אפחד כי היא לא תבקש מאתי גדולות, ומדוע אפחד מחמת אביה? מה יעשה לי? בתחלה יתקצף וירגז ואחר כן יעשה שלום לי, הן יחידה היא לו וכאשר

יראה כי הנעשה אין להשיב אז ישיב ממנו אפו ויתמכנו כי תקצר נפשו בעמל בניו . גם רעים רבים לי אשר יעמדו לימיני לעזרני ולא אירא רע . –

כאשר הוריד דוד ראשו ביגון אז הרים שמעון את ראשו וזיק תקוה נשקף מעיניו , אך כאשר הרים דוד את ראשו בבטחה השפיל הוא את עיניו ויתאמץ להסתיר בחבו אנחה אשר בקשה לפרץ ולצאת ויאמר : הוי נער אין תבונה ! הנך בוטח באהבתה בטרם תכנת את רוחה ובטרם תכנה היא את רוחך , הנך בוטח באהבתה אחרי אשר שמעת שתים שלש מלים מפיה , הנך בוטח באהבתה בטרם נוכחת כי מישרים תאהבך , ולא תשיב אל לבך פן היא אך צל עובר , יתעבר כאשר באה בין לילה , הן לא תדעך ולא תדע דרכיך כי על כן תאהבך מישרים , הלא רק בתאר פניך לקחת לבבה , ומי זה לידך יתקע , כי לא יבוא איש יפה תאר ממך ויירש מקומך בלבה ? אם רק על תאר הפנים נשים מבטחנו אז משענת קנה רצוץ בחרני לנו , אהבת הפנים היא אהבת איש לא־בינות אשר ישתעשע כילד היום בדבר אשר מצא חן בעיניו ומחר יוציא ישן מפני חדש . אל תבטח באהבה כזאת ! הנה יצורי התבל יאלפונו דעת , ראה דרכי השושנה וחכם ; כל הלילה התעלסה באהבים והחבק בין זרועותיה את הטל אלוף נעוריה אשר ממנו תוצאות חיה ולאור בקר תקים בערי עדים אשר שת עליה לִקְרָאוֹת את פני השמש אשר מצא חן בעיניה , הניע לו ראשה והוא יַכֶּה בשרב וחרב , ישחית עדיה וגם בחייה וכבודה ישלח יד . הטף נא בקול גדול על יתר השושנים : אל דרך הפתיות אל תלמודנה ! אך הנה לא תשמענה לך , וכן הנה רב השושנים . . . והרעים אשר תבטח במו , הה , אל תאמין בהם ! המה כמקל תפארה להתפאר בו בעת אשר תצא לשוח לבוש מחלצות לא מטה עֹז להשען עליו כאשר תמעדנה רגליך , לוא גם היו רעיך רעים להתפאר בהם , ומה גם אלה אשר רק לסבוא ולהתהולל יאמרו קֶשר , כל רעיך אלה אשר

ישבעו מטובך כטוב לך לא יכירוך בעת אשר הסתיר ההצלחה פניה ממך. האמן לי כי בדמי לבבי קניתי לי את התורה הזאת. –

– לולא ידעתיך מאז לאיש חסד ולא ראיתי את הטוב אשר תעשה לרב אדם, אז אמרתי כי שונא מין האדם הנך, ועתה לא אדע מה דמות אערך לך – קרא דוד בשממון.

– הוא אשר דברתי כי ברב עמל וכעס לקחתי הלקח הזה אשר המר לי במבחר ימי עלומי, אך חלילה לי משנוא בן אדם כוזב על רע לבו, רק אנוד לו, כי לא לבן אדם הצדקה לשנוא את ברואי בצלמו, כי כלם מבור אחד חֻצְבוּ ויצרי מעלליהם לו שקל ישקלו ישאו יחד. זה חוטא בכה וזה פושע בכה, לאחד יציק המחסור ויכביד עליו אכפו לשלוח בעולתה ידיו ואת השני עור העשר עד כי לא יכיר את בן אמו, האדמה אשר מרחמה יצאו גם שניהם ויתן לבו כלב בן אלהים, לכן אין לנו הצדקה להתנשא ולשנוא את איש על רוע מעלליו, רק להזהר לבלתי הלכד בשחת רשתו, לבלי האמין באיש לא אמון בו, לבלי לכת בעינים עצומות אחרי כל מתעה בתהו, כי אלה לא הִשָּׁה את איש חכמה, לכלם חלק בבינה, על כן יביא איש איש מעשיו במשפט ודעת, ישמע מישרים ויקרבנו, יביט אל עמל וירחיקנו, ולאיש אשר עוד לא נפקחו עיניו והנהו תועה ומגשש באפלות, לאיש הזה גורה דעה לבל ילך מדחי אל דחי בעשותו מדחה – הנה זאת תורת האדם! –

ה.

מַשְׂחִית דְּבָרָיו.

דוד התפלא מאד בשמעו דברי רעו אשר נגעו עד לבו, כי מעת אשר משך ידו את חבריו הסוררים הוקר רגליו מבית רעו ועל כן לא שמע זה זמן כביר אמרי תבונה מפיו וגם שמעון חדל מהשמיעהו דברי תבונה בדעתו כי זורע הוא

דבריו על צחיח סלע רק לצון בחר לו בדברו אתו, ועתה כאשר התרומם רוחי להביע דברים נשגבים ונכוחים ודוד שמע והקשיב להם היו הדברים בעיניו כחדשים ועל כן קרא ברגש: נפלאים לי דרכיך ודבריך ונפשי יודעת מאד כי מרום דרכך מדרכי אך אולתי התעהגי מדרכיך, לכן שוב והאר פניך אלי, ואני אבטיחך נאמנה לשמוע מהיום והלאה בקולך כדברי האורים, יתן ה' ואראה חיים את האשה אשר אהב ולא אסור ימין ושמאל מכל אשר תורני – דברי דוד אשר דבר מקירות לבו נגעו עד לב רעו ועל פניו נראה כי מלחמה בקרבו. ואמנם עשתנות שונים לא נתנו דמי לו, בתחלה דמה להפיל בלהות על רעו לבל יערב לבו לתת יד אל אהובתו ואז תקוה נשקפה לו כי לו תפל חבל, אך בראותו כי רעו יחזיק בדעתו הכהי לבו על כי נסה להשבית אשרו ותלקח מלחמה בלבו בין אהבתו וישרו. אך פתאום התעודד ויעביר ידו על מצחו בחזקה כמו בקש להחרים את כל העשתנות ממקורם וכמו חפץ להשבית המון מעיו ויקרא בקול גדול: היה מְאֻשָּׁר! בכל לבבי אבקש כי תהיה מאֻשר בחברת הרעיה אשר תאהב, וגם אני אשיעך להושיבך על מרומי ההצלחה אשר תבקש, כי אמנם רק עם אשת חן ובית חבר יחיה האדם חיים נעימים; ואמנם אך ביד אשה טובה ואהובה לניא את אישה מדרכים עקלקלות ולהרחיקו מחברת רעים נלוזי דרך; כי בבואו הביתה להנפש מעמל היום ותלאותיו ימצא מנוחה ושעשועים בראותו אוהב נאמן יושב לצלעו, אוהב אשר לא יירא מגלות כל לבו לו פן יבגוד בו אחרי כן, יגיד לפניו צרתו וימצא נחמה, ישמיעהו שמחתו וישמח לבו גם הוא, להמי נתן על שלחנו בשמחה, ממתו רבודה באהבה, תלאות הזמן ופגעי בני האדם אשר אין נקי מהם, כמים עברו לא יזכרו ברגעי אשר הזה, אך זאת היא המנוחה לבן אדם, אשר נעלה מזה לא ישיג כל עוד בחיים חיתו, האדם לאהבה נולד! החיים בלי אהבה כיום סגריר בלי אור שמש, כבית אפל באין אור נר – כקבר צלמות! רק

*) בחת תנף

היא תאיר חשכתנו, היא תמתיק לנו את החיים.

נפש האדם תמלא גיל בעשותו מעשה הצדקה אף לרחוקים מלבבו, ואיך תגדל השמחה בעשותו צדקה בכל עת לקרובים ללבבי, לאהיבי נפשו אשר אליו ישאו נפשם. כל יוצר ישבע מלא חפנים נחת בראותו יצורו פועל כפיו אף כי ידע נאמנה כי מעשה ידיו לא יאהבנו כי לא יבין פעלו ולא יודנו על עמלו, ואיך תרב שמחת האב בפרי בטנו אשר הוא יוצרם והוא ינטלם וינשאם עד אשר תבוא חכמה בלבם לשלם לו כמפעלו, לא בכסף נמאָס, לא במהללי הבל, כי אם באהבה! באהבת לב ונפש, באהבה אשר גם כבוד גם יראת הכבוד נלוו אתה, גמול כזה ייקר לטהר־לב מאוצרות זהב, מתענוגי החיים, גם מהחיים!

כמה עמול יעמול איש דעת להשאיר זכרו אחריו, לבל ימית שמו במות גויתו, הלא יבלה ימיו בעמל ושנותיו בים־דאגה למען קנית לו שם לדור יבוא לבל ישכח, ואחרי כל העמל והתלאה לא ישיג אף אחד מני אלף את חפץ לבו, כי מצודות וחרמים פרושים על דרכי הכבוד, פה תאחז הקנאה בזרע כחה בעקב הרודף אחריו, תפילהו במהמורה בל יוכל קום ותעטה עליו בושה סלה, ושם יגרוהו מסבות ותהפוכות בחרמם, ואחריהם תרוץ העת, פיה כקבר פתוח לבלוע את הכל, החיים ויצוריהם וזכרונותיהם; לא כאלה חלק היוצר מצבות חיות, זכרו לא יסוף בחמר העת, זרע הקנאה תשבר ולא תצלח לעשות להן רעה, גם להזמן המושל בכל ידו מושלה לו אך לעתים רחוקית להאביד כל שריד, להשבית כל זכרון למצבות כאלה מני ארץ...

אך זאת היא רעה חולה אשר ראיתי כי לא רבים יחכמו למצא תכלית האשר הזה ולבוא עד תכונתו; רבים המה אשר רק בעד בצע כסף יבואו בברית והמה בעיני כנער שוכב על ערש דוי וימאן בשקוי אשר נתן לו הרופא עד אשר תתן לו אמו אגורות כסף והוא את האגורות יקח וישתה וכאשר תעלים עיניה ממנו ישפוך את השקוי ארצה ובאולתו ימות; כן דרך האנשים העושים מקנה וקנין בנפשות אדם, אל האשה אשר

יגור בחרמי לא ישית לב אם אך כסף נדה תביא אתה וארוחה נכונה לו מאת אביה, והיה אם לא תמצא אחרי כן חן בעיניו ישליכנה מעל פניו ככלי אין חפץ בו. וצעירי הדור הזה, דור חכם בעיניו לא ידעו בשת וימלאו שחוק פיהם על בני הדור העבר אשר בקשו למו כבוד משפחות בעת אשר המה ירדפו אחרי כסף נמאס! כבוד משפחות לא דבר קטן הוא, האיש אשר למשפחתו כבוד ושם יפלס דרכיו בחיים לבל יתן חרפה על המשפחה כלה, לא כן הַמֻּשְׂכָּר מנער הוא ישלח רסן הבושה מפניו וילך כשיר אל טבח אחרי תאות לבו עת תדיחנו. וכן הנערה אשר נולדה וגדלה על ברכי אבות ישרים ואשר הסכינה לתמוך כבוד ולכבד את הוריה ומשפחתה, היא תדע להוקיר ולכבד את אלוף נעוריה, לא כן נערה משלחת מנוער היא גם לאישה בוז תבוז, ומה גם בדעתה כי לא בה כי אם בכספה בחר — —.

ועוד רבים מאלה יבאו בברית ולא ידעו למה, ישלחו את נשותיהם ולא ישאלו את נפשם מדוע? לגרש אשת נעורים! העון הזה גדול בעיני כעון שופך דמים! הן האשה לא הסכינה למצוא חית ידיה מגעל כפיה, רק להתל עולליה, להאכילם מחלב שדיה, לגדלם עדי יהיו לאנשים, להיות צופיה הליכות הבית ועיניה הצפינה לעמל אישה — זאת תעודתה בחלד. וכי יקח איש אשה ובעלה ואחר כן ישלחנה לנפשה יגזול הצלחתה ממנה, כי רק הבתולות תמשכנה אחריהן עיני רואיהן, לא כן אלה אשר היו לאיש, הנה לא על נקלה תמצאנה למו איש אשר ימצא חפץ בהן, כי איש ואיש ישיב על לבו: מי יודע מה היא אחרי אשר אלוף נעוריה גרשה מביתו, אולי מצא בה ערות דבר, או היא אשת מדנים אשר על כן קפץ רחמיו ממנה, וגם האבות אשר למען בתם הבתולה יעשו כל אשר לאל ידם ועוד הרבה יתר מאשר תמצא ידם, עד כי לא לעתים רחוקות יתנו כל אשר להם בכסף ויתפשטו עד מעילם למען תת נדה לאיש הבוחר בה, המה יעלימו עיניהם מבתם הגרושה וכמו זרה תחשב בעיניהם.

הן זאת היא חטאת בני עמי מני אז, כל מעשיהם יעשו לא כאנשים אשר דעת להם וחפץ להם לפי מעלות רוחם, כי אם כעבדים השומרים פקודת אדוניהם ולא בדעת וחשבון. גם רגשית לבם להם כחק ומצוה, ילמדו לבניהם תורה כי כן צֻוו מבלי דאוג לאחריתם אם תהיה התורה הזאת להם תורת חיים להחיותם כאשר יהיו לאנשים. יתנו את בנותיהם לאנשים כי מצוה היא, ומבלי בקש חשבון אם יכוננו אשרן, ועל כן כאשר כבר עשו את אשר נטל עליהם לא יוסיפו שנית דאוג להן, ובכן נראה גרושית רבית רכות בשנים תשבנה גלמודות שוממות נאנחות על כבודן והצלחתן כי גלו מהן, ורק יראת אנשים תסוך בעדן לבל תסלפנה דרכן... ומי הוא האכזר אשר גרש את הגרושה מבית מנוחתה? הלא הוא אלוף נעוריה!

גם ראיתי אבירי־לב אשר ישלחו נשותיהם אחרי אשר ילדו להם בנים. מדי זכרי זאת ארגז תחתי! שים אל לבך את גורל עניי הצאן האלה, צאן אובדות מועדות לכל פגע ותלאה. כי יבואו בית אב חדש או אם חדשה, אשר כקוצים יהיו בעיניהם, כנגע יראו בבית, וגם הוריהם לא ישימו עליהם לבם אחרי אשר יבואו בברית חדשה, המה יגדלו ויתורו איש איש אחרי שרירות לבו כי לא ידעו מוסר אב, רחמי אם, וגם החומלים על יתומים לא יחמלו עליהם, כי יתומים המה ולהם אב ואם. ואם יש עון פלילי גדול מזה? לשחת פרי בטנו! אך אל ירב רב על העון הזה ואל יוכח מוכיח בשער על הנבלה הזאת, על עון הקורא בספרים חיצונים, על חטאת לובש מלבוש נכרי ולומד שפה – יקראו על הבמה בגרון נחר וכל העם ישמעו וייראו ויתודו בלב נשבר, ועל הדבר הגדול הזה אשר עליו תכונן הצלחת העם כלו, כי על דעתי רק מזאת יצאה עניות לישראל, לא ישים איש לבו. ויד הרבנים היושבים על כסא המשפט היתה במעל בזה, כי בספרי הכריתות אשר ירבו מיום ליום שמן חלקם, ואיך ישליכו מפיהם טרף? ועל כן לא לבד כי לא יקומו לגדור

בעד הרעה, כי אם עוד ירבו הפרץ ויעזרו לרעה. בעיני ראיתי בעיר הזאת – מדי אזכר זאת אשחק וארגז יחד – בבוא זבדי החיט, אשר כבר גרש שלש נשים מביתו, אל הרב ויאמר: רבי, חפץ אני לגרש את אשתי. –

הרב לא שאלהו: מדוע יחפוץ לעשות כזאת, כי עתותיו לא היו בידו להרבות להג אחרי כי שלשה אנשים ונשותיהם חפו בבית עד אשר יכתבו ספרי כריתותיהם ועל כן ענה בדברים מעטים: ואיה אשתך? –

– היא תמאן ללכת ועל כן באתי הנה לבקשך כי תשלח את השמש לקרוא לה. –

– שמעיה! – נתן הרב צו אל השמש – לך אתי – אחרי רגעים אחדים באו השמש והאשה, אשר שני נערים אחזו בשוליה וילדה קטנה בזרועותיה, היא בכתה בכי תמרורים ותתחנן לאיש כי יחוס על הילדים ולא ישליכנה מעל פניו, ושלשת הילדים גם המה בכו בקול גדול עד כי נתן הרב גם הוא בקול גדול: הס! הן לא בית קברות הבית הזה! –

– לא בית קברות כי אם גיא הנים הבית הזה! – קראה האשה במר נפשה.

– דמי חצופה! קרא הרב בעוז אפו – עתה אראה כי אישך צדק מאד בחפצו לגרש אותך, כי חצופה את! –

– אני אשה יראת ה׳ ומרת נפש, כי מה אעשה לשלשת הילדים? ילולא המה כי אז לא דברתי דבר, אך לא הייתי חצופה מעודי, וכל בני העיר יגידו כי מצניעה לכת הנני הרבה יתר מבנות הרבנים אשר בעיר. –

פני הרב אדמו מקצף ובושת וכי דבריה נגעו עד לבו ויקרא בחפזון: גש הנה וְנַהֵל לכתיב לך ספר הכריתות – אך האיש אשר אליו שם הרב דברתו נִחַם ממעשהו, אם נכמרו נחומיו על אשתו וילדיה, או מצאה חן בעיניו על הַפּוֹתָהּ את הרב בשבט פיה כגבור משכיל, ויענה: נחמתי מאשר זמותי לעשות כי אראה כי שגיתי –. אני אמרתי כי הרב יודנו על פעלו הטוב, אך כרגע ראיתי גם אני את

משְׁנָתִי, כי היא נתן עליו בקולו: הלצחק בי באת הנה? ומדוע שלחתי את השמש? ולמה בלותי בהבל עתי לדבר אתך ואת החצופה? אם חפץ אתה בה תשוב ותקחנה לך אחרי אשר תגרשנה. —

— אך אני הנני כהן — השיב האיש בהשפילו קולו כי נחת מדבריו — ולא אוכל לשיב לקחתה אחר גרושיה, הלא כזאת קרה אותי עם אשתי השניה אשר גרשתי ולא יכולתי השיבה אלי ועל זאת הנני נאנח עד היום. —

— אם כן שלם לי מחיר העת אשר בלותי ולהשמש שכר לכתו. —

— הן לא איש אוצרות הנני ואחרי אשר אשוב לביתי כבתחלה עלי לתת לאשתי את מעט הכסף למחית ביתי —. אני לא יכולתי למשול עוד ברוחי נגשתי אל האיש אשר ידעתיו מאז ואטהו הצדה ואמר אליו: למה זה חרה אפך באשתך? —

— היא נתנה עלי בקולה באמרה כי באתי אתמול שכור הביתה. —

— הלא לה הצדקה לריב עמך על עשותך זאת. —

— אני האיש ובידי לעשות כחפץ לבי. —

— אבל היא אשתך ותשא עליך חרפה אם תתגולל כשכור ברחובות. —

— צדקת ועל כן לא אשלחנה עוד, אך מה אעשה עתה? הן הרב יבקש ממני כסף, ומדוע אתן לו חנם?

— לך לדרכך, כי מדוע תירא מפניו, הן קצרה ידו מעשות לך רעה אף אם תמאן לתת את שאלתו. —

— ומה אעשה אם אחפץ בפעם אחרת לגרשנה והוא יפקיד עלי אפו ולא יתנני לעשות חפצי? — שאל בתם לב.

— הרגע נא — עניתיו בשחוק — כי הוא ימלא חפצך בכל עת במחיר אשר ישית עליך —. הנה כאלה וכאלה יעשי בבתי הרבנים אשר הוקמו להורות לעם, הנה שערוריות באלה יעשו לעין השמש והחנפים לא יחרדו ממוסר כליותיהם

ולבם לא יכם על עשותם רע, כי גם זיק צדק ויֹשר לא עוד ימצא בקרבו. והעם אשר הוא כפרא לא למוד יעשה כאות נפשו, ואף כי לרבים תקוה נשקפה כי עוד מעט תשבר ז״ע הרבנים, אחרי כי קראו עצרה ל־נְעַ־ן איך להוציא מפי הרבנים בלעם, ולא יוסיפו אבירי לב להתעמר באשת נעוריהם, אך התקוה הזאת תקות שוא היא. ואלה ישרי הלב אשר קמו לג־ור בעד הרעה ישרי לב המה, אך לא חכמי לב, כי עצתם, אשר יעצו להרבות במחיר ספר הכריתות למען יכבד על החפצים בו לתת מחירו, עצה נבערה היא וירעו יותר מאשר ייטיבו, כי בזאת יחזיקו ידי הרבנים לבל ישלחו אותו מיד כאשר יביא לידם. לוא חכמו השכילו לתת ח־ק אשר מבלי כל כפר ינתן ספר כריתות לכל שואל והרב אשר יקח כסף כפרו ענוש יענש, אז אולי משכו הרבנים את ידיהם ממנו ועשו כתורה וכמצוה אשר רק אם ימצא באשה ע ר ו ת ד ב ר רק אז תְּגָרֵשׁ, ולא כמו שהם עושים עתה להפיך לרעה דברי החכמים אשר אמרו „הקדיחה תבשילו״ ואשר דמו לערות דבר. אך בפשע עם רבים שריו, ומי פשע הרבנים הלא חטאת העם אשר יעשה מעשיו לא בדעת וחשבון. —

בדבר שמעון את דבריו אדמו לחייו לאט לאט, עיניו הפיצו זקים, ובעת הזאת היה יפה תאר, כי בחמו נדעכה נפשו ממקומה והאבר נ־ז אל מקום שם מושב לרוח האמת אשר מלא את חדרי לבו ותהי לאש בוערה על שפתיו להחם גם לב אבן ולמשוך אחריו בכֹח נעלם גם אלה אשר לא שעו לדבריו עת השמיעם בנחת, וככלותו לדבר מחה במטפחתו את אגלי הזעה אשר התגלגלו על מרום מצחו ויבט בפני רעו.

דוד ישב דומם כל עוד אשר דבר רעו ולא נועז להביט בפניו או לדבר דבר כפושע העומד לפני כס השופט. רגשות רבות התעוררו בלבו ולא ידע נפשו מאין באו, וגם ככלות שמעון לדבר צללו עוד דבריו באזניו כפעמונים. שמעון התבונן בו ויאמר בשחוק: מדוע תשב משמים ולא תדבר דבר? — דוד התעורר כמו מתרדמה לקול רעו אשר לא בלהבות

איש דבר עוד כי אם בנחת ויאמר: ומה אדבר? בנפשי נשבעתי כי לא ידעתיך עד היום הזה וגם כל יודעיך לא ידעוך, רוח אל יצוק בך, רוחך הכביר ירעיש משברי נחלי איש ושפתיך יזילו נפת אשר יתבוללו יחד בפיך ויהיו לשקוי מרפא לנפש. מה נעמו לי דבריך בהראותך לי את האשר אשר ימצא איש בית חבר את הרעיה אשר בחרה נפשו בה, אך גם פלצ׳ות בעתתני בקראך חמס על החמס אשר יכסו על בגדיהם הבוגדים באשת נעוריהם. דבריך היו לי לששון ולמורא גם יחד, אך את התורה אשר לקחה אזני אכתוב על לוח לבי לזכרון עולם אשר לא ימחה. —

— אאמין לדבריך — ענה שמעון — כי ידעתי נפשי, כי גם אותי ירוממו דברי ויורוני דרך יש׳ר, הרעיונות העצורים בלבי ולא עברו על דל שפתי המה כאש בלב אבן אשר לא נודע כחה, אך בצאתה למרחב ויגע בה הרוח אז תהי לאש בוערה להחם ולהאיר, ועל כן תכסף נפשי לדבר, אם יקשיב השומע א׳ יחדל לא אשית לב, כי נפשי תכרה לה אזן בעת ההיא לשמוע בקול דברי, ודברי מוסר כאלה אשר לנפשי אטיף לא ימושו מעשות פרי בכל עת. —

— לא רק את נפשך כי אם גם את נפש השומע תעשה ברכה, כי קסם על שפתיך למשוך אחריך לב כל ש׳מעי דבריך בעבותות אהבה, וידעתי נאמנה כי הטיבות לאדם רב לוא שמעת בקול היועצים אותך לשים ארצה אשכנז פניך ללמוד למען תהיה למטיף לעדה בישראל. —

— לא ידידי! לא לזאת נבראתי, יודע אני את נפשי ורוחי כי אין אדונים להן. אני אדבר את אשר יהגה לבי, ועל המטיף לתכן רוח העם אשר יטיף עליו ולדעת מה הוא דורש ממנו. ההמון הוא כעגל לא לֻמד, אשר לא בש׳ט ומתג נטה שכמו לשדד עמקים אחרינו, והיה כי נטה עליו ידנו בחזקה ירגז ויתקצף וישבור עולו מעל צוארו וישחית לנפשו ולרועו האוילי, רק אם נטה אליו אוכיל ונלמדהו לשאת בעול לאט לאט או אז יכנע תחת ידנו ונקחהו לעבד. והמטיף

אשר לא יבין את זאת ויאמר להטית עדתי לרוחו יצמיח רעה רבה, כי יזרע שנאה ואיבה יקצור ויפריד בין אחים, ואני אשר אהגה בלשוני כל אשר יהגה לבי ואת הישר בעיני אעשה לעין כל, וזאת היא דרכי אשר אחזיק בה ולא אובה סור ממנה, לכן לא אצלח להיות משמיע מוסר בקהל, יעל כן לא אשמע בקול היועצים אותי. —

דוד החריש רגעים אחדים ואחרי כן התעורר ויאמר: ובכל זאת לא אוכל לתכן רוחך, הן לא כדבריך מעשיך, במו פיך תאמר כי אין אשר כאשר האיש אשר בצל אשה אהובה יחיה ולמה לא תבקש גם אתה להיות מאשר בארץ? —

פני שמעון נפלו לפתע פתאום כמו הקשיב דבר מר, אשר לא פלל לשמוע ויקם ממושבו ויתהלך בחדר הנה והנה ברגלים מהירות, שחוק רוע לב נראה על שפתיו ובקול כנאש מתקוה קרא ואמר: מדוע לא אבקש להיות מאשר בארץ? תשאלני, אתה המאשר! ואתה האם ברב עמל מצאת אשרך? האם רדפת אחריו? בקשתו, דרשתו, חפשתו בחכמה וכשרון ותמצאנו, כי תשאלני למה לא אבקש? הידעת אי זה מקומו כי תראני לאמר שלח ידך ואחוז בו? מדוע לא אבקש? הנני לבוז, לאיש עצל חובק ידים בעת אשר עשרו עומד לנגדו והוא נלאה לשלוח ידו להביאני אל לבו! הה! לא למבקשים ימצא האשר כי אם לפתאים העוברים בטח ועיניהם לא תראינה למרחקים; לא לעמלים בדעת ובכשרון יראה פניו, כי אם לאשר לא יבקשהו ולא ידעו ערכו גם אחרי אשר בא בידם. קול המרוץ הנהו לפני הרודף וכאבן ינוח לפני עור עינים. מדוע לא אבקש? מי יתן ידעתי ואמצאהו ואמרתי: חי אני לעולם! מי יראני מעגלותיו ואעזבה כל למען אבקשנו. ידעתי כי אך בצל רעיה צל האשר וכל תענוגי בשרים הלי לנפש ורעית רוח המה, כי על כן אשב בדד משמים בחדרי כל היום, ולא לעתים רחוקות תבוא בי רוח עצבת ותדכאני ותרבה פצעי לבי בזכרי כי הנני כערער בציה, אין שמחה ללב ולא

שמחת חנף

מנוחה לנפש, ואקרא במר נפשי: מי יתנני גם אותי ככל האדם לראות רעיתי לפני וצאצאי לעיני! מחשבות יעלו אז על לבי לרדוף להשיב חפץ לבבי וכרגע יבוא בי רעיון ויורידני עד עפר, רעיון אחד יעלה על לבי וירודד את רוחי תחתיו ויבהלני ויבעתני „מי יודע?" ישאל לבי, מי יודע אם תמצא רעיה אשר תאהבך? ואם גם במו פיה תאמר לך, מי יודע מה בלבה? ומי יודע אם תמצא ידך לכלכל ביתך? ועוד שאלות רבות כאלה. הה הדעת היא היא בעוכרנו, היא אשר תפקח עינינו לראות את החתחתים הפרושים על כל מצעדי רגלנו לבל תמעדנה, היא תראנו בלהות מסביב, היא תציג רשתות וחבלים ואבני נגף וכל פגע ושטן וצרה ורעה ומכשול לב ומפח נפש ושבר ברוח אל כל מקום אשר יביטו עינינו ותמסוך רעל בכוס נחמה, ותשקנו את הקבעת בטרם בא היין אל פינו, העצמות היבשות והתולעים אשר ימצאו בהן מנוחה אחרי המות תראנו בטרם התענגנו על יפי הפנים, ואתה אומר לי: לך בקש! לבקש ולמצוא חפץ תראנו רק הדעת, והיא תשנה פני כל אשר תראה באצבעה. ואיך אבקשנו? איך אבקש למשך נערה ברשת אהבתי ולא בידי טובי? שברי אשר אמצא בעמלי לא נכון להחיות איש וביתו, גם איך אשען עליו והוא משענת קנה רצוץ! הן לא נכחד ממך כי לא בדעת רק במרמה ימצאו פה המורים לבני העברים לחם, ואם ימאן פי לעשות חנף לאם תלמידי הלא כעוף יתעופף מטה לחמי, ומה אעשה אז לאשתי אשר אהב? – וזאת אדע נאמנה כי אהבנה, כי רק זאת אבקש והכסף לא יקח לבבי, כי הוא בעיני כסף סיגים מצפה על מימי האשה – ומה אעשה לעוללי? הלא כעושק דלים אהיה בעיני, הלמען שמח נפשי ימים מספר אביא עניים מרודים לראות באור החיים אשר מצאתם מרחם כחשכה יהיו בעיניהם? מה צדקו דברי החכם מאיר עינינו ביעצו לנו לבנות בית לנטוע כרם ואחרי כן לקחת אשה. תורת אמת בפיו, כי במקום אין רוחה אין שלום, כד שלים שערא מכדא נקיש תגרא ואתי,

אמרו החכמים והמה בוננו לבם לחקר רוח האדם, כי כן דרך רב הנשים היושבות שאננות בביתן כל היום ורק מפי בעליהן תשמענה כי נגעים ותלאות תחלק לנו העת ביד נדיבה, ובעיניהן לא ראי אותם לכן תתאוינה תאוה כל היום לשית עדי עדיים על לבושיהן, והקנאה עוררת התאוה מני אז תפיח לפעמים רוח עועים בלבב האשה לבקש מאישה ביד רמה את אשר מנעה העת ממנו, כי את הכל תשכח על נקלה, תשכח עזוז אהבתה לדודה בטרם היתה לו לאשה, תשכח מיצא שפתיה אשר הבטיחתו למצוא שלוה בארוחת ירק — לא מרע לב רק מקלות דעת — אך את קשוריה לא תשכח לנצח, וגם בימי עניה ומרודיה תזכור ותספר איך היתה כלולת עדי ביום חתונתה, לכן מדעתי זאת אומר לנפשי: שבי דומם וטוב אל תבקשי, טוב לך לנוע מעיר אל עיר ומארץ אל ארץ משבת בית חבר ומחסור וכעס בו. וגם אמונתי בנשים לא רבה היא ואף כי בנשי העיר הזאת אשר רבן תבלינה ימיהן בנעוריהן בבית שמחה ומשחקים, וספרי אהבים המה מקור כל חכמתן ודרכי מוסרן. ואיש כמוני אשר המנוחה והדעת כל תאות נפשי הימצא נחת עם אשה אשר הסכינה מנעוריה בית אביה לצאת במחול משחקים חביקת זרוע את בן פריץ רום עינים אשר ידבר על לבה חלקות ויגידנה כי היא תקח כל לב, וגם דברי תפל ונבלה יעברו על דל שפתיו והמה יכו שרשי רוש ולענה על תלמי לבבה? ! כל כבוד נערה הצנע לכת ושבת בית! וזאת השליכו אחרי גום המתאמרים למשכילים ומתהללים כי הליכות עולם להן, ובת אחד מאלה אשר הסכינה את הגברים לא תאהב עוד מישרים, כי זכרונית רבים יעלו על לבה: חלקת לשון האחד, ומלבושי כביד השני ויפעת פני השלישי אשר בלה חצי ימיו להתקשט ככלה. ולבחר באחת מבני המתחסדים המרחיקים מעליהם ומעל ביתם כל דעת וישקצו כל דורש חכמה כטמאת הנדה, גם זאת לא אוכל וגם המה ימאסו בי וכבר רבת שבעה לה נפשי מכאובים מידי האהבה, כבר הובא בכליותי חץ רעל

מאשפות הקנאה ותוחלת נכזבה, ובאשר אמרתי פה מצאתי לב יודע נפשי שם מצאה אהבתי קבר עולם לה. על כן אומר: תשכב בקברה ולא אעירנה עד עולם ולא ארבה פצעי חנם כי ידעתי כי לא איש כמוני יֶאֱהָב ולא ארדוף רוח. –

– אבל מדוע זה תִּוָאֵשׁ מתקוה? – קרא דוד בחמלה – למה זה הדבר כאיש אשר סך אלהים בעדו וידכאהו? הן חית ידך תמצא, גם לכלכל ביתך לא תקצר ידך, ועלמות רבות המצאנה, אשר לא למחולות ובתי שמחה תשאנה נפשן, ואם תבקש תמצא לך כאות נפשך, ומדוע תדבר כאיש אשר עליו אבד כלח? –

– את אשר בקשתי לא מצאתי ואשר אמצא לא אבקש, הבה אנסה לשמוח בשמחת רעי אחרי כי שמחה רחוקה מלבי – ענה בשחוק ועצב יחדו – מחר אדבר עליך אל אבי אהובת נפשך ואעשה לך בית –. כל עצמות דוד רחפו בשמעו הדברים האחרונים אך הבליג ויעמד פניו ויאמר: לך לשלום והקם את דבריך וכל ימי חיי אברכך על החסד אשר תעשה עמדי. –

ו.

מוּסַר כְּלָיוֹת וָלֵב.

בצאת שמעון מהחדר קם דוד ממקומו ויתהלך בחדרו ברגלים מהירות ובלב סוער כים מהרגשות הרבות אשר המו ויתגעשו בקרבו, אשה רעותה רדפו השיגו כגלי ים לפני סער. רגעים אחדים עמד על עמדו כאיש נדהם ויבט בעינים חשכית מבלי ראות את אשר לפניו, ועד ארגיעה עזב מקומו בחפזון כמו יד נעלמה נגעה בו ותטלטלהו ותסערהו ממקומו, גם קצף גם מפח נפש ומכשל לב עברו על פניו חליפות וישנו תארו. מה זה היה לָאֹשֶׁר אשר התעתד למצוא עוד מעט את אַות נפשו? האם ספק עלה בלבו לרפה כח תקותו? או פחד מימים יבואו פן תקצר ידו מהכין לחם ומלבוש

לאשה ובית? אי ענות נפש רעו הנואש מתקוה עכרה נפשו? אי אילי עבר עליו רוח קנאה כי הבין כי גם רעו יאהב את אהובתו? אך לא! לא אחת מאלה הביאה שבר ברוחו; היא בטח כי תאות לבו תנתן לו, גם לא פחד מימים יבואו, כי לא נסה באלה, גם לא נד לרעו, גם לא קנאה עכרה רוחו, ובכל זאת הציקה לו מחשבה אחת נוראה עד מאד, נוראה גם מפחד גם מקנאה, גם מספק, גם מחמלה – חץ מוסר כליות בא בלבו, ומה ן מכתו נורא מאד, רעלו יקד כיקוד אש תפתה, אין מקום נסתר להסתר ממני, אין תקוה ואין נחמה אשר בידיהן הרכות תצלחנה להקל ממכאוב חצו, ומה גם עת תגע בו יד זר ותניעהו ממקימו... וגם פחד נלוה אליו, אך לא פחד היום הבא פן לא יקים דבר כחפצו כי אם פחד הימים אשר כבר חלפו והמעשים אשר נעשו בהם, פן ישובו ויזכרו...

אחרי אשר התהלך זמן כביר מבלי דבר דבר פתח פתאם את פיו ויאמר: נפלאים דברי האיש הזה, כנביא אלהים ירה חץ מוסר ללבי ויתקע בו, דבריו הלמו ומחצו ראשי, הלא אני אני הוא האכזר אשר עליו שפך עוז אפי, וגם הרעותי לעשות גם מהאכזר אשר יפר בריתו את אשת נעוריו, הן אני גרשתי את אשת נעורי, גרשתיה מלבי בטרם פתחתי חרצובות בריתנו... פתאום עצר במלים כמו נבהל מדברי פיו ויגש אל הדלת ויפתחנה ויבט כה וכה ובראותי כי אין שומע אמריו שב אל מקימו ויסגר הדלת אחריו כמו ירא לנפשו. ידעתי כי הקורא ישחק לאולת האיש הזה על אשר חשד את רעו כי אורב היא לו לשמוע סודו, את רעו אשר לפני רגע היה בעיניו כמלאך אלהים ואשר ממנו יצאה לו התורה להזהר ולבלתי האמין באבני קיר. אך לא השחק הוא! כי אמנם זה כל האדם; מגיחו מרחם עד אשר יגיחנו המות אל פיו ילך מאולת לאולת ומשגיאה אל שגיאה, וגם הטוב באנשים אשר יבקש בכל לבב להיטיב דרכו ולתקן את אשר עות ילכד בהן כי בהגלות לעיניו שגיאה

אחת משגיאותיו ישים כל מעינו אך בה להרחיקנה, ובעת הזאת סביב שתו עליו שגיאות רבות ולא יראה אותן – גם ההורים והמירים, גם הפגעים והמקרים לא יצליחו לפקוח עיניו עד כי יראה ויתבונן אל כל אולת בטרם נעשתה, כי הוא רק בשתי עיניו יביט והנה לרבבות תצאנה, תחת שואה תתגלגלנה ופניהן כָּסוּ בטמון, רק מורה דרך אחד עֹז בידו להצילו מכל שגגותיו בפעם אחת הוא המות, אך המורה הזה לא יקח לבנו אחריו ונבקש בכל לב להסתר מפניו, לכן נשגה כלנו וחלילה לנו מהלעיג לשוגה.

– אך מה אעשה? – הוסיף לדבר אחרי אשר נוכח כי אין אורב לו – אחזתי בדרכי ולא אוכל שוב ממנה. הן גליתי אהבתי לשפרה ואמנם בכל לב אאהבנה ואיכה אבגד בה? השה התמה הזאת נתנה לי לבה ונפשה לצמיתות ואיכה אוכל וראיתי בצרת נפשה, אם אומר להפר את בריתי אתה? ומדוע אסיר אהבתה מלבי? הן את אשתי לא אהבתי ולשוב אליה לא אוכל אף אם אחפוץ והיא גם היא לא תבוא אלי, כי עקבותי נעלמו ממנה, ובלי ספק כבר נחשבתי בביתי את יורדי בור ולא תעלה מחשבה על לבה להוסיף בקשני, ואם גם תבקשני ותמצאני אתן לה ספר כריתות ואגרשנה כתורה וכמצוה, וגם היא תמצא חפץ בספר כריתת, כי בתתה ידה לי לא ידעה עוד אהבה, ואם תראני עתה מְגֻלָּח זקן ולובש מלבוש נכרי, אשר לא ראתה כזאת בבית אביתיה, תבחל נפשה בי, ומי יודע אם היא עודנה בחיים? הלא תלאות נוראות עברו על עירה ויושביה, הנמלט מחרב המורדים היה לברות לשני החלי הרע... מגורת שוא באה בלבי ותבהילני... לוא ידעתי נאמנה כי היא... אך מה זה אדבר?! הלא זה עון נורא לחפץ במותה! מה עשתה לי רעה, כי אבקש רעתה? האם הכעסתני? האם לא כבדתני? ומי יודע אם לא ילדה לי בן? הן בעת אשר עזבתיה מלאו ימיה ללדת, ואם אטרף רחמי מפרי בטני...

אבל מה אעשה? – קרא שנית אחרי החרישו רגעים אחדים

בהחזיקו בראשו בשתי ידיו – ראשי סחרחר ! לא אוכל להסיר זכרון שפרה מלבי, לא אוכל ! אך למה אפחד פן תמצאני, ופן תבוא, ופן ילדה לי בן ? ואם תמצאני ותבוא הנה ובנה אתה אז אקח לי את הבן והאם אשלח לנפשה ולא תהיה לי לשטן, הן אבותיה עשירי עולם המה ועל נקלה תמצא מנוחה בית איש אשר יבחר בה. וגדול יהיה עֲוני אם אבגד בהאהובה אשר לפני למען תת זכרון לאשה אשר כבר נשכחה מלבי, לא אשוב לא אשוב ! – כה דבר נחומים לנפשו כדרך כל אדם כוזב לבקש לכסות באפר צדק על רשע ותרמית. אמנם נקל לאדם להוליך שולל את רעיו מבּוּב לנפשו ; אם יחסר לאיש לחמו יש לאל ידו להתפאר כי רותה בדשן נפשו וכוסו רויה, אך לבטנו אשר תחסר לא יאמר: דמי כי אכלת לשבע! וגם אותו לא נחמו הדברים הנחומים אשר דבר לנפשו ומחשבותיו לא נתנו דמי לו עד אשר כבר עבר חצי הליל. וגם ערשו לא נחמה אותו כי חזיונות שונים בעתוהו ; פני אשתו התיצבו נוכח פניו כמלאך אכזרי מזכיר עון, רגע נראתה לעיניו יושבת שוממה ויורדת בבכי ועד ארגיעה נהפכה לגועת בציריה על משבר, וכמעט רגע הפיצו פניה אימה ועיניה שלחו זיקי אש זעם ויחדרו כחצים שנונים ללבו, ועוד אחת מעט והיא מרחפת ממעל לו ברוח ופניה יפיקו נגה כפני מלאך טהור והיא פלאים ירד והתפתה יפתח פיו תחת רגליו ואין מעמד, לשוא נסה להתהפך מצד אל צד אחר אולי הסתר מעיניו בהסתירו פנים ממנה... אין חשך ואין מסתר להסתר שם מחץ מוסר כליות...

ז.

עֲצַת זְקֵנִים.

בבית שמואל אבי שפרה ישבו יחד אדון הבית ואשתו ואביה ויתיעצו על דבר בתם. אריה חותן שמואל היה כבן ששים וחמש שנים, איש אשר לו תאר ומאיר פנים. הוא היה

איש אשר ידע להלוך לרוח העת, אף כי ירא אלהיו ובמצותיו חפץ מאד, גם הגה בתורה בשמחת לב ותהי מבחר שעשועיו, ואף כי נאנח בלבו בראותו כי הבנים לא יתיצבו על דרך אבותיהם ויפרו מצות התורה וישישו לעשות כמעשה העמים, בכל זאת לא התקוטט במו, ואף כי ידע כי חתנו זה יעשה לפעמים בסתר אהלו ביום השבת מקנה וקנין ויערך חשבנותיו, בכל זאת לא רב עמו גם לא השמיעו מוסר, בדעתו כי היא לא תצלח, כי בעיר אשדות לא ינקה איש ואיש מעונית כאלה, כי צרכיהם מרובים, ואם בעצלתים יעשה איש מלאכתו ידל ויורש. ותהי זאת כל נחמתו כי לעין רואים שמר חתנו כל דרכי אבותיו גם לא החליף את בגדיו וביום מועד ושבת בא בית ה׳ להתפלל.

זלפה בתו אשת שמואל גֻּדְּלָה ככל בנות ישראל, לא למדה שפה והשבון, רק לקרוא בקרבן מנחה היתה כל חכמתה אשר בה התפארה מאד בשבתה בבית התפלה בימים הנוראים ותקרא בקול גדול מעל סדר התפלות, והשכנות אשר לא ידעו קרוא סביב שתי עליה לשמוע בקילה ותקראנה לה בשם „חזן הנשים” ובכבודה זאת התפארה תמיד, כי אהבה כבוד עד מאד כאהבתה את אישה אשר אהבה בלב נאמן. ואף כי לא ידעה טוב טעם לשון וספר בכל זאת היה כל משושה לראות את בתה היחידה מדברת צרפתית ותפזר במלוא חפנים כסף להמורים למען יביאו רב חכמה בלבה ותקוה לשיש בה ביום שידבר בה, וכל חפצה היה כי תנשא בתה לאיש משכיל מבני הדור החדש לכל משפטיו וחקותיו. ואף כי לא השמיעה בפיה להשדכנים אשר באו לדבר בבתה כי אך למגלח זקן תתננה — כי בעיר ההיא אך למגלח־זקן משכיל יאמר, וְהַמְגֻלָּחִים כבני מפלגה נפרדה נחשבו, לדראון בפי החסידים ולכבוד בפי שונאיהם — וזלפה אם כי קצר רוחה מהשמיע בפה מלא כי את המגלחים תפאר ותבקש לבתה איש מקרבם, בכל זאת בקשה זאת בכל לב, ועל כן לא הרבתה מחשבות בראותה את דוד איש יפה תאר ומגלח זקן

חפץ בבתה ותגמר אמר כרגע לתתה לו, גם בזאת לקח דוד את לבבה כי היא השמיע אהבתו לבתה בשפתים בוערות והוצבות להבות אש האהבה – כי אחרי הדלת ישבה בגלות דוד את לבו ותשמע כל דבריו – ולדבר אהבה הלא דבר חדש הוא בישראל וכל דבר חדש היה לששון לבה.

שמואל היה איש כ״ב אנשי אשדות, לא ידע דעת גם לקח בתורה לא לקח מעוהו; נער דל בידים ריקות בא לאשדות ויעבוד עבודת עבד בבית מסחר ובתמת לבבו וישרו עשה חיל ויצליח למצוא חית ידו בכבוד, ואבי זלפה אשר התרושש בעת ההיא עד מאד נאות לתת את בתו לו אחרי כי קצרה ידו מתת מהר ומתן לה ולתתה לאחד מתופשי התורה אשר אך בם חפץ. וזלפה בחרה באיש הזה אשר כביר מצאה ידו להחיות נפש ביתו בכבוד מתופש תורה, ובכל לבה אמרה לדבק טוב הוא, אבל באזני שמואל לא השמיעה כזאת למען הראות לו כי רם ערכה מערכו, אך הוא אשר חמד יפיה בלבו וגם ידע לערוך את הכבוד הגדול אשר נעשה לו בתת אחד מנכבדי העיר – ואם גם איש עני – את בתו לו, לעבד, לבן בלי שם, שמח אלי גיל בשמעו כי נכונה זלפה לקראתו, וגם אחרי אשר באו בברית לא שכח שמואל ימים מקדם ויכבד את אשתו כאהבתו אותה וישאה על כפים ותהי בעיניו כבת נדיב אשר נתנה לעבד לאשה, ויהי לה לעבד. אך היא היתה אשה טובת לב ולא הכבידה עֻלָּהּ עליו. ואחרי אשר כל מוצא שפתיה היה קדוש לו לבן חיו בשלוה ואהבה ויהיו מאשרים, ואיש ואיש אשר ראה את הבית הזה שש בלבו, גם אויבים ומקנאים לא היו להם, אחרי כי לשמואל היה די והותר הכבוד אשר עשה לו חותנו והאהבה אשר מצא בלב רעיתו ולא רדף אחרי הכבוד, ואף כי הרבה לנדור נדר בבית ה׳ ויעשה צדקה בכל עת, בכל זאת נער כפיו מקחת משרת על שבמי בבית התפלה, אף לא לעמוד במקום גדולים ובקנותו שלישי או ששי לא עלה הוא לתורה כי אם לחותני עשה את כל הכבוד הזה, ותא התחבא מפני

הכבוד והקנאה , כי ירא מאד פן יזכירו מקנאיו ראשיתו כי נבזה וחדל אישים בא לעיר אשדות , ולא על כבודו חרד כי אם פן תקח אזן אשתו שמץ דבר המקנאים ותתעצב אל לבה, ועל כן גם עתה בבוא עת דודים לבתו היחידה, אשר יקרה בעיניו מכל שכיות החמדה לא בקש גדולות להתחתן את אחד מנכבדי העיר פן יגדילו עליו עקב וילבשו גאות בדברם את בתו, לכן בקש לו איש יודע לשון וספר, כי כן רצו אשתו ובתה, משפל המדרגה, וכאשר נדברו באבשלום ישר בעיניו הדבר מבלי בקש חשבונות רבים.

לא כן היתה עצת אריה חותנו, הוא יסר אותם מבחור בדוד כי לא מצא חן בעיניו, ואף כי לא השמיע מה מצא בו רעה בכל זאת לא עמד לב שמואל לדבר דבר נגד רצון חותנו, גם לא ערב את לבו לחשוב מחשבה ולא רוח רעיתו, אשר בפעם הראשונה דברה בפיה ותאמר לעשות לא כעצת אביה. הכביד אשר נתן לחותנו והאהבה אשר הגה לרעיתו ערכו מלחמה בלבו, ועל כן ראה כי אין טוב לו בלתי אם לחריש עד אשר יקראו הלוחמים לשלום, או כי תעל יד לוחם אחד על רעהו וינצחנו במלחמה. ומיראתו פן יחשדנו אחד מהלוחמים כי לבבו ילך אחרי איש ריבו לכן הניע בראשו לכל דובר אליו, וכאשר דברו שניהם יחדיו מהר להניע ראשו הנה והנה לבל יעלה עליו אף אחד מהם.

הרגשית עת תשלטנה בלבנו ודעתנו לא תעמוד לנו להורותנו לחרוץ משפט, תעשינה אותנו כעוללים בחיק האומנת; האמונה, האהבה והכבוד ישימו מתג ורסן באפנו להטותנו לחפצם, ואם מלחמה להן אז תוליך איתנו החזקה בהן אחריה, ואם ככח האחת כן כח השנית אז תארך המלחמה, רק הדעת והחפץ יעמדו לנו לבחר דרך בחיים. שמואל איש בריא ורב כח נטה אזן להקשיב את אשר תצא מפי אשה רפת ידים ומפי זקן חלש ואין אונים ולא עלתה מחשבה על לבו לחשוב מה יחשוב בנפשי, כי הסכין אך לשמוע ולא להשמיע, גם לא בקש לחשוב כי כבד ממנו הדבר, וכמהו

דבים המה אשר יעצמו עינים ויתנו יד אל מוליכם, אך לא רבים המה המאשרים כמהו אשר לקול האהבה ילכו ובזקנים ישימו מבטחם.

– אבל עת רעה העת הזאת! – קרא הזקן אחרי אשר נלאה להלחם במו פיו את בתו – הן תדעי כי לא אמאס בדור החדש כאשר יעשו כל הזקנים, אבל אמאס באיש הזה אשר לא אאמין בו, ואת תקשי ערפך לבלתי שמע בקול יועץ מישרים? לא ארע מה זה היה לך? הן מעודך לא הסכנת לעשות כזאת –

– אבל עוד לא השמעתני מה עול מצאת בו? – קראה האשה כמתאוננת, גם לא שמעתי מפי איש כי מצא בו רעה, על כן אבטח כי עיני ולבי לא יתעוני, כאשר לא התעוני מעודי, ובדבר הזה לנו הנשים עשר ידות מכם. אנחנו נדע להכיר איש ואיש כרגע. ואחרי כי בעיני מצא חן עד מאד וגם בעיני שפרה, מה ימריצך כי תבקש להסיר לבנו מאחריו? מה תאמר אתה שמואל? – שמואל התבונן כי אין הזקן רואה וימהר ויניע בראשו כמו נתן לדבריה תעצומות.

– ואני אומר לך, כי חכמת נשים הבל וריק היא – קרא הזקן – עינים ואזנים להן ולא לב, ועל כן יקח לבן כל איש תאר ומחליק לשון עד כי לא תדענה להבדיל בין טוב לרע. שמואל, שמע בקולי ואל תמהר לעשות דבר אשר אולי יהיה לכלנו לפוקת לב לנצח! – קרא הזקן כמצוה בשומו אל חתנו פניו.

שמואל הביט בה וכה כגנב מיראה פן תביט בו אשתו, ובראותו כי היא הסבה עיניה ברגז ולא התבונן בו הניע בראשו להורנו.

– רוח כל הזקנים דובר בך – קראה האשה אחרי אשר חשבה מחשבות רגעים אחדים – כי כל חדש וטוב לפני בני הדור החדש רק רע בעיניהם, ורק על כן תמאס בדוד יען כי נגידים ידבר בשפת הארץ וכנדיב יעדה מלבוש, וידעתי באמנה, כי לוא היו פני דוד כפני אחד מתופשי התורה בבית

המדרש אשר פני שעירי יער להם ומלבושם כצוענים, כי אז אמרת גם אתה לדבק טוב היא. אכן שמע בקולי והסכן נא עם דוד ותראה כי דברת אליו תועה ולא במשפט. —

— ואת תדברי אלי תיעה ולא במשפט! הן מראשית השמעתיך כי ארע לב בני הדור החדש וחלילה לי מקרוא עליהם מלחמה, כי על כן עוררתיך גם אני ללמד את שפרה לשון וספר ושיר ומחול, ואחרי כל אלה איכה תעלה מחשבה על לבי לתת אותה לאיש אשר לא יבין זאת? גם אני אומר לך לבחר באחד מבני הדור החדש, אך לא באיש קל הדעת כדוד. וזה לך האות כי תמים לבי עם הצעירים כי איעצך לבחר בשמעון, אף כי גם הוא לא בין תופשי התורה ימנה וישכיל פיו יותר מדוד, כי בו אחזה חכמה ויֹשר לב ובדוד אראה רק הוללות ורעות רוח. —

— האם שחוק תעשה לנו? — קראה האשה ותשחק בקול גדול — הלא כל שומע דבריך יצחק. לבחר בשמעון מדוד! הלא כקוף לפני אדם כן שמעון לפני דוד ובעיניך ימצא חן! חי נפשי כי לא אבין לְהֲעֵךְ. ומה תאמרי את שפרה? — הוסיפה לקרוא בקול שחוק — הישרו בעיניך דברי אביך הזקן? —

— אל נא אמי — ענתה שפרה בקול נעים — אל תשפכי בוז על שמעון, כבודו גדול בעיני עד מאד וארע להוקיר את ערכו וחכמתו, ואולי גם צדק אבי במשפטו כי יתרון לשמעון על דוד, אך הלא ימצאו אנשים אשר עוד נעלה ערכם על ערך שמעון, האם נשא עין עליהם? ידעתי כי רם ערך שמעון מערכי ולמול חכמתו הנני כפתיה אין לב, וארע נאמנה כי הוא לא יבחר בנערה כמוני. —

המענה הזה לא מצא חן בעיני אמה, כי בעיניה היתה בתה נעלה על כל בנות החן וחכמת לבה גדלה מחכמת חרטומי מצרים, אך הזקן שש לדבריה ויקם ויחבקנה וישקנה עלמצחה באהבה ויקרא: חי נפשי כי אבן חן צַת בין הבנות, אך אל תרבי להשפיל ערכך ואני אומר לך כי אם אך תבחרי

אַת בשמעון, אז יחשוב לו זאת לאשר אין קץ, כי אני אדע את לבבו אף כי לא השמיעני דבר.

– אבל מה לנו לדבר עוד דברי רוח? הן שפרה בחרה בדוד ותאהבהו, ואם גם השבילה פיה לדבר טוב על שמעון אשר היה לה למורה, ואולי גם להרגיע רוחך, אך האם תחליף אהבתה כרגע? אחת דברה לדוד ולא תשוב, האין זאת, בתי? –

– כדבריך אמי – ענתה שפרה ופניה אדמו. הזקן חפץ לענות וברגע ההיא נפתחה הדלת ואשה רכה בשנים כבת תשע עשרה שנה באה הביתה. שפרה קמה ממקומה ותרץ לקראתה ותחבקנה ותנשקנה אשה לרעותה ותלכנה אל חדר אחר, ואוריה ובתו היסיפו לשֹיחה ושמואל הוסיף להניע בראשו, ומדעתי נאמנה כי לרוב הקוראים – יען כי רֻבָּם אנשים ולא נשים המה – תנעם חברת שפרה והאשה הצעירה, אשר גם היא היתה יפת תאר, מחברת הזקן ובתו ותתנו, לכן נעזוב אותם ונלך אחרי שפרה לחדרה.

ח.

הִתְגַּלּוּת לֵב.

הטבע יֵרָאֶה כח פעולתו לא רק בבראו יצורים שונים בתארם ודרכיהם כי אם גם באחדו את השונים ובקבצו את הנפרדים אשר ידו עשתה אותם ויחברם בעבותות אהבה. שפרה והוה רעיתה, אשר היו שונות אשה מרעיתה בתאר פניהן, בדרכי חייהן, בהגות לבותן, נקשרו בחבלי אהבת מימי ילדותן כאשר למדו יחד בבית הספר וכח אהבתן לא רפה זה כעשר שנים. שפרה היתה יפת מראה בלי דפי. פניה זכים משלג, שערותיה הארוכות ירדו כשרשרות זהב על רקתה הזכה כעשת שן, עיניה הטהורות כתכלת השמים כסו בשמורות ארוכות ותתנה לה צלם מנוחה; גם כל הליכותיה ותנועות גויתה היו בנחת. שפתיה כששנים נעו

בכבדות מדי דברה, וכל דבריה היו במנוחה וחשבון, ובכל זאת היה די כח בהן לעורר את האהבה בלב כל רואיהן ושומעיהן, כי לא עצלות כי אם הצנע לכת חוו בה כל רואיה. גם פלג מחשבותיה ומאויי לבה הלכו לאט כמי פלג זך אשר לא יכזבו מימיו; סערות התאוה עוד לא הפריעו מנוחת לבה, מחסור לא ידעה ולא הבינה עוד דבר ממלחמת החיים, כי עוד לא הסכינה באלה. היא אהבה את המלאכה בבית, גם התענגה בקראה מעל ספר, ותבחר בספורים המתארים חיי מאֻשרים במנוחה ושלוה מספורי אהבה אשר ירעישו מורשי לבבנו במחזות מוראים, מחזות מלחמת התאוה והקנאה ופגעיהם.

רגש האהבה היה לה לרגש קדש, כי מעודה אהבה את אביה ואמה ואבי אמה ואת רעותיה, ואהבה אחרת לא ידעה, ובאהבתה את דוד מהרה ותספר זאת לאמה, ורק כאשר שמעה מפיה כי ישרה מחשבתה בעיניה, רק אז נתנה את לבה להגות אהבה כהעולה על רוחה.

לא כן רעותה, היא גם היא היתה יפת תאר ואולי גם יפה משפרה, וכל רואיה הללו את שערותיה השחורות כעורב, ועיניה השחורות והמפיקות אש, אשר לא נחו רגע; מדברותיה ותנועת גויתה היו ברעש, ועל פניה הכיר כל איש אשר עין בוחנת לו כי סערות התאוה סערו בלבה ברב עז וכח. היא לא אהבה את המלאכה ורק לשיח ולקרוא ספורי אהבה בשפת צרפת היתה מלאכתה כל היום, גם אחרי אשר היתה לאיש זה כשנתים ימים. היא אהבה לראות ולשמוע דברי אהבה, אשר נעשו ונשמעו בעיר, ולוא גם לא שמעה שם שפרה מעודה, כי אז בקשה כיום נתיבות ביתה, למען התבינן להליכות ספור האהבה החדש הזה מראשיתו עד אחריתו, אולם היא ידעה את שפרה זה רבות בשנים וגם אהבה אותה בלב נאמן, אולי האהבה הנאמנה האחת אשר ידע לבה, ולא לפלא הוא אם התעיררה ברגש ותבוא היום לשמוע איך נפל דבר, אם תהיה לדוד לאשה או לא.

אחרי אשר ישבו שתיהן על הערש שאלה שפרה לשלום רעותה ולשלום אישה.

– היא עודני בריא אולם – קראה חוה בשחוק גדול – ואני אראה פניו רק לעתים רחוקות, כי רק אחרי מסחרו לבו הולך כל היום, ומה לו לשבת בית? האם יתענג על חברת אשה זקנה כמוני? הה! כן המה הגברים! כלם בוגדים המה. לוא שמעת דבריו אשר דבר באזני בטרם נתתי ידי לו, רק אהבה רק תענוג אמר לי ויבטיחני להפיך לי את התבל לעדן גנים, ואך הביאני הביתה וידע כי לו אני לא ישעה עוד אלי, כי הכסף יקר בעיניו ממני. –

שפרה נבהלה רגע כשמעה מענה רעותה ותדום, אך עד ארגיעה השיבה אל לבה כי אך מצחקת היא ותאמר בשחוק: אף כי ידעתיך מאז כי לך פה דובר נבלה, אך בפעם הזאת רע עלי המעשה אשר עשית כי לא נכון לאשה להתלוצץ באישה. –

– אבל שגית, כי בפעם הזאת לא חמדתי לצון כי אם את אשר יהגה לבי השמעתיך, כי אמנם האיש הזה היה לי לזרא בדרכיו ומעשיו אשר יגידו לכל כי יהודי הוא. –

– אנא רעותי אל נא תחטאי בשפתיך, כי אין לך כל צדקה להתאונן על אישך אשר יאהבך כבת עינו, וכל אשר תשאלנה עיניך לא יאצל ממך, ומה לעשות לך עוד? הן איש הוא ועליו לעשות לביתו, ולמען מי כל עמלו אם לא למענך? אנא תני תודה כי חטאת בשפתיך ואל תשובי לכסלה – התחננה שפרה בקולה בהחזיקה בידי רעותה ובהתבוננה בפניה, כי קותה לשמוע תודה מפיה. אך רעיתה לא נתנה תודה כי אם קראה בשחוק: „כאחות רחמניה" תֵּרָאִי בעיני בהתפללך בעד שלום אישי, אך אין את נפשי לדבר עוד בו, כי איננו שוה בנזק העת, רק השמיעני את החדשות אשר נעשו אתך בימים האלה מעת אשר ראיתי פניך באחרונה. –

– זה עתה נדברו בי אבי־אמי ואמי, כי הוא יםאן תת אותי לדוד. –

– הן אמנם לא אכחד כי דוד הוא בן בלי שם ועשר ולא רב כבוד יעטרך בהיותך לו לאשה, אמנם אחרי כי תאהבי אותו עליך לשמוע רק את אשר יגיד לך לבך, והזקן יחפוץ בלי כל ספק באחד מתיפשי התורה. –

– לא בתופש תורה כי אם בשמעון אשר היה למורה לנו יבחר. –

– בשמעון ? ! – קראה חוה בקול שחוק גדול – בשמעון ? ! ומדוע לא יבחר בקוף ? עתה אראה אהבתו לך. כאהבת כל היהודים לפרי בטנם, בחפצו לתת אותך לנבזה וחדל אישים כשמעון ! –

– אבל מה זה היה לך היום כי תחרפי ותגדפי את כל אשר יעלה על שפת לשונך ? חי נפשי כי לא אדע למה זה תתני שם שמעון לגדופים, והוא איש נכבד וחכם אשר לא רבים כמהו. –

– ואני אבזהו כשקץ נמאס – קראה חוה בקול.

– ואני כבד אכבדהו עד מאד – ענתה שפרה ברגז – כי ידעתי ערכו כי רב הוא, ידעתי חכמתו כי רבה היא ויֹשר לבו אשר אף באחד מאלף לא נמצא. ומדי אזכור את יתר המורים אשר לא ידעו בֹשת להתהדר לפנינו ולדבר נבלה באזנינו, ואת שמעון אשר רק אחרי הלקח הלך לבו וכל עמלו היה להביא חכמה בלבנו, מדי אזכור זאת כן אוסיף לכבדהו כאדם המעלה, ואת תשפכי עליו בוז בלי עון ותחטאי חטאה גדולה.

– הנה כי כן ! – קראה חוה בלצון – עתה אראה כי כזבת בי, כי לא את דוד כי אם את שמעון תאהבי, או אולי את שניהם גם יחד ואני לא ידעתי כי כה רחב לבבך, לכן סלחי נא לי. –

– אבל למה זה תתלוצצי ? אמנם אוהב גם שניהם, את דוד אוהב בכל לבי ונפשי כאהבת כל אשה את אוהבה, ואת שמעון אוהב על כי היטיב עמדי בהורותו אותי דעת כאיש ישר, ואל פניו לא אביט כי יפה הוא בעיני עד מאד

בחכמתו, גם לא אכחד כי אולי אהבתיו עוד יותר לוא הראה לי פנים מאירים ודבר אתי אהבה כאשר עשה דוד, אך מאשר כי לא בן עשה לכן לקח אחר את לבבי, ובכל זאת לא אחדל מאהוב אותו כרע נאמן עד עולם. —

— הנה צדקת — קראה חוה בשחוק גדול — טובים השנים מן האחד, וכן השיבותי גם אני לנפשי, כי אין טוב לאשה בלתי אם לתת יד אל האחד ואת הלב לשני, כי האיש אשר יאמר לנו פעם אחת: לי את! לא יוסיף אהבתני כאשר יעשה האוהב אשר לא לו הננו, ועל כן אודך עד מאד. אך לא טוב בחרת ואם לעצתי אני תקשיבי איעצך לתת ידך לשמעון ולבבך לדוד אשר מצא חן בעיניך, כי מה יתן לך שמעון מחיר אהבתך? האם ענג ושעשועים, הלא אך מוסר יטיף עליך ויורך כי טוב ספר אחד בדברי ימי עולם מכל ספורי הצרפתים וכהנה דברי הבל. הן גם אני משכתיו חסד בתחלה, אך נלאיתי נשיא אולתו וריבות שפתיו, היא דמה בנפשו כי מורי הוא גם אחרי אשר הייתי לאיש ויפתח שפתו עמי בשבתנו לבדנו בבית להשמיעני מוסר לכל אוהב מחולות ובתי שיר, לבל אקרב את האצילים מעם הארץ אשר יפורו לי כבוד יותר מאחי בני ישראל (בדברה דבריה אלה עקמה שפתיה בבוז) ויורני כל כבוד בת ישראל לשבת בית ולהיות רעיה נאמנה לאישה (בדברה זאת עקמה שפתיה עוד יותר) ואם רחמניה לפרי בטנה, ובהם תמצא כל חפץ וכל ששון החיים. כזאת וכזאת השמיעני עד כי נלאיתי כלכל ואלעיג לו ולדבריו, אך הוא העז פניו ויקרא: עוד יבוא יום ותזכרי כל דברי אלה בצר לך ותנחמי, בעת אשר תאבד כל תקוה, — מני אז לא הוספתי דבר אתו והבט בפניו ושקץ אשקצנו, ואת זה בחרת לאוהב לך! שמחי בו וישמח היא בך כי ימצא ידים להשמיע מוסר — התמה דבריה ותניע ראשה בבוז.

שפרה ישבה ותשמע ותדום. בתחלה לא הבינה דברי רעותה, כי לבה הטהור לא ידע עוד כל רע, וכאשר החלה

להבין שמץ דברי רעותה אדמו פניה מבשת ובכל לב בקשה לברוח ולהסתר מזרם אמרות פיה. אך להעטות בושה על הפה הדובר הנבלות האלה לא ערב לבה, אף כי כמדקרות חרב היו הדברים באזניה אשר לא הסכינו שמוע כאלה, יען כי פי רעותה הוא הדובר אליה, לכן החרישה ולא ענתה דבר, וכל עוד אשר דברה וגם כאשר כלתה לדבר לא הרהיבה בנפשה עז להביט בפני הדוברת אליה. חוה ראתה מבוכתה ותשמח בלבה באמרה: אכן מצאתי חדתה ותקרא בקול: אבל למה זה שמת לפיך מחסום? הן רעותך אני, ולמי תגלי את אשר בלבך חוץ ממני? — לוא מצאה שפרה עז בנפשה להשמיע לרעותה את אשר בלבה, כי אז אמרה לה: כאחת הנבלות תדברי, אך היא הבליגה על חפץ לבה ותאמר בקול דממה: לא אבין למליך, כי דברים אשר לא לשמוע השמעתיני. —

— דברים אשר לא לשמוע? — קראה חוה בלעג — שחוק תעשי לי! בת שמונה עשרה שנים הנך היום ולבבך לא ידע עוד סערות החפץ החשק והתאוה, לבך ינום במנוחה כילד אשר לא ידע עוד מה המה החיים וישמח בכל אשר ימצא, ויאמין כי גם הרש זכוכית אבן חפץ הוא, אך מדי יחל רוחו להתעורר כן ימאס וישלח מיד את ההבלים אשר מצא חפץ במו, למען בקש דברי חפץ אשר ירנינו רוח איש. כן הנך גם אַתְּ. תדמי כי בדוד חזית חזות הכל ואין עוד מלבדו, תחשבי כי אהבתו תרוממך עָל ותושיבך על מרומי ההצלחה, תאמרי לנפשך כי כל חפציך ינתנו לך בתתך ידך ולבך לאיש זה קנה כליותיך! אך עוד מעט תראי כי שגית. גם אני חשבתי לראות אור החיים בפני אישי, גם אני אמרתי כל חפצי לבי יתמו במלאת כפקי . . . אך לא! שגיתי כאשר תשגי גם את, ואת תשגי כאשר שגיתי אני. הנה עברו אך שנתים ימים מעת בואי אתו בברית, וכבר נפקחו עיני לראות כי תהו בלבבי. האהבה לא מצאה בו מסלות גם אז, כי אם החפץ להנשא לאיש ולהיות כצפר

דרור להתענג ולשמוח הוא לקח לבבי, ואחרי כי אישי הבטיחני לתת כל אשר תשאלנה עיני אמרתי כי אהב אותו. אך זאת ראיתי כי לא את איש כמהו אהב, איש אשר לא ידע אהבה ורגש, איש אשר רק הכסף והמסחר מבחר שעשועיו, איש אשר לקחני לאשה רק למען אנהל ביתי, איש אשר הוא יהודי מכף רגלו ועד קדקדו, יהודי בגויתו, יהודי בנפשו, אף כי כעם הארץ ידבר וילבש בגד. כי היהודים, זה העם — הכנעני לא ידע דבר בלתי מסחרו וכל רגש נעלה זר לרוחו. הנה בדמותי אותי לוולאדימיר האציל הפולני הנהו בעיני כעטלף נגד נשר, כעין רקבון נגד ברק חנית. בדבר וולאדימיר אדמה לשמוע שיח שרפי מרום, כזמיר צפרים באביב כן מדברו נאוה אף נעים, עיניו יפיצו זיקי אש אהבה, כל תנועת גויתו חן, על פניו יציקים הוד ונעם, והוא, האיש הדגול מרבבה הזה יאהבני, הוא יאהבני באהבת עולמים, והחיים לו בלעדי כשאול תחתית, ואני גם אני אראה באור פניו חיים, אך קשירה הנני לבול עץ, ליהודי אשר לא ידע לבי ולא יבין רגשותי העדינות. עתה ארע מה אמלה לבתי! ועוד יבוא יום וגם את תרידי בשיחך כמוני: הה! מדוע נולדתי על ברכי יהודים?!... שקץ אשקץ את העם הזה. אשר שמו יתננו לחרפה ובוז כלנו... —

הדלת נפתחה והזקן אבי אם שפרה נראה על סף הבית. הדברים האחרונים אשר דברה חוה בהתגלות לבה למרות הפצה הגיעו לאוניו ועל כן עמד על עמדו ויתבונן רגע במדברת ורגע בשפרה אשר הורידה ראשה, כאיש אשר נפל בפח והנהו איבד עצות איך להמלט ממנו. כרעם ברקים הרעימו דברי המדברת באזניה ולבה זעק בקרבה על הנבלה אשר תשמע, אך לבה לא עצר כח לקום פעם אחת ולהשיב למחרפת עמה חרפתה אל חיקה, כי אהבה את רעיתה הבוגדה באהבה נאמנה. ובשבתה נבוכה לא ראתה את אבי אמה על סף הבית, וגם חוה אשר דברה בלהבות אש לא התבוננה בי; אך כשמוע הזקן את דבריה האחרונים פרצה אנחה

כמעט למורת רוחו מלבו ולקול אנחתו התעוררה שפרה ובראותה את הזקן קפצה כאילה ממקומה ותפול על צואריו ותסתר פניה בשולי מעילו כמו בושה להביט בפניו, וכל לבבה הגה תודה לו על כי הצילה מרוח כביר אמרי פי רעותה. חוה התעוררה גם היא ובראותה את הזקן ואת שפרה בין זרעתיו נהפך מראה פניה אשר היו לפני להבים בדברה כרגע ללבנת שלג, ועד ארגיעה אדמו עוד יותר מבראשונה ותקם ממושבה ותעזב את הבית מבלי דבר דבר. שפרה חפצה לקרוא לה אך הזקן אחזה בזרעה ויאמר: עזבי אותה ותלך לה, הנה כאמה בתה או כעץ כן פריו ישוה לו. למורת רוח היה לי בכל עת לכתך עמה, אך לא חפצתי להוכיחך בטרם נפקחו עיניך, אך עתה אדמה כי לא תוסיף אהבתה ולא תוסיפי להתרועע את בת נעות המרדות הזאת. —

— אך מה אעשה אם תבוא שנית הנה, האם אוכל לאמר לה לא ידעתיך? —

— ואם תוכלי לשמוע עוד דברים נלוזים כאשר שמעת היום מפיה? —

— צדקת אבי, אך גם היא דברה כאלה בפעם הראשונה ולא אדע נפשי מה זה היה לה? אין זאת כי אם אין ברוחה נכונה ואולי חולה היא. —

— ברוחה אין נכונה גם חולה היא — ענה הזקן במנוד ראש — אך לא במחלת הגויה כי אם במחלת הנפש, והמחלה הזאת נוראה עד מאד ואין רופא אשר חכמתו תעמוד לו לתת ארוכה ומרפא למחלה כזאת, ועוד זאת כי המחלה הזאת תדבק כצרעת בכל הקרב אליה, לכן אשמר עליך לבל תבוא בחברתך מהיום הזה עד עולם. —

— אבל אחת אבקשך אל תשמיע הדברים אשר שמעת לאיש לבל יחלל שמה, כי אנוד לה. —

— אני אעשה חפצך, אך אין חשך ואין צלמות להסתיר רשעה רעי לבב. בעיניך תראי כי לא יארכו הימים והיא תהיה למשל ולשנינה בפי כל יושבי העיר, כי כאשר לא

שמרה מחסום לפיה בדברה אתך כן לא תשמר שפתיה בשבתה את אחרים וכן לא תשמר רגלה מלכד. ושבע ביום אברך את ה׳ כי שמר אותך מביא עוד בחברתה בטרם התנגפו רגליה ולא תשאי גם את את חרפתה, ואני איעצך כי תאמרי לכל, כי לא תדברי עוד ולא תבואי בחברת הסוררת בטרם תהיה לחרפה בקהל רב. —

ט.

כְּאִמָּהּ בִּתָּהּ.

דברי הוה וחרפתה אשר חרפה את עמה ממקור לבה יצאו, כי אמנם שנאה את שם ישראל, כי על דעתה רק היא היה בעוכריה כי לא לָקְחָה אחר כבוד לאחד מאצילי הארץ לאשה. וכאלה חשבה כבר זה ימים רבים אך הסתירה מחשבותיה בכל עת בדעתה כי תהי לחרפה בדברה זאת בקהל, אך ברבות הימים כאשר הרבתה לחשוב מחשבות כאלה, כן לקחו לבבה, וכן הכבינה עמהן עד כי שכחה כמעט כי חרפה היא לבת ישראל לשפיך בוז על מקור ממנו חֻצְּבָה והשמיע כאלה רבית. אך מה היתה ראשית חטאתה אשר הֵסֵבָּה לבה אחורנית מעל אישה ועמה? האם אישה או עמה? או אילי הוריה ומוריה? אמנם כן כלם יחד היו ברעתה; אישה חטא הטאה גדולה בתתו לה כל מאויי לבה וכל אשר שאלו עיניה לא אצל ממנה, ויתן לה ללכת כלבבה אל כל בית מועד למשחקים ורודפי שמחה, ומלאכתה כל היום היתה להתקשט ולעדות עדי. העצלות היא אם כל דבר רע ובליעל; לוא בלתה העת במלאכה כי אז לא הרבתה חשוב מחשבות ולא בקשה לה גדולות מאשר מצאה ידה, אך כאשר ישבה כל היום בחבוק ידים ותקרא ספורי אהבים חזתה לה הזיונות כחזיונות אשר קראה מעל הספורים ותבקש גם לנפשה חזיונות כאלה, ובבואה בסוד משחקים ותודע לרבים מאצילי הארץ, אשר לא עוד יבקשו להבין מדורה

להעלות כליל כל בית ישראל אבות ובנים יחדיו, כי אם בכל לבב יבקשו לקחת את הבנות להם, וברוב חסדם ישמיעו לרגעים כי מקרב לבם יסלחו לבנות ישראל את אשמתן אשר חטאו ואשמו בְּהִוָּלְדָן על ברכי יהודים, ומה גם אם הבנות השמענה כי יודעות הנה את האשמה הגדולה הרובצת עליהן וכי נכונות הנה להביא קרבן לכפר פשע... ויהי כשמוע חוה פעם ושתים כי כל רואיה ישמחו בה וכי עיניה היפות תשכחנה פשע עמה, בקשה להיטיב פניה ועיניה למען תְּהֻלַּל עוד יותר, ולעמה חשבה חטאה גדולה, על כי שמו נקרא עליה, וכן שכחה לאט לאט את אישה ועמה.

אך לא רק אישה אשם באשמתה כי אם גם עמה, כי הרבים בהם אשר אמרו להתיצב על דרך הדעת למדו לעשות מעשי העמים ולבחר דרכיהם כקופים בלי כל דעת וחשבון לדעת במה לבחר או למאס, כי אם כל אשר יעשו וכל דרך אשר בו ידרכו בני העמים לו דרך טוב יקרא אף אם דרך עקלתון ומכשולים הנהו. ולא יבשו בשת להתרומם ולהתפאר כי איש לא יכירם כי ממי יהודה יצאו, לכן כה יֵעָשֶׂה להם, כי כבודם יהיה לכלימה ובניהם יתכחשו למו וגם נשי חיקיהם תבחלנה במו.

הנה שתי אלה היו ברעת חוה להטותה מדרך, ואם כי די כח שתי אלה למסוך רוח עועים בלב אשה יפה וצעירה לימים, אך לא רק שתי אלה כי אם גם עון אבותיה דבק בה, והזקן צדק מאד באמרו: כאמה בתה, כי אמנם כן הוא בת אמה היתה.

איזבל אמה היתה שפחה ואביה עבד, אך לב איזבל לא הלך בתחלה אחרי העבדים לבקש לה מהם איש כי בקשה להיות גבירה, ואוצר נחמד נתן לה הטבע, אוצר אשר בו בטחה כי ירוממנה אל עָל. האוצר הנחמד הזה הוא יפי פניה, אשר לא רק לבה הרנינו בגשתה אל המראה, כי אם גם עין כל רואיהם אשרתם וכל פה השמיע תהלתם, ועל כן גדלה תוחלתה מיום ליום כי האוצר הנחמד הזה לא נולד לריק כי

אם דלתות איש עשיר יפתח לפניה, גם השמיעה כאלה במו פיה, כי אמנם נפלאות כאלה וכאלה קרו גם יקרו בבקר בבקר, וכל השפחות רעותיה לא לעגו לה בדברה גדולות בגאות לבה כאשר לעגו לה בשניתה פתאום את טעמה ותתן ידה לזמרי העבד בבית אחד מאצילי העיר ותהי לו לאשה. כי זמרי זה הנקל מהיותו עבד כי גם משחת מאיש מראהו: קצר קומה ועב הכרש, פניו מלאים אבעבועות ועורקים כתולעים אדומים כסו את חוטמו, עיניו ירקרקות, שערותיו צהובות ועבות וזקנו כעצב נמאס, גם מלאכתו לא נתנה לו כבוד כי לפי דברת רבים לא התחשב בין העבדים השומרים פקודת ארוניהם בבית כי אם עבד לתאות ארוני היה...

אך האיש הזה אף כי לא חננהו יוצרו באוצר נחמד כאיזבל, בכל זאת קוה גם היא לגדולות למציא בית ועשר, כי גם לו נפל חבל טוב בגורלו והוא: לב חכם, אשר רב כחו להרים אדונו משפל המדרגה הרבה יתר מיפי הפנים ומאוצרות כסף. לב חכם נתן לו, אף כי בין חכמי הרופאים לא נמצאנו, בין יודעי בינה לעתים לדעת משפט ממלכה לא יזכר שמו, גם במלאכת מחשבת או חכמה אחרת לא יכירנו מקומו, ושמו לא נודע בין בעלי השם, וללא התעורר כותב הספר הזה להקים לו זכרון, ידעתי כי לא היה לו זכרון בחכמים לא בימי חייו ולא בבאים אחריו, ובכל זאת חכם לבב היה, כי ידע את עתו, את מצבו וגורלו ויבין משפט מעשיו ומעשי אחרים אשר ראו עיניו, ומי יודע אם לא גבר בארץ בחכמתו לו בקש לו דרך תבונת, אך היא לא בקש ולא דרש דרך אחרת בלתי אם דרך הכסף וחכמתו עמדה לו כי עשה עשר.

אם אמנם גם ראשית שמואל שקלי היתה כמהו, גם הוא עבד עבודת עבד בראשיתו ויעשה לו בית ומחיה באחריתו, בכל זאת לא נערוך אותו אליו; שמואל שקלי לא בחכמתו גבר כי אם ביושר לבו ובחריצות כפיו ובעמל ויגיעת נפש מצא כן לו, לא כן זמרי הוא ידע כי ביושר לבו ובאהבתו

לעבודה לא יצליח, כי המודות הנפש כחמדות הפנים לא לו היו למנה, לכן בקש לו דרך אחרת, דרך חדשה אשר אף לאחד מאלף לא נודעה וגם אחד מאלף יודעיה לא יצליח בה, בדרך הזאת בחר ויגבר חילים, וידו מצאה את היפה בבנות ועל כן לו היתה הצדקה להתפאר לעין כל לאמר: חכמתי עמדה לי! —

בעיני אדוניו מצא חן במאד מאד כי ידע לבו וישלם לו ביד נדיבה שכר עבודתו אשר לא הכבידה עליו עָלָהּ, אך הוא ראה והבין כי בשכר הזה לא תמצא ידו לעשות בית, ולבקש יותר לא ערב לבו פן יעלה חמת אדוניו, ולקחת מבלי שאול את פיו ירא לנפשו פן יתפש בכף וְיֻוָּכֵר, ועל כן חבל מזמות כל היום למצוא מפתח לאצרות אדוניו אשר רבו — עד כי מצאהו.

ויהי היום וירא זמרי את איזבל ויתבונן על אוצרה הנחמד ויאמר בלבו: אכן אוצר נחמד הוא וביד איש אשר ידע להריק אוצרות יעשה פרי תנובה, האוצר הזה לי יהיה ויעבור עלי מה. — החליט בלבו ויבוא ויתיצב לפני אדוניו בפנים נזעמים ורוח נכאה ויורד ראשו לארץ.

— מה לך זמרי? — שאל אדוניו — האם לא הצלחת על הדרך אשר שלחתיך? —

— לא אדוני! הנני מצליח בכל עת על הדרך אשר תשלחני בה, אך בדרכי אני אמלל הנני? —

— ומה זה קרא אתך? האם אבד לך כסף? או מה? —

— לי לא א ב ד מאומה, אך אבקש דבר אשר קצרה ידי מהשיגו. —

— ואני אבקש דברים הרבה אשר קצרה ידי מהשיגם ובכל זאת לא אתעצב אל לבי — קרא השר בשחוק.

— אך אני לא אלך בגדולות ונפלאות ממני ובכל זאת אזלת ידי ממצוא חפץ לבי אשר כל חפצים לא ישוו בו. —

— השמיעני נא מה תבקש אולי אוכל הועיל לך. —

— יד אדוני לא קצרה מהושיעני, אך למה יעשה זאת

א־וני, ואני רק עבדו הנני, ואם גם באמונה אעבוד ככלב נאמן, בכל זאת לא ארהיב ע״ז בנפשי לבקש מאת ארוני קטנה או גדולה. —

— השמיעני נגע לבבך. —

— חץ האהבה נ״ע עד לבבי — ענה זמרי באנחת שברון מתנים.

— חץ האהבה! — קרא השר בקול שחוק גדול כקול רעם — בלבך? — קרא שנית ויוסף לשחק בקול — מאה שקל תקח שכר השחוק אשר עשית לי, לא אזכור עוד את היום אשר בו שחקתי מקרב לב כמו בפעם הזאת, אתה האמלל נגוע מפצע האהבה! ומי היא המאשרה בבנות אשר הציתה את האש הזאת בלבך? האם גם לה תאר הפנים כמוך? או נופלת היא ממך ביפי? —

— ישחק אדוני כחפצו וגם אני שחקתי לאולתי לולא הייתי אני האויל, אבן רוח היא באנוש, וגם עיני אף כי ירקרקות הנה תדענה לבחון אבן חן, ולא בי האשם אם היפה בבנות לקחה לבי. —

— היפה בבנות! — שאל השר — אם כן יפה היא ממך העלמה אשר נפשך תחשק בה? —

— היא יפה מכל בנות החן אשר ראו עיניך אדוני בחלום ובהקיץ — קרא זמרי ברגש.

— עתה אראה כי אש האהבה תיקד בקרבך — הרעים השר עוד בקול שחוק גדול — עד כי הנך משגע ממראה עיניך, כי לולא זאת לא עברו על דל שפתיך דברי הבל כאלה. הן מי כמוך יודע כמה בנות יפי ראו עיני בהקיץ? —

— ועל כן יען כי אני ידעתי כלן, לכן אדע כי לא אשגה במשפטי אם אומר כי לא ראית עוד יפה כמוה מעודך עד היום הזה — ענה זמרי במנוחה ויתבונן בפני אדוניו.

— דבריך העירו חשק בלבי לראות את יְפַתְךָ, הראני אותה ואראה אם אמת בפיך? —

— איכה אַראך אותה והיא שפחה בבית איש יהודי,

עמהת הנך

הן לא תשפיל כבודך ללכת אל בית המבשלות אשר ליהודי למען התבונן על הדר השפחה. —

— אם כן שפחה היא, ומדוע תקצר ידך מהשיגנה? —

— הן ידעת כי רק בשרשרות זהב נמשוך אשה יפה אחרינו. הציר הנאמן אשר ישלח האוהב לפניו לסול לו מסלה בלב האהובה הוא המתן. במוהר ומתן נעשה וגם נוכל, אך בלעדו סגור כל לב. —

— אם כן הרבה לה מוהר ומתן ותמצאנה. —

— ועל זאת הנני נאנח כי לא איש אוצרות הנני, ולא אוכל להקריב לה מנחה כלבבה, כי אף כי שפחה היא בכל זאת תלך בגדולות ותקוה לעשר רב. —

— אמנם הלא תמצא די כסף בכיסך לתת לה מתנה יקרה, הן כספי בכל עת בידך ולא אבוא אתך בחשבון ולא אאמין כי בכפך לא דבק מאום. —

— הנה זאת היא משכרתי! — קרא זמרי ברגז כמו נכלם מדברי השר — על כי התהלכתי לפניך ביֹשר לבב ובנקיון כפים כי תחשדני כגנב! —

— כגנב? — קרא השר בשחוק — האם קראתי לך בשם הנכבד הזה אשר מורשה הוא לכל בני עמך? אני אמרתי רק כי בכפך דבק מאום. —

— בדבר הזה אני לא לבני עמי הנני, יגנבו כלם ולא אני, ולך לדעת זאת. נסה נא והבא כל מעשי במשפט וחשבון אם לא תראה ישרי ואמונתי לך. אך מה אדבר, הן ידעתי כי אחת היא לתם ורשע, לנקי כפים ולגנב, ואויל הוא האיש אשר בישרו יבטח, כי רק במרמה יבֹרך גבר. —

— רב לך רב! — קרא השר — כמה תחשב בלבך יעלה מחיר האשכר אשר תאמר להקריב לה. —

— אני לא חשבתי עוד כ מ ה בטרם ידעתי א י ך. —

— הא לך חמש מאות שקל כסף וקנה מנחה כאות נפשך, אך תמהר להביאנה הנה כי חפץ אני לראותה. —

– הנה מלאך מושיע – קרא זמרי ויחזיק בכנף מעיל השר וישקהו למו פיו.

– לא אבקש תודתך, ומתי תביא את אהובתך הנה? –

– זאת לא ארע נפשי. –

– כאשר תקריב לה האשכר אמור לה כי נפשי תאוה לראותה והיא תראה הנה בשמעה את כל הכבוד הזה. –

– אבל . . . ענה זמרי במבוכה ולא הוסיף, כמי דבקה לשונו לחכו.

– מה לך עוד? –

– אל נא יקצוף אדוני אם אדבר באזניו דברים היוצאים מקירות לבי. –

– המקנא אתה בי? או מה? דבר ואשמעה. –

– האני אקנא באדוני? – קרא זמרי ברגש – לכבוד מאד נעלה תהיה זאת בעיני אם תמצא אהובתי חן בעיני שר גדול כמוך, אך אשפיק מאד אם תשפיל כבודך להתבונן אל בתולה יהודיה, שפחה ואהובת עבדך. –

– ומה הוא הדבר אשר אמרת כי תחפוץ להשמיעני? –

– שאלה אנכי שואל מעמך ואל תקצוף עלי על עשותי זאת כי אהבתי תשים דבריה בפי. –

– דבר. –

– הנה ידעתי כי העלמה תבקש לה גדולות, ואם אומר לה כי הנני עבד אז תלעיג לי וירקה בפני בבוז, לכן אבקשך כי תגדיל נא חסדך עמדי ולא תשים עלי עון אם אכזב ואומר לה כי בן משק ביתך הנני, ואז תקוה נשקפה לי כי תלך אחרי. –

– עשה כחפצך, ואם אראה כי נאמנים דבריך והעלמה יפה היא כאשר אמרת תושיע גם ידי לך ואשימך על ביתי. –

– מה זה השמענה אזני?! – קרא זמרי וימחא כפיו בשמחה, אך כרגע שב למנוחתו ויאמר בקול התחנונים: סלח נא לי אדוני, כי שכחתי לפני מי אני עומד ואתן קולי

בשמחה, כי השמחה הגדולה השכיחתני את מצבי ותשכרני כמו יין. –

– סלחתי כדבריך ועשה ככל אות נפשך, ואם כסף תחפוץ אתן לך עוד –. תודות וברכות לאלפים הביע זמרי לאדוני איש הצדקות ויצא. ואדונו הניע אחריו בראשו ויאמר: נראה נא אם לא הרביתי במחירה. –

י.

פועֵל אוֹצָרוֹת בִּלְשׁוֹן שֶׁקֶר.

זמרי צדק בדבריו. המנחה אשר עברה על פניו נתנה לו לוית חן בעיני איזבל ותטה אזנה לשמוע דברו, ואף כי בתחלה מֵאֲנה לתת ידה לו בכל זאת נאותה אחרי אשר שמעה מפיו כי על פיו ישק כל בית אדוניו, וכי אדונו הבטיח להרימו אל על אחרי אשר יבוא בברית את אשה יפה וחכמה כמיה, וכי נפשו תכסף לראות פניה, ועל כן נכון הנהו לתת כסף בשאלתה למען תלבש מחלצות כגבירה בהראותה פניו.

– האמיני לי – חתם בדבריו –. כי יש לאל ידנו לעשות אוצרות ולחיות כשלוי עולם אם אך בקולי תשמעי. –

– טוב, הנני להיות לך לאשה – ענתה אחרי חשבה רגעים אחדים.

– עתה תני לי את צל־צלמך ואַראהו לאדוני –. היא נתנה לו את שאלתו והוא מהר להשמיע לאדונו כי הצליח בדרכו.

בלב שמח ופנים צוהלים שב אל אדונו ויקרא: אדוני, ברכת ה' תחול על כספך, כי בו עשיתי גדולות אשר לא פללתי.

– ומתי תביאנה הנה? – שאל השר.

– הנה הבאתי לך צל צלמה למראה, וכאשר אכין לה מלבושי כבוד אז תבוא ותראה פני אדוני – השר הביט בתמונה בעין בוחנת ויקרא: אכן צדקת כי אבן חן היא ולא פללתי ראות כזאת. חוש ואל תאחר לכרות אתה ברית פן

יבוא אחר ויוציא בלעך מפיך –. זמרי שמח בלבו בראתו תאות אדוני לראות את אהובתי, אך העמיד פניו לבל יכיר מחשבות לבו ויאמר: כל אשר בידי אעשה למען השיג את חפץ לבי. –

– הרבה לה מוהר ומתן ככל אות נפשך, הנה אוצר כספי פתוח לפניך – קרא השר בקול עוז. וזמרי שמר כעבד נאמן פקודת אדוני ויקנה מתנות ביד נדיבה ואחרי עבור חמשה ימים הביא את איזבל אל השר כלולת עדי, עד כי השתומם השר למראה עיניו בראותו אותה. זמרי לא גרע עיניו מהשר, ואחרי אשר שב למנוחתו מתמהון לבבו נגש אליו בלאט ויאמר: אדוני עשה אתי אות לטובה ודבר עלי טובות באזניה ואמור לה גם אתה כי בן משק ביתך הנני, אך יען כי לא נכון הדבר להללני בפני לכן אלכה לי ואשיבה הנה כעבור שעה – השר הניע לו ראשו לאות כי דבריו מצאו חן בעיניו ויניע אחריו ראש בצאתו באמרו אל לבו: מעודי לא פללתי כי פתי היא האיש הזה, בידו הביא את יונתו אל קן הפרס –. אך זמרי לא ירא רע כי בטח כי הפרס הזה לא ישרוף את יונתו, גם קוה כי מאת קני הצא ואברותיה ההיינה נחפות בירקרק חרוץ, כי למד איתה בימים האחרים איך לדבר את שר גדול בהראותו חסדו לנערה עבריה שפחה אשר בקשה להיות גבירה, והיא הקשיבה ותצפון אמריו בלבה ותבטיחהו לעשות ככל אשר אמר ובה בטח לבי, כי ראה כי הדע את לבבו.

אבל בפעם הזאת לא שמר זמרי מוצא שפתיו, כי לא אחרי שעה שב כי אם כשליש שעות בישש, ובשובו אל הגזר השקיף מבעד חור המפתח ושחוק עבר על שפתיו, כי ראה כי תוחלתו לא נכזבה. אחרי כן דפק על הדלת ויבוא. יונתו ישבה על מטה כבודה ולפניה שלחן ומעדנים, הפרס ישב על כסאו ופניו היו אדומים כדם ולשוני מדבק מלקוחיו, שמורות עיניו כסו אותן עד החצי כמו שנה נפלת עליהן.

והכבדים הרקים העידו כי השר ברך את הדבק על כוס יין מלא. —

— שתה אתנו כים יין — דברה לשון השר בכבדות.

זמרי מסך כים ויקרא: לחיי אדוני השר הגדול ולחיי רעיתי!

— לחיים, לחיים! — ענו הפרס והיונה.

— הנה אחפוץ להקריב אשכר לרעיתך ליום חתונתה כאשר תמצא ידי — אמר השר.

— אם כאשר תמצא ידך תתן מתנה אז תהי המנחה יקרה עד מאד כי ידך הלא תמצא לעשות גדולות — ענה זמרי.

— לא אבקש מנחה ואשכר — ענתה איזבל ותשפיל עיניה כמו בשת כסתה פניה.

— מדוע לא תחפצי לקחה מנחה מידי? — שאל השר ברגז.

— די לנו חסדך אשר הראית לנו ולא אובה להיות למשא על אדוני. —

— שחוק תעשי לי! עלי לא תהיי למשא, כי ידי רב לי לעשות לאיש אשר אחפוץ ביקרו — ענה השר בגאון.

— אנא יונתי — חנן זמרי קילו — אל נא תשליכי מעל פניך חסד אדוני, כי אני אדע את לבו כי ישמח מאד בפזרו, וחלילה לנו מלערב שמחתו. —

— צדקת — קרא השר — ואתה היה לי ליועץ במה אבחר להקריב לה אשכר, באבני חפץ? או במרכבה וסוסים?—

— אבני חפץ לא ישאו פרי, וסוסים ומרכבה בלי ארוה, כנזמי האזן לאשה אשר אין לה אזנים — ענה זמרי.

השר שחק בקול גדול בשמעו את המשל הזה ויאמר: אם כן השמיעני דעתך. —

— איך אעיז פנים לעוץ עצה לאדוני ולבו ראה הרבה חכמה ודעת. —

— אבל אני מצוה עליך — קרא השר בקול מושל.

— אם את עצתי תבקש אשמיעך את אשר בלבי, אני

לא אשא נפשי אל אבני הפז ואל חמודות אשר לא לעזר ולהועיל המה לנו. ולוא מצאה ידי לתת מתן לאיש אשר אבחר בו כי אז נתתי לו בית, כי הוא יעמוד ימים רבים ובכל עת יזכר שם נותנו למובה. –

– צדקת – קרא השר בשמחה – הנה הבית הגדול אשר לי ברחוב היונים אתן לה למנחה, התקבלי רצין המנחה הזאת מידי? – שאל השר בשימי אל איזבל פנוו.

– יראה אנכי לדבר דבר פן יהיה דברי למורת רוח לאדוני ועל כן אקבל את המנחה הזאת אף כי רבה היא מאד.–

– הבית לך הוא – ענה השר.

– ואת תרימי ראש – אמר זמרי אל איזבל – כי גבירה את היום תחת היותך שפחה אתמול. –

– עוד ביום הזה אספר לכל – אמרה איזבל – את רב טוב האדון המטיב עמדי, אשר חסדו לא אשכח נצח.–

– לא – ענה זמרי – היום אל תספרי עוד לאיש. –

– ומדוע? – שאל השר.

– כי הבית עוד לא לה הוא. –

– אך הלא נתתי אותו לה למנחה. –

– ובכל זאת עוד לא לה הוא כל עוד אשר לא נכתב בספר המקנה והעד עדים. –

– לך והבא כרגע את הספר והעדים וביום הזה תהיה גברת הבית – זמרי לא מרה פי ארונו ויצא, ואיזבל הבטיחתו לזכור חסדו אתה כל הימים.

אחרי ימים אחדים היתה לזמרי לאשה, ואף כי שכר גרי הבית אשר נתן לה השר היה די להחיות נפשם, בכל זאת לא עזב זמרי את בית אדוניו ויהי על ביתו, וילך כפעם בפעם בדרך מרחוק בפקידתו ושבתי בבית היה מעט, כי שמר פקודת אדוניו אשר בקש התחבולות להרחיקו וישלם לו ביד נדיבה על עבודתו אשר עבד באמונה... מיום ליום גדל זמרי ויעשיר, גם מרכבה גם סוסים היו לו, ואיזבל נראתה בכל רחובות העיר נשיאה במרכבה כבודה ובכל בית

משחק ושיר שם היתה ויקנאו בה בני העברים ויהללו יפעתה בני העמים ותהי לגבירה, עד כי גם בחצרות השיפטים היו דבריה נשמעים וכל איש מצוק ונרדף בקש עזרה מידה וימצאה, כי בעשרה לא גבה לבה ותדע את נפש העניים ותפזר במלא חפנים כסף להרבות כבוד בתי התפלה ובית החולים, ובמעות חטים נודעה צדקת פורנה, ובנותיה גם הן היו לתהלה בפי כל יושבי שער ביפעתן, ומה גם חוה בתה אשר עלתה על כלנה. והוה זאת היתה רעית שפרה אשר מערכי לבבה שמענו בגלותה לבה אל רעותה.

אמנם כי יפלא בעיני הקורא איכה נתנו את שפרה אביה ואמה אשר היו ישרי לב וברי רוח להתרועע את חוה, אשר לפי דברת רבים היתה בת אשת זמה? אך בעיני לא יפלא, כי כן המה הפתאים וזה דרכם, המה יאמינו בכל אך לא בדבר אמת, וכי נראה פתי לא יאמין בדבר אשר ישמע אז לנו לשפוט כי נכונה דברו שפתי המדבר. כל האדם מאמין בדבר אשר לבו יחפוץ, וכל חפץ לב הפתי אך נפלאות ונוראות אשר ירעישו רגשותיו ועל כן אך בהם יאמין, ולא בדברים נכוחים אשר רק לב נבון יבינם לדעת. כן גם אבי שפרה ואמה בראותם הצלחת בית זמרי לא האמינו בדברת רבים כי בלשון שקר פעל אצרות, כי אם האמינו בהצלחה נפלאה ונעלה מעל בינת אנוש אשר פתחה ידה להשפיע עליו שפע ברכה, ונקל היה להם להאמין כי ענן ונחש ובקסמים צבר הון מהאמין כי בעצמת כשפי אשתו ובקסם על שפתיו עשה חיל, ומה נשתומם על התמימים האלה אשר לא ידעו בנפשם כל רע ואשר על כן לא האמינו במשחת לב אחרים, אם גם רבים מאלה אשר ידעו והבינו שרש דבר נמצא בהצלחת בית זמרי ובכל זאת כבדוהו ויקרבוהו כמו נגיד כי עשה והצליח, וינחל כבוד בבית התפלה ובבית אספת הקהל ואיש לא ערב לבו לדבר סרה במשפחה הזאת, וכאשר דבר שמעון סרה בזמרי באזני שמואל שקלי ענהו כמוכיח: הנס נא אתה לעשות כמהו! כי הלא כה דברי ההמון: לא

תבוזו לגנב כי יגנוב כי אם בוז תבוזו לאשר יִתָּפֵשׂ בכף. הכסף יְעַוֵּר עיני כל, לא רק עיני אדוניו כי אם גם עיני כל רואהו, הוד והדר ישית על האיש אשר ימצאהו, כבוד וחן יעטרהו וברק זהרו יעיב ויחשיך כל אור, אור הדעת ואור היושר יחד ידעכו מפניו, וגם אם במשפט לפני שופטים נאמנים וגדולים חקרי לב יעמדו אלים כאלה, אשר כביר מצאה ידם אם גם לא במשפט ולא ביושר, אספיק מאד אם המה יהיו החוטאים או אלה אשר יעטרום כבוד. הן לולא כרע כל איש ברך לפני אליל זהב, לולא שבחו ברגע כל אשר עשה אחרי עשה והצליח, לולא השתכחו בעיר ישרי לב אשר המקרה חורים עד עפר, כי אז גם המרעים יראו לנפשם מהתיצב על דרך עקש, פן יהיו לבוז, אך אחרי כי כל אשר הביא כסף בידו ישתבח בעיר ומעשיו אשר עשה לא יזכרו, לכן ירבו מבקשיו ולא יפחדו מכל מעשה לא־טוב ומזמה רעה.

הן רבים בקשו קרבת זמרי; הרב אשר בעיר פזר לו מלא חפנים כבוד, נפתלי העשיר אשר היה מנכבדי העיר בקש לבנו אחת מבנות זמרי, וגם מישאל אשר עמל כל ימיו להחשב בין צדיקים, ואשר על כן הרבה תפלה ויטבול בשרו במים בעת קרה, וכאשר בקש לאכול בשר ויין ביום התשיעי באב או להעלות עשן מקטרתו ביום השבת בא חדר בחדר להתחבא ויצא לבו כאשר דפק איש על הפתח, גם הרבה צדקה אף כי יקר היה בעיניו הכסף מנפשו, וכל אלה עשה למען יהיו כצדיק בעיני כל וחפצו בידו הצליח כי האמינו בצדקתו, ויתברכו בו ויעטרוהו כל כבוד ויפקידו בידו כסף נדה ונחלת אלמנות ויתומים, — גם האיש הזה בקש מזמרי כי יתן את חוה בתו לבנו לאשה, אות הוא כי ידע נאמנה כי איש לא יחשיב לו זאת לחטאה, כי לולא זאת לא ערב לבו לחבל מעשה ידיו אשר עשה בכל ימי חייו בפעם אחת, ולמה זה נתפלא עוד אם שמואל שקלי ואשתו נתנו גם הם כבוד לבת איזבל ויתנו את בתם להתהלך אתה כאת רעיה אהובה. ושפרה היתה נערה תמימה ולא הבינה כל אלה, אך

הפעם כאשר נפקחו עיניה לראות דרכי רעותה אחותה פלצות ותפחד לנפשה פן תדבק גם בה הרעה, ועל כן הבטיחה כרגע לאבי אמה להפרד מעליה עד נצח, ולא בעמל רב מלאה את דבריה, כי רעותה הלכה ולא שבה עוד אליה.

אוֹהֵב טְהָר לֵב.

מי עור כטהר לב ומי קצר ידים כמבקש דרך ישרה; איש מזמות אשר יחבול מחשבות ותחבולות כל היום למצוא את אשר יבקש ואשר לא יפחד מהתיצב על כל דרך אם אך אל מחוז חפצו יובילנו ולא יסוג אחור מפני כל מפעל אם אך יביא חפצו בידו, יביט למרחוק, יתבונן על כל אשר לפניו, בָּבָא בידו יחזיק, ומאשר יביא המקרה לידו לא יניח ידו, לאיש כזה נתכנו עלילות, דרכים רבים לו סלולות ועיניו בכל, על כן יצליח. אך איש אשר רק בדרך אחת יבחר — בדרך ישר, ופעל אחד יבקש — פעולת צדקה, הוא קצר עינים וקצר ידים. לפעמים יעמוד חפצו לנגד עיניו ולא יתבונן בו, כפשע בינו ובין מאויי לבו והוא אל קצות ארץ יביט מאין יבוא עזרו. יביט ויחכה — לשוא! כי ההצלחה לא תשאל: איה בית ישר לב ואסור שמה, המקרה לא ישא פנים להם, מכונת החיים ורוח החיה אשר באופניה תמהר בלכתה ולא עת לה להתבונן על הדרך אשר תלך בו. רק האיש אשר לו כח הזרוע וצעדי און הוא ירומם וירכב עליה וינשא בכחה ואשר נשתה גבורתו לעלות מעלה יעשה מדחה, ירכא ועצמותיו תפזרנה לפני גלגליה העוברים על לבו בשטף מרוצתה, לכן תתגולל אמת באשפתות אם לא תושיע יד הדעת לה להקימה, ויושר וצדק יהיו כמוץ לפני רוח, לא יועילו ולא יצילו את בעליהם אם לא במשפט וחשבון ישימו מבטחם.

שמעון ישב שומם בביתו כי קשי יומו הדמהו, כל

חמדת לבו ותאותו, כל צבי חזיון חייו לימים הבאים עברו כצל על פניו לבל תשרם עוד עינו עד עולם. חלפי כצל אך לא כלו כענן כלה, אשר יש תקוה כי יום אחר ישקה: כוס שברון לישבוח את אשר אין להשיב, כי אם עבר מעליו ויתקע אהלו למולו, על ראש אחר, על ראש רעו פרש צלו לברותו עדן וענג, ועיניו תראינה ולבבו תמס יהלוך.

– יומי הרמני, המקרה האכזר נטה עלי ידו החזקה וישפני! המקרה אשר מעודי על אדמתי עד היום ירב כעשו עמדי וימוגגני תושיה. לעמל נולדתי וזאת תהי מנת מדתי כל הימים! – כן הגה לבי נכאים בשבתו בדד בחדרו ובעזבו עליו שיחו. אך הצדק בריבו את יומו? האמנם המקרה דבקהו או אולתו סלפה דרכו? הן מפי שפרה שמענו כי היא אהבה אותו כאחות את אחיה ורק יען כי לא השמיע אהבתו באזניה חשבה כי מרום ונשא היא ולא איש כמוהו יאהב עלמה כמוה, ואם על פיה נשפט משפטו נאמר לו: תבן לבהמה, חציר לעצל, ומכשול לב לאיש אשר לא ידע דרכי החיים. הוא אהב את שפרה אך מה עשה באהבתו אותה? האם נתן לה אות ומופת כי תדע מה בלבבו? אי דמה כי היא לא בת שמיאל שקלי כי אם בת אלהים אשר תדע מערכי לב איש ואיש? או לא ידע משפט הלבבות כי אהבה מאהבה תולד וניב שפתים יהי לפרי תנובה להצמיח זרע רגש? האם נכחדה ממנו, כי כל הנשים האהבנה לשמוע תהלה (כן יאמרו האנשים והנשים להם כן תאמרנה) ואך בנדבת פה נקח לכבן אם לב טהור להן ונדבת יד להן לורא, ומדוע החריש באהבתו? למה לא השמיע במו פיו, או במעוף עינים את הגות לבו? האם לא הבין שפת אהבה? או לא ידע, כי יש לאל מבט אחד להשמיע אהבה הרבה יתר מכל נדבות פי מליצים בנאום נעים? אם באמת לא ידע מכל אלה, נגיד ונאמר לו: הוי בונה בית בלי אבן ועץ, והוי מבקש אהבה ולא ידע דרכיה! אך לא! לא נאמין זאת! הן נדע כי האהבה תברא ניב שפתים גם לנלעג לשון לדבר

נדיבים, תהפוך לרשפים גם עיני איש אשר לא הפיצו זקים מעודן להצית אש אוכלה שלהבתיה בלב הבחירה אשר לקחה לבו, ואם נופל היה שמעון מכל האדם כי הֹשָׂהוּ לבו שפת אהבה, ואנחנו הלא שמענו מפיו דברים נעלים ומחשבות עדינות, אשר רב כחם למשוך אחריהם לב עלמה כשפרה בעבותית אהבה לוא שמעה והקשיבה כדברים האלה, ולמה זה שחת דבריו באזני אוהב אהובתו ובחברתה היה כאלם ?!
אמנם הוא הדבר: רָמת נפש ויֹשר ישימו נְחֻשתים על רגלי איש ואפֶר על עיניו ויתנהג בכבדות וביגיעת נפש אל מחוז חפצו, ולא לעתים רחוקות יתמו חייו בטרם יתם הדרך ...
וזאת היתה לשמעון כי שמר לפיו מחסום. הוא ידע את לב שפרה כי טהור הוא עד מאד ועל כן לא נתנו לבו להעירנו בלא עת ולשומו משחק לסערות התאוה והחפץ. הוא ידע כי רצון חותנו לשמואל לָקָו על כן בקש עצה למצוא חסדו ויחכה עד אשר יבואו ימי חפץ להשמיע חפצו, הוא ידע כי יד שמואל רב לו לתת נדה לבתו, על כן בקש לעשות חיל גם הוא לבל יחשב לו חפץ לבו כחטאת גאה וגאון. כל אלה שמו מחסום למו פיו ויכלא שפתיו מדבר דבר בטרם ידע כי יש תקוה, אך בהרבותו חשבון שכח כי עוד אחד יש אשר בידו להפיך כל מערכי לב איש וחזיונותיו, ובחפצו יעשה בשפרה ואביה ואמה ואבי אמה. והאחד הזה, הוא המקרה, התעורר ויקם לשטן לו בעודנו עושה הנה והנה, ויהפוך עליו רגע וידכאו ויגזול כל תקותו וחזיון משוש דרכו בחיים, והוא נבעת ויאמר: נואש! לא חשב עצה ותחבולה למלחמה את אויבו למען השיב ללבו ששון ישע כי אם הכין גוו למכת יד המקרה, וגם הוא היה לו לישועה להכין אשר גוזל הצלחתו לבל ימוט, כי היֹשר אשר נצר שפתיו לבל ידבר אהבה בטרם באה העת, הוא פתח שפתיו ויתן בפיו תהלה להלל את האיש אשר שלח ידו בשלומו. כל אלה פעל ועשה יֹשר לבו, והוא רק הוא השבית משושו, והמקרה מה כי ילין עליו?
אבל אל תאמינו כי היֹשר רק מידינו יקח ואזלת ידו

משלם לנו משנה שלומים. היֹשר אשר השבית משוש לב: שמעון שלם לו כפלים באבלו, הוא נתן מנוחה בלבו מחיר האהבה אשר לקח ממנו. הביטו וראו מה יעשה איש ואיש עת תישיה נדחה ממנו למצוא חשק לבו, הלא יתגעש וישתגע ויעשה מעשים זרים אשר לא לעתים רחוקות יתנו לו מכשול לב עד יומי האחרון, או יקצפי חייו בלא עת. לא כן שמעון אף כי אהב את שפרה בכל לבו ונפשו, אף כי נדכא רגע בראיתו כי איש אחר ימצאנה, אף כי לבי חלל בקרבו עת נדדו הלכו למו כל חזיונות חייו ותקותו פעם אחת, ולא הוסיף לקוֹת למצוא חיים נעימים וששון ישע, כי שפרה היתה לו אחרית כל תקוה וחפץ, בכל זאת גבר חילים עד ארגיעה ויהי לא י ש, לא חרש מחשבות און להצמית את האיש אשר לו נפלה חבל, גם רשפי קשת הקנאה לא הציתו מדורה בלבו, כי אם הרגיע רוחו לשאת ולסבול וביֹשר לבו מצא נחומים לאבלו.

זאת היא האהבה הנאמנה, האהבה הטהורה, אהבת איש טהר לב. כי יאהב איש אשה וירדף אחריה ויחבל מזימות למשכה ברשתו ויבקש תחבולות להבריע תחתיו כל מתקוממם לנגדו, או לטרוף נפשו בכפו ביום עברה עת יראה כי נוחלה אבדה תוחלתו, היא לא מאהבה כי אם מתאוה יעשה כל אלה, מתאוה נמבזה, אשר בהשבר עליה חק כן יהמי גליה, וכאשר ישימו עליה בריח ודלתים כן התגעש ותפרץ ותשים שַׁמּוֹת, ושמחת מה לה עת תמצא חפצה, במלאת ספקה תרפינה כנפיה, כזביב בקרבו אל אש הנר אשר אליו שאף בחוללו במחולות סביבו בשמחה... מכשול לב, מוסר כליות, נחם ומפח נפש קָרְאֶה תשביע אחרי אשר תדע שָׂבְעָה. כי התאוה מחלה היא, מחלה כקדחת ושגעון, ובנותיה הרגשות אשר תחבל, תגתנה כסופה ורוח קטב לחבל ולהשחית, רק קצרי עינים נאלו להשיב אותן על משפחת האהבה. התאוה היא הוללתן! התאוה אשר עצמו ראשיה יאשר תגדיל עקב לרגעים, למראה פני אישה יפה, לנגות

ברק הזהב, לקרן הממשלה, למקום הכבוד אף כי במעשיה ותחבולותיה אחת היא: במסתרים תשחית ותחבל ולעין כל תשים אפר צדק ויֹשר על פניה, תשחית את כל אשר בלבו מצאה קן לה ותבלע את כל הקרב אליו, ואם תצלח או לא תצלח בדרכה אחת היא, אחריתה משאון ושממה.. לא כן האהבה הנאמנה, היא לא תדע גבול וחק, לא שטן ולא פגע יכשילוה בדרכה, כי בת הרוח היא ולא תדע מכשול, והרגשות אשר על ברכה תולדנה לא להכאיב נפש כי אם לשמח רוח ולהרנין לב תצאנה בפעלן.

ירא אלהיו יאהב את יוצרו גם עת הַכֵּהוּ בשבט אפו; בן ישר דרך יאהב את אביו גם עת שהרו מוסר; אשה ברת לב תאהב את אישה גם בעת אשר ירעים פנים לה ולבו יזעף; איהב עמו יוסיף אהבתו גם עת יגרשוהו מגו; אם רחמניה תאהב את פרי בטנה גם עת אשר רגבי עפר יכסו קברו במשאין. אין חומה ואין בריח ודלתים לעצור בעד האהבה לבלי תת לה מעבר, כי על כנפי הרוח תנשא במנוחה כשרפי מעלה, כן יאהב אוהב נאמן את אהובת לבו גם אם בקצה הארץ, גם אם בתחתית שאול, או אף אם בזרועות זר תמצא. רוחו ידרוש שלומה, לבבו יערך תפלה בעדה וכל קרביו יברכוה סלה, מבלי אשר תעלה מחשבה רעה על לבו לעשות דבר בליעל למען מצוא חפץ לבו, כי רֹע לב ותאוה נפגשו, יֹשר ואהבה טהורה נשקו. באהבה הזאת אהב שמעון את שפרה ועל כן לא רב את יֹשר לבו ולא שם בו תפלה, כי אם על המקרה שפך עזוז אפו, המקרה אשר השביעהו ממרורים וכל שמחה אצל ממנו. על המקרה זעף לבו, אך כי לבו לא הלך אחרי הקוראים רק רע כל היום על החיים ושאונם והמינם, ההופכים במו פיהם את התבל לבאר צרה ויגון, כי ידע כי גם שמחה וששון תחלק כאשר תחלק חבלים באפה, גם לא אחר אלה אשר יקראו: רק דרכי הרשע יחילו בכל עת ולתם ויֹשר תאבד תקוה, כי השכיל להבין כי המקרה מקרה הוא ולא יכיר פנים, אך בכל זאת קצף עליו קצף גדול, יען

כי רעה מצאתהו ואת מי יקים למטרה לחצי זעמי? האם את יושר לבו? אבל הוא היה קדוש בעיניו וטוב לי מכל המודות חלד, ולוא גם ידע נאמנה כי ימצא חפצי אם אך יט רגע מארחותיו גם אז בחר ביגון ומפח נפש מעזוב את דרכו, וכבר הכין לתת מכאובים וכעס שלומים לישרו ויעמיד ביום צרה כגבור על שדה קטל אשר יתעודד ויתגבר כל עוד עורתי בו, וגם כאשר נשתה גבורת זרועו יבחר במות מהפוך ערף לפני רודף כמוג לב, כי יקר בעיני איש לבב מות גבורים מחיי חרפה, כן עמד גם הוא על דרכו הבן מבלי אשר עלתה מחשבה על לבו לעזוב אותה ביום רעתו, גם חפצו הצליח בידו להדבר תאותו תחת רגלי קמתי ולהקריב אשרו על מזבח ישרו, ואיך תעלה מחשבה על לבו לשים בישרו תהלה? אי את נפשו יאשים? אך הן לא מצא בנפשו כל עול, הלא בצדק ויושר עשה את כל אשר עשה, ועל כן פגע במקרה את כל העון עת אשר היתה מבוכתו. אך תוגתי ומבוכתי לא עצרו כח להחזיק בערפי ימים רבים, כי התעודד ויאמץ לבו, ואף כי תוגה תרישית קננה בקרבו ולרגעים השמיעה קולה באנחת קרב, בכל זאת גבר חילים וכח לבו הושיעה לו עד כי בימים לא כבירים היה לאיש אחר.

אחרי אשר דבר את דוד ואחרי אשר ידע כי אין לו עוד כל תקוה חזק עליו יגונו עד מאד עד כי לא ידע ביום השני ולמחרתו מה עמו, ולא שמע את אשר דברו אליו וגם כל מעשיו עשה כחולם בהקיץ, לא אכל ולא שתה גם שנה בעיניו לא ראה מרוב המחשבות אשר סערו בלבבו. אך בלילה השלישי כאשר גמר אמר לאמץ לבו הצליח חפצו בידו כמעט, ובהתהלכו בחדרו הנה והנה שררה בטחה על פניו ובמנוחה דבר לנפשו כדברים האלה: גם זאת נסיתי אך ללא הועיל, נסיתי להפיל עליו בלהות אולי יעזבנה, אך אהבתו חזקה מדברי, לכן לא אוסיף לערב שמחתו, יחיו בנעימים! ואני, אני מה? הראשון אדם נולדתי ליגון? כאלה וכאלה לאלפים המה, אך למה זה הבל איגע לענות את נפשי ביגון

אשר לא יתן ולא יוסיף לי מאומה ? אוהב אותה באהבה נאמנה ומי זה יעצר בעדי מהקריב לבבי לה עד עולם ? אך האם יכלו ימי באפס תקוה ומאום לא אעשה ? הן לבבי לא לי עוד וקצרה ידי מתת אותו לאחרת ועררירי אתהלך כל ימי צבאי – בדברו דבריו אלה הוריד לארץ ראשו ויאנח, אך פתאום התעורר ויקרא : אך לא ! לא בשפלות ידים אבלה ימי, ידי רב לי לעשות. הרף מאהבה ועזוב תוגה, לא לכך נוצרת ! הנך אהיבתך אשר לה תשא נפשך עד עולם, לה תקריב חייך ועמלך, למענה תחיה, למען אהובתך אשר קצרה יד איש מגזול ממך, לבת עמך אמור : אהובתי את ואהובתי תהיי עד רגע חיי האחרון. בת עמי ! – קראה פתאום ברגש – בנפשי אשבע כי אהבת עולם אהבך וחיי וכבודי, רוחי ונשמתי נתינים נתונים לך עד עולם ! – פתאום נפתחה דלת חדרו ועלמה פרצה אל תוכו והקרא בקול : גם אני אהבת עולם אהבך ולךָ אהיה עד עולם. –

יב.

הָאַהֲבָה וְהַחֲתוּנָה.

שמעון נבהל רגע בראותו פתאום כי שתי זרועות תחזקנה בצוארו, ושתי עינים תבטנה בו בשמחה, ושתי שפתים נפתחות ועומדות הכן לְהִנָּשֵׁק, ויהי כחולם בהקיץ, אך השפתים, אשר חכו רגעים אחדים לשוא, קרבו פתאום אל שפתיו ותדבקנה בהן רגעים מספר. כאיש אובד עצות היה בסור מבוכתו כמעט ובראותו את שפרה חובקת איתו בשתי זרועותיה בכח וקוראה לו בכל שמות אהבה אשר יעלו על שפת לשון.

העלמה אשר נפלה פתאום על צוארו היתה שפרה, אך לא בת שמואל שקלי חמדת לב שמעון ואהובת דוד, כי אם בת בעלת החדר אשר בו גר שמעון, נערה בת עשרים וארבע על פי ספרי הזכרון לילדים, ובת שמונה עשרה לפי דברת

אמה, שפלת קומה ובריאת בשר, לחייה מלאות ואדומות כשני תפוחים גדולים, ובשפל פניה עוד תפח שלישי אשר כסה כמעט את צוארה. מראה הנערה לא רע היה ולולא עבי גבה ושפלת קומתה, ולולא התנהגו רגליה בכבדות כמו מנתרת היתה על הארץ, כי אז היתה נערה יפה. מלבושיה וידיה היו טהורים במאד, ועיניה הפיצו בכל עת שמחה, קול שחוק לא הרף מגרונה, כמו לא ידעה עוד דאגה ויגון מעודה. ואמנם לא ידעה עוד את המלאכים האכזרים האלה, כי עבדה עבודתה כל היום, להפיר כתנות ולשיר בקול, ואמה ספרה בכל עת באזניה, עת אשר ישב איש בבית, כי רבים יהלו פניה כי תתן להם את שפרה לאשה, אך היא המאן עוד כי עוד לא מלאו לה שמונה עשרה שנה, ובדורנו חרפה היא לנערה להנשא בטרם מלאו לה עשרים שנה, ואם כי לא האמינה בדברי אמה, כי ידעה כי טובת לב היא ולוא בקש איש כזאת מידה כי אז לא מנעה חפצו, בכל זאת נתנו דבריה שמחה בלבה באמרה: עוד יבוא יום אשר יעלה לויתן בחכה הזאת, יכחכה טובה היו דברי אמה בעיניה, וכלויתן – כל נברא אם אך לא אשה היה, ועל כן לא נתנה לדאגה בוא בחדרי לבה ותשמח תמיד.

חולדה אמה היתה אלמנה זה עשר שנים ובמות אישה זבילון הַבַיָּט הניח נחלתי אחריו ששה ילדים, שתי בנות וארבעה בנים; את הבנים שלחה לבית „תלמוד תורה" ונדיבי לב תמכו בימינה, ואת הבנות שפרה ובשמת יִפְקָה למצוא חית ידן בעמל כפים. וריב היה לה תמיד עם הגברים, בשבתה לבדה או את בנותיה, בביתה, ותתנם כלם כאבירי לב ואכזרים כיענים במדבר, כי היטיב חרה לה על אשר לא נמצא אף אחד בהם אשר חפץ לפרוש כנפו עליה, על האלמנה האמללה. הישמע כזאת כי בין חמשה עשר אלף גברים עברים הנמצאים בעיר לא ימצא אף אחד אשר יחונן אלמנה! כזאת לא פללה ביום אשר מת אישה, ועל כן קצפה קצף גדול על כל הגברים כשש שנים, אך לאט לאט שככה

חמתה כי ראתה כי עוד מעט יבוא יום, אשר יכביד עליה אכפו לעשות שלום להם, כי בנותיה גדלו מיום ליום, הגדולה בנחבה והקטנה ממנה בקומתה, ותשב אל לבה כי באה העת לחדל רגז, כי אם גם פסי מהוגני אלמנות מהעיר, אך מרחמי יתומים עוד לא תמו ועת לדרוש אותם, לכן שכרה לה שני חדרים וחדר המבשלות למען תמצא אחד או שני אנשים אשר יגורו בחדר האחד, ותאמר בלבה: בלי כל ספק יחלו כרגע כל באי ביתי במחלת האהבה לבניתי. אך לא מרוע לב בקשה בלבה כי יחלו האנשים אשר יבואו לגור בביתה, זאת לא עלתה על לבה לתת אותם למות ולרדת שחת, כי אם למען תמצא ידה להראות טיב לבבה ולהעלות להם כרגע ארוכה ומרפא מבית נכותה. ועל כן לא נתנה את חדרה בלתי לאנשים אשר עוד לא באו בברית את אשה. אבל לא כאשר דמתה כן היה, אף כי אנשים רבים גרו בהדרה, בכל זאת לא חלה אף אחד מהם במחלת האהבה, והאחד אשר חלה את חליו דרש ברופאים וישלח להביא לו שקוי מבית הרפואות. ובה לא דרש ולרפואותיה לא נמצאו עוד חולים, אך בכל זאת לא אבדה תקותה ותוסף לצפות.

כאשר בא שמעון לשכור לו החדר נסתה האשה לפתותו כי יביא עוד שני לו, אך כאשר מאן נאותה לתת לו לבדו ומה גם אחרי אשר שמעה מפיו כי אנשים צעירים לימים יבואו לבקרו בביתו כפעם בפעם. האשה שרתה אותו באמונה והבקש כל היום להשלים כל חפצו, ושתי הבנות ששו גם יחד עת שמעו מדברותיו. תאר פני הגדולה הלא ראינו אבל לא כמוה היתה הקטנה ממנה, היא היתה יפה בתארה ובקומתה, אך השחיתה מאד הוד פניה מדי דברה, כי בקשה לתת קסם על שפתיה ותאריך שפתיה ותקרוץ בעיניה ותקמוט מצחה ולחייה עד כי העירו גל נפש בלבב הרואה, ועוד זאת כי מלבושיה היו מגואלים תמיד, שערותיה פרועות ומלאות ניצות וחלקת צוארה מכוסה ברפש, וכאשר יסרתה אמה על עשתה זאת ענתה תמיד: האיש אשר יבחר בי יקחני

כאשר הגני, ואחותה לא כרתה לה אזן לשמוע מוסר כי אמרה: אחכה עד אשר אהיה לאיש ואז אורה אותה איך להתהלך עם הגברים.

בשבת שמעון לפעמים אתן יחד, את האם ובנותיה, היתה החתונה ראשית דברי הגדולה ואחריתם. לשונה לא נחה רגע ותספר תמיד כי זה לקח את זאת לאשה ורעהו מאן לקחת את זאת ויקח את רעותה, ומרגע לרגע עברה המלה חתונה על שפתיה, ועיניה ענו בה כי לששון לב היה לה בהזכירה את המלה הזאת, ושמעון גם הוא ראה והבין כי לבה יהגה את אשר ידבר פיה; לא כן הקטנה: לשונה דברה בְחָכְמָה אך אהבה והיא היתה מקיר מליה, ועל כן קרא להן שמעון שם באזני רעיו להגדולה: חתונה, ולקטנה: אהבה, אך דוד קרא לגדולה צפרדע יען כי נתרה על הארץ ולקטנה עכבר על אשר צפצפה בדברה. לוא חכם לב האדם להשכיל להבין את אשר בלבב רעהו, כמה עמל ודאגה הרחיק ממנו, אך האדם לא יבין זאת ועל כן יִרְבֶּה עמלו בכל מפעלו ותוגתו ברוח פיו. לוא חדרו עיני האלמנה ובנותיה אל חדרי לב שמעון ובאי ביתו כי אז נסתר רב עמל ויגון ותוחלת נכזבה מנגד עיניהם, אמנם גם הנה ככל האדם הַבּוּ אך לבּוב ובאשר הפּין לבן בו האמינו אמונה אמן.

שמונה עשר ירחים עברו מעת אשר בא שמעון לגור בבית האלמנה ולמגנת לבבה לא חלה עוד במחלת האהבה, ולרפיאותיה: החתונה והאהבה, אין דורש ואין מבקש, אף כי ספרה תמיד כי רבים יחלו פניה לתת את בנותיה להם, ואף כי הבנות ספרו גם הנה במו פיהן, כי האחד הביט אליהן בחן והשני באהבה והשלישי בקש קרבתן רק הנה תמאנה לבוא בחברת אנשים זרים. ואף כי דברו חתונה ואהבה תמיד, אחרי כל אלה ערלה אזן השומעים וגם לבב שמעון כמו טפש כחלב מהבין הגות לב האלמנה ובנותיה, וכבר החלו לזעום את האיש הזה אשר כמו סך בענן בעד לבו מעבור אהבה לו, ומה גם בימים האחרונים כי חדל גם מדבר

אתן כפעם בפעם ויתהלך שקוע ברוב שרעפיו בקרבו ולא שעה עוד אליהן ואמרות פיהן. במעשיו אלה העלה עליו עוד יותר חמת האם והבנות, אף כי לא השמיעו זאת במו פיהן כי אם העמיקו עצה לתת את החדר לאחר אם לא ייטיב את דרכו, כי נבזה וחדל אישים הוא וכדוב אורב יביט סביבו ולחרפה היא להם לתת חדר לאיש כמהו, אך הוא לא ראה ולא התבונן גם לזאת, כי בשפרה השניה היו כל הגיוניו. אך פתאום בא רוח שמחה ויחיה את האם ואת הבת הגדולה גם יחד ויהפך אבלן לששון וְכַעְשָׂן לאהבה; בלילה שמעה שפרה קול שמעון קורא מקרב לבו: שפרה מלאך טהור! – מאחרי הכותל שמעה כזאת ורוח חדש בא בלבה אשר הקימה עוד מעט על רגליה לרוץ לקול הקול, לולא יראה את אמה ואחותה. כקול שדי מלא הקול כל חדרי לבה ויהי כאש עצור בעצמיתיה כל הלילה, ובכליון עינים חכתה לאור בקר, ואך ראתה כי אמה התעוררה משנתה קראה בשמחה: אמי! כקול הפעמון יצלצל באזני. –

– אות הוא כי בשורה טובה תשמעי היום. –

– גם לבבי כן ידמה – קראה חתונה בשמחה ותספר לאמה בלאט את אשר שמעה.

– יהי שם ה׳ מברך! – קראה האם – הנה בא הקץ. –

– האנסה לדבר אתו אהבה? – שאלה הבת.

– לא! חכי עד אשר יפתח הוא שפתיו עמך, זה ימים אחדים התבוננתי ואראה כי אין ברוחו נכונה, הנהו צולל במחשבות ומדבר לנפשו ואבין שֹׁרֶשׁ דבר נמצא בו, אך לא ידעתי עוד במי יבחר ועתה אדע דבר ברור, הנך מְאֻשרה בתי, חבל טוב נפל לך, הן איש כמהו בין אלפים לא ימצא, חכם הנהו כשלמה המלך, גם כסף לו, וכל רעותיך תקנאנה בך ועיניהן תמקנה בחוריהן. –

– אעשה כדבריך ואחכה – ענתה הבת ופניה נהרו.

– הלא אתמול היה דוב אורב וחדל אישים – קראה הצעירה – ואיך נהפך פתאום לחכם כשלמה? –

– דמי פתיות – קראה האם – התקנאי באחותך הגדולה ממך ? –

– האני אקנא בה ? – קראה הצעירה ותעקם שפתיה – יהי לה אשר לה, תשמח בו והיא בה, ולוא הלבישני אבני חן ורקמות ויושיבני בהיכל מלך גם אז בוז בזיתי לאיש נבזה כמהו. –

– אנא אל תאריכי לשון – קראה הבכירה – הן רוח היא באנוש, ואם לא בחר בך האם בעבור זאת תשימי אשם נפשו ? לוא בחר בך לא דברתי דבר – . הצעירה ענתה והבכירה השיבה ותלחמנה בדבר שפתים בחזקה ובעודן לוחמות לא ראו כי שמעון עזב כבר את חדרו. שמה אחזה את האם והבכירה בראותן כי עוד לא בא להשמיע אהבתו, אך האם מצאה נחומים לה באמרה : הן לא בבקר השכם יבוא לדבר אהבה, כי על כל איש ואיש לצאת בבקר למלאכתו ובואת מצא חן בעיני עוד יותר כי לא ישכח את מלאכתו גם בעת כזאת. –

– ואני אומר לך כי שמע ריבות פי המכשפה הזאת ועל כן לא בא הביתה – קראה הבכירה בתוגה.

– לוא ידעתי כי כן הוא, כי אז לא חדלתי מקרוא למלחמה תמיד – קראה הצעירה ותשחק בקול גדול.

– ואף כי תרימי בכח קולך עד אשר יחר גרונך וכמנך תצבה גם אז לא ישים לבו אליך. – כמענה הרך הזה השיבה גם הקטנה באהבתה את אחותה, וכל היום רבו והתקוטטו הצפרדע והעכבר, או התתונה והאהבה עד אשר אתא ליל ויביא את שמעון הביתה.

החתונה יצאה לקראתו ותברכהו בשלום בפנים שוחקים ובעינים מפיצות אש שמחה ותקראהו לבוא לשבת בחדרן. הוא לא מרה את פיה וילך אחריה כגבר עברו יין כי עוד לא שב למנוחתו מרוב המחשבות אשר סערו בלבו מיום אתמול מעת אשר דבר את דוד.

האם ושתי בנותיה דברו אליו באהבה וחן ותספרנה

לו את אשר כבר שמע זה מאה פעמים, והוא ענה והשיב על שאלותיהן מבלי דעת את אשר ידבר. בשבתו צלול ביון מחשבותיו לא ראה כי לקח עט בידו ויכתוב את השם שפרה על הגליון פנים ואחור, אך החתונה ראתה זאת ותקרוץ עין אל אמה ושמחה נראתה על פניהן, אך תקותן לשמוע דברי שמעון בהתודעו אל האהובה, אשר שמה כתב על הגליון, עלתה גם הפעם בתהו, ובצאתו לנוח הרעימה החתונה פניה, והאהבה הביטה בה בלעג ובוז.

– ראי בעיניך! – קראה החתונה בקצף גדול בהחזיקה הגליון בידה לעיני האהבה – ראי אם לא הָיִית בעורון כי הוא יאהבני. –

– הוא יאהבך על הגליון! – קראה האהבה בקול שחוק גדול.

– אל נא בנותי! – קראה האם – בדברים כאלה אבין יותר מכן, הוא יאהבך בתי, זאת אראה עין בעין, אך מלה אין בלשונו להביע רגשותיו כי לא נסה באלה, ואולי מאן להתודע לעינינו, אבל אל תשימי לבך, כי יארכו הימים ותשמעי שמועה טובה. –

– אבל עד מתי אחכה ואקלע בכף הקלע בין תקוה ופחד? – קראה החתונה באנחה.

– חכי – ענתה האם בבטחה.

הבאים בימים אשר הסכינו במקרי החיים, ואשר ראו מה גדול כח המקרה ידעו לחכות וגם אם תאבד תקותם למראה עין לא יאמרו עוד נואש; לא כן בני הנעורים עת כי יבוא חשק בלבם לא יתן להם מנוחה ותקצר נפשם בתקותם. האם חכתה שנים רבות אחרי מות אישה ליום גאולה כי יבוא איש ויפרוש כנפו עליה, ואף כי חלפו עשר שנים בתהו בכל זאת לא נוחלה אבדה תקותה ותוסף לקות כי אחרי אשר תשלח את בנותיה החוצה עוד תמצא מנוח בית איש, ובתה נלאתה כרגע בבוא עדיה יום הנסיון, מנוחת לבה נדדה, כי יראה פן ישוב שמעון ממחשבתו

ותעלה כל תקותה להנשא בקרב ימים בתהו, ואחותה תלעיג
לה ותגדיל עליה עקב! וזאת היתה לה כי גמרה אמר לבלי
תת שנה לעיניה בלילה הזה, עד אשר תמצא לדבר עוד
אתו ולשמוע מה בפיו, ואחרי אשר עלו אמה ואחותה על
משכבן התגנבה לצאת ותשב בבית המבשלות, ובשמעה כי
ידבר על לבו הטתה אזן לשמוע דבר מה בפיו. ויהי בשמעה
דבריו האחרונים, אשר דבר ברם נפשו: אהבת עולם
אהבך! עלץ לבה בקרבה כי אמרה: למי ידבר כאלה חוץ
ממני? ותאמר: לא עת לחשות כי אם עת לעשות היא! —
ותפרוץ אל חדרו וכרגע היה בין זרועותיה. בכל מאמצי כחה
אחזה בו ותאצל לו עתרת נשיקות כמו אמרה לו: הפעם
אחזיק בך ולא ארפך ולא עוד תמלט מידי. —

ברגע הראשון נבוך שמעון עד מאד וישתאה וישתומם
כי לא האמין למראה עיניו. הוא דבר אהבה אל בת עמו,
והנה בת בעלת הבית תשיב אהבה אל חיקו. האם נגלתה
לו בת עמו בדמות בת האלמנה? אבל הוא חשב בלבו כי
בת עמו יפה עד מאד, ולא כן היו פני הנערה אשר צמדה
כחותם על לבו, גם ידע דרך בת עמו, כי לא תמהר
להשיב אהבה אל חיק מאהביה באמת, והבת
הזאת הן מהרה לקראתו כמעט בטרם נקראה, ואם כן לא
בת עמו היא זאת, כי אם בת האלמנה. אבל מי קרא לה
כי באה? האם משגע הנני ממראה עיני, או היא השתגעה?—
שאל את נפשו ועוד לא נסה להמלט מזרעותיה מרב מבוכתו
ויעמוד משתאה ומחריש, עד אשר פתחה היא את פיה ותקרא
בעליצות נפש: תאות לבך באה לך פתאום, מחמד לבי,
ועל כן העתיקה מפיך מלין, לא האמנת עוד כי בלילה
הזה נקֻשר יחד בעבותות אהבה אשר לא ימושו לעולם כי
המות יפריד בינינו, לבך לבי ורוחך רוחי ונשמה אחת תהיה
לנו בשתי גויות — ובדברה חבקה אותו בכל כחה כמו בקשה
כי יהיו כרגע גם לבשר אחד.

אף כי שפתיה ברור מללו וידיה בצעו את מחשבתה.

בכל זאת הביט שמעון בתמהון כמו שפת לא ידע שמע וידום.
– אבל למה זה תחריש ? מאור עיני ! – הוסיפה הנערה – השמיעני את קולך , דַבֵּר דָבָר , האני , נערה , אמצא מלים להשמיע את אשר בלבבי , ואתה תחשוב מלין ? –
– אבל . . . דברה לשון שמעון בכבדות.
– מה אבל ? – שאלה הנערה – הן אדע לבך וגם אמי יודעת כי אוהב אתה אותי ותחריש באהבתי זה ימים רבים . –
– אך . . . קרא שמעון שנית במבוכה .
– אך – מהרה הנערה להשיב מבלי תת אותו לכלית דבריו – אך תדמה כי כן לא יעשה, כי לא לנערה לבקש אהבה , אבל מה לנו ולדרכי יתר בני האדם, אני אשמע בקול לבי והוא אמר לי לא עת לחשות, הן ראיתי זה ימים רבים כי תאהבני, ואחכה ליום אשר תשמיעני את מערכי לבבך , ואחכה בכליון עינים. לא אביש ולא אפחד מהשמיע בקול כי גם לבי יהגה אהבה לך ותהי כאש בעצמותי, הן האהבה לא להטאת תחשב , אמנם בראותי כי עוד תחריש אמרתי : אין זאת כי אם תפחד פן לא אשיב אהבה אל חיקך , ועל כן קדמתי להראותך כי ערום לבי נגדך ולמה זה נבלה ימינו בתקוה ופחד ? – מדי הוסיפה לדבר כן הוסיפה מבוכה על מבוכת שמעון ולא ערב לבו להביט בפניה, אך בראותו כי היא לא תרפה ממנו אִמֵּץ לבו וישמוט ידו מידיה ויאמר : אבל הן לא דברתי כזאת ולא השמעתי לאיש ומאין תדעי את אשר בלבבי ! – עתה היתה מבוכתה, כי הביטה בו בשממון ותקרא : מה זה תשמענה אזני ? האם תצחק בי או עשית משחק לך בעוררך את האהבה בלב נערה תמימת ואחרי כן תאמר לא ידעתיך ? –
דברי אהבתה סכסכו עשתונותיו עד כי לא ידע דבר, אך דברי תוכחתה נתנו עז בלבו ויפתח שפתיו בבטחה ויאמר : חי נפשי כי לא אבין למליך , הן לא אדע בנפשי כל עון, לא עוררתיך ולא דברתי דבר באזניך אשר יעורר

האהבה בלבך ולמה זה תביאיני במשפט בלי עון? –
– לא דברת? ולא השמעתני? – קראה הנערה בקול – אבל אזני שמעו כי שפתיך ברור מללו בשכבך על משכבך בלילות „שפרה מלאך טהור!" באזני שמעתי ועיני הלא ראו כי ידיך כתבו על הגליון „שפרה" פעמים לאין ספורות, ועוד תפתח פיך לאמר לי: לא דברתי ולא השמעתיך! האם אין צדק ואין ישר בלבך כי תתנני כאחת הנבלות אשר תקרא אהבה לאיש זר לה? מה אמלה לבתי! – קראה בקול בוכים ותסתר פניה בכפות ידיה. עתה נפקחו עיניו לראות איזה הדרך עבר הרוח אל העלמה לחשוב כי היא אוהב אותה ונחומיו נכמרו עליה בשמעו קול בכיה ותעלה רגע מחשבה על לבו אולי תאהבני באמת, ואם כי לא בקש אהבתה ולא חפץ להשיב אהבה אל חיקה בכל זאת נעים היה לו הרעיון הזה כי העלמה תאהב אותו. כן המה כל בני האדם, גם המה כאלהים, או ככהנים המדברים דבר בשמם, יבקשו מנחה וקרבן מכל מביא אם דל ואם עשיר, אם יאמרו להשיב לו שלומים או כי יקפצו ידיהם גם פיהם אף מהשיב תודות לו. וגם בלב שמעון הפיק הרעיון הזה רצון, כי ראה כי נפש חיה תאהבהו, ועוד זאת כי בשלומים היתה לו האהבה הזאת מחיר אהבתו אשר אהב גם הוא לשוא, כמו חפץ לתת נקמתו באחת יען כי השנית בחלה בו ותקרב אחר תחתיו, כי כלב כל בני האדם היה לבו גם היא מטבעו, אבל בזאת היה נעלה על יתר האנשים אשר כגילו, כי הרבים בהם אסורים בזיקי תאות לבותם וקצרה ידם ממצוא פדות לנפשם עד כי ילכו מדחי אל דחי אחריהן, אולם בלבבו מצא הרעיון הזה רק רגעים מספר מסלות, ויישרו גבר על תאותו ויראֵהו לדעת כי לא כן הוא עושה, ועל כן התעורר ויאמר ברגשי חמלה ובשפת יֹשר דברי אמת ככל אשר בלבו: צר לי מאד כי משגה היה אתך! –

– משגה! – קראה הנערה בקול קורע לב – פתיתני ואפת ועתה הורני עותתי?! ביֹשר לבך האמנתי ואתן את לבי

לך ועתה תפקח עיני כי משגה אתי! אבל אַחֲרִיתָּ המועד קפדת כאורג חיי ותקותי וששון חיי לנצח אבדו! הה כבודי היה לכלמה ואנה אני באה?! – וככלותה דבריה הסתירה פניה במטפחת אשר הוציאה מחיקה ותבך בכי תמרורים. לא במרמה סבבה אותו בהרימה קול בוכים, כי אמנם מקירות לבה יצאו דמעותיה, כי ראתה כי תקותה עלתה רגע בתהו, ומי יודע מתי תציץ תקוה חדשה על תלמי לבבה? הלויתן אשר אמרה העליתי בחכה נמלט ממנה ומי יאמר לה מתי יבוא אחר התחתיו? ואחותה תלעיג לה! – הרעיון הנורא הזה הרך לבה ויפתח ארבות עיניה.

שמעון התבונן בה בחמלה ויחשוב מחשבות איך להושיעה: הן היא האמינה בישר לבי היקר בעיני מכל חמדות התבל ואיככה אוכל לראות ברעתה? האם אתן את ישר לבי להוליך אנשים שולל? ואם גם לא בי העון אך בכל זאת הלא לרגלי באה לה הצרה הזאת, ומי יודע אם תשלוט ברוחה להכריע יגונה, ואם ידכאה עד עפר וימרר חייה הלא ייסרוני כליותי עד יום אחרון – כה שאל את נפשו, ומי יודע אם לא גמר אֹמר לתת את ידו לה למען הצילה מרעתה, שלומים לאמונתה בישר לבו, לולא התעוררה פתאום ותמח דמעתה מעיניה ותתיצב הכן למולו ותתן עליו בקול גדול: אכזרי, זאב, בוגד! ליטי! כן המה כל בני ליטא הבוגדים והפוחזים! בחבלי רמיה משכתני אחריך ותעטה עלי בושה, ואתה אמרת בלבבך אמשכנה אחרי כיונה פֹּתה ואחרי אשר אהלץ כבודה אשלחנה לנפשה, אך היו לא תהיה! הנה יש שופטים בארץ! אנשים צדיקים ישפטו בינינו ויריבו ריב חרפתי –. ריבות שפתה השיבו לו כרגע את המנוחה, כי ראה לא אֲהֲבָתוֹ ולא האמינה בישר לבו ולא נטל עליו להצילה מרדת שחת מרוב תוגת נפשה, כי אך תואנה תבקש ויענה בבטחה: אבל השמיעיני נא מה לי ולך? האם דברתי אתך אהבה מעודי, כי תשימי עלי עון בוגד ואכזר? האם אנכי חטאתי בי חזית לך מחזות שוא מבלי שאול את פי? ומי

יועידני למשפט ? ועל מה ? האם קראתי לך כי תבואי לחדרי ?—
היא עוד לא כלה דבריו והאלמנה פרצה ברעש אל החדר
ותתן גם היא בקול עז: היי נבל! בן בוז! איך יערב לבך
לדבר כאלה באזני בתי, באזני עלמה תמימה ? התאמר כי
את הישר בעיניך תעשה ואין שופט ומוכיח לאדם פשעו ?
אבל אשמה בתי כי האמינה בדברי בוגד, ולולא זאת תשבר
אזרועי מקנה ויתפרדו כל עצמותי אם אמרתי לדבק הזה טוב,
אך עתה אאות בנפש מרה לתתה לך לאשה והטיבות את
אשר הרעית – ובדברה הניפה שתי ידיה כאיש ערוך למלחמה.

בשמוע שמעון ריבות שפתותיהן ובראותו כי לא תרפינה
ממנו אמר לעזוב את הבית, אך הנה הקיפו עליו יחד והאם
נתנה שנית בקולה: לא אתנך למוש מזה עד אם שמעתי את
דבריך, ההאמר להתל בבתי ? היו לא תהיה! –

– ומה אדבר ? – ענה שמעון – אחרי כי תמלאי פני
קלון בלי עון, אני לא חטאתי ולא הרעותי ולא התלתי בבתך,
ולא דברתי אהבה באזניה ולא אדבר עד עולם. –

– ומה תענה אל השופטים אם אגיש לפניהם עַצְמוֹתַי ?—

– ומה תשמיעי אַתְּ לשופטים אם ישאלוך מה שרש
דבר נמצא בעַצְמוֹתיך ? – שאל שמעון בלצון.

– זאת אראה להם, זאת יראו וישפטו מה שרש דבר
נמצא בזעקתי – קראה האשה ותרם את הגליון אשר עליו
כתב שמעון פעמים רבות שם „שפרה" כגבור מרים נס הנצחון.
המענה הזה הביא מרך בלבו, אף כי ידע כי קצרה יד האשה
מעשות אתו רעה וכי השופטים ישחקו לה, כי דאגה שברה
לבו פן תגלה בקהל אהבתו לשפרה בת שמואל אשר בקש
להסתיר מעין כל, גם להוכח ולהשפט את האלמנה ובתה
מאנה נפשו, לכן מהר ויחליט להנצל מידן פעם אחת. ויען
במניחה: כל אלה לא יועילו לכן כי השופטים ילעיגו לדבריכן,
הן מה כתבתי על הגליון ? רק שם שפרה כתבתי עליו, ואם
יש עון בדבר ? או אם שפרה אחת בתבל ? ואחרי כל אלה
אגיד לכן דבר אמת כי בעל אשה הנני –

– בעל אשה ! – קראו האם והבת פה אחד, כמו נבהלו משמוע דבריו.

– בעל אשה הנני – הוסיף שמעון לדבר במנוחה – בביתי עזבתי אשתי ועתה תראינה עיניכן, כי כל ריבות שפתותיכן לא תועלנה לכן, ולוא גם אהבתי את בתך גם אז קצרה ידי מעשות כל מאומה. –

– לוא אהבת אותה ולוא היית איש ישר לב כי אז שלחת ספר כריתות לאשתך ותבחר בבתי אחרי כי אתה היית בעוכריה, הן רבים בקשׁני וישחרוני יום יום כי אֶהְגֶה להם, אך היא מאנה כי אהבה אותך, ולא שמה אל לבה כי בוגד ואכזר תאהב... אך – קראה האשה פתאום כמו רעיון חדש בא בלבה – אך אם בעל אשה אתה מדוע כתבת שם שפרה על הגליון? אות הוא כי חפצת ללכיד אותה בפח מזמתך, ועל כן לא אנוח ולא אשקט עדי אוציא משפטי אור. –

– אבל הלא אמרתי לך כי לא שפרה אחת תמצא בתבל וגם שם אשתי שפרה הוא –. עד הנה אף כי הרבו האם והבת כַּעֲשָׂן עמו בכל זאת בקשו לשים מתג ורסן לפיהן באמרן בלבן אולי יצלח עוד חפצנו בידנו לשים עליו עבותות, אך עתה בראיתן כי פסה כל תקוה שלחו רסן מפיהן ותקללנה ותחרפנה אותו בכל פה, ולא אחת ושתים נגשה האשה אליו בזרוע נטויה ובעינים מפיצות איבה נוראה, אך מנוחת שמעון, אשר עמד על מקומו הכן ולא דבר דבר, נתנה חתית בלבה ולא נועזה לגעת בו. אחרי אשר חרפו ותקללנה אותו לכל אות נפשן קראה האם: ברח לך מזה כי לא אתן אף מלון לילה לבוגד! –

– מחר בבקר השכם אצא מזה ותתני את החדר לטוב ממני – האם והבת יצאו ושמעון שב למנוחתו וישמח בלבו על העצה אשר יעצוהו כליותיו להוליכן שולל באמרו כי בעל אשה הוא מבלי השיב אל לב, כי לשקר הזה היה די כח לערב שמחתו בימים יבואו, עת אשר יבקש לקחת לו עזר כנגדו ופיו ענה בו כי בעל אשה הוא, כל אלה לא

זכר, כי לא קוה עוד לקחת לו אשה אחרי אשר אהובת לבו נתנה לזר והיא רק היא לקחה לבו ואפס בלעדיה. ועל כן שמח על העצה כמוצא שלל רב אחרי כי הוציאתהו למרחב.

יג.

שְׁמוּעָה רָעָה.

בעיר אשדות אם יהיה בלילה גשם על הארץ ולאור בקר יזרח שמש יהיה היום ההוא כיום מועד ליושביה; המה אשר הסכינו לחצות עד צואר בכל רחובות במי מדמנה כל ימי החורף ולהתאבק בעפר אשר יעלה כתמרות עשן בכל ימי הקיץ ויהיה למחנק נפש, המה ידעו ערוך חין ערך הגשם והשמש הבא אחריו, ויחכו בתאות נפש ליום אשר בו ישאפו רוח צח.

המונים המונים ינהרו אל שדרות האלונים השתולים על חוף הים לשוח, לשיח, לשמוע בקול שרים ומנגנים אשר ינצחו שמה בנגינות, לאכול ולשתות ולשלם שבעתים במחיר למען יראו כי הכסף לא נחשב בעיניהם למאומה, לראות במלבושי כביד אשר תחלפנה בבקר בבקר, כאשר תמירינה תאותיהן חפציהן וחשקי לביהן, הנשים השאננות האומרות לבעליהן: הביאה כסף! מבלי שים לב מאין יביאנו, כי אחת היא להן אם יתן ידו אל השטן למען יפתח לפניו אוצרות חשך, או ישלח ידו בחיל זרים וְיָקֹר אחרי כן בבית כלא על מעלו, אם אך תמצא ידן להכין מלבוש להן על פי משפט הבגדים אשר יצא מפאריז.

אנשים מאנשים שונים שמה תחזינה עינינו ושפה בלולה תשמע אזננו; פה הולכים חבל נערים ועיניהם בכל ללעוג לכל עובר, ושם יתהלך לעומתם לאטו איש צעיר לימים נשען על יד אהובתו היא רעיתו, או רעיתו ולא אהיבתו, או אהיבתו ולא רעיתו — אחת היא לו ולי ולכם הקוראים — ויביט בבוז על בן גילו ההולך

עירירי, ואחריהם ילך בצעדי און בחור מעם, עיניו תעופינה אל כל עבר, יעבור על פניהם ורמס ברגליו סרח העודף מלבוש האשה, אשר יטאטא כמטאטא את הארץ, יפנה לאחריו ויקרא בחן בשפת צרפת: סלחי נא גבירה! – והיא תחרוק שן כי ירחים רבים עמלה בזעת אפים, או התקוטטה את אישה עד אשר מצאה את המלבוש, אך בכל זאת תַּרְאֶה מאור פנים ותַעֲנֶה גם היא צרפתית: אין דבר! – ותשמח בלבה בדמותה כי הבחור יחשוב בלבו כי היא תדע שפת צרפת כאשר גם לבבו כן חשב כי סבב אותה בכחש. ומי יתאר את האספסוף, בני הארצות השונות ומלבושיהם, סרוחי הטבולים בראש האחד, מכנסים הרחבים ברגלי השני, את השושנים משש ומשי על ראש האחת ואדם השושנים (אשר בכסף מלא שלמה מחירו) בלחיים ושפתי השנית, והשערות הארוכות היורדות במקלעות על חלקת צואר השלישית היום, ומחר נראה אותן על ראש פסל בחלון עושה פאה נכרית. ומי יספר את ההולכים שלובי זרוע למיניהם, זה יחזיק בידי הכלה היעודה לו וכבר באה עתם עת החתונה, אך גם ללדת מלאו ימיה ועל כן נטל עליהם לחכות עוד, ורעהו ישען על יד בלה בנאופים, ואחר יתן זרועו לאשת איש ידועה חולי, רק לבלתי לכת בודד, והרואה אותם שמה ידמה כי שלוי עולם המה, אך לוא נסה להציג כף רגלו על מפתן ביתם כי אז... אבל מה לנו ולהם? ילכו באשר ילכו ואנחנו נסורה לראות את מיודעינו ההילכים לקראתנו, הלא המה דוד ושפרה אשר כחתן וכלה יתהלכו ושפתותיהם תזלנה כטל אמרי רצון אהבה וידידות מבלי פנות אל ההמון הרב ומעשיהם. אך לא אשיב לשנות דבריהם פן אהיה עליך הקורא למשא, הן האוהבים ישנו וישלשו דבריהם אלפי פעמים וינעמו להם כשיח שרפי מעלה, לא כן בצאת הדברים לא מפי האוהב ולא אל אזן האהובה אז יהיו כמלים אין רוח בם, ועל כן נעזוב גם אותם ונשמעה מה בפי אבות שפרה ההולכים אחריהם.

– מה נעים הצמד הזה! – אמרה אם שפרה אל אישה – אין קצה לשמחה אשר אשבע בראותי את הנאהבים והנעימים האלה יחד, עין בעין אראה כי בשמים אמרו לדבק הזה טוב הוא, ובכליון עינים אחכה ליום חתונתם. –

– גם לבבי כן ידמה – ענה שמואל אשר לבבו דמה בכל עת את אשר שמע מפי הדובר בו – אך אביך לא כן ידמה, וימאן הנהם על המעשה אשר עשיתי, ולא אבין מדוע ימאס כה בדוד? הן שמעון אשר על דברתו אשען נתן עדיו ויצדיקני, ואם גם נאמין לדברת שֹנאיו כי עד הנה לא שמר דרכיו, אך מי בכל הבחורים בעיר הזאת אשר לא ישגה בימי נעוריו ובכל זאת כאשר יהיו לאנשים ייטיבו דרכיהם ויתהלכו במישרים, ומה גם אם יאהבו את נשותיהם. לא אתכן רוח אביך. –

– אל תפן אל דבריו, הן ידעת כי אם יוציא הגה מפיו לא ישוב ממנו, ואף כי בכל עת שמעתי דבריו ולא אט, אך בדבר הזה לא אובה שמוע לו להשבית אשר בתי יחידתי, לא אשמע! הן לוא בקולי נשמע כי אז לא היה לנו גם לשאל את פי שפרה במי תבחר, היתכן הדבר הזה? לא יתכן לתת נערה לאיש מבלי שאול את פיה אם תבחר בו או אין; הלא גם הוא שאלני ביום אשר בקשת קרבתי ואני בחרתי בך ולא הוא, ולמה זה יגרע חלק בתנו? היא בחרה בו ותאות לבה תנתן לה, לכן שמע לעצתי והסר כל דאגה מלבך ושמח בכל לב כמני היום. –

– צדקת בדבריך, הנעשה אין להשיב. אך בכל זאת יביאו דבריו מרך בלבי מדאגה מדבר פן לקחה אזני שמץ דבר רע בדוד ולא יאבה להשמיענו לבל יעציב רוחנו. –

– אין דבר, הלא ידעת כי הוא קוה לתת את שפרה לאחד מתופשי התורה בבית המדרש, אשר על כן יֵצר לו בראותי כי תוחלתו נכזבה, וכל חטאת דוד היא כי לא בין יושבי בית המדרש ימנה, כי לוא ידע בו דבר רע כאשר תחשוב כי אז לא כִחֵד אותו תחת לשוני. –

– אך מדוע מצא שמעון חן בעיניו והוא גם הוא לא בין יושבי בית המדרש יחשב ? –

– אבל הלא בזאת תראה כי לא ישפוט מישרים, הן במה מצא שמעון בעיניו חן יותר מדוד ? הלא דוד טוב תאר ויודע להלוך לרוח כל בני האדם אשר על כן יאהבוהו רבים, לא כן שמעון, הוא לא יקח לב לא בתארו ולא ברוח פיו ורבים המה שונאיו. אמנם באתי עד חקר לב אבי, הוא ימאס בדוד ויבחר בשמעון לא מאהבתו את שמעון, רק יען כי ידע נאמנה כי שפרה לא תבחר בשמעון על כן יעץ לקרב את הרחוק ללבבה ולרחק את הקרוב למען הרחיקם גם שניהם, ואז חפצו בידו יצלח לתתה לאיש כלבבו, על כן עצתי אמונה כי תשכח את דבריו לבל יהיו לך לפוקת לב, שיש ושמח בחבל בתנו ואל תוסיף לדאוג עוד כי אין כל פחד. –

– עצתך תקום, וכאשר נשוב הנה ממסענו נחוג חג חתונתם. –

– כמעט שכחתי כי מחר נשים לדרך פעמינו. עד הנה ששה שפרה מאד על המסע הזה, לשוש משוש את אחותך ביום חתונתה, אבל עתה אירא פן תתעצב אל לבה, על כי תפרד ימים אחדים מבחירה, אני אדמה כי נכון הדבר לקחת גם אותו אתנו. –

– לא נכון הדבר, כי מדוע נפריעהו ממלאכתו חנם ? ושפרה תנחם בזכרה כי רק ימים אחדים תפרד ממנו. –

– מה זה אראה שם ? – קראה האשה פתאום בחרדה בראותה חבל אנשים עוטרים את דוד ושפרה. המה הרחיבו צעדיהם ומה נבהלה נפשם בראותם בתם מתעלפת ושוכבת בזרעות דוד אשר עמד נדהם ומשתאה.

– מה עשית לבתי ? – הרעים שמואל כארי בהחזיקו ביד דוד ועיניו הפיצו כידודי אש. האיש הזה אשר דבר בכל עת בנחת ועל פניו שררה מנוחה תמיד, נהפך פתאום לארי טורף בראותו את בתו שוכבת כבול עץ וכל רוח חיים אין

באפה. מחשבות איומות עלו על לבו, כי דוד עשה לה רעה, וכי עיני הזקן צפו למרחוק כי דבר בליעל יצוק בדוד. דוד נבהל מאד מגערתו ותדבק לשונו אל חכו מרוב הפחד וגם זאת היתה בעיני שמואל כעד נאמן על רעתו, ומי יודע אם לא שלח בו יד לולא קמה בפניו אשתו, אשר השיבה כרגע לבתה רוח חיים ותגיע ידו באמרה: שוב למניחתך, הן תהי לבוז בפני הקהל הגדול הזה. — הוא לא שמע כל דברי אשתו כי בראותו את בתו אשר פקחה את עיניה מהר ויחבקנה בזרועותיו בכל מאמצי כח ודמעות גיל התגלגלו מעיניו.

— נשב במרכבה ונשיב הביתה, כי ההמון הולך ורב — אמרה האשה. כלם ישבו במרכבה וגם דוד בתוכם, אך שמואל לא פנה אליו כי עוד לא ידע אם לא אשם הוא בדבר.

בכליון עינים חכה שמואל לשמוע מה שרש דבר נמצא בבתו, אך לא דבר דבר עד בואם הביתה, וכאשר ישבו איש איש על מקומו שאל: מה זה היה לך בתי? —

— שמועה רעה הבהילתני, ולא אדע נפשי איך נהיה הדבר, כי חשכו עיני וקרסולי מעדו. —

— ומה היא השמועה? — שאל שנית ועפעפיו בחנו את דוד.

— לא אעצר כח לכפר לך הדבר כי כמדקרות חרב יבואו הדברים בלבי; דוד יעשה אתי אות לטובה ויספר באזניך ואני אלכה לחדרי לנוח כי עיפה נפשי. —

אחרי צאתה ספר להם דוד, כי מכתב בא אל אבית חוה אשר ברחה מבית אישה זה כשני ירחים ותגנוב מביתו כסף וכלי חפץ למכביר למען לכת אחרי וולאדימיר מאהבה, והמכתב הזה ישמיע את צרותיה הנוראות, כי באה עד בית הכלא ועוד מעט יצא משפטה הנורא. וזה הדבר: בברחה מבית אישה הרה היתה ויקרבו ימיה ללדת ומאהב אין בה למהר מנוסתם, ויהי בהיותם בעיר וויען במלון, גנב את כל הנמצא בידה וימלט ועקבותיו נעלמו, והיא נשארה בחסר

כל, אך בושה לשוב הביתה ותמכור את בגדיה היקרים להחיות את נפשה, גם לותה כסף מידי המשרתים בבית המלון, ואחרי עבור ירח ימים מיום בואה לבית המלון שלח אדוניו את המשרת וחשבון בידו לבקש שלומים מידה, ומה נבהל בבואו החדרה, כי מצא שם נפל אשת מת על הארץ, והיא נחבאה לברוח. הוא הודיע לשופטים והמה חקרו וידרשו אחריה עד אשר מצאוה בין בנות שובבות ויתנוה בבית האסור, כי על פי דברת הרופאים המיתה בידה את בנה, ובלי כל ספק יצא משפטה למות. המכתב הזה נכתב בידי השופטים אשר יחקרו אם אמת בפיה ככל אשר ספרה. והאיש המספר ראה בעיניו את המכתב ויספר באזני העומדים וכשמוע שפרה את דבריו מעדו קרסוליה ותתעלף.

שמואל הטה אזנו וישמע דברי דוד אך כמעט לא האמין למשמע אזניו וככלותו את דבריו קם וילך אל חדר שפרה ואחרי רגעים אחדים שב ויושט כפו לדוד באמרו: סלח נא לי על כי דברתי אתך קשות, כי הפחד אשר בא אלי פתאום התעני לדבר אליך דברים אשר לא כן. — דוד סלח כדברו ויצא.

יד.

עֵרֶב רַב.

כל אדם ישתומם בראותו דבר חדש אשר לא ראהו עוד וישאף לראותו ועל אלה אשר הסכין עמהם לא ישים עוד את לבו, אך לא רק למראה חדש יתפלא כי אם גם לדבר, אשר היה בימים אשר עברו וברבות הימים נשכח מאנ״ש, יתאוה לבו לראותו ויתפלא כמו דבר חדש הוא לא היה לעולמים, כי כן נתן היוצר־כל את העולם בלב בני האדם לבל יסוף זכרון לראשונים ולבל יאבדו דרכם היצורים החדשים בטרם יצאו לאור עולם, וטוב להמון העם מראה עינים מדעת, כי למראה עינים יְוָכַח כל איש, לא כן הדעת היא לא

תעצר כח להוכיח במישור לכל כי אך אמת יהגה חכה. ובעת אשר חוקרי קדמוניות יתהרו בתהום הזמן העבר לגלות צפונות מני חשך, ולהראות לכל את רֹחב בינתם אשר בכחה עשו והצליחו לגלות ספוני טמוני העת, ואם ימצאו שריד מימי קדם אז לשמחתם אין קץ יחזיקו בו כבדבר קדש ולא יְכַלא בפז, כי ככלי יוצר היא בעיניהם לסבור פה שָׂם בחכמתם ההלה, בעת ההיא ימצאו קטנה אמנה אשר יתנו כתף סוררת לדבריהם ושרידיהם כאל נחשבו בעיניהם, עד כי יעיזו מצח לא לעתים רחוקות לאמר: שרידיכם לא היו ולא נבראו אלא משל היו, ביד הרוצים עשיתם לכם עצבים חדשים מקרוב ושם עתיקים קראתם עליהם, רק אם ימצא זכרון להם בספר אז יאמינו בו כלם אמונה אמן.

על הדברים העתיקים תחשבנה עתה בצדק גם עגלות עיר תושבי־בער, כי מרביתם כבר ספו תמו מעת אשר השכילו בני האדם לכבוש את האש והעשן לעבדי עולם להם, במרכבות איש ידאה איש כבעל כנפי רוח אל מחוז חפצו, ורק זעיר שם זעיר שם עוד יראה שריד להן, אך גם הנה שנו פניהן בהמר העת – כי על מי לא תעבור רעתה תמיד? – ולבי נכון בטוח כי עוד אחת מעט אשר ישקל כסף מחיר השרידים ויהיו גם להתנוסס בבתי האֹסף לדברים עתיקי ימים לבל יזיד איש לכחש בהן ולאמר כי לא היו. אך גם זאת ארע נאמנה כי אחרי כל אלה ימצאו אנשים חטאים אשר ימאנו האמין ויאמרו כי רק למען מלא כסף איצרותיהם הביאן איש מחפש קדמוניות וידו בראן אף יצרן, לכן למען השב לאנוש צדקתי הנני להתת יד ושם לעגלות האלה בספורי, למען ידע דור אחרון את דרכי אבותיו איך התנהגו בכבדות ואיך דְּכָאוּ וַיָּכּוּ שיק על ירך בלכתם בדרכם.

תבנית העגלה היא כבית ארוך וצר, קירותיה מקֻלעים בקני עץ וגגה מכוסה עד החצי בשקים בלים ומלאים רפש וטיט; על ארבעת גלגלים, שני האחרונים גדולים ושני הראשונים קטנים, השען, רתומה לשלשה או ארבעה סוסים

אשר בעורם דבקו עצמותיהם, ואשר לפי דברת העגלון המה קלי־המרוץ כהאחשתרנים בני הרמכים. אל העגלה הזאת יקבץ העגלון עוברי אורח כעמיר גורנה, ויבטיח לכל איש (אם קרעים ילבש) על אמונתו, גם ישבע בשם ה׳ (אם במלבושיו נכר כי כסף לו) כי רק חמשה או ששה אנשים ילכו אתו, אנשים ולא נשים, כי רוב בני הארץ הזאת, אשר לא יחשבו מחשבות רבות בתתם יד לארח לחברה בכל ימי חייהם את אשה בלכתם בדרך החיים, המה ימאנו לארח לחברה את אשה בעברם מעיר לעיר, ועל כן יבטיח העגלון לאיש ואיש כי רק חמשה או ששה אנשים ילכו אתו, וכאשר יבואו לשבת ויראו כי כחמש נשים וילדיהן תשבנה בתוך העגלה וששה אנשים יעמדו סביבה ויתנו עליו בקולם: מדוע רמיתנו? הלא רק ששה אנשים יעברו אתך אמרת? אז יענה במנוחה: חי נפשי כי אך ששה אנשים ילכו אתנו ולאלה היושבות אל תשיתו לב כי אך נשים הנה. — וכעבור עוד רגעים אחדים ויבואו עוד שנים שלשה וישאלוהו מי המה? גם אז לא יבוא במבוכה כי אם יענה בשלות השקט: אלה לא אנשים המה רק בני ארץ לימא, או מלמדים או שרכנים, ורבים המה כמהם אשר בפי העגלון לא בשם אנשים יקראו. ועל הרוב תמצאנה בה כעשרים נפשות מקום להן: ארבעה או חמשה חסידים הנוסעים אל רַבָּם, שנים שלשה בני ליטא הנודדים ללחם איה, סוחר, מוכר ספרים, מילדת, מינקת, עגונה מאישה אשר תנוע עם ילדיה מעיר לעיר לבקש אלוף נעוריה, איש פולין אשר נתן מעטפה אדומה על ראשו ויהי לירושלמי מקבץ על יד נדבות נדיבי לב בעד אחיו בירושלים אשר יגועו בזלעפות רעב ואשר בכסף הזה שמן חלקו בחוץ לארץ בדעתו כי הקִבּץ לא ישביע את הארי שבירושלים. שדכן גם מחבר ספר עברי ילוה אתם אשר ישא ספרו בחיקו כאשה עניה את בנה — או ילד זר — ידוע חולי למען עורר חמלה בלבב בני ישראל רחמנים בני רחמנים; אך הוא לא יחד אתם בעגלה, כי אם בצד העגלון

או אחרי העגלה על הבדים היוצאים ממנה יהיה מושבו.

בערב ראש חודש זיו יצאה עגלה מעיר תושבי־בער ואל עיר אשדות פניה מועדות, ובקרבה הסתירה גם היא אספסוף ככל אחיותיה; שני בני ארץ ליטא עניים שמהם תצא הורה לילדי בני פולין, חסיד אחד אשר ממנו יצאה התורה לבלי שוב עוד, כי ריח היין הנודף מפיו היה לה לזרא, אשה רכה בשנים וטובת תאר עד מאד ובחיקה ישב ילד כבן חמש שנים יפה כלבנה, מילדת בעלת כרש עב, מינקת מטיבה פניה למצוא חן, מחבר ספר עברי, ירושלמי וכהמה. שני האנשים בני ליטא ישבו איש בצד רעהו וישיחו בקול דממה.

– פחד וצרה בלבי – אמר האחד ויאנח.

– ולמה תפחד? – שאל השני.

– ואיך לא אפחד ובידי אין מכתב מסע? ומה אעשה כי יפקוד עלי שר הפלך להראות לו מכתב מסע? הלא אז אבדתי בעניי, הנה נדרתי בלבי לצום שני שבועות ביום השני והחמישי ולתת שתי אגורות נחשת לנשמת רבי מאיר בעל הנס אם יצילני ה׳ מכל צרה וצוקה ופגע רע ושטן המשחית, אך בכל זאת אפחד לרגעים פן יגרום החטא ועונותי ילכדוני. –

– ואת כל אלה תבקש כי יעשה לך אלהים במחיר שתי האגורות? – קרא אחד מהיושבים אחריהם בשחוק בשמעו דבריו האחרונים.

– הטרם תדע כי הליטים מבני משפחתי המה ולהם ימכור חסדו ולא ירבה במחירו – ענה אחר אף הוא חלקו בלעג.

– אפיקורסים גמורים, ה׳ ישמרנו ויצילנו – קרא הליטי בשממון, אך בקול דממה בדעתי כי בני פולין ילעיגו לבני ארצו ולדבריהם ולא אבה לבוא בריב עמהם מיראה, וישם אל בן ארצו פניו ויאמר בהשפילו קולו לבל ישמע עוד איש את דבריו: ומה תאמר אתה לצרתי? –

– מגורת שוא היא – ענה השני – הלא למאות יסעו

ויעברו ברגל מעיר לעיר בלי מכתב מסע ולא תְאֻנֶּה אליהם רעה. —

— כן יאמרו כל העשירים לעניים מרודים אם על פת לחם יפשעו ויצטדקו כי המחסיר הכביד עליהם אכפו: „עוד לא ראינו כי ימות איש לשחת מחסר לחם", וכן תענני גם אתה בלב בטוח אור כי תבטח על מכתב המסע אשר בידך, אך לוא היתה נפשך תחת נפשי כי אז אחרת דברת, אז חרדת גם אתה כמני לקול עלה נדף. הה! זאת היא קללת התוכחה! — השני החשה רגעים אחדים כי חשב מחשבות אם לגלות מצפוני לבו לרעו או לשים חשך סתרם, אך לא משל ברוחו, כי בקש להתראות כאמיץ לב ויקרא: אחיך אני! גם בידי מכתב מסע אין ובכל זאת ראה נא גם ראה כי לבבי חזק מצור ולא אפחד. —

— נחמתני ידידי — ענה השני בשמחה — כי עתה יולד לי אח לצרה אם נפול בידי שר הפלך ואתי תשא את הכפר אשר יושת עלינו.

— הוי בער, איש אין לב, חמור! — קרא השני ברגז — פתיתיך ותפת להאמין כי גם אני אעשה דרכי כפליט בלי מכתב מסע, האיש כמוני יצא מפתח ביתו ותעודתו אין בידו? הידעת מי אני? הלא אבי היה הרב בעיר בהמות ואבי אמי השוחט ואחי המוהל וחותני החזן, ואני אעזוב את העיר בלי מכתב מסע! רק להרגיע רוחך דברתי כזאת ואתה שמחת בעיר פרא כי תקוה למשכני אחריך בצרתך, הוי כסיל! —

— מיוחש אני גדול הרבה יתר ממך ובכל ארץ ליטא נודע שם אבי הצדיק אשר מת ממחלת לב יען כי הרבה לאכול מרור, וקדוש יאמר לו כי מסר נפשו על קדושת ה' ומצותיו, ואמי הלא מגזע צדיקי עולם, ומי לא ידע כבוד משפחתי? ובכל זאת מאן ראש הקהל הבליעל, יכרת שמו כעמלק ויהיו בניו יתומים וידודו כמוני היום בלי מכתב מסע. הזד הזה לא זכר קדושת אבי אשר במותו עצר בעד הנגף וימאן לתת לי את שאלתי בלתי אם אתן על ידו

עשרים שקל, עשרים שקל! לוא היה בידי כסף רב כזה כי אז קניתי לי בהמה ועז והייתי אני וביתי בכבוד ולא הלכתי למקום שאין מכירין אותי ולא נטל עלי להיות שרוי בלי אשה בעונותי הרבים, וכל אלה עשה הרשע ראש הקהל, וכל ראשי הקהל אליו ישוו ואיך תתפאר כי בידך מכתב מסע? –

– אבל הלא השמעתיך כי מכתב מסע בידי ומדוע תאריך עוד לשון? –

– עתה לא יועיל לך עוד אף אם תרבה כחול מלים ותרבה לחרפני, כי גם אתה כמוני ואתי תשא בשחד. –

– הוי כפוי טובה – קרא השני ברגז כי נחם מאולתו אשר התעתהו לגלות סודו – אני אמרתי לנחמך ולהרגיע רוחך ואתה תאמר למשכני אחריך בפח! –

– כל ישראל ערבים זה בזה – השיב הראשון בבטחה – וצרת רבים חצי נחמה, ולמה זה לא תשא אתי? נדור גם אתה נדר לה' לצום ולתת נדבה לנשמת רבי מאיר בעל הנס, אולי ישמע ה' בקולנו ויגן עלינו בזכות אבותינו – השני לא ענה כי אם הסב פניו ברגז.

בעת אשר נדברו שני הליטים שם החסיד פניו אל האשה היפה ויאמר: מה נאוה הילד הזה כפני מלאך אלהים פניו. – קסם על שפתי האיש אשר יהלל לאם את פרי בטנה לקחת לבבה; האשה אשר ישבה עצובת רוח נשאה את עיניה היפות אשר הפיקו ברגע ההוא שמחה ותודה אל האיש הדובר אליה ותען באנחה: לוא היה גורלו טוב כטוב תארו כי אז לא היתה מאֻשרת ממני בתבל כלה. –

– ומה הוא לך? – שאל החסיד.

– מה הוא לי? – שאלה האשה בתמהון – הוא בני מחמל נפשי וחיי לבבי. –

– בנך! – קרא החסיד בתמהון – אבל אני דמיתי, כי עוד לא הגעת לשבע עשרה שנה. –

– שגית, כי לפני שני ירחים מלאו לי עשרים ושתים שנה. –

– עשרים ושתים שנה! זאת לא פללתי, ואיפו אישך כי תלכי בדרך לבדך? –

– הלא שמעת כי הנני עגונה מאישי אשר אבקש זה כחמש שנים. –

– אישך עזבך והנך עגונה, אַתְּ?! לא יֵאָמֵן כי יְסֻפַּר כי ימצאו אבירי לב כאלה! שערוריה כזאת תהיה רק בארץ ליטא! לעזוב אשת נעורים חכמה וכלילת יֹפִי כמוך. כל איש ישר יתעורר על העול הזה – קרא החסיד ברגש בהתבוננו בה בתאות נפש.

– אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו הורונו חכמינו – ענתה האשה בתלונה – וכאשר שגית במספר שנותי כן תשגה במשפטך אשר חרצת על דבר אישי וכן חטאת בלשונך בחרפך בני ליטא. כי אף אמנם כמוני כן אישי לא ילידי ליטא כי אם ילידי פולין, מתושבי עיר שבירה הננו, בכל זאת אוכיחך ואערכה לעיניך כי רם ערך בני ליטא מערככם, כי המה יראי אלהים ומקטנם ועד גדולם כלם יודעים את התורה וירדפו לדעת את ה׳, לא כן בני פולין, בדבר ה׳ ימאסו, כל דבר חק ומשפט כמו זר נחשבו להם וחכמת מה להם! רק בכבוד צדיקם יתימרו והוא מוראם והוא אלהיהם, ובעת אשר נערי בני ליטא יעזבו את ביתם, כי נפשם חשקה בתורה וילכו מחיל אל חיל עדי יהיו לגדולים חקרי לב ויעטרו כבוד את ביתם ומשפחתם, יעזבו בני פולין את נשותיהם למען התהילל בבית הצדיק, אוכלים ושותים ושמחים בכל השלל אשר יעשה הצדיק בסחרו אל ארצות, ועוד לא תבושו בשת לדבר סרה באנשים ישרים וטובים מכם, בושה אמכם דוברי עתק!. – החסיד נעוה משמוע ריבות שפתיה ויחריש כי לא מצא מענה ואחד הליטים מחא כף ויקרא בשמחה: טוב מאד, הפלא ופלא! חי נפשי כי רק בת ליטא תדע לדבר כאלה, כי גם שבורה על ארץ ליטא

תחשב, שאל כל איש ויגדך כי כדברי כן היא כי שפה אחת ודברים אחדים לכלנו, כגבור משכיל נלחמה יתיכל לו, אך זאת היא חכמת לב, ברוך שחלק מחכמתו לבשר ודם! —

— עתה אתה תשמח בי ותחשבני כבת ארצך — אמרה האשה כשחוק בשומה אל מַהֲלָלְךָ פניה — יען כי דברתי על בני ארצך טובות, אך אם לא ידעתי דבר, או דברתי סרה עליהם, ידעתי נאמנה כי אז לא בת ארצך הייתי וגם עיר שבורה לא על ארץ ליטא נחשבה, אך אל נא תמהר לשמוח אלי גיל בטרם שמעת את כל דברי, כי אין את נפשי לרומם תחת לשׂוני את כל בני ליטא בארצות פזוריהם, כי אמנם ראיתי בעיני כי פלישי ארץ ליטא בתוך בני פולין קִרְבָּם כן לא ישרו מעשיהם, כי המה כעכברים בעלי כנפים, כל עוד אשר כגרים יחשבו בערי פולין, אשר יבואו לגור שם וישאו חרפה על דבריהם ודרכיהם, יתימרו בכביד ארצם, אך כאשר ימצאו מנוחה ובית וילמדו לדבר שתים שלש מלים כבני פולין אז יתנכרו לבני ארצם ויבושו במקורם גם ישתו לעג כמים בשמעם שפת בן ארצם חדש מקרוב בא, והם המה יתנו חרב בידי בני פולין להלחם נגדם, והמה בעיני כעוילי הדור הזה אשר אם ילבשו בגדי חפש מבני עם הארץ וידברו בשפתם אז יבושו כי ממי יהודה יצאו ושם ישראל להם לחרפה: איש לא יכירני כי לישראל אני — יתפארו בגאות סכלותם, ולא דעת ולא תבונה להם להבין כי בדבריהם אלה יתנו כבודם וכבוד אבותיהם לכלמה, וכי כל חכם לב גם מבני העמים יעטה עליהם בושה ויתנם כבני בלי שם. לוא חכמו השכילו לחקר דורות עולמים כי אז התפארו גם בשבתם את שרים כי שם ישראל נקרא עליהם, כי בנים המה לעם עולם, עם כביר כח לב, אשר כל כלי יוצר עליו להכחיד שמו לא יצלח, אך המה בחשכה יתהלכו ויעוללו בעפר קרנם וקרן אבותיהם כבוד גוים לא ינחלו וכבוד עמם ישליכו אחרי גום.

עוד זכור אזכור את דברי חותני — הוסיפה הענוגה לדבר בראותה כי אין עונה אמריו לה — אשר מפיו יצאו

תורה וחכמה לאלפי אנשים, הוא אמר: רק בבני ליטא נראה עיד את אבן ישראל לכל משפטיו והקותיו, כי רק המה לומדים ושמרים את התורה המורשה לנו כתורה וכמצוה. וגם המה נדכים ונענים מעצר רעה ומחסיר ומגזרים ומגרדים לכל רוח הרבה יתר מיתר אחיהם, שנואים בעיני אלה אשר לא ידעו ערכם, ופליטיהם גם המה יתכחשו למו. הן זה חלק יעקב מיום הגלותו מעל אדמתו עד היום הזה. – גם הפולני גם הליטי החרישו בשמעם מוסר שפתי האשה אשר דברה בחן ורגש. הליטי בשמעו מגזרים לכל רוח זכר את אשתו ובניו בביתו ויזכור כי אין מכתב מסע בידו ויתעצב אל לבו, והפולני לא שת לבו אל הדברים היוצאים מפיה כי אם לפה הדובר, וגם כאשר חדלה מדבר לא גרע עיניו ממנה כמו קוה עוד לשמוע ניבה, ואחרי אשר החשה רגעים אחדים ענה ואמר: צר לי מאד כי לא בארץ ליטא נולדתי, כי בכל לבב בחרתי לשאת חרפה וגדופים ולשמוע שמי מנאץ לוא אך ידעתי כי מלאך מליץ כמוך ימצא להגיד לבני ארצי ישרם. – האשה חפצה לענות אך קול העגלון אשר נשמע ברגע ההוא השביח את קולה.

– רדו! – קרא העגלון כמפקד צבא מלחמה, או כשר השחת בפקדו צבא נפשות החוטאים אשר נתנו על ידו לעניתן – רדו כי ירא אני פן ישטפו סוסי במרוצתם פה במורד ההר ויבלע לכם. – כלם ירדו רק המילדת אשר כמשא כבד הכבידה עליה בטנה הרחבה ואשר על כן אהבה לנום נשארה על מקומה.

– במורד ההר יצוה עלינו לרדת – אמרה האשה אל החסיד – מדאגה פן יבלע לנו, ובמעלות ההר יפחד פן נהיה למשא על הסוסים ויבלע להם, ובעמק ישלחנו להתהלך לשוח ברגל, אך זה הוא חכם לב היודע עת ומשפט לכל דבריו. – החסיד שחק ויהלל חכמתה.

בתחתית ההר עמדו לנוח, העגלון בא אל בית המלון לשטוף ביין דגן את גרונו אשר נחר מהקריאה הגדולה אשר

קרא בלי הפוגה: הֱיו וְיו ! – אני לא אבין סוד הלחש הזה, אך הסוסים הבינו הלחש בלי ספק, כי הקשיבו וינועו ויעמדו בכל עת בשמעם את השם הזה תמיד מפי העגלון ארוניהם. צר לי כי לא חכם אני כשלמה להבין סוד שיח הולכי על ארבע וגם המה לא יבינו שפתי ולא יכולתי לשאל את פי הסוסים, כי לולא זאת כי אז שאלתים פשר דבר הלחש הזה, אך אחרי כי לא חכם אני כשלמה וקצרה ידי ממצוא פשר, לכן עלי, ועליך הקורא, המצוה להאמין באמונה שלמה כי סודות נעלמים כמוסים והתומים בדברים האלה ונמסרים רק מפי העגלון לאזן משרתיו עד סוף כל הדורות, ואיש לא יזכה לבוא בסודם לבד מהסוסים ואין לנו בני אדם עסק בנסתרות.

היום רד ועל כן החליטו כלם, אחרי כי כן גזר העגלון, ללון בבית המלון. כל הנוסעים ישבו איש איש על מקומו, אלה אכלו והטיבו לבם ואלה אכלו פת חרבה – זאת יבין כל משכיל על דבר, כי הירושלמי והחסיד היו מהראשונים והמחבר העברי נמנה את האחרונים – ופתאם קראה העגונה בקול מר קורע לב: אהה אבדתי אבדתי! כספי גֻנַב ועתה אנה אני באה! מה אעשה פה על אם הדרך, אנה אני באה! . – כרגע סַבּוּהָ כל הנוסעים, אלה לדבר על לבה ולנחמה ואלה להעמיק שאלה: איכה נהיה הדבר? איפה הסתירה את הכסף? וכמה כסף היה בצלחתה? ואם צלחת עור או משי היתה? ומתי ראתה את הכסף בפעם האחרונה? וכהנה שאלות רבות, אך היא לא ענתה לאיש דבר ותוסף לריד בשיחה: קרוב קצי, הצרה האחרונה קשה מכל הצרות אשר עברו על נפשי. אנא חושו, הושיעו, חפשו, תנו לי את כספי ואם אין מתה אנכי – כלם נדו לה ובלבם חשדו איש את רעהו, לבד מהגנב, הוא לא חטא החטאה הגדולה הזאת לחשוד את רעהו, אך מי גבר יחיה ולא יחטא? אכן גם הוא חטא כי דברי הנחומים אשר דבר את האשה היו בלב ולב. אבל הלא נדע כי אין צדיק בארץ, זה חיטא

בכה וזה פושע בכה, האחד ידבר אהבה ונחומים ורעה
בלבבו, והשני ישא שם אלוה על שפתיו בעת אשר יתן
ידו אל השטן. לוא היה לאל ידי לעשות כחפצי בכל יצור
כי אז – למען עשות משחק לרעי – קרעתי סגור לבב כל
אדם כוזב וגליתי את הרשים שמה, ואם לא השחוק היה
להם לראות קללה תחת ברכה, ביז תחת כביד, תרמית
תחת יראת אלהים?! – אך אל תאשימני גם אתי אתה
הקירא, בראותך אותי יודע מחשבות, על כי החרשתי ולא
פרעתי את הגנב לשמצה בקמיו, כי עוד לי מלים להצדיק
נפשי. הן מראשית השמעתיך כי לא אבין סודות, והאיש
אשר לא יבין סוד לא יתנו אמון בו ובדבריו, ומי אשר לא
יאמינו בו והיא יבקש להשמיע עצה ישחית דבריו – אף אם
אמת וחכמה בפיו – על אזן לא שומעת, ולמשחית דבריו
כסיל יאמר, ובשם הנכבד הזה לא אובה ולא אחפוץ, ומי
זה ירשיעני? הן ידעתי נאמנה כי אין גם אחד בקוראים
אשר יחפוץ כי יקראו לו כסיל, כי נקל לאיש להקרא בשם
רשע ערום, איש מזמות ומרמה אך לא סכל ופתי, אבל
לו ידעתי להשביע בשם היו ויו כאשר עשה העגלון ולעשות
כמעשהו, כי בעת אשר יצא השם הזה מפי העגלון הניע
בשבט אשר בידו לכל רוח, למען גרש את הרוחות הרעות
או למען הרחק את האולת הקשורה בלב הסוסים לבלתי
לכת קדימה, לו עמדה לי חכמתי לעשות כמהו ידעתי כי
אז הוצאתי לאור משפט; אך אחרי כי קצרה ידי מעשות
נפלאות אוי לי אם אומר על האחד ואוי לי אם אומר על
השני, אם ארשיע את החסיד יתן עלי בקולו: הס! כי לא
חסיד אתה ולא תדע סוד ומי יודע אם לא גם ארץ מכורתך
ארץ ליטא היא! – ואם אשים אשם נפש בן ליטא יאמר לי:
גם אתה בקושרים על בני ארצי האמללים אשר אין ידם
משגת לקנות גם עז להם להחיות נפש עולליהם וידודו בלי
מכתב מסע, על כן אמרתי אחריש ואדום עד אשר נראה איך
יפול דבר, וגם אתם הקוראים אם תחפצו אם תמאני חכה תחכו,

האומללה עוד לא חדלה מבכי והמנחמים לא עזבו נחמתם, אף כי דבריהם היו כשמן לאש להגדיל המדורה בלבבה וברגע ההוא נשמע קול המינקת בדברה את בעלת הבית.

– ידעתי גם ידעתי זדון לב עגונות כאלה – אמרה המינקת בבטחה כמו כבר היתה עגונה פעמים רבות – בחיי נשבעתי כי שקר תכזב, בצדיה תעשה זאת לעורר המלה בלב פתאים אשר יאמינו לדבריה, עגונות כאלה תשוטטנה מעיר לעיר לבקש אישים וראשון ראשון חביב. –

– מלבי הוצאת מלים – ענתה בעלת הבית, אשר היתה שפלת קומה ובריאת בשר וראשה בין כתפותיה כראש השה על מצבת העץ בבית המטבחים – אך מה לי ולה, לא אחלל כבודי אף לדבר עמה. –

– אבל אני אדמה – ענה בעל הבית – כי אמת בפיה כי פניה יעידו בה כי היא תמימת דרך. –

– דם – נהגה עליו אשתו בקולה – אכלת, שבעת, לך ושכב, מה לך פה להתערב בדברינו?. – האיש לא היה קשה ערף כי מהר לעשות כפקודת אשתו ויסג אחור. החסיד עמד בעת ההיא בפנת הבית ופניו אל הקיר כמו התפלל אך הטה אזנו לשמע מה ידברו ואחרי אשר ראה כי האשה גרשה את אישה מעל פניה נגש אליה ויאמר: הלא את היא בעלת הבית. –

– כדבריך – ענתה האשה בגאון – אני, אני בעלת הבית, בכסף אבי קניתי את בית המלון ועל שמי הוא נקרא וכל איש אשר לו דבר יגש אלי. –

– הנה זאת ראיתי ברגע כי אשת חיל את – ענה החסיד – אך מדוע תחרישי בדבר השערוריה אשר נעשתה בבית? –

– ומה אעשה? –

– למצוא את הגנב! –

– למצוא את הגנב! ואיך אמצאהו? –

– הלא אשה חכמה את ולא יבצר ממך מזמה. –

– ובכל זאת איכה אוכל לבקשו בין האנשים הרבים? –

– שיתי עצות בנפשך וחכמתך תעמוד לך למצוא את אשר תבקשי. –

– מישרים תדבר ועד מהרה אראך לדעת, כי יודעת אני מי הוא הגנב. –

– הן כזאת מראשית השמעתי לכן השמיעיני מי הוא כגנב בעיניך? –

– האיש אשר ישא ספר בידו, או הירושלמי, או אחד מהליטים, או...

אך זאת היא אשה חכמת לב! – קרא החסיד בשמחה מבלי תת אותה לכלות דבריה – לפניה נגלו תעלומות, כי גם אני חשבתי את אחד מהליטים או את שניהם יחד כגנבים אך יראתי להוציא משפט בטרם שמעתי דבריך. –

– ומי לא ידע זאת? הן פניהם יענו בם כי המה ילדי פשע, ומראשית כזאת אמרתי בראותי אותם אכלים פת חרבה, כי כן דרך כל הגנבים, לבל יראו כי אוצרותיהם מלאים כסף. אך הורני עצה, מה לעשות להוציא בלעם מפיהם? –

– אם תישר עצתי בעיניך איעצך להשמיע בקול גדול באזני כל הנוסעים כי יש את נפשך לקרוא לשר הפלך לחפש חפיש מחפש במלתחות כל האורחים אין נקי, אז יבוא מרך בלבם ויודו על פשעם. –

– מלבי היצאת מלים ועד מהרה ירוץ דברי. – כרגע באה אל ההדר הגדול ששם נאספי כל האורחים להתפלל מעריב ותעמיד בחדר בתוך ותקרא בקול גדול: שמעו גנבים! השיבו כרגע את הגנבה ואם אין אביא כרגע את שר הפלך אשר יבקש וימצא את הגנבה והגנב יאסר ביד פשעו ואיש לא יצילנו – דבריה לא שבו ריקם כי הצליחו להביא מרך בלבב הליטים, אשר חתו עד מאד ופניהם נפלו בשמעם דבריה ויביטו איש בפני רעהו בשממון ודאגה אך לא דברו דבר.

החסיד נתן באצבעו אות אל בעלת הבית ויצאו שניהם

יחד אל חדרה, ואחרי אשר סגר החסיד אחריו את הדלת אמר: הראית איך נפלו פניהם ופלצות בעתתם לקול מליך, בחכמה דברת, ועתה הרגעי כי כרגע יתנו תודה או ישיבו את הגנבה בלאט. —

— ואיך לא יחתו? הן אישי אשר לא גנב מאומה יחת מפני ואף כי אנשים רשעים כאלה. — אחרי התמהמהם בחדר אמר החסיד אל האשה: נשובה נא הביתה כי בלי כל ספק השיבו כבר את הכסף ליד האשה ולך תהיה צדקה. —

המה שבו ומה השתוממה בעלת הבית בראותה כי אין גם אחד מהליטים בבית, כי כאשר יצאה ויראו כי אין עוד מגור מסביב התגנבו ויחבאו לברוח וחשכת הלילה עמדה להם לשים חשך סתרם.

— אים איפה הם הגנבים? — קראה בעלת הבית בקול גדול — רדפו אחריהם והשיגם, עתה נראה עין בעין, כי המה גנבו את הכסף. —

— הסכלנו עשו כי לא שמנו עליהם משמר — ענה החסיד, אך עתה שוא יהיה עמלנו לרדוף אחריהם אחרי אשר דרכם נעלמה מעינינו ומי יודע אם לא עשו חוזה לחבר גנבים אשר יתנפלו עלינו ביער אם נאמר לרדוף ולהשיגם. — דבריו הביאו מרך בלבב האשה והאורחים ויעמדו כאובדי עצות אף כי ראו עין בעין כי הליטים גנבו את הכסף מצלחת העגונה.

טו.

אָחוֹת בַּצָּרָה.

בעלת הבית עוד לא עזבה מקומה וברגע ההוא נשמע רעש גלגלים בחוץ, היא הטתה אזנה ותקרא בשמחה: הנה שר הפלך יביא! לוא התבוננה בפני החסיד כי אז ראתה כי לא לששון לבו היו לו דבריה, אך היא לא התבוננה בו, והיא גם הוא יצא כרגע ממסיבתו בראותו כי הדלת נפתחת

זלא שר הפלך כי אם איש ואשה ונערה יפת הא־ באו הביתה.

– התחפצי להנפש פה בתי, אי נגשה כרגע דרכנו הלאה? שאל האיש את הנערה.

– חפץ אבי חפצי – ענתה הנערה בקול נעים.

– נשב לנוח פה – אמרה האשה – כי שבעתי נדודים מעמל הדרך. – האיש והאשה ישבו לנוח והנערה התהלכה בחדר לארכו ולרחבו ובראותה את העגונה יושבת שוממה זחובקת את בנה התבוננה בו רגעים אחדים ותקרא: מה נעים ונחמד הילד הזה! אבל מדוע תשבי שוממה ועצובת רוח! – קראה פתאים בראותה פני העגונה אשר חמרמרו מבכי – השמיעיני אולי אוכל הועיל לך? –

– רב תודות לך, בת נדיב, אך מהושיעני קצרה יד איש מבלעדי ה׳ אם ירצה בי. –

– מי הא הילד היפה הזה? –

– הוא בן איני – ענתה האשה באנחה.

– מה טוב הוא ומה נעים תארו, כפני מלאך אלהים יאירו פניו! –

– לוא היה גורלו טוב כטוב תארו כי אז לא היתה מאשרת ממני בתבל כלה. –

– אך האם לא תמצאי נחומים באוצר נחמד כזה לכל צרותיך? –

– לוא היו הצרות רק צרותי אני כי אז מצאתי נחומים לנפשי, אך על צרותיו כי התגברו בטרם עוד ידע עד מה, על זאת יסתר נחם מנגד עיני. הוא רק הוא חלקי בחלד, למענו אאריך נפשי אשר נלאתה נשוא סבל הפגעים והתלאות אשר הניחו כל חמתם בה, ולולא הוא כי אז בחרתי כבר מחנק נפשי מהיות מטרה לחצי הזמן אשר יפלחו כליותי חדשים לרגעים. –

– אנוד לך בכל לבי אשה כבודה, ולוא ידעתי כי ידי תמצא להושיע לך או להקל ממשא פגעיך כי אז היתה לי זאת לששון לב מאין כמהו. –

– כל קרבי יברכוך על טוב לבך, אך מהושיעני קצרה יד איש וגם לא אצפה לתשועת אדם. –

– אם כן השמיעיני צרית לבבך אולי ירוח לך מעט והיתה זאת תשועתי. –

– לך נפש עדינה ורוח טהור ועל כן הנני למלאות חפצך ואספר לך אך מעט מתולדות ימי חיי המרים עם כל תלאותיהם, ואת תדעי ובחנת כי כח אבנים כחי אם עוד נפשי בי. גם הררי עד פיר יתפוררו בים רעש, גם ארזי אל ישורשו מתחת בים סופה ואני אשה רפת ידים מפחדת כל היום מחמת כל מקרה ופגע אשר ישישו לעשות לי רעה, אני אשא ואסבול ולא אכרע תחת עול סבלי, כמו הצרות החדשות תפחנה חיים חדשים באפי ורוח חדש בלבבי ותשקינה אותי כוס שכרון לשכוח את הפגעים אשר חלפו ולבל אחת מהתלאות העתידות לבוא. אך מה אדבר! לא הצרות תתנה בי חיים ואחוה, לא הנה! רק התקוה אשר נתן אל רום והנין בלב בן אנוש שכם יתר על כל הנבראים, היא תעודדהו לשאת ולסבול כל עוד נפשו בו, כי תפרש מעטה משבץ זהב וארגמן על פני העתיד, וההרגל ישקנו כוס שכחה לשכוח את כל אשר עבר ואיננו, המה יחד יעשוהו לבלי חת. אך סלחי נא לי עלמה יקרה כי העצבתי רוחך הטהור באמרים מרים כאלה, כי זה דרך כל קשה יום, לאציל מרוחו על כל הקרוב אליו, כי העצבת צרעת ממארת היא אשר תדבק בכל הנוגע בה, ולא למְאָיֵר התרועע את דכא, כי מדוע ישחית את הרגעים הטובים אשר חלק הזמן לו. –

– לא אחותי – ענתה הנערה – אל תדברי כאלה, אל נשלה נפשנו לשוא בחזיונות ותקות רק טובים ונעימים, טוב לנו לדעת את יד המקרה ואת הרעות אשר יהלך באפו בטרם בואן, לבל תפולנה עלינו כשואת פתאים, ואם תדאיב הדעת הזאת לבבנו ולא נשיש בדי גיל בכל לב ביום שמחתנו, אך לעמת זה, לא יפול רוחנו ביום תוכחה, ולא נדכא עד עפר מקצר רוח; ועל כן טוב לנו ללכת אל בית אבל ולשמוע

קינים והגה מפי אמלל, כי מהם נקח נחומים לנפשנו ביום צרה. —

– מישרים תדברנה שפתותיך רעותי; לוא היה גם לי לבב כמוך בימי שלותי כי אז הוקל מעניי בימי מצוקתי, אך לא כן הייתי. בימי אשרי לא חשתי עתידות רע לי ועתה בימי צרתי כמעט אומר נואש, הסכיתי ושמעי את כל דברי, ואם תצא לך מהם תירה ישמח לבי. בעיר שבורה נולדתי על ברכי הירים ישרים, עשירי עם ונשואי פנים, ואני הייתי יחידה להם, אשר על כן תיכלי לשער בנפשך את האשר אשר סביב שת עלי. כל ימי נעורי היו כימי מועד, לבושה רקמת התהלכתי ברחובות, וכל רואי לא גרעו עיניהם ממני, ואני אמרתי בשלוי: עד עולם אהיה מאֻשרת. כה עברו עלי שש עשרה שנים בשמחה וטוב לב, אז אמרו הורי לתת אותי לאיש, כי כלתה נפשם להשתעשע את בני בנים לעת זקנתם, ואני לא ידעתי עד מה. המה בקשו וימצאו את בן הרב מעירנו, נער בן שבע עשרה שנה, יפה תאר מאין כמהו, ואביו היה לגאון בישראל. כרגע אמרו הורי לדבק טיב הוא, ונבוא בברית ונהיה יחד שמחים, אף כי לא ידענו עוד מה היא אהבה המקשרת לבות האוהבים, רק כאח ואחות התהלכנו יחד, ונפש אבי רותה בדשן לראית אותנו כשתילי זיתים בביתי. אז קם שאון בעיר, כי אצילי הפולנים רועי־רות נועצו לב יחדו למרוד במלכם, וימשכו אחריהם בהבלי־השוא צעירים רבים מאחינו, אשר הטו אזן לחלקת לשונם רמיה בפיהם, וגם אישי אשר היה קל בדעתו ושואף לכבוד, בחר בתעלוליהם כי נכספה נפשו להראות כגבור הידו במלחמה ולהיות לשר אלף, ויתן ידו להם לעשות כמעשיהם זר מעשיהם. ואחרית המרד הלא נודע לכל, כי אלה אשר לא מתו במלחמה הימתו על במת מטבח, או שֻׁלְּחוּ ביד פשעם לארץ גזרה, אז חש אישי מפלט לו אל ארץ אחרת כי פשעו היה צרור בידי השופטים, ומני אז לא נידע מקימו איה, הוא לא כתב ולא השמיע דבר מני אז, בדעתי כי אם יתפש בכף יוָשֵׁ־ על

חטאתו, גם על אבי עברה הרעה, כי לבו לא הלך את הקושרים ועל כן חשבו עליו רעה להשיבו עד דכא, גם הקימו מזמות לבם, כי שלחו איש במשכנותיו ובאוצרותיו אשר אכלו כקש יבש. הצרות האלה תקפיהו עד כי היכה במכאוב על משכבו ויתהפך בציריו כששה ירחי־עמל ויגוע, אחרי אשר ראה כי זכרו לא יסוף כי בעת ההיא ילדתי את הבן יקיר לי ה' יאריך ימיו — גם אמי האהובה לא האריכה ימים אחריו כי נפשה היתה קשורה בנפשו וגם במותו לא נפרדה ממנו, ואני נשארתי יתומה בלי אב ואם, גלמודה שכולה מאישה. אז לקחני חמי אליו, אך גם שם לא ראיתי שמחה כי היא נעצב על בנו כי איננו, וצרותי כי התגברו נגעו עד לבו, כי לפי דבריו היה הוא ראשית חטאת לכל עמלי, בתתי את בנו לי לאיש בטרם למד לדעת דרכי התבל. לשוא הרביתי נחם לו, כי מאן להנחם, וגם הוא מת מעצר רעה ויגון כשתי שנים אחרי מות אבי, אז נשארתי כאניה בלב ים בלי מלח וחבל. בודדה גלמודה ישבתי ובכיתי מבקר עד ערב, ומערב עד בקר בלי אחרית ותקוה, אך לפני שמונה ירחים בא איש מעיר הושביר בער ויאמר כי היא ראה שם את אישי ויכירהו, אף כי לא התודע לו. התקוה בלב אמלל כזיק אש תחת קאֵפֶר אשר אם יגע בו רוח יהי עד ארגיעה ללהבת שלהבת, ולא עוד יפלא בעיניך כי גמרתי אמר לעשות דרכי אל העיר ההיא אשר בה נודעו עקבות אישי. באתי שמה ואֵחר כשני ירחים אולי אמצא נתיבותיו כי יראתי להזכיר בשמו, וגם אשער בנפשי כי החליף את שמו, רק שמתי אותותיו לעין כל אולי ראוהו או שמעו דבר מה אודותיו ויגידו לי אנשים כי איש כזה ראו בעיר גמלה, גם שם כליתי כחי להבל, ואיש אחד הבטיחני על דברתו כי ראה איש כזה בעיר אשדות, ומה יכולתי עשות ?...

— שפרה! — קרא האיש אבי הנערה — הגיעה העת לשים לדרך פעמינו כי לא עת לנו להתמהמה. —

— אבי יקירי, תן לי שאלתי אשר אשאל מאתך? —

– שאלי בתי כי לא אמנע ממך דבר. –

– נהכה פה עוד רגעים מעט׳ם כי דברי האשה הזאת נגעו עד לבי, ונפשי נכספה לשמעם עד תמם. –

– לוא יהי כדבריך, ובין כה וכה יאסיר העגלון את הסוסים. –

הנערה שבה אל העגונה ותאמר: ספרי נא לי את כל דבריך כי ע׳ד אותר פה עד כלותך לדבר. –

– עד מהרה ירוץ דברי – ומה יכולתי עשות – הוסיפה לספר – עתה שמתי פני אל העיר אשדות בעגלה הזאת אשר בה באה עלי הצרה הגדולה בעת הזאת כי גֻנַב כספי אשר ממני אקח לתוצאות דרכי, ועתה הנני ברעתי, כי אף אם עוד לא רששתי מכל, כי בית וכסף לי בעירי, אך מה אעשה בעת הזאת בארץ נכריה? –

– אחותי רעותי! – קראה הנערה ברגש – עשי אתי ברכה וקחי מידי עזר בצר, אם יש את נפשך להעלותני על מרומי ההצלחה. –

– לא אחותי – קראה האשה ברגשי תודה ואהבה – אל תאיצי בי לקחת מידך מאום, כי אחפוץ בכל לב לאהבך מישרים ולא אובה כי יתערב בצע כסף באהבתי. –

– אך מה תעשי הה, מה תעשי?! – השיבה הנערה בעצבון.

– ה׳ יהיה בעוזרי ויחלצני מן המצר, אך מה רבה אולתי – קראה פתאום האשה בשמחה, הלא עוד לא נדחה ממני תושיה, כי נזמי אבני חן משבצים בזהב לי, אותם אתן במחיר וירוח לי, איך נואלתי בראשונה לעורר קינים והגה על אבדן הכסף, אך צרותי בלבלו כה את עשתונותי עד כי שכחתי מה עמדי, ועתה אברך את המקרה הזה אשר על ידו הקרה ה׳ לידי רעיה אהובה כמיך. –

הילד אשר נם שנתו בחיק אמו התעורר לקול שמחתה ויאמר בשפת עלגים ובכבדות אשר היסיפה חן על יפעת תארו: אמי, אמי! המצאת את כספך, אמי? –

– כן בני, מצאתי. –

– ומתי נמצא את אבי? – הוסיף הילד לשאל.

– בקרב הימים בני! – ענתה האם בחבקה אותו.

גם הנערה חבקה אותו באהבה ותעתר לו עתרת נשיקות ותשאהו להראות אתו לאביה ואמה.

– ראה נא ראה אבי – קראה הנערה בעליצות לב – מלאך מצאתי בדרך! –

– ה׳ ישלח לכל את חפצו וגם לך שלח את חפצך להשתעשע את ילדים גם בדרך – ענה האיש בשחק קל.

– עוד מעט ישלח ה׳ מלאך כזה גם לך ולך יהיה עד עולם – ענתה האם אף היא הלקה. פני הנערה אדמו כשושנה בשמעה דברי אמה ותוסף לנשק את הילד ותשב להשיבו אל אמו.

– בבואך אל עיר אשדות תדרשי לשם אבי ושמח אחדה בשמחה את פניך. יתן ה׳ ותמצאי את אישך שמה, ואז לא אתנך למוש מעירי, כי כאחיות נשב יחד – אמרה הנערה.

– בכל לבי אעשה כחפצך, אך אם כה יאמר ה׳ – ענתה הענונה. הנה חבקו אשה רעותה, והעלמה יצאה את אביה ואמה לעשות דרכם הלאה.

טז.

עוֹשֶׂה רְמִיָּה.

חצי הליל הגיע, כל עוברי האורח נמו שנתם, . רק הענונה עודנה יושבת על מקומה כי רגשות רבות התרוצצו בקרבה; עמל היום, ישרת לב הנערה, והתקוה להראות פני אישה בעיר אשדות רדפו אשה רעותה ולא נתנו דמי לה. פתאום התעוררה לקול מצעדים אשר שמעה בחדר ותשא עיניה ותרא את החסיד הולך וקרב אליה.

– העוד תבכי ולא תתני פוגת לעיניך היפות, צר לי עליך כי תשוחתי תארך על דבר הבל כזה, כי לבבי יחשיב

אשר יש לאל ידך בבל עת למצוא עזרה בצר רק אם תחפצי. —

— מי הוא אשר לא יחפוץ עזרה בעת צר? — ענתה האשה בתם לב — בכל עת ובכל שעה אתפלל אל ה׳ כי ישלח לי עזרתי מקדש. —

— המבלי אין עזרה בבני אדם, כי תבקשי עזרה מרחוק? ה׳ מרומים ישכון, ולא עד מהרה ירוץ דברך אליו, לא כן אנשים, המה קרובים אליך ובכל עת יחושו לרוחתך לישעתך, אם תבקשי בשפתותיך שושנים; הלא תביני לשכל מלי? —

— לא אבין ולא אחפוץ להבינם, סור לך ממני כי לא אובה לשמוע עוד קולך — קראה האשה בקצף ופניה אדמו כתולע.

— כן דרך כל היפיפיות להצנע לכת למען עורר את האהבה, אך זכרי כי השעה עוברת ובי בעזרך. —

החסיד בקש להראות כי לא רק איש שפתים הנהו ובהשמיעו תאותו בפה מלא שלח יד לאחוז ביד העגונה, אשר נבהלה רגע למשמע אזניה ולשונה לחכה דבקה, אך בראותה כי הוא שולח יד התעוררה ותקרא בקצף: סור מעלי! השמעת? הבעבור זאת התחפש באפר הם למען כסות על זדון לבך? עזבני כרגע פן אתן בקילי ונתפשת כבן בליעל! — הוא חפץ לענות וברגע ההיא נפתחה הדלת ברעש ושר הפלך ועל ידו שני שרי עשרות תימכים בידי אחד מבני ליטא, אשר היה כאיש נדהם, באו הביתה.

— מי היא האשה אשר כספה גֻנב! — שאל השר את הליטי.

— באלהים אשבע כי לא גנבתי את הכסף, מעודי לא גנבתי וגם היום לא גנבתי, יהי כן ה׳ עמדי — קרא הליטי בקול יללה ובשפה בלולה יהודית ושפת הארץ וישא מרום עיניו כמו חכה לקראת אלי שחקים כי ירדו ויענו בו צדקתי.

— אך אני שואל אותך למי גֻנב הכסף ולא מי גנבי

– ענה השר בקול מושל – הן אמרת כי פה גֻנב כסף לאשה עוברת אורח. –

– באלהים חיים אשבע כי לא גנבתי – השיב הליטי וכל עצמותיו רחפו – ורק מיראה פן יביא השר הנה לבקש את הגנב ובידי אין מכתב מסע על כן קדמתי לברוח. –

השר אשר נלאה נשיא להג האיש רקע ברגלו בקצף ויקרא: הראני את האשה ואם אין אדע כי דבר בליעל יצוק בך והחפוץ להוליכני שולל, אך לא את איש כמוני תתעה בנכליך. – בין כה וכה התעוררו כל הנרדמים והעגונה בראותה מבוכת הליטי כי העתיקה מפיו מלים נגשה אל השר ותאמר: בי אדוני, אני האשה ואחת אשאל ממך לבל תעשה לאיש הזה דבר כי לא אחשדנו. –

– טוב הדבר – ענה השר – ואת מי תחשדי? הגידי, כי לא אמוש מזה עד אם אמצא את הגנב, אך הראיני בתחלה את מכתב המסע אשר בידך למען אדע אם לתת אמן בדבריך או לחדל. –

– לא באתי אליך לבקשך כי תתן אמון בדברי, גם לא בקשתיך לבקש את כספי, ואחת הוא לי אם תאמין בדברי או אין, כי אין את נפשי לתת לגדופים את כל הנוסעים בעגלה בעבור כספי, אבל שאלתך אמלא לבל אהיה בעיניך כנסה ונמלטה, הנה מכתב המסע – ובדברה הוציאה מחיקה את המכתב ותתנהו ליד השר.

הוא שם עינו במכתב ויתבונן באשה רגעים מעטים ויקרא בתמהון: האמנם את היא בת עמינדב מעיר שבירה?! –

– ולמה זה תשאלני – שאלה האשה ברגז – הן המכתב יגיד לך, ומה לך עוד לענותני בשאלות? האם ינכר אותותי? –

– הרגעי נא כי לא להכלימך דברתי כזאת, כי אם מתמהון לבבי, כי אני ידעתי את אביך גם אוהבו הייתי בלבב שלם כי הרבה עשות אתי חסד, כאשר עשה חסד למאות ואלפים כלבני עמך כן גם לזרים, ועוד אזכיר כי על כפי

נשאתיך בהיותך ילדה כבת ארבע שנים ולא פללתי ראותך עוד, ועתה ספרי נא לי את כל המוצאות את אביך, כי כאשר אחזה לי נהפך הגלגל עליו, כי לולא זאת לא נתנך לנוע אל ארץ רחוקה גלמידה, השמיעיני נא עד מהרה כי נפשי נכספה לדעת את כל הקירות את אוהבי ומיטיבי. —

– אבי, הה! מת בצרה ויגון, כי צרות רבות עברו עלינו וישיבונו עד דכא, אך השמיעני את שמך כי אולי אזכרנו עוד. —

– שמי נאראף – ענה השר.

– נאראף! – קראה האשה בתמהון – זכור אזכרנו עוד, אך איך שנו פניך בהמיר העת, לאיש אחר נהפכת גם שיבה זרקה בך. —

– את מי לא תשנה העת, היא תרומם ותשפיל, תתן חיים חדשים ותבלע את החיים החילפים, לו הגיד לי איש לפני ארבע עשרה שנה כי אראך עתה בבית מלון אירחים בין אנשים כאלה ירקתי בפניו, אכן גם בי נחתה יד העת ותפליא מכותי; אך רגע שכחתי מדוע באתי הנה, הן גם מראשית אמרתי לבקש את הגנב ועתה אעשה זאת בלבב שלם, כי גם משא כבד לא יכבד ממני בעבור בת אוהבי ומיטיבי, לכן הגידי את מי תחשדי בדבר הזה. —

– לא אחשד את איש ואבקשך כי תרף מבקש, כי אירא פן ילכד נקי וישא חרפה ועלי יהיה העון. —

– אל נא תאמרי כזאת כי לכסות על גנב ופושע גם הוא עון, וטוב לנו לבקש למען הצדיק את הצדיק והרשיע את הרשע. —

– אם כן – אמרה לו בלאט – אשמיעך כי החסיד היושב שם בקצה הבית הוא כגנב בעיני.

החסיד בקש תחבולות להמלט מהבית מעת בוא השר, אך לא מצא דרך לו כי השוטרים עמדו בצד הפתח, ובראותו כי אין מפלט ישב בקצה החדר ולא הניע יד או רגל כמו ישן על מקומו, אך לא גרע עיניו אף רגע מהאשה והשר

וישמע את כל דבריהם הראשנים. וגם את הדברים האחרונים אשר דברה בקול דממה הבין אף כי לא שמעם ויחשב מחשבות מה יענה להשר אם ישאלהו.

השר אשר בקש להסתיר את דברי האשה לבל יכירו כי היא הסתה אתו בחסיד שם שנית פניו אל הליטי ויקרא: הן תודה ואם אין...

– אל אלהי ישעי – קרא הליטי במר נפשו – יסור יסרתני על כל פשעי, אך חנני והצילני אך הפעם! –

– את מי תדבר? – קרא השר שנית – הלא פקדתי עליך. –

– אנא אדוני השר, ה' ישמרך ויצילך מכל צרה וחולי רע, הניחה נא לי כי לא גנבתי ומדוע תפקוד עלי עון? האם אני לבדי הייתי בעגלה? בחיי אשתי ובני אשבע כי לא גנבתי ומדוע לא תשאל את פי יתר הנוסעים? יהי כן אלהים עמדי כאשר לא גנבתי ולא אגנוב הן אדע כי עון גדול הוא.–

– הראני את האנשים אשר הלכו עמכם בעגלה ואשאל גם את פיהם. – הליטי שאף רוח כמו הוסרה אבן מעמסה מעל לבו ויבט כה וכה ובראותו את החסיד אמר: הנה גם זה נלוה אתנו. –

– מי אתה? – שאל השר בקול מושל בשומו אל החסיד פניו. – הוא לא נע ממקומו כמו ישן היא.

– הראני כרגע מכתב המסע אשר בידך – קרא השר בקול גדול ויחזיק ביד החסיד ויפרפרהו.

– מי זה? – שאל החסיד כמו התעורר מתרדמה – מי זה יעיז להעירני משנתי ביד רמה? –

– אני! – קרא השר – הראני כרגע מכתב המסע אשר בידך, הלא צויתיך. –

– אבל מי שמך לשופט ומצוה עלי? בעירך הרחוקה פרסה מזה שם תצוה במפגיע, אך פה נכרי אתה ולי הצדקה לשאל איתך אם מכתב מסע בידך. ידע תדע כי הנני סוחר

ממעלה השניה ולא אתן את כבודי לכלמה, כי יודע אני משפט הארץ. –

– אחת היא לי אם סוחר אתה או אין, ומאד אתפלא איפו למדת לדבר כן בשפת הארץ, הן שפתיך ברור תמללנה כאחד מבני הארץ ולא כאחד החסידים, אות הוא כי דבר לאט עמך, לכן אל תרבה דברים והראה אותי לטיב לך עד מהרה את מכתב המסע. –

– ואני אומר לך כי לא אַראך, כי דבר אין לי עמך ואין לך כל צדקה לצות עלי כמושל. –

– שימו אסורים על ידיו! – נתן השר צו אל השוטרים. המה נגשו ויחזיקו בידיו והשר הלך אל חדר בעלת הבית לשאל את פיה על אודות כלי החסיד.

– איפו המה כלי החסיד? – שאל השר את בעלת הבית אחרי אשר העירה משנתה, אך היא היתה שכורת תרדמה ולא ידעה עד מה, ותתן בקולה: יקחך בכור מות, נבל! כי הרגזתני משנתי – ובדברה ירקה בפניו בקצף ותסב פניה אל הקיר.

– האם נמקו עיניך בחוריהן עד כי לא תראי מי הוא המדבר אתך? – קרא השר בקצף ויכה בחרבו על הרצפה. לקול הזה התחלחלה ותקם מעל משכבה ותפול לרגליו ותתחנן לו: אנא חוסה, סלח נא, מחל נא, אדון נעלה, שר גדול, שופט נורא, כי שגיתי, כי דמיתי כי אתה אכר, ראש כלב, חזיר, אך לוא ידעתי...

– רב לך הצמד דברי תפל, בואי והראיני את מלתחת החסיד כי אחפוץ לבקש בה את הגנבה. –

– גם אני כזאת חשבתי כי הוא הגנב, הוא ולא אחר, אך יראתי להגיד זאת... היא לא כלתה את דבריה כי ברגע ההוא הגיעו לאזניה דברי אישה אשר דבר בחלומו: יפה היא בלבנה.. יפה, עגונה, יפה מאד, אשתי, ארורה, כספה... בחץ מקשת עפה האשה אל משכב בעלה ותאמר לשים מחנק

לציארו ואולי הקימה מזמת לבה לולא אחז השר בידה ולא נתנה למיש ממקומה.

– המקנאה את? – שאל השר אשר שמע שפת היהודים בלצון.

– הה מה אמלה לבתי! – ענתה האשה בקל בוכים – האיש כמהו אשר לא יצלח למאומה יזיד לחשוב עוד מחשבות על דבר אשה אחרת לבד מאשתו. הה! גם לב אבן יתפוצץ בשמעו כאלה... השר לא נתנה לכלות דבריה כי שחק בקול גדול וימשכנה אחריו לחפש במלתחת החסיד והיא יראה למרות פיו.

לא לשוא בקש, כי מצא הרבה יתר מאשר קוה, לא רק חמש מאות השקל אשר גנבו לאשה מצא במלתחה כי אם גם כחמשה טליתים ותפלין, עץ חיים כסף טהור, מורי שעות וטבעות וכהנה רבות, גם שני מכתבי מסע נמצאו שמה, האחד על שם סוחר ממעלה השניה והשני על שם גר מארץ נכריה, ומכתבים רבים אשר גלו על כל דרכי הגנב ועלילותיו.

כמוצא שלל רב שמח השר על המציאה וימהר לשוב אל הדר האורחים, אך מה נבהל בבואו החדרה בראותו, כי אחד השוטרים מתגולל על הארץ וצועק מעצמת מכאוביו והשני יחתל ידו הזבת דם במטפחת.

– מה נהיתה פה? – שאל השר בבהלה.

– היהודי הארור הוציא סכין גדול מתחת למדיו ויתקעהו בבטן רעי ואותי הכה מכה רבה על ידי ויברח וימלט על נפשו, כי פתאום באה הרעה הַגְּדֹלה ולא מצאנו ידים לרדוף אחריו – ענה השוטר.

– צר לי מאד, לוא ידעתי כי לויתן זה העליתי בחכה כי אז לא נמלט מידי. הידעתם מי הוא החסיד הזה? – שאל השר את הנוסעים אשר התעוררו כלם משנתם. כלם הביטו בו ויחרישו.

– הוא המרצח הנודע בארץ, אשר זה חמש שנים יְחַפֵּשׂ

לשוא, כי יתחפש כפעם בפעם בבגדים שונים, פעם ילבש בגדי חסיד ויבוא בית הצדיק למען קחת מהנשאר על השלחן, כלי כסף וזהב, ופעם ילבש בגדי כהן וינוע מבית לבית לבקש מעשר ואם תשיג ידו יקח הכל. גם כסוחר ובעל מלאכה הראה כחו. צר לי מאד כי נמלט מפח, אך המכתבים אשר מצאתי רבי הערך מאד, כי על ידם נגלו שמות המון פושעים וזדים אשר נחשבו כישרים. – כלם השתוממו ויפחדו איש אל רעהו. –

– איה הליטי? – שאל השר פתאום. הליטי עמד מאחרי העגלון כי ירא עוד לנפשו פן יבקש ממנו מכתב מסע ובשמעו קול השר חרדו כל עצמותיו ויקרב אליו ויאמר: הנני פה. –

– בכל לבב אודה לך – אמר השר – כי על ידך מצאנו את הגנבה ועל כן אתן לך מכתב אשר יהיה לך תחת מכתב מסע. –

– גם אני אודנו – ענתה העגונה אף היא ותגש אליו ותאמר להת לו כסף, אך הוא נער כפיו מקחת מידה באמרו: חלילה לי מקחת כסף מ ע ג ו נ ה. –

– אני אשלם לו כמפעלו – ענה השר – ומידי יקח כי לא עגונה הנני, האין זאת? – ובדברו נתן את המכתב ועשרת שקלים כסף להליטי, אשר עמד כאיש נדהם ולא האמין למראה עיניו.

– ואת בת אוהבי – אמר השר אל העגונה – את תלכי אתי במרכבתי ולכל אשר תחפצי תובילך, כי רק מעט מהרבה אשלם לך ככל אשר הטיב אביך לי. –

ביום המחרת שב העגלון על כנו, גם כל הנוסעים שבו איש על מקומו לבד מהחסיד, ואחד מבני ליטא אשר נעלם בעת הבהלה ולא שב, והעגונה אשר עשתה דרכה את השר במרכבתו אל עיר אשדות. כל הנוסעים ומה גם המילדת ששו מאד כי היתה הרוחה בעגלה, אך בכל זאת מאנו הנחם על המעשה אשר עשתה העגונה ללכת בדרך

עם שר בן עם הארץ, והמינקת שנתה ל׳ לשה: אני יודעת נפש ענוגות כאלה, הנה תשוטטנה מעיר לעיר לבקש אישים וראשון ראשון חביב. –

יז.

אַהֲבָה וְתַאֲוָה.

אבן צרעת ממארת העצבת הנה, כי תדבק באיש ולא עד מהרה תעזבהו, גם תעבור מִנָּגוּעַ לִנְגוּעַ; כאחות מבטן תולד לנו ביום צאתנו מרחם ולא תעזבנו רגע, גם בעת אשר ימלא לבנו גיל בכל חדריו תתגנב גם היא בין רגשי הגיל, תתבולל ביניהם ותהיה לרוח עצבת הרישית, אשר לא נדע מאין באה אלינו גם לא נדע נכנה את הרגש הזה, רק זאת נדע כי כמו אבן תכביד על לבנו המלא שמחה, ובעת אשר יהדפנו המקרה, אז הה! אז תקח השרביט בידה ותמשול בנו באכזריות לכל אַות נפשה. במושל עז נפש אשר לא ידע שבעה יפשיט עור עבדיו מעל עצמיתיהם, כן תוציא אנחה מקרב לבנו בחזקת היד, אנחה שוברת לב. מדי יעברו זכרונות הימים אשר חלפו לעינינו אז גם היא לא נעדרה, להזכיר עון ומכשול לב הנה היא באה! וכאשר תעביר התקוה כל טובה על פנינו גם היא תספח עליה. כמבשרת רע תתיצב ותכרה לנו אזנים לשמוע בקול הספק, אשר כעב יעוף לרגלי התקוה להחשיך את האור אשר מרחוק יֵרָאֶה לנו והיא תמיתת אחריו את רגשי השמחה אשר עלו כיונקים על תלמי לבנו. אלה המה החיים וזאת מנת מדת האדם אשר כאדם יחשוב ויבקש חשבון המעשים הנעשים ואשר יֵעָשׂוּ.

העלמה הנדיבה, היא שפרה בת שמואל שקלי, אשר נגשה כאחות בצרה אל הענוגה לנחמה מיגונה, בלב מלא שמחה ותקוה לא אצלה מרוח שמחתה על האמללה, ורוח העצבת אשר דכא את האמללה עבר וידבק בה, בהשאננה. דברי הענוגה הביאו את הספק האכזר המשבר גרם ורות

בלבה הטהור אשר לא ידע דאגה . דבריו הנוראים נשמעו בפעם הראשונה באזניה . שתי מלות לו אשר די כח בהן לערב כל שמחה ולהעיב כל ברק תקוה, „מי יודע ?" יקרא וכל מגדלי החזיון ועמודי התקיה ירופפו רגע .

– מי יודע – אמרה העלמה בלבה – אם לא כמקרהָ יקרני גם אני ? הן גם היא ישבה שאננה בבית הורים שלוי עולם ומה הגיע עדיה ? מי יודע אם לעד יאהבני ? מי יודע ראשיתו ?... שאלות כאלה וכאלה שאלה את נפשה מבלי מצוא פתרון, אך רב לי לדבר בהגות לבה, כי אדע נאמנה כי מחשבות כאלה כעב תעופינה רגע, כי לבית שמחה פניה מועדת ששם תשכחנה כל העלמות את התבל ומקריה בשמען קול מנצחים בנגינות ובצאתן לחול במחולות . נשובה נא ונראה את שלום דוד אשר התעתד לכהן פאר כחתן בעוד ימים אחדים, אבל גם הוא עצוב רוח, אף כי לא ראה בצרת נפש העגונה ואף כי ידע ראשית אהובתו מה היא . מה זה היה לו ? מדוע יאנח בשברון מתנים לרגעים ? האם החלה אש אהבתו להדעך וינחם ממעשהו ? או מה ? נשמע נא מה ידבר את רעו את שמעון אשר זה עתה בא לביתו .

– השלום רעי ? – אמר בבואו החדרה . שמעון נשא עיניו אשר שם בגליון אשר עליו כתב בעט עופרת ובראותו את רעו רחפו כמעט עצמותיו אך הבליג ויענה : שלום . –

– זה ימים רבים לא ראיתי פניך ואכסף לראותך – החל דוד שנית לדבר .

– ולא אתמה, כי אהבתך מלאה כל חדרי לבך ותשכח את רעך . –

– התקצוף עלי ? –

– חלילה לי מקצוף עליך, הן רוח היא באנוש אשר יטה רגליו ללכת אל מקום יסד לו . –

– אבל עתה באתי, כי מיום עזבה שפרה את העיר הנני עצוב רוח, אך מה זה בידך ? האם נחה עליך רוח המשוררים כי תשיר בשירים ? –

– את השיר כתבתי למעני ועין זר לא תשורנו. –

– ומדוע תמנע הטוב ממני? –

– כי לא טוב היא עד להתענג בטובו, רק צל־רוחי הוא על הגליון ולא למאשר לשמוע דברי יגין– ענה שמעון ויבקש להסתיר את הגליון, אך דוד מהר ויחטוף אתו מידו ויקרא: הן פעמים רבות השמעתני כי הרעיונות מתת אלהים המה ואין לאיש הצדקה להסתירם מעין זר, לכן גם לי הצדקה לראות את הגיוני לבך – ובדברו שם עיניו בגליון ויקרא:

מְגִּירוֹ כְּבֶטֶן לְבְבּוֹת יוֹדֵעַ
יָחוּשׁ מַפַּח־נֶפֶשׁ גַּם יֶגַע צַעַר –
לָשׂוּשׂ בִּפְרִי שִׂמְחָה בְּטוּב לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ
לֹא לִבּוֹ יָבִין טֶרֶם יִהְיֶה לְנָעַר.

יִתְעַנֵּג בְּעֹנֶג, נְעִימוֹת לוֹ יִנְעָמוּ
וְהַנֹּעַר בְּעוֹד נִשְׁקָף מֵעֵינָיִם
יָרִיעַ בְּיוֹם רָע וּפָנָיו יִרְעָמוּ
עַד יָסִיף קוֹלוֹ וְיֵאָטְמוּ שְׂפָתַיִם.

– דבריך נאמנים עד מאד ומבשרי אחזה זאת, כי יד היגון תחזק עלי במאד מאד אף כי תאות לבי נתנה לי. –

– ומה עשית אם מנעו ממך את תאות לבך, אם עתה בעת טובה תתהלך קודר? – שאל שמעון ויבט בו בעין חודרת.

– לולא מצאתי את אשר בקשה נפשי כי אז שמתי קץ לחיי, כי לא עצרתי כח לראות את אהובתי בחיק זר, ואולי זאת היא הנסבה אשר תדכא רוחי מעת אשר עזבתני אהובת לבי, כי כל עוד אשר לא ארשתיה לי עד עולם יהגה לבי אימה. –

– אשרי אדם מפחד תמיד, אך רק האדם המפחד

לרגעים מיום רע ויבקש תחבולות להנצל ממנו, או למען יכין גוו למכתו לבל יפול עליו פתאום וידכאנו רק הוא מאֻשר; אך איש כמוך אשר יפחד בכל עת בלי חשבון ותחבולה, הוא אמלל עד מאד. ולולא ידעתי נאמנה כי אין די כח בלבך לשים קץ לחיתך כי אז נסיתי להראותך כי הבל פצה פיך לאמר כי לוא מנעו מחפצך כי אז שמת קץ לחייך, כי הוא רעיון רוח ומחשבה רעה ונשחתה. אך לבבי נכון בטוח כי אך בשפתיך דברת כמי אלה וידיך לא תבצענה אמרי פיך, גם אם רעות כאלה תבאנה אליך. אך אנוד לך אם גם רק תעלינה על לבך מחשבות כאלה, כי די כחן למרר את החיים ושמחותיהם. —

— אתה לרפה ידים תחשבני ואמנם לא כן אנכי עמדי, והנני משמיעך כי פעמים רבות בעת צר לי גמרתי אמר לטרוף נפשי בכפי. —

— ואם כן נתת לדברי צדק — ענה שמעון בשחוק קל — אחרי אשר פעמים רבות גמרת אמר, אות הוא, כי צר כחך מעשות מעשה בפעם אחת, אך חי נפשי כי לא אבין איכה תעלינה מחשבות כאלה על לבב מאֻשר, אשר אהובתו נפלה לו לחבל, ומה גם בעת אשר רק עוד שנים שלשה ימים יפרידו בינו ובין יום שמחתו, הלא דבר הוא! או אולי תשיב ותנחם ממעשיך, כי לא מישרים אהבת ועתה תראה עותתך — בדבר שמעון הדברים האלה האירו עיניו, כמו זיק תקוה נשקף מהם.

— שגית, אהבתי תמלא כל חדרי לבי — ענה דוד — ואולי היא היא הנסבה לעצבון רוחי, כי עוד לא אאמין באשרי, אך מדוע הנך אתה עצוב רוח? — קרא פתאום כמו חפץ לשסעי בדברים — אתה אשר תתפאר בכל עת כי כח בלבך לדכא את כל רגשות העצב ולהכניעם כחפצך ואני אמרתי כי בחברתך אשכח יגוני, אך עתה אראה כי אבוש משברי. —

– ולא עצוב רוח הנני גם היום ורק מבשרך תחוה אתי. –

– והשיר הזה ידי מי כתבי ? האם ידי עלז ושמח ? –

– שגית עד מאד, כי לא תדע דרך הרוח, הוא יאבר ניץ ויפלס לו נתיב מבלי אשר תמצא ידנו ליסד לו דרך, יש אשר אשיש בכל לב ובאשר תאחז בעט ידי אז ישמיע קינים והגה ונכאים; ויש אשר עצבת תדכאני, והוא ירונן ירועע כמו שמחת עולמים לו. אמנם את השיר אשר קראת לא היום כתבתי כי אם כבר זה ימים רבים, ואדע נאמנה כי עתה לא אכתוב כאלה אחרי כי לא כראיתי אז בחיים ודרכיהם אראה עתה. אז דמיתי ככל איש, בטרם השכיל להבין, כי היא הנבחר והנעלה בבריאה ולמענו ברא היוצר כל יצור, לרד לפניו כל מעשה ידיו למען נשאהו לבעבור ישתרר עליהם וישבע מלא חפנים נחת. אך עתה אחוש ואדע כי רק גויה אחת ורוח אחד לכל היקום, ואיש איש אך עצם אי גיד אי עצב הנהו בגוית הגדולה, בבריאה. כעצבים בבטן אשר דמות תולעים להם ויחיו כמו חיים להם מבלעדי חיי האדם אשר בקרבו ימצאו, כן הננו כלנו בתבל, והמחשבה הזאת תתן שלם ומנוחה בלבנו. רק האיש אשר ידמה כי הוא הוא תפארת הבריאה, למענו נוצרה ארץ וצאצאיה, למען תמלא בטני בעת ירעב, ושחקים וכסיליהם להפיץ אור על דרכי למען ישמח, רק איש כזה יבקש חשבונות רבים בעת אשר דרכי נבתרה והמקרה סך בעדו לבל יגיע עד מטרת מגמת פניו, איש כזה יאמין בעת צרה, כי שמים ירעמו פנים לו, וארץ מתקוממה לו, ולמעני יהפכו משטרי החיים ויוסרו גבולות הטבע, למען התגרות בו מלחמה. זה הוא פרי חטאת הגאוה! לולא חשב את נפשו כעליון לכל נברא, ולא למענו נברא הכל כי אז ראה והבין כי לא למענו תשנה הבריאה את פקודתה ולא למענו נברא הכל, ולא אליו יביטו בצאתם לפעולתם אפני המכונה הגדולה, אשר בזרוע אל תעביד עבודתה – עבודת עולמים, להחיות למען המית ולהמית למען החיות, להרוס למען לבנות

ולבנות למען להרוס. ומי זה יפנה וישעה אל התולעת הרומשת בעפר אם רגל עובר תדושה? מי זה ישים לב לאלפי הרמשים אשר במים משכנם כי ידעכו בעשן עת אשר תגע להבת בסיר המים? ומזרי שחקים יביטו יתבוננו מאד אל חפץ לב האדם, אשר יקטן מקטן הרמשים לעומתם, אם לרצון לו דרכם ופעולתם? אך נתעו בני אדם נואלו ומוריהם התעום להתנשא לכל לראש, ועל כן פלאים יפלו ביום מפלתם. האיש אשר לא יעלה מעלה לא יפחד פן יפול למעמקים, ואשר לא יתנשא על כל היצור לא יפחד לבקרים מיום תוכחה, העולם כמנהגו נוהג וגם אני אתנהג כל עוד אשר כח ברגלי לשאת גויתי וכח בעיני לראות את דרכי. לא למעני נוצרה הבריאה כלה ולא אני אבור דרך לה, כאיש צבא יטה אזנו לשמוע בקול מפקד המלחמה כן אכין גויתי בכל עת למלחמה מלחמת החיים, הן איש איש ילחם, מאלי שחקים עד קטן הרמשים, וגם אני בתוכם אלחם כל עוד כח בי, זאת היא תעודת כל נברא! אלה המה הגיוני לבי עתה וכזאת ערכתי על הגליון הפכהו ותראה. — דוד הפך את הגליון ויקרא:

הַחָכְמָה אִם גַּם כְּמַלָּח תְּנַהֵל אֳנִיָּתֵנוּ
תּוֹלִיכֵנוּ בְּמִשְׁפָּט וְחֶשְׁבּוֹן וְעַיִן צוֹפִיָּה
לַעֲבוֹר בְּבִטָּחוֹן וָנַחַת בְּלֵב יַם הַחַיִּים:
הַתַּאֲוֹת כְּסוּפוֹת הָה! תַּגְהֵנָה לִקְרָאתֵנוּ
לִשְׁבּוֹר כֵּן תָּרְנָהּ בַּעֲבוּר הוֹרִידָהּ נְשִׁיָּה -
אַשְׁרֵי הַנִּמְלָט מֵהֶן תַּחַת הַשָּׁמַיִם!

וְאִם לָאֳנִיָּה חֲזָקָה הַהַצְלָחָה דָמְתָה
בְּחֵיק תִּשָּׂאֵנוּ תְּשַׁעַשְׁעֵנוּ כְּאֵם רַחֲמָנִיָּה:
מִדֵּי נַעֲבוֹר בְּדַרְכֵּנוּ דֶּרֶךְ הַחַיִּים;
פְּגָעִים נוֹרָאִים כְּסַלְעֵי מָגוֹר בְּצָרָתָהּ

יָקוּמוּ בְּרֶצַח לִשְׁבּוֹר חוֹק אֲגֻדָּה הָעֲנִיָּה –
וּמִי מֵהֶם יִמָּלֵט תַּחַת הַשָּׁמַיִם ?!

דוד חשב מחשבות רגעים אחדים אחרי קראו ואחרי כן שם אל שמעון פניו ויאמר: בזאת אמנם צדקת כי התאות כסיפות תגהגה לקראתנו אך לא אדע מי היא המאשר הנמלט גם מהן? לא אחד! איש איש יעצר כח להשמיע מוסר ולהורות את הדרך הטוב לרעו, אך כבוא עדיו הנסיון ילא ויהי גם הוא משחק לתאותיו, כאשר משחק הנהי לפגעיו, ושבח אני את האיש אשר כח בלבו להתם המלחמה בשימו קץ לחייו. –

– האיש אשר יעשה זאת לא איש הוא ולא לבב לו – ענה שמעון במנוחה.

– רק אתה לבדך תחרוץ משפט חרוץ כזה וכל חכמי לב הגדולים לא כן השמיעו. –

– ומי המה אלה חכמי הלב אשר בשמם תדבר? –

– מי גדול בחכמים מגאטהע, והוא הציג לעינינו את זוערטהער בהלחמו את תאות לבו ויפול שדוד, וקשט דבר אמת אשמיעך כי אתמול קראתי בספר הזה „תלאות ווערטהער" ואהי כגבר עברו יין כל היום וכל הלילה נדדה שנתי מעיני. גויתו המתבוססת בדמיה בצד הכסא לא סרה מנגד עיני ועצבת נוראה לחצה לבבי בחוקה ועוד תלחצנו. מה נורא המראה הזה! לבי יקרבי לאמלל הזה יזעק, דמיו יצעקו אלי: זה גורל האדם, זאת היא מנת מדתי מאת המקרה! הן לוא מצא חפצו כי אז היה ככל האדם ויעשה טוב לנפשו ולאדם רב, אבל הוא לא מצא חפצו. המקרה סך דרכו בעדו בטרם הכין פעמיו ואהבתו דכאתהו ותשפתהו עד עפר. היא בלעה אותו כתנין ותפליא מחץ מכותיו לרגעים עדי מצצה את כל דמי לבבו ולשד חיתו ותצעידהו למלך בלהות. האם לא התן לו חנינה? או תעטה עליו בושה על כי שם קץ לתלאותיו אחרי כי כל תקוה רחקה ממנו, מקור ששונו נדעך

מבלי אשר ישוב ויטהר לעולם , ואם תקשית לבך מהאמלל הזה ונפשך לא תאבל עליו ? —

— עליו לא תאבל נפשי , רק על כדור העופרת אשר בו שם קץ לחייו, כי כסיל כזה איננו שוה בנזק כדור העופרת. —

— כסיל תכנהו ! — קרא דוד בשממון — ולכל איש אשר בלבו מצאה האהבה מסלות לו כסיל תאמר ? התדמה כי בחכמתך כי נבונות מכל בני האדם סַכּתָ בעד לבך מעבור רגש אהבה לו ? אך לא ! רוח היא באנוש, וכל איש אשר לב בשר לו לא יעצר כח לסגור דלתי לבו לבלי תת לאהבה מעבר . היא תבקש מקומה בחזקת היד , ומקומה הלא היא בלב בשר , רק האיש אשר לב אבן לו לא יראה פניה , אך לא לו להתפאר כי בחכמתו נצל ממנה , כי בלי כל קרב ומלחמה ינצל מידיה, אחרי כי היא תבחל בו , נבזה הוא בעיניה עד לבלי התגרות בו מלחמה. אך לא לאיש כזה לשבת כסא למשפט לשפוט את בני האדם אשר לא ידע לבם ורגשותיהם זרו לו . —

— הנה הארכת לשון ותדבר גבוהה כי נסך עליך ווערטהער את רוחו, אבל אני אדמה כי גם אתה לא תדע מה היא אהבה כאשר גם ווערטהער לא ידע איתה , ואלה אשר באהבה כזאת יתימרו בשר להם אך לא לב ; איש לבב לא כן יעשה ולא כן יחשוב . —

— ווערטהער לא ידע אהבה מה היא ! — קרא דוד בקול ויתעורר — ומי ידע אהבה יותר ממנו ? איש אשר האהבה מלאה כל חדרי לבו ותהי בקרבו ועל שפתיו כאש צרבת , איש אשר נשא וסבל אותה כאבן מעמסה כל עוד כח בו ומידה נגזר, ההוא לא ידע את האהבה בכל תקפה ועזוז כחה ? הן תהפיכות דברת או ההלת בי , כי לא אבין איכה עלו על שפת לשונך דברים כאלה. —

— לא תהפוכות דברתי ולא ההלתי בך ! ולא אתמה כי לא תבין לֵרֵעִי , כי לא אתה האחד אשר לא הרבה מחשבות לבחון ולדעת מה היא אהבה, כי אם הרבים גם בסופרים גם

במשוררים וחוזי חזיונות, אשר להם לדעת רגשי אנוש ולהבדיל ביניהם, גם המה כֻּלָּם שגו נואלו לתת כבוד אלהים לעץ יבש. המה ראו התאוה תסער בכח ותפיל חללים לרגליה ויאמרו: זאת היא האהבה! ויבנו לה מגדלים וגבעות ויסכו לה נסך וישימו קטורה באפה וירוממו חין ערכה תחת לשונם וישירו לשמה שירי זמרה והודות; ואת האהבה הטהורה בת אלהים אשר לא תדכא כי אם תעלה עָל, אשר לא בסופה וסערה דרכה ופגעים לא עפר רגלה, אשר כאור ה׳ תרד ותאיר במחשבי אנוש להביא אשר שלום ונחת בלבו מבלי אשר תשאיר אחריה נחם ומכשול לב ומפח נפש, אותה לא ראו ולא הכירו דרכיה, ועל כן מסכו רוח עועים גם בלבב קוראי דבריהם עד כי לא ידעו עוד להבדיל בין תאוה ובין אהבה, בין שפחה ובין גבירה, בין אכזריה משבתת כל שמחה ובין רחמניה אם כל ששון החיים. —

— לא אבין דבריך, איך האמר כי המירו כבוד האהבה בתאוה? מי עשה כזאת? הן לא נדבר עתה בספרים הנבלים באלכסנדר דומא אי איזען סו ופאול פעוואל ודומיהם, אשר כל ישעם וכל חפצם היה להרים את החטאת והפשע למרום, אשר בקשו למו אנשים, אשר ביון התאות התגוללו וכל תועבה עשו, להושיבם ראש ולתת להם כבוד לעין כל, כמו אך מהם תצא תורה לכל האדם, וכאשר נקרא דבריהם נדמה בלבנו כי בקשו להציג את החטאת לעינינו לאמר: כזאת ראו ועשו, כי אך עושה אלה מרום ונשגב הוא, רק בבת משרכת דרכיה מתגוללת במעונות פריצים, רק בה ובלבה נמצא עוד רגשי תם אהבה ויֹשר, ויתר הבנות אשר לא במערות פריצים מושבן ואשר לא שנו דרכיהן לבקש אהבה, להן לא חלק ה׳ לב רַעֲנָן ולא תדענה האהבה אי זה מקומה. בספרים כאלה הן לא נדבר עתה כי אם בסופר אשר הוא כמלך על כל סופרי ארצו, אשר ירום ונשא וגבה עליהם בעוז מדברותיו וברוח דמיונו וכח משפטו אשר לא רבים השכילו להיות כמהו, בספר אשר כתב את „פויסט" ואשר קרא מערכי לב איש

מעל לוח לבו כספר גלוי, ההוא לא ידע אהבה מה היא?
זכור גדלו ואל תוסף לדבר כאלה. –

– ר׳ב גדלו זכרתי עוד בטרם פציתי פי ואת משפטי לא אשנה כי לא היום ילדתיו; הספר הגדול הזה, אשר לו רחב לב כים, הוא לא ידע אהבה גם לא בקש לדעת דרכיה וכמעט אגזר אֹמר כי ירא לפקוח עיניו ולהביט בה ובכל לבב היה נכון להקריב מנחה ונסך על מזבח התאוה צרתה למען תירש השפחה הזאת את גברתה. אהבת ווערטהער לא אהבה היא רק תאוה כאשר אהבת פֿויסט למארגרעטע לא אהבה כי אם תאוה היא, וכן כמעט כל אלה אשר ברא ויאמר לפחת בקרבם רוח אהבה, נהפך הרוח ויהי לרוח תאוה, ולא רק הוא כי אם רבי הסופרים כמוהו עשו, רק כי לו היה רוחב לב וניב שפתים מאין כמהו אשר נקל לו להמתיק רעה ויתר הסופרים לא הצליחו לעשות כמהו ויעשו צלמים אלמים בלי תאר והדר. –

– אבל עוד לא אדע מה תכנה בשם אהבה ומה תקוב בשם תאוה. הגם לאיש אשר יאהב אשה ויבקש לבוא אתה בברית כדת לא רק למשכה ברשת תאותו מִתְאַוֶּה תאמר? –

– גם לאיש כזה אשר אך זאת תאותו ואשר אחרי ראותו כי כל עמלו יעלה בתהו ואהבתו נתנה לזר, ידכה ישוח וירב בגורלו ויבקש מזמות גם אז למצוא תאות נפשו, גם את איש כזה אך מִתְאַוֶּה ולא אוהב אכנה. האהבה היא בת הרוח, וברוח לא ישלטו המקרים ולא ישימו עבותות על ידיו וחתחתים לרגליו. הרוח יפלס נתיב לו ולא ידע מעצור. רק התאוה אשר לא תדע שבעה ברעיון לב כי אם במעשה, רק היא תרגז ותתעורר להסיר כל מכשול מדרכה ואם לא תצלח בידה אז תדכא עד עפר את הלב אשר בו מצאה קן לה. התאוה היא בת האהבה, אך בת סוררה קמה באמה להשביתה מטהרה. לאהבה יאות שְׁמָהּ בצדק רק כל עוד אשר היא במחשבה וכאשר תצא אל המעשה אז לא אהבה היא עוד כי אם תאוה – והאיש אשר ברעיון לבו לבד לא

ימצא נחת וירדוף להשיג בכ͏ֹעל ידים חשק לבו לא ידע אהבה רק תאוה, אך לבנו נשחת עד מאד עד כי לא ידע עוד להבדיל בין רעיון טהור ובין חשק לא טהור. הן אם יאהב איש את רעהו איש כמהו, ואנחנו נדע כי כל אהבתו לו רק מאשר כי יקוה למצוא חפץ בו, כי יושיעהו בצר, או כי יתמיך בידו, האם נאמר כי זאת היא אהבה טהורה? אהבה טהורה נכנה האהבה אשר יאהבו שני אנשים איש את רעהו מבלי כל תקוה וחשבון למצוא חפץ, ואם באהבה כזאת יאהבו אז לא תצר עין איש באשר רעהו, ולא יקנא בו אם ירבה לו רעים ואוהבים, כי גם הרעים והאיהבים כרעיו ואוהביו יחשבו. ומדוע לא במשפט הזה נשפוט גם האהבה אשר יאהב איש את אשה? אם רק למען כי יקחנה לנפשו יבקש אהבתה הלא גם היא אהבה התלויה בדבר ואיננה אהבה כי אם חפץ יחשק, ואם כן אלה אשר ירוממו אהבה כזאת לא הבינו מעודם מה היא אהבה טהורה. —

— ואם כן הלא אין עוד אהבה בתבל, הן כל איש באהבו אשה יחשוב מחשבות לקשר אותה אליו בעבותות אהבה עד עולם, וכפי משפטיך יחטאו ויפשעו כלם לאהבה הטהורה על חפצם חפץ כזה. —

— האהבה לא תבקש עבותות להקשר, כי היא תקשר את הלבבות ויהיו לאהדים ואם יבקש האוהב למצוא את אהובתו למען ישמח בה בכל עת בזאת לא חטא לאהבה, ונהפוך הוא כי על כל אוהב לעשות זאת, והאהבה תרבה לו עצמה לבקש ולמצא. אך בזאת תפלא אהבה מתאוה, התאוה תגעש ותרעם בהשבר עליה חק, בגשתה עד בריח דלתים ואין מעבר תתגעש כהמות גלי ים לרגלי סלעי מגור ותשים שמות; לא כן האהבה היא לא תסוף עד עולם וגם אם מלוא רוחב התבל יפריד ביניהם לא יפריד לבותיהם. ובזאת יודע איפו האוהב הנאמן, אם המקרים סכו בעדו לבל יבוא עד מחוז חפצו לא יהפך לבו בקרבו ולא יבקש תחבולות להדוך מתקוממי תחתיו, לא יחבל מזמות להרע לנפשו

ולאחרים כי אם ישיב אל לבו: אהבתי תחיה בקרבי וקצרה יד איש מגזול אותה ממני, ואם אהובתי שלוה ושאננה בבית זר ישמח לבי גם אני כי רק שלומה וטובתה אדרוש ולא תאות נפשי. –

– ואם כן אם על פי משפטך אתה נחרוץ משפט, אז אין אהבה בבית חבר, כי אם אך יצאה האהבה מחוג הרעיון ותבא אל מחוז הפעל, אז בפיך בשם תאוה תקרא, וכבר חלצה בגדי האהבה מעליה. האם, כאשר תקרא אתה להאהבה, מתה, ובתה הסירה, התאוה, תירש מקומה. ואם נוסיף להוציא משפטים מהמשפט הזה, אז תהיה כל אהובה רק בחיק זר, כי אוהבה נאמן הוא אך האיש אשר יאהבנה רק ברעיון לבו, ואישה אשר שלח ידו ויקחנה, הוא כבר מכר נפשו להתאוה, וכן כל בעל יחבק חיק לא אהובה ולבו ישא אל האהובה בחזיון רוחו, הלא היא האהבה הנקובה בשם „האהבה הפלטנית" אשר היתה לשחוק ולמלה לכל חכמי דר ודור. ואני אדמה כי משפטים כאלה יורו דרך אולת והטאת הרבה יתר מאלה המשפטים אשר שמו לפניהם אלה הסופרים המורדים לפי דבריך בממשלת האהבה ויתני יד לשפחה כי תירש גבירתה – ענה דוד ופניו העידו בו כי דבריו הפיקו ממנו רצון, אולם שמעון אך הניע בראשו ויאמר: ואמנם תצדק בשפטך לוא כפיך דברתי, אבל הנה תאחז דרך המפלפלים, אשר בו ידרכו לא רק אלה אשר בבתי הישיבה יחבאו, ושם איש לרעהו יראה כי אמיץ לבו – לבלתי הבין דבר לאשורו, כי אם גם בכל בתי מדרש וחכמה תראה מורים ותלמידים יחד אשר בשם החכמה והמשפט ידגולו ורק בכח הפלפול יעשו נפלאות, וכחו עז מאד לסכסך בתחלה דברי המשפט ואחרי כן להתגבר עליהם. אולם אם תשמע ובחנת את דברי אז תוכח כי אני אחרת דברתי. אני לא אמרתי כי האהבה תסוף כאשר תצא מהרעיון אל הפעל, כי אם כי האהבה תהיה גם אם לא תצא מהרעיון לעד, ולא רק בזאת יודע כחה, אם נראה כי האוהב

שבר דלתי ברזל למען התיצב לפני אהובתו, אם גם במרד ומעל עשה דרכו, ואם גם מרה תהי אחרית שניהם, כי אם בת הרוח היא וכל פעולתה היא ברעיון לב. והיא ככל הרגשות אשר בצאתן אל הפעל אז הדלו מהיות רגשות טהורות, כי לפעולה תלוה תמיד מחשבה זרה ותאוה: למעשה הצדקה והחסד תספח אהבת הכבוד והתהלה; לכח הגבור אשר יעוררנו להגן על עשוקים תחובר התאוה למשול; לחכמת החכם אשר בה יאיר לאלפי שומעי בקולה תתרועע חנאוה להתנשא לכל לראש ולעמוד רק על דעתו, וכן גם להאהבה תלוינה תאוות שונות, לא רק לאהבת איש לאשה כי אם גם לאהבת אב לבניו ולכל יתר האהבות תתרועע תאוה מתחפשת באפר האהבה והיא תתעה לפעמים את האוהב מדרכיו לעשות זרות ותהפוכות למרות חפץ האהבה הטהורה. אך אחרי כל אלה תהיה האהבה בטהרה ולהתאוה תאמר אם גם יחד את האהבה תבא ותתחפש במסוה אשר לא לה. וזאת היא איפוא אשר לכל יודע משפט לדעת להבחין בין הרגש ופעולותיו ובין הפעולות הזרות אשר התחברנה אל הטובות והנאמנות. ואם כן איפוא לא חרצתי משפטי כי אם יאהב איש אשה וימצאנה אז תחדל אי תרפה אהבתו. אם מצא חפצו – אשרהו! אך אם לא מצא את האשה להביאה אל ביתו, ויתעורר ויתמרמר וישתער למציא חפצו ואם גם ביד חזקה, היא לא על פי האהבה יעשה זאת כי אם על פי התאוה. וכאשר אם נראה אב מכביד אכפו על בנו כי יבא בברית את אשה זרה לרוחו רק יען כי האב יראה כי הדבק הזה טוב הוא להבן, לא נאמר כי מאהבתו הטהורה לבנו יעשה זאת כי אם מחפצו ותאותו הוא להתפאר באשת בנו ומשפחתה; או כי יתאוה לראות את בנו עשיר ונכבד, והחפץ הזה לא האהבה כי אם התאוה תתן בלבו. כן לא האהבה כי אם התאוה תלמד את איש לפרוץ חק ולהתאות למצוא את האשה האהובה, גם מבלי השיב אם יפונו דרכיו ואם יצליח ואם ייטיב במעשהו להאהובה, וזה

המשפט אשר חרצתי כי האהבה תלמדנו לעשית רק את הטיב להאהובה והתאוה תורנו לבקש רק חפץ נפשנו. ויש אשר האחת צרה לרעיתה, והוא כאשר תקצר ידינו ממצוא חפצנו, ואנחנו נאזר כח למצוא אותו ביד חזקה; ויש אשר יחד תשבנה בלב אחד, הוא לב האיש אשר אהבתו החיתה רוחו וגם תאותו נתנה לו. אבל אז יכבד מאד לשפוט משרים ולתאר גבול לשתי הרגשות השונות, גם איש לא ימצא חפץ בזה, אחרי כי האוהב והאהובה ישישו יחד בדרכם, ועל אודותם לא ידברו החזים, והמה לא יהיו למופת באהבתם, כי זה היא דרך רוב בני האדם; ויש אשר התאוה תְּדַכָּא לרגלי הגבירה, היא האהבה הטהורה, ותגרש כליל מלב, והעושה זאת הוא האוהב הנאמן, וכל רואהו ישפט בצדק כי אמנם לו יאתה שם אוהב נאמן, אחרי כי גרש את התאוה מפני האהבה וישם אסורים על ידיו לבל יעשה מעשה תעתועים משמר לרגליו לבל תעשינה מדחה. וכל אשר המקרים סכו בעדו ממצוא תאות לבו ויבחר בדרך הזה לו אוהב טהר לב אקרא ולנלחם נגד המקרים לא במשפט ולא ביושר ומביא שואה על נפשו או אהובת לבו, אותו איש משחת ורודף תאוה אכנה. —

— ובכל זאת נראה כי כל בני האדם ישגו ויעשו מעשים זרים בפרוץ בלבם רוח האהבה, —

— אין משגה בלי תאוה ואין תאוה בלי מחסור, רק האיש אשר יתאוה למציא את אשר יחסר לו, היא ישגה ויחטא בעשותו דרכו לבקש חפץ לבו; לא כן האוהב הנאמן, אוהב טהר הלב, אשר לא אחר החפץ כי אם אחרי המחשבה ילך לבו, לו לא יחסר מאומה כי בלבו ימצא חפצו. —

— אמנם הן האהבה תשכרנו ותוליכנו שולל עד כי לא נדע ולא נבקש חשבון מעשנו. —

— האהבה הטהורה לא תשקה כוס שכרון את האדם ולא תעור עיניו ואיכה תורנו לעשות זרות? כל אלה מעשי התאוה המה. ובזאת נדע כי רעות במגורה אחרי כי תגזול ממנו דעתנו וכח משפטנו ותהפך אותנו לחית טרף, ואם

כי אדע כי כל בני האדם עבדים המה ליצרי לביהם וגם הישר וטהר הלב לא ימלט משחיתותם; האחד ילכד ברשת זמה; והשני בפח הגאוה והשלישי באהבת הבצע וכהמה רבים המה המכשולות הפרושים לרגלי בן אדם, וגם אם הוא איש כביר כח לב להמלט מאחת תמעדנה רגליו עת שות שתו עליו שתים שלש רגשות באלה בפעם אחת, והנה הספתנה אל כל רעיון טוב ומחשבה טהרה להשביתם מטהרם, וגם בלב אוהב טהר לב ימצאו מסלות לסכסך רעיון ברעיון ומחשבה במחשבה, אשר על כן לא נוכל לביא במשפט את איש אשר באהבתו תתערב גם קנאה ושנאה ותאוה, ועל כן אדע נפש האיש אשר יאהב אשה והיא גם היא תאהבנו אך פגעי התבל עיו נתיבותיו, כי לא בצל הכסף ישב, או כי בזוי משפחות הנהו ואבות אהובתו הכבידו אכפם עליה לתת ידה לשנוא נפשה, והיא יֶדְכָּא ונפשו עליו תשתוחח בראותו כי יד הבלי העולם לא רק בו נחתה כי אם גם באהובתו אשר עליו תערוג נפשה והיא כלואה כצפיר בכליב בבית זעים נפשה, ונפשה כנפשו האבל, אדע נפש איש כזה אם הוא יתגעש וכח לבו יעזבנו ויעשה מדחה, כי כשל כחו במלחמה, מלחמת החיים, בראותו כי הפגעים גברו ועצמו ממנו ואפסה כל תקוה מלבו, או כי יבוש איש משברו, כי תפקחנה עיניו לראות כי אהב בוגדה וסוררה אשר בזה לו בלבה ויהי רק למשחק לה; אם על לב איש כזה תעליגה מחשבות נוראות ויד היגון תגבר עליו עד כי ילאה נשוא יברגע באפו ימהר וישים קץ למלחמה האיומה מלחמת החיים, לאנשים כאלה אנוד בכל לב, כי אף אמנם צרותיהם לא ממקור האהבה רק ממקור התאוה או הקנאה או הכבוד יצאו והאהבה גם היא לא עצרה כח לרפא מחץ מכת לבבם, כי איש ואיש לא ינקה מאלה, ובזאת איפוא אצדיקם כי אך בשר ולא רוח המה. אך מה היה לווערטהער? במה אצדיקנו על עשותו הרעה לטרוף נפשו בכפו? הוא אהב אשה אשר היתה אשת איש, ואם לב טהור היה

לו, הלא בקש חשבונות באהבתו לאמר: עד פה תבואי ולא תוסיפי! והאשה הזאת היתה ברת לבב ותאיר פנים אליו ולא הדפתו בגאוה והוא ראה באור פניה יום יום, דבר עמה וישמע ניב שפתיה, ומה לו עוד אם רק האהבה ולא התאוה, התאוה הנמבזה הכתה אותו בשגעון? הן לא העני או אחד מפגעי החיים עמד לשטן לו, כבודו לא חֻלל, ואהובתו לא בגדה בו ולא בזה אותו בלבה ולא גרשה אותו מעל פניה ולוא היה איש ישר לבב כי אז שש מאד בראיתי אשרה כי היא אהבה את אישה והיא אהבה כנפשו וישמח בחברתם וימצא נחומים לו בראותו כי היא תאיר פנים אליו ותאהבנו כאהוב אחות את אחיה. אך כל אלה לא הספיקו לו כי נפשו אִוְּתָה תאוה, לא למצא לו רעיה, אחרי כי כבר נתנה לאיש והנעשה אין להשיב, כי אם להשחית דרכו, ואם לאיש כזה ננוד? האם נחמול על איש אשר בבית משוגעים או במערת פריצים יכירנו מקומו, ואת איש כזה הציג גאֶטהע לעיננו לסמל אסיר־אהבה למען עורר חמלה בלבנו! לחמול על רודף תאוה בלי דעת ויושר ובאחריתי היה למרצח ויטרוף נפשו! לא! לא ננוד ולא נחמול עליו. למשגעים או לרודפי תאוה כאלה יקר המותה מחיים, כי בחייהם לא ייטיבו רק ירעו והנם כגלגל נשבר במכונת החיים, כסעיף יבש בעץ רענן, אשר לא נחמול עליו בבוא הכורת עליו ומה גם אם באפס יד ישבר ויהיה עדי אובד. —

— ואם כן לפי דבריך עשה גאֶטהע מעשי תעתועים בכתבו תלאות ווערטהער? —

— לולא היה גדל העצה ורב העליליה בפעלו, כי אז היה כל מעשהו מעשה תעתועים, אך עתה רק מעשה רע ולא תעתועים אכנהו, איש גדל דעה כמהו אשר ידע יצרי איש הוא השכיל פיו להתאר לנו את ווערטהער לא רק כאיש אשר מתגרת יד האהבה כָּלָה כי אם כנפש נענה ואיש מצוק בראשיתו, הן מראשית נראה כי הנהו עצוב רוח ולא נדע מדוע, ואשר על כן אחשב למשפט כי לא עלה על לבב

המשורר הגדול הזה להראות לנו במפעלו פעולת האהבה כי אם פעולת העצבון. ישנם אנשים אשר העצבת תמשיל בם ותהפך את התבל בעיניהם לבאר צרה ויגון, המה בכל אשר יביטו יראו רק רעה וצרה, פגע ויגון, אל זועם יחזו בשמים ממעל וארץ מתקוממה לרעה תחת רגליהם, חיים רעים במגורם ומות בו, מארה ומשכלת יראו על כל שפיים ובכל אשר תבטנה עיניהם. אנשים כאלה יבקשו אך תואנה לענות את נפשם, ובכל מקרה יראו חץ שנון, אחד מאלה היה גם ווערטהער. במכתביו הראשונים נשמע קנים והגה, על הארץ וכל צאצאיה יאבל, על כל היקום וכל יצור ישא נהי ומספד, כל קול כקול אבל מתים באזניו, כל מראה כמראה שחת בעיניו, אך כל עוד אשר לא מצא תואנה עיב את נפשו רק בחזיונות יגון, ואך מצא תואנה, את לאָטטע ראה וידמה כי יאהבנה, הוא רק דמה כי יאהב אותה, כי לא אהב אותה נאמנה כי אז מצא חפץ בחיים למען התענג על מראה עיניו ומשמע אזניו, אחרי אשר עיניו ראו את אהובת לבו יום יום, הוא דמה כי יאהב אותה ודי היה לו לעולל עלילות על החיים ופגעיהם ולנקום נקם מנפשו. —

— אם כן לא עשה גאֶהטע כל רע אחרי כי לא יד האהבה כי אם יד העצבון הציג לעינינו ומדוע תרשיענו כי חטא להאהבה? —

— אמנם חטא לאהבה בשימו אותה למכשול לווערטהער. הן לאיש כמהו די היה להסופר לתת מקרה אחר למרר חייו, כי יראה כי רעו עלה למעלה נעלה ממני, או כי ירכב על סוס אביר והוא הילך ברגליו, גם במקרים קלים כאלה די כח לשפתהו עד עפר, אך גאֶטהע אשר המיר את התאוה באהבה בזדון לב, הוא בחר לו את האהבה לשית אותה למוקש לווערטהער, ובעשותו זאת המיר כבודה בתאוה. —

— אף כי אודה כי כמעט אתן צדק לדבריך, בכל זאת אוכיחך על פניך על אמרך כי בזדון לב עשה זאת, לוא אמרת כי משגה הוא החרשתי, אבל איכה תאמר כי בזדון

לב יהפך איש רב הדעת דעה נשגבה לנמבזה ונמאסה ? —
– אני אמרתי בזדון לב ולא אשוב מדברי, כי כמעט בכל ספריו נראה רק התאוה הנמבזה תשב לכסא: אח יאהב את אחותו ויטמא בה ויולד לזנונים ובהודע לו אשמתו לא ישוב מדרכו ועוד ישים בפיו דברים להלל אהבה כזאת, או איש יאהב את אשת רעהו, או מבקש זמה יבקש להדיח נערה תמימה אשר לא תדע להזהר, כי כל חפצו היה לנתק את המוסרות אשר שמו דרכי המוסר והאמונה על ידי איש לבל יפרץ גבול בתאותו, כל מגמתו היא להראות כי אין בידינו לשים לאהבה גבול ובריח. אך לוא דבר כה באהבה הטהורה אשר ברוח יסודה וברוח תמצא כן לה כי אז צדק מאוד, כי היא גם אם לא תשים לב למעקשים לא תרע אחרי כי אך במחשבה היא, אך הוא דבר בתאוה וירם ממנה כל מכשול בצאתה לפעולתה, ועל כן חטא לרוח ויחטיא אחרים. —
– ומה זה היה לו כי כן עשה? הן זאת לא תעלה על לבך לגזור אמר כי לא בקש חשבון. —
– אמנם במשפט וחשבון עשה מעשהו וזאת היתה מגמת פניו, כי בחר באלים רבים תחת אל אחד וירומם עובדי עצבים רבים על עובדי אל אחד מרום ונשא, אשר רק ברעיון ומחשבה ולא בעיני בשר נחזה איתו. —
– זאת ידעתי גם אני כי חזה גדולות וישמח על העצבים יען כי אהב מלאכת מחשבת והיופי אשר במעשה חרש וחושב בפסל והתמונה נראה אותם עין בעין, אך מה לעצבים ולאהבת או תאוה? —
– ממקור אחד יצאו האהבה הטהורה והאמונה באל נעלה אשר במחשבה יסדו, והתאוה ועבודת עץ ואבן מעשה ידי אדם. —
– לא אבין דבריך השמיעני פשרם. — שמעון חפץ לענות אך ברגע ההוא נשמע קול הפעמון אשר בצד השער ויתמהו איש אל רעהו, כי לא שמו אל לבם, כי כבר אתא חצי הלילה והפעמון העירם ממחשבתם ויקם דוד לשוב

הביתה באמרו: מחר אשיב כי נפשי נכספה עד מאד לשמוע אחרית דבריך. —

— שוב הנה אחרי הצהרים ואחכה עליך. —

יח.

מַרְאֵה עֵינַיִם וַהֲלָךְ נָפֶשׁ.

יהללו את האדם, אשר כבהמה לא ירבה מחשבות, אלה, אשר נלאו נשוא את עול רוח האדם המרבה עמל ותלאה; ירוממו אשרו ומנוחתו כהעולה על לבם, אבל לא כן בָּךְ! אם אמנם בלי לב לא נחוש פגע ומכאוב אך גם ששון ושמחה נכחד מנגד עינינו בלעדו, ביד הרוח לחלק חבלים באפו, אך גם בידו לְהַרְוֹת ענג, שמחה ומנוחה, ואף כי הַדָּבָר, כחו כבח סערה להפיץ ענן וערפל. שמעון אשר גם אחרי אשר זר מתאות לבו ואת אהבתו לשפרה הסתיר בלבו לבל יערב שמחתה, ויגמר אֹמר לשאת את יד המקרה מבלי התאונן, ובכל זאת לא שלט ברוחו לבלוא אותו בחוקת היד לבל יפיל עליו יגון כפעם בפעם, אשר על כן בקש להנזר מחברת עליזים לבל יראה שמחתם ויזכור יגונו, ומה גם מדוד אשר היה לו כמזכיר אסונו, הוא מצא כרגע נחמים לנפשו באמרי פיו, כל אשר דבר לנפשו לְנֶחָמָה כלא נחשב לעמת הדברים אשר דבר לדוד בעוז מדברותיו; הדברים אשר נשא על האהבה והתאוה היו כשקוי מרפא לנפשו, וישמח בחשבו כי הוא האיש אשר רב ערכו נשא על שפתיו, הוא האיש אשר ידע אהבה טהורה ולא תאות בשרים, אשר הקריב אשרו על מזבח ישרו. הדעת הזאת הביאה שלום בעצמיו ויישן שנת ישרים כל הלילה, אך לא כן דוד, אף כי גם הוא שכח יגונו בחברת רעו אשר כח בפיו למשוך אחריו לב שומע מדברותיו, וישכח כרגע את ווערטהער ואת צרותיו, אך ענות נפשו לא עשתה לה כנפים, כי בקרבו ישב האורב אשר

קם בי להפוך ששנו ליגון ותקותו לפחד. דברו רעו אשר הצליחו לגרש מלבו רגשי חמלה לווערטהער האמלל, המה החיו זכרונות מתהום הנשיה, זכרונות אשר קמו בו כמלאכי עברה להזכיר עונו. כמעט הצליח חפצו בידו להשלות נפשו, כי אשתו מתה ולא תהיה לשטן לו בדרך הצלחתי, גם להשביח המון מעיו אליה; אך מדי הלך הלך וקרוב יום שמחתו, כן הרבתה דאגתו אמץ להרגיז לבו, ודברי רעו היו כקש לאש להגדיל המדורה בלבו, וכה חזקה עליו יד מוסר כליותיו עד כי חשב רגע להתודות לרעי על חטאתו למען ישמע מפיו עצה ונחומים, הן בו בטח לבו כי לא יבגוד בו ולא יגלה סודו ואולי יהיה לו לישועה — כזאת חשב לבו בשכבו על ערשו אשר בעתתו בחזיונות ניחם ומכשול לב. אין מוכיח מגיד לאדם פשעיו כהלילה! אור היום אשר יראנו המון החיים והעמלים, אשר לא כלם ישמרו דרכי יושר בצאתם לפעולתם, יסיר עינינו מהביט אל דרכינו אנחנו וישׁה אותנו משפט וחשבון מעשינו, ואם גם יתעורר לבנו רגע להוכיחנו על מעשה לא טוב, אז לדרכי כל האדם נתבונן ונשלה נפשנו לאמר: לא רע אתה מכל האדם, כל אדם אם יחפש דרכיו יראה כי לא בכל עת אל היושר כוננו; אך בלילה עת אשר החיים והמעשים נסתרים מנגד העין ולא תראה את אשר לפניה אז תשוב ותביט אל קרבה ותקרא מעל לוח הלב את הרשום שמה וכפעם בפעם תבהל מפני המראה אשר תראה והלב יחיל מאימת יום פקודה ויבקש להשכיל ולהטיב את אשר עִוֵּת... אך לא לעולם יארך הלילה כי אחריו יבוא יום זיגרשנו וגם מוסרו יחתום בחותם צר... לאור בקר שכח גם דוד את אשר יעצוהו כליותיו וכאשר שב אחרי ארוחת הצהרים אל שמעון לשמוע אמריו לא עלה עוד על לבו להתודות על פשעיו.

— עתה השמיעני פשר דבריך אשר דברת אתמול — אמר דוד בשבתו על הכסא.

— הסכת ושמע — ענה שמעון במנוחה — אף כי המחשבה תוליד את המעשה ובלעדי מעשה גם המחשבה הבל, בכל

זאת מלחמה למחשבה במעשה; ככל האבות אשר יעבדו יעמלו למען הבאים אחריהם, למען כונן אשר בניהם, ואחרי אשר תבוא עתם עת קץ ונאספו אז ישכחו הבנים עד מהרה זכרון אלה אשר הכינו אשרם, כן גם המעשה לעמת המחשבה; ברבות כח המעשה ירף כח המחשבה וכל אשר יוסיף איש עצמה בפעל ידים כן יונה מקור מחשבתו, כי המחשבה אשר היתה למעשה לא עוד מחשבה היא. אולם במחשבות אשר יחשב איש למצוא דרך להקל מעול החיים יקר המעשה מהמחשבה כי היא לבדה לא תועיל לו. לא כן במחשבות אשר לא למען תת כח או ענג לגויה כי אם למען הרוח לאמצנו ולתת לו ששון ישע, מחשבות כאלה אם תצאנה לפעולות ידים תשבתנה מטהרן ותהיינה עדי אובד עד כי גם זכרונן יסוף ברבות הימים. המחשבות אשר נחשוב במלאכת מחשבת הנה כזרע במעבה האדמה אשר לא אליו עינינו נשואות כי אם לצמח אשר יצמיח; לא כן המחשבות ברגשות, הנה רק ברעיון תכוננה, ואם נחפוץ להוציא אותן לפעולות אדם אז נשחיתן ותאבדנה לנצח. הרעיון אשר הוליד את האמונה ביוצר ובורא, אם רק במחשבה יהיה אז הנהו נעלה ונשגב וירבה דעת וחכמה, לא כן אם נחפוץ להת לרעיון הזה גויה אז ישחית וישחית את הלב וירבה סכלות ורעה רבה. ובזה נפלא עם ישראל מיתר העמים, כי הרעיון והמחשבה היה להם לרעיון ומחשבה ולא למעשה, לא בעיני בשר, לא בפסל ותמונה חזו את יוצרם כי אם בעיני הלב. לבם התרומם והתנשא כאשר היה בכחו לדעת את היוצר כל יציר, ואיש איש בכח לבו גבר חילים, עד כי התנשאו בני האדם המעלה למרומי שחקים ויחזו את האלהים הנעלה מעל כל מחשבה וזאת היא תפארת ישראל, כי רעיון כזה לא ישחת ולא ישבת מטהרו עד עולם אחרי כי איש איש חוזה לו כלבו ולא כלב מריו. לא כן העמים אשר עשו להם פסל ותמונה ואת יוצרם התוו על לוח עץ ואבן, במעשה הזה נפלה המחשבה פלאים, כי קצצו כנפיה לבל תאבר עוד נוץ

למרומים, אחרי כי חוק הושם לה, אלהי הַצַּיָר והחרש היה לאלהי כל העם, ואיכה יתרומם עוד רוח איש לבקש גדולות אחרי כי בעיניו חזה תמונת אלהיו? אז עלה כח המעשה למעלה ראש, כי החרשים והצירים השכילו להיטיב מעשיהם להרבות חן פעולתם ולתת יפי ויפעה לה, אך המחשבה כליל חלפה. בעת אשר נביאי ישראל נשׂאוּ על כנפי הרוח וישמיעו ניב אלהים ורגשות קדש נעלים מעל מחשבת כל בני חלוף, כי מחשבתם גדלה והצליחה יען כי אחרי לבם הלכו עיניהם ויחזו למו מראות אלהים ותברא להם ניב שפתים נעלה, בעת הזאת ירו עובדי האלילים פלאים ויטיפו לתאוה וחמדות החיים ויתענגו רק על מראה עיניהם, וכל מחשבה ורעיון עזבם אחרי כי אחרי עיניהם הלך לבם, ויהי הלב עבד לעינים, ועל כן הצליחו העמים להציב להם יד בתבל וישראל ברוח; אלה הציבו להם מצבות גדולת ונפלאות למראה לשמח עין רואם, ואלה בנו מגדליהם ברוח, בחזיון הנעלה אשר רק הלב יראם ויבין מה טובם ומה יפים, ועל כן היו העמים עדי אובד וגם לזכרונותיהם אין זכרון, כי מעשי בני אדם המה ולא לנצח יהיו. ושרידי ישראל, דברי הנביאים יהיו לנס עמים עד יום אחרון אחרי כי מעשה אלהים המה, אשר לו אין ראשית ואחרית וכמהו כן מעשהו יקום לעד. לכן לא יאבד ישראל כי אלהיו עמו אל כל אשר ילך יְלַוֶנוּ, ומצבות זכרונותיו מימי עולם לא הֵשַׁמּוּ בְהָשַׁם ארצו, כי אם אתו בגולה הלכו, וילכו עד עולם, כי קצרה יד איש מעשית משפטים את אלהיו ואת מצבותיו, אחרי כי רק ללב יראו ולא לעין. וכל העמים אשר פסל ותמונה להם אבוד יאבדו המה ואלהיהם, כי גויה בלי רוח ומחשבה המה. —

— אבל הן גם היהודים עבדו עצבים ויזנו אחרי הפסילים. —

— אחרי כי קצר לב המון העם מבוא עד תכלית המחשבה הנעלה אמר לעשות כמעשה הגוים אשר סביבו, ואלה אשר בזאת עשו לא בני ישראל היו, לא עובדי אל המחשבה כי אם עובדי אלילים ועל כן אבדו ומי ישים אליהם לבו? —

– אמנם גם היום אחרי עצבים לבם זונה, הן המה מקדישים ספריהם וחקיהם כהגיים את האלילים, להם ישתחוו, על כפים ישאום ובמו פיהם ישקום, ובמה יפלא איפו גליון כתוב בדיו מגליון משוח בששר? –

– רב המרחק ביניהם עד מאד, הספרים הכתובים המה כפה לאלם, להשמיע מחשבתו אשר הוא חושב בלבו, ואם אמנם לא אכחד כי לוא מצאה ידנו להשמיע מחשבתנו בלי אמר ודברים כי אז היתה טהורה ונעלה מאשר היא כאשר עלתה על שפת לשון, אבל בכל זאת הדבר נעלה מעל המעשה כאשר המחשבה נעלה מעל הדבר, והכתב כדבר הוא ואיך תערכנו אל המעשה? –

– אני לא אחזה יתרון לזה על זה. –

– יתרון הדבר בכל הוא, הדבר ישמיע והלב חושב כדרכו מה ישמע, לא כן את אשר תחזינה העינים בו לא ירבה הלב מחשבות. הן אם ישמיע איש במו פיו את האהבה אף אם יתארנה בכל תאר אשר כח בשפה להארהו לא יעורר חפץ ותאוה בלבנו כאשר אם נראה את מעשי האוהבים על התמונה. שער בנפשך דברים לאלפים אשר אם ישמיעום או יקראום מעל המגלה לא יעורו תאוה או חשק או געל נפש כמו אם נראה כל אלה על התמונה, כי הדבר יעירר את המחשבה בלבנו בכל עז והיא תביר לה דרך בהלך נפש לרוח האיש; לא כן מראה עינים הוא לא יעורר את כל המחשבה בעת אשר נראהו, כי יתר כחו ועז לדבר על המעשה, במלה אחת יש לאל ידיני להאר את הדבר כמו ולא כן במעשה. אם אומר: האדם שמח או עצב אז נחוש כרגע בלבנו כל אשר שמעני, לא כן בראותנו תמונת אדם שמח או עצב אז נתבונן הרבה בטרם אשר נחוש כל זאת בלבנו. הנה אתן לך מופת אחר נאמן, אם תראה רגלי רעך מעדו בחלקלקות ויפול ארצה הנה תתן קול שחוק למרות רצונך, ואם כזאת תשמע לא תשחק, יען מה? יען כי בראותך זאת לא תחשב את כל אשר נעשה, אולי נשברה מפרקת רעך בנפלו ועת

לבכות, כי אם את אשר ראו עיניך והוא מראה מעורר שחוק, לא כן בשמעך זאת אז תחוש כרגע כל הנעשה ותחשוב ברגע אחד את כל התוצאות אשר תצאנה ואשר תולדנה מהמעשה הזה אשר רק במלה או שתים השמיעוך. באחת אומר המחשבה היא הרוח אשר אין קץ לו, ומראה העינים הוא גויה אשר גבול וקצב ומדה לו, ועל כן נוכל להורות את המחשבה רק בְּדִבֵּר, אשר הוא לא נופל הרבה ממנה ולא בפעל ידים אשר הוא הפכה, ועל כן הלכו כל עובדי האלילים אחירנית במעשה ידיהם וישמן לבם ואזניהם הכבידו ויהיו כפראים במדבר, כי לא רק אלהיהם הָיוּ כי אם גם כל רגש ומחשבה, את האהבה והכח וכל רגשות אנוש ויצרי לבו ותהיינה הרגשות לגויות: האהבה לתאוה, והכח לרצח ועֹשֶׁק, כי איכה ידעו מה אהבה טהורה אחרי אשר ראו דמותה כאשת נאופים לצודד נפשות, ואחרי אשר כל תורתם היתה לעשות ולא לחשוב? איך ישימו בריח ודלתים לכחם, אם כל אלה אשר במחשבה מקומם ולא במעשה כאין נחשבו בעיניהם? וכה נשחתו הרגשות הנעלות עדי היו לתאות כתאות הבהמה והחיה המזורפת וימצאו רק בהן ענג ונחת; דם ורצח וזמה היו לראש שעשועיהם, על מלחמת איש באיש ואדם בחיה התענגו וכל תֶּבֶל וטֻמאה היה להם לששון לב. לא כן ביהודים אשר כל כחם היה בלבם, בהם גדלה המחשבה ותעלה על, וגם כח שפתותיהם עלה למעלה ראש, ועל כן אין מי ישיה להם בשירם שירי זמרה ואין אשר ימצא מלים להביע צרתו כמהם. המשורר העברי ישמיע כל רגשותיו בשתים שלש מלים וירנין לב או ירגיז הרוח, כי רק המה ידעו מה מחשבה ומה רגש ויתנשאו גם באהבתם גם בקנאתם ובשמחתם לא יתערב זר. —

— ובכל זאת ילעגו כלם לבני ישראל ויאמרו כי לא ידעו אהבה. —

— האם לא ימצאו עובדי פסל אשר יאמרו לנו: אין חלק ונחלה לכם באלהי אמת, אנחנו עובדי אלהים ואתם

לאלילים תשתחו? האלה אשר לא יבינו מה אהבה ומה מחשבה, אשר ירדפי תענוגות בשרים כל היום כסוס שוטף ויתגוללו לרגלי אשה נצורת לב, אשר תהליף אהבתה כהחליפה שמלותיה, ההמה ידעו מה אהבה? ידעתי נאמנה כי גם וולאדימיר אשר הדיח את היה בת זמרי למדהפות, אשר גרשה מבית תענגיה בחלקת לשונו ויביאה עד שערי מות, ידעתי נאמנה כי גם הוא אם יפתח שפתיו תהיה ראשית דברו: היהודים לא ידעו אהבה! יען כי הפראים האלה אשר כסוסים איש אל אשת רעהו יצהלו לא יבינו מה הוא רגש, ואיך ירימם רוחם להבין אהבת היהודי אשר יאהב רק את אשתו ואת בני ביתו ואת משפחתו באהבה טהורה וישרה אשר אין ערוך לה ואהבה אחרת לא ידע לב יהודי נאמן לדתו, אחרי כי אהבתו במחשבה וירבה לחשוב מַעֲשׂית, ובעת אשר יחשיב איש נקל לו לבקש חשבון ומשפט מעשיו ולדעת מה טוב; לא כן בני המעשה אשר ברגע תאותם יבקשו להוציאה לפעולת אדם, המה לא יבקשו משפט ולא יחפצו לדעת מה טוב ימה ישר ועל כן ירבו לאהוב ויתהללו באהבתם. הן זה לא כביר קראנו יחד דברי הסיפר הצרפתי אשר אמר כי היהודים יאמינו רק באל אחד לא מאשר כי חכמו והשכילו כי כן הוא כי אם מיע לב, כי לבם לא יתנם לאהוב רבים, רק אל אחד יעבדו! הנשמע רוע לב כזה? ! וכן יטפלו עלינו חטאת על כי לא נרבה לאהוב. —

— אמנם מה לגאֶטהע ולעובדי האלילים, הן הוא לא עבד אלילים כי אם התענג על היופי אשר לפסילים. —

— הוא אשר דברתי, כי מלחמה היתה לאמונת ישראל באמונת עובדי העצבים, או בין המחשבה והמעשה, עד כי גברה יד המחשבה על המעשה ויבושו הנישאים את פסיליהם מתאותיהם ויבקשו לבוא בסוד אלהי המחשבה והרעיון, וגואל נמצא להם אשר גאלם מתחת יד סבלות כהניהם אשר התעים בשוא, ותכונן דת חדשה לכל העמים על עמודי אמונת ישראל. אך הכהנים אשר קמו בה ברבות הימים

ויבקשו למשול בכל, גם המה ככהני האלילים הסתירו התורה ויורו למעשה לבל יצא העם לחפשי מתחת ידם, וכאשר ארכו הימים קצה נפש המבינים דבר בכהנים ובאמונתם אשר הורו, ויקומו להתגרות בם מלחמה כפעם בפעם ולא הצליחו, אך בימים האחרונים קמו שני ענקים להפיל עליהם בלהות לא ידעו שחרם, וואָלטער לארץ צרפת נִתַּן וגאָטהע לארץ אשכנז נולד, שניהם גם יחד בקשו בכל לב לערער יסודי אמונתם ולשים כל מגדליה למעי מפלה, אך איכה יעשו זאת ואיפו המה כלי המלחמה, המגנים והשלטים אשר בהמה יצאו לקרב? – על כן החזיק האחד בחצי לעג לשלוח אותם ללב מתקוממיו; וואלטער קם בלעגו כמלאך משחית להשחית ולחבל, אולם לא רק עול הכהנים כי אם הכל, כל אמונה וכל מוסר ויושר, ובדעתו כי אמונתו נבנתה על אדמת אמונת ישראל לכן שלח ידו להפוך אותה משרש ולזרעה מלח, להפיל אור פניה בעיני כל העם ולהגדיל עליה אמונת האלילים, ובהשברה תשבר גם אמונתו אשר היתה כקוץ מכאיב בעיניו. וגאָטהע הסב את פני המלחמה אל מקום אחר, הוא ידע כי אך טוב לקחת החרב ממקדש אמונה אחת להלחם נגד אמונה אחרת. ואיפו היא האמונה אשר בה יבחר להראות חין ערכה לעמת האמונה אשר הורו הכהנים? האם את אמונת ישראל יקח לו לחרב גאוה, אבל בני ישראל ואמונתם נדכים נבזים ושפלים היו, ואיכה ישלח את ידו אשר הרבה בורית לטהר אותה לגעת ביהודי נתעב ונאלח? ולנגד עיניו אמונת האלילים יפה וברה למראה עין, משמחת עין רואה בשלל צבעים, ואף הוא מהר ויאחז בה מבלי בקש חשבונות רבים, פן שקוץ ותועבה ישימו סתר פנים באפר יופי, ויעש בלהטיו להפר ברית אמונת היהודים ואמונתו אשר עליה נוסדה, וימצא נחת בכל שקוץ ותועבה ותבל. דת היהודים תטהר את האדם לבל יתגאל בטמאת קרבת שאר בשר, וטמאה כזאת היתה לו למחזה משמח לב; אהבת האחות, אהבת אשת איש וכהנה רק בהן מצא נחת. סג לבו ועיני

מתי מראות נבוחה כי בחלאה ורפש יחצה עד צואר ויאמין כי מעין גנים באר מים חיים יזיל מימיו הטהורים, וירבה שקוץ הרבה יותר מכל הכהנים אשר נגדם נלחם. כענק נלחום נלחם בכהנים, כשמשון הכה אויביו אחיר אך גם היא נפל בשחיתות התאוה כמוהו נֶיְבְּנֶע תחת ידה ותרפינה ידיו, ויהי כל הכבוד למרעהו אשר אם כי לא גבר כמהו בהכמתו, אך בישר לבו גבה ממנו כגבוה השמים מעל הארץ; הענק השני בארצו, לעססינג שמו, היא קם במלחמת תנופה על הכהנים ויעורר חניתו כאל גביר והוא עשה והצליח וכאל גבור וטהר לב ינון שמו לעד, וזכרו יבֹרך עד דור אהרון. לעססינג בערכו מלחמה אם כי אף היא רומם תחת לשונו חין ערך היפי וישא מדברותיו על פעל פעלו היונים בכשרון ידיהם, אך בחפצו לחורותני דרך הרוח והרגש הטהור, אשר הכהנים השליכוהו באשפות, לא אל העמים ואליליהם הלך לבקש לו כלי נשק, כי אם מבית ישראל לקח לו חרב נוקמת נקם צדק ויושר, אהבת היהודי לנערה נמלטה מגלי אש כ א ה ב ת א ב א ת ב ת ו הציג לעינינו. האהבה הטהורה והנאמנה, אהבת היהודי לכל משפטיה מבלי כל תקוה וחפץ וחשק ותאוה, באהבה הזאת אשר רב כחה להורות דרך ישר הרבה יותר מאלפי צלמי א ל ה י ר ח מ י ם ו א ה ב ה, באהבה הזאת נלחום נלחם בם, היא היתה חרב גאותו ובה עשה נפלאות, אויביו רדף חישך ומשנאיו דעכו כאש קוצים, כי לטהר ולבנות ולא לשקץ ולהרוס בא. גאֶטהע מאס באמונתו ודרכיה ועל כן בקש לו אחרת ולעססינג אהבה וידרוש שלומה ועל כן בקש מקירה למען ידע להעלות ארוכה ומרפא לה, ובהראותו צדקת ישראל הראה לכל חין ערך האהבה הטהורה, אשר לא ידעוה לא גאֶטהע ולא הסופרים האחרים אשר כמהו חשבו, ויהי לנביא ומטיף לאמונה הטהורה ואהבה הישרה לעמת נאֶטהע הכהן במקדש העצבים והתאוה, ויגבר ברוחו עליו אף כי לא הביא לב חכם כמוהו.

שמחת הגף

גאֶטהע קָרא מבטן להיות לאור מאיר לעמו ולדורו ולבאים אחריו באורו הגדול ולהעיב את כל הגדולים אשר ככבבים הזהירו לפניו ובימיו, ומי יודע אם לא החשיך גם את אור לעססינג ונחשב עד דור אחרון כנותן חיים חדשים ורוח חדש לארצו ולעמו למען חדש פניהם לולא סר מהדרך אשר יסד לו הטבע, אך הוא בחטא גאותו נלכד ויאבד דרך ותהי הבכורה ללעססינג. אותו יזכרו כל ישרי לב כמאיר אור חדש, אותו יהללו ויברכו כל יודעי ישר עד דור אחרון וכמופת לרבים יהיה כי בישרו גבר בארץ. זכרו לא יסוף גם אם ישכח כל הדור ההוא וחכמיו וגם גאֶטהע ביניהם, כי ישר וטהר לב לעולם יעמדו! –

יט.

מַזְכִּיר עָוֹן.

דוד אף כי ידע כי שמעון רם ונשא עליו במחשבתו וברוח שפתיו והנהו למולו כזבוב נגד ענק, ולא לו הלחם אתו, ואף כי דבריו היו לו כמים קרים על נפש עיפה בעת שמעו להשביח המון רגשותיו ומוסר כליותיו אשר לא נתנו דמי לו, כי על כן עזב את חברת רעיו אשר רק במקום יין ולצון שם המה ויבקש נתיבות רעו אשר רב כחו בדעת ולא בִשְׁתִי, בכל זאת חשב מלים לְהִוָּכֵחַ, לא למען השיב את רעו ממחשבתו, כי אם למען יוסיף דבר ויגרש מחשבות יגון מלבו, ועל כן אחרי אשר החשה רגעים אחדים ענה ואמר: אבל האם גם בפּויסט תשלח לשונך לאמר כי מעשה רע הוא, אחרי כי אהבתו לא אהבה כי אם תאוה היא? –

שמעון אך חפץ לפתוח פיו והדלת נפתחה מבלי אשר דפקה יד איש עליה בתחלה להשמיע בואו, ואיש נראה על סף החדר. האיש הבא היה כבן שלשים וחמש שנה קטן קומה ודל בשר, ראשו כפוף כאגמון ועיניו הביטו כעיני משתומם. פאת ראשו וזקנו הצהיבות היו בלי משטר כי מסרק

לא עלה עליהן זה ימים רבים, מלבושיו כמלבושי היהודים בארץ ליטא עָפְרו בעפר, מראה מכנסיו אשר ביום צאתן מידי החים היו בד לבן נהפך למראה אשר אין לו שם בכל השפות, שוליהן ממעל לא רֻכְּסוּ וכנף הכתנת נראה סרוח ויוצא כזנב השועל, מנעליו קרועים ובוהן רגלו הימנית המכוסה בב"ן נשקף מבעד המנעל אשר פתח פיו כעכבר בחיר, שולי המעיל ממעל גם המה לא רֻכְּסוּ וַיֵּרָאֶה צוארו עד חזהו המכוסה בשערות צהובות ומכסה על גבן עפר וחול, כאשר גם פניו וידיו לא נקו מהם. בפתחו הדלת עמד על עמדו, וישלח יד לחפש מזוזה למען תת ידו עליה ולנשקה וכאשר לא מצא את אשר בקש לא נע ממקומו ואת ידו לא השיב כאיש אשר לא ידע עשות עצות בנפשו, או כאיש אשר רחץ בנקיון כפיו לשבת לאכול ולא מצא לחם על השלחן לברך עליו. שמעון ודוד התבוננו בו רגע ואחרי אשר עמד עוד ולא עזב מקומו שאלהו שמעון: השמיעני נא את מי תבקש? —

— מזוזה — ענה האיש כנואש מתקוה.

— הלבעבור זאת באת הנה לבקש מזוזה, המבלי אין בתים ומזוזות בעיר כי באת הנה לבקשה? — שאל שמעון שנית בשחוק.

— אוי לעינים שכך רואות — ענה האיש באנחה — ואוי לאזנים שכך שומעות, איך יחיה איש יהודי ואיך יישן במנוחה על משכבו ומזוזה אין בביתו? הלא אתה הוא שמעון מעיר זבלה? —

— אני הוא — ענה שמעון ויתבונן בתמהון באיש היודע עירו כי איש באשדות לא ידע עיר מולדתו וכלם האמינו כי בעיר מאפליה ששם לקח לקח בבית הישיבה נולד — אני הוא ואם דבר לך אלי השמיעני ואת מיסרך חשוך לעת אחרת. —

— לא אחפוץ להשמיע מוסר באזניך, כי לא מגיד ומוכיח הנני, וגם אני לא נקיתי מפשע רב, אשר על כן יסור יסרני יה וידיחני מעיר מולדתי המלאה יראים ושלמים

זמאשתי ובני המצפים למשכורתי, ולוא הייתי מגיד ומוכיח בי אז מצאתי לחם חקי בכבוד, אולם אף כי לא צדיק גם אני, בכל זאת ישתומם לבי בתוכי בראותי כי גם אחינו בני ליטא יעזבו את ה' וישכחו אלהי אבותיהם, ולא יזכרו עוד מדותיו של הקב"ה, הלא מאמר מפורש הוא בעבודה זרה מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ ואילו הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרם מבחוץ, לוא עשה כזאת בן פולין החרשתי, אך על בני ליטא נפשי תאבל ואתה הלא אחד מהם הנך, גם תורה למדת ואיך לא יחזירך ריח התורה למוטב? —

— אם על חטאות כאלה הָשְׁבַּרְתָּ מה תעשה כאשר עוד תשוב ותראה בני ליטא פה בעיר הזאת מעלים עשן הקטורת ביום השבת ויאכלו בבתי משתה אשר לגוים? —

— אז יהיה משגע ממראה עיניו — ענה דוד בשחוק. האיש לא שמע מענה דוד כי תקע אצבעותיו באזניו לבל ישמע הדברים הנוראים ומפתחי פיו התמלטו המלים: ה' ישמרנו! ה' ישמרנו! —

— אמנם השמיעני מה לך אלי? — הוסיף שמעון לדבר אחרי אשר ראה כי אין מענה — הן לא אאמין כי למען החזירני למוטב עזבת עירך המלאה יראים ושלמים וארצך וביתך ואשתך וילדיך, ואם דבר לך אלי השמיעני, ובדבר המוסר אגיד לך מראש כי נקל לעיר איש־ות להשיבך מדרכך, מאשר יצלח בידך להחזיר אותה למוטב, וגם אם תקרא בקול גדול בראש כל חצות: עוד ארבעים יום ואשדות נהפכת, לא ישמע איש אליך ולא ישוב מדרכו. —

— האם תלעיג גם לדברי הנביא הקד"ש יונה, כי תמשילני אליו? —

— אני אדמה כי נפש הדג תקוץ בעצב נבזה כזה לבלעו — אמר דוד בקול דממה.

— לא אלעיג לנביא יונה ולא אלעיג גם לך, רק איעצך

לכל תרבה מוסר בעיר הזאת אשר אין שומע לך פן תהיה לבוז. –

– האם על כבודי אחוס? – קרא האיש ברגש – במקום שיש חלול השם אין חולקים כבוד לרב ועל אחת כמה וכמה כי לנפשי לא אתן כבוד. –

– אך מדוע שכחת מוסר החכמים מוטב שיהיו שוגגין? –

– רק על עונות קלות אמרו החכמים כזאת ולא על עונות חמורות, ועליהם כתוב בתורה הוכח תוכיח את עמיתך. –

– רק את עמיתך הוכח לכל אות נפשך, אך לא איש זר לך מתמול שלשם. –

– לולא היית בן ארצי כי אז לא הוכחתי אף אותך, אך יען כי בן ארצי אתה ושמעתי עליך כי גם למדת להבין מעט בגמרא, על כן השמעתיך מוסר לטוב לך. – שמעון לא נלאה נשוא ריבות שפתיו אך דוד לא יכול עוד להתאפק ויקרא: איכה מלאך לבך לאמר לרעי למדת להבין מעט, הלא עזות מצח הוא מאין כמוה, ואני אומר לך כי הוא ידע את הגמרא והפוסקים הרבה יתר מהרב אשר בעירך ואולי גם מרוב רבני ארצך. –

– הוי ואבוי! – קרא האיש ויחזיק בשתי ידיו בראשו – הרב אשר בעירנו גאון גדול הוא וצדיק תמים והוא מתלמידי תלמידיו של הגאון מווילנא זכותו יגן עלינו, הגאון מווילנא אשר שמו וזכרו נודע בכל העולם ונשמתו יצאה בטהרה באחזו את הלולב בידו, ועסק בתורה עד רגע האחרון. והרב אשר בעירנו הוא מתלמידי תלמידיו, והוא גם הוא גאון וצדיק ומֻכה ביסורין, ואיך לא תירא את ה׳ ותאמר לנבל שם צדיק!? – דוד חפץ לענות אך שמעון לא נתנהו ויאמר: שמע נא, הנה אין עִתותי בידי כי לצאת פני מועדות, ואם דבר לך אלי השמיעני עד מהרה ואת המוסר נניח למשמרת ליום השבת, ולמען הרגיע רוחך אומר לך כי בביתי אינו יהודי אגיר והדירה לא לי היא ולא יכולתי לשים מזוזה על פתחי, ולולא זאת לא הפרתי המצוה הזאת. –

– יהי חלקי עם מי שחושדין אותו ואין בו – ענה האיש במועל ידיו – כה יזכני ה׳ לראות את אשתי ובני במהרה כאשר נתת שמחה בלבי בדבריך אלה, ולא ארבה עוד דברים ואשמיעך חפצי: עני הנני. –

– זאת אראה בעיני -- ענה שמעון ויתאמץ לבל ישחק.

– עני הנני ומסֻבל באשה ובנים, ה׳ יחיני ויזכני לראותם פנים אל פנים במהרה, ובביתי אין לחם ושמלה ובני מבקשים לחם, ועניי העיר מרובים, ואין מקום להשתכר, על כן יעצני איש וגם זאת היתה עצת אשתי אשר שאלה בצוענית והיא הגידה לה את דרכי אשר אלך עליה, ואף כי אסור לדרוש במכשפות המכחישות פמליא של מעלה, אך גם שאול המלך שאל בתרפים בעת צרה ולא אני כי אם אשתי שאלה בצוענית ותתן לה חמש אגורות אשר הכסף הזה די היה לנו להחיות אותי וביתי כיום תמים, והצוענית היתה אבירת לב כי מאנה קחת שלש רק חמש ואשתי נתנה לה ותשאל בכשופיה, ולא רק אשתי כי אם כל נשי העיר וגם הרבה מהאנשים ישאלו בה תמיד, וגם אשת הגביר בנימין בן נח תשאל בה בבקר בבקר ורבים אומרים כי גם בת הרב לקחה ממנה רפואות לשובב לב בעלה אליה לאהבה, אך הוא קשה ערף... אך לא זאת חפצי להשמיע, כי אם כי שמעתי בקול אשתי ככל אשר אמרה לה הצוענית ואשים לדרך פעמי ומן השמים היתה זאת, זאת אראה עין בעין; אך לוא היינו צדיקים כי אז שלח לנו דברו ביד נביאים ומלאכים וחלומות, אך בעונותינו הרבים עלינו לבקש עצה מפי מכשפים, אך ה׳ אמר לדרכי טוב, זאת ראיתי כי עשה לי נס גדול, ברוך שעשה לי נס, ברוך הוא וברוך שמו, נס גדול ונורא כי לא נתנני להאסר בבית האסורים כגנב ונמלטתי מפח, יהי שם ה׳ מבורך וזכות אבות היא שעמדה לי להצילני; אך לא זאת חפצי עתה להשמיע, ואחרי אשר באתי בשלום הנה אחפוץ למצוא ילדים ולהיות מלמד, ואבטח בה׳ כי יוסיף

שנית להראותני חסדו אחרי כי הצילני בדרך ויעשה לי נס גדול.

– ומה היא הנס אשר עשה אתך? השמיעני כי נכספה נפשי לשמוע. –

– נס גדול ונורא מאין כמוהו, השר אמר כי אני הגנב ויבקש לשים בסד רגלי ויצילני ה׳, האין זה נס מן השמים? –

– ואתה האם גנבת? –

– אני אגנוב? אני? האם לא אדע כי כתוב מפורש לא תגנוב ואני אגנוב? מכתב מסע לא היה בידי ועל כן קדמתי לברוח לבל אפול בידי השר. –

– אך מי הוא השר ולמי גָנב הכסף? –

– למי גָנב הכסף? להעגונה! –

– ומי היא העגונה? –

– אשר הלכה אתנו לבקש את בעלה, היא אשה חכמה מאד, אף כי פרוצה היא, אך היא מעיר שבורה והעיר הזאת על ארץ פולין תחשב. – הדברים האחרונים ירדו כחצים ללב דוד, כי נבהל רגע ממשמע אזניו ויבט כה וכה כמתעתע, אך הבליג על סערת רוחו ויאמר: ספר לנו כל הדבר כמו, הן אנחנו לא נדע מי היא העגונה ומי השר ואיפו נהיה הדבר? –

– אם אמרי אספר לך כמו, הן אספר עד יום המחרת, כי כל הלילה הייתי במגור ופחד, והשוטרים הֻכו מידי הגנב החסיד, יהי שם ה׳ מבֹרך כי חסיד ולא בן ליטא גנב. –

– ובכל זאת ספר לנו כל דבריך במשטר ונשמעם. –

– מצוה היא להגות צדקת ה׳, הבו ואספר לכם ככל אשר ראו עיני וכה יזכני אלהים לראות את אשתי ובני כאשר לא אדבר אף דבר שקר אחד, ואתם שמעו והתמהו תמהו לישעת ה׳ אשר עשה אתי. בעגלה נסענו יחדו מעיר תושבי בער ובעגלה ישבה עגונה וילד בחיקה ולמולה ישב חסיד וידבר עמה, ואתי ישב איש מבני ארצי אשר גם בידו לא היה מכתב מסע אך היא כחש לי ויאמר כי יש בידו ואחרי

כן ידעתי כי אין בידו ואומר אליו כי אתי ישא בכופר ויקצף עלי, אך לא זאת אחפץ לדבר הפעם, והחסיד לעג לכל בני ליטא ויאמר כי המה ממשפחת אלהים, והעגונה דברה טובות עליהם כאשה חכמה ואביה או חמיה היה רב בעיר גדולה — פני דוד נפלו מאד ברגע ההוא וישאל בחפזון: ומה שם העיר אשר בה היה רב? —

— זאת לא אדע. —

— ומה פני העגונה היפה היא אי אין? —

— האני אדע אם יפה היא? האני אביט אל אשת איש, האם כחסיד הנגי אשר דבר כל הדרך עמה? —

— ומה שני חייה? —

— כעשרים או שלשים שנה — קול שחוק פרץ מפתחי פי שמעון בשמעו המענה וגם דוד שחק וללבו רוח מעט באמרו בלי כל ספק היא בת שלשים. —

— וכמה שני הילד? שאל דוד שנית.

— כבן שנה או שתים — המענה הזה הרגיע רוח דוד, אך שמעון פנה אליו ויאמר: הנך שואל כשופט את הפושע. —

— ואם לא נשאלנו על כל דבר, הן יעבר היום ואנחנו לא נדע עד מה, לכן אשאלהו למען עזור לו לספר. —

— ומה היתה להעגונה? — שאל דוד שנית.

— היא נתנה קול גדול בבכי כי כספה גֻנב ותבכה מאד ובעלת הבית אמרה כי תשלח לקרוא את שר הפלך לבקש את הגנבה ונירא מאד אני ורעי בן ארצי, פן ישאל השר מכתב מסע מידינו, כה יזכני ה׳ לראות את אשתי ובני כאשר אין רמיה בפי, ועל כן ברחני ואחבא ביער ואפחד מאד בהותרי לבדי, ואחרי כן קמתי להתפלל מעריב ואבכה בקול גדול ופתאום נפלו עלי שר ושני שוטרים וישאלוני: מה מעשי ביער בערב? ואני נשבעתי כי לא גנבתי והמה סחבוני אל בית המלון, והשר דבר את העגונה וימצא את הגנבה במלתחת החסיד ועוד גנבות, והחסיד דקר אחד השוטרים ויברח והעגונה בקשה לתת לי כסף, אך מאנתי לקחת מעגונה, כה יזכני

אלהים לראות אשתי ובני כי לא ידעתי כי פרוצה היא, והשר נתן לי עשרה כסף ומכתב מסע, האין זה נס גדול ונורא ?! — קרא ויניע בשתי ידיו לכל רוח.

— אמנם נס עשה לך אלהים, אך מדוע תאמר כי העגונה פרוצה היא? —

— היא נסעה את השר במרכבתו, הכזאת תעשה בת ישראל צנועה? והמינקת אמרה כי העגונה לא עגונה היא כי אם פרוצה ואאמין כי אמת בפיה. —

— העגונה נסעה את השר במרכבתו לבדה? — שאל דוד ופניו נפלו.

— כה יתן לי ה' חיים ארוכים ולחם לאכול ובגד ללבוש כאשר אמת בפי — דוד לא הוסיף עוד לשאל ויבט לארץ כמשומם.

מי יחקר רוח האדם? דוד אשר נבהל רגע בשמעו שמע שֵׁמַע העגונה, כי עלתה מחשבה על לבו פן היא אשתו, ואשר אִמֵּן לבו בכל עז להאמין כי היא לא אשתו, ואשר בקש בכל לב, כי אשתו תחשב את שבני רפאים, או כי תלך אחרי מאהבה ותמיר דתה לבל תהיה לו לשטן ולפוקת לב, בכל זאת בשמעו כי היא נסעה את השר לבדה עבר עליו פתאים רוח קנאה וקנא באשתו אשר בגד בה בבגד בוגדים ואשר שמה היה לו לתגא. אין חקר לרוח האדם! אך שמעון אשר לא יירא מפני העגונה ולא קנא בה אמר אל האיש בשחוק: אבל מדוע זה הרשיענה? אולי השר מחסידי אומות העולם הוא ולא יִקְרֶה עָוֹן. —

האיש התגרד רגעים אחדים כי לא מצא מענה ואחרי כן אמר: אולי כן הוא כי הוא נתן לי עשרה כסף ומכתב מסע, אך בכל זאת לא טוב עשתה העגונה בלכתה אתו, כי כתוב בתורה והייתם נקיים מה' ומישראל, וידעתי נאמנה כי אשתי לא הלכה אתו אף אם נתן על כפה עשרים שקל. — המענה הזה הראה את שמעון את ענות העני הזה אשר עשרים

שקל היו בעיניו כעשר רב ונחומיו נכמרו עליו ויאמר: ומה האמר לעשות פה? —

— אבקש להיות מלמד, ואחד המלמדים אמר לי אתם ל כי בידך להיטיב עמדי, ואני שמעתי עוד בהיותי בעיר מאפליה כי אתה פה, אך המה אמרו כי אתה אפיקורוס גדול, אך מה אעשה והמחסור הכביד עלי אכפו לבקש מאתך כי תעשה עמי חסד. —

— בכל לב אעשה זאת, אף כי אפיקורוס אני — ענה שמעון בשחוק — אך בתחלה עליך ללבוש בגדים נקיים למען לא תבוש לבוא בית אנשים נכבדים. —

— צדקת, צדקת! גם התנא הקדוש... התנא... שכחתי שמו מרוב צרותי, התנא...

— מה אמר התנא? — שאל שמעון.

— התנא... שכחתי שמו מרוב צרותי. כה יזכני ה׳ לראות אשתי ובני כי ידעתי שמו אך שכחתיו מרוב צרותי. הן למדתי הרבה גמרא ופוסקים ומה גם עין יעקב ובכל זאת שכחתי שם התנא וכל זאת מרוב צרותי. —

— אך השמיעני נא מה אמר התנא ואולי אזכרהו אני — קרא שמעון שנית.

— האם תלמוד עוד גמרא, הן מאמר מפורש הוא בתלמוד אם תעזבני יום יומים אעזבך ואיך תזכור את דברי התנא? —

— ובכל זאת נסה נא. —

— התנא קרא למניה מכבדותי. —

— רבי יוחנן אמר זאת — ענה שמעון.

— רבי יוחנן! רבי יוחנן! — קרא האיש בשמחה כמו מטמוני מסתרים נגלו לו — ואתה עוד תזכור דברי החכמים! —

— ועוד גדולות מאלה אשמיעך כי ידעתי גם מקום המאמר הוא בשבת דף קי״ג עמוד שני — ענה שמעון בשחוק.

– מה רבו מעשיך ה׳, רק בבני ליטא נמצא חכמים כאלה! – קרא האיש וישא מרום עיניו.

– עתה אַלוה לך מעט כסף למען תחליף בגדיך ושוב אלי ביום המחרת ונועצה יחדיו. –

– יהי שם ה׳ מברך כי שלח עזרתו לי על ידך. ואני אתפלל שבע ביום בעדך אל האלהים, אך למען תדע כי לא לאדם שאינו מהוגן תעשה חסד ולמען תראה כי כביר מצאה ידי בגמרא הנני להשמיעך פלפיל חדש אשר שמעתי מפי הרב בהפרדי ממנו בשיטת רכוב ומנהיג, כי דבריו מתוקים מדבש ומאירים ככבבים. הוא קשר את השיטה בחריפות ובקיאות גדולה מאין כמוה אל המאמר אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, ואת המאמר הזה דרש גם על דרך הפלוסופיא כי גם בפלוסופיא ובשבע חכמות ידיו רב לו. לוא שמעת מפיו הדרוש על השגחה פרטית על דרך הפלוסופיא כי אז השתוממת ואמרת כי אין בכל הפלוסופים כמהו. הן תאמין בהשגחה פרטית? –

– בהשגחה פרטית אאמין, אך לא אוכל לשמיע כעת הפלפול, כי אין עתותי בידי, וגם אתה לא תזכרהו כלו בלי כל ספק מרוב צרותיך, לכן הכה עד אשר ייטב לך, ואני אבטיחך לעזור לך כאשר תמצא ידי – ענה שמעון ויקם ממושבו.

– וה׳ אלהים ישלם לך כהנה וכהנה אלף פעמים – ענה האיש ברגש וירבה ברכה ותודה, ולמען הנצל מזרם ההלותיו ותידותיו ומפלפולו אמר שמעון אל דוד: לְכָה ונלכה לשוח ושם נדבר את דברינו. – האיש יצא וגם המה הלכו לשוח ביער מחוץ לעיר.

כ.

מַגִּיד יֹשֶׁר.

שני הרֵעים ישבו על מצע הדשא בין העצים הרעננים

השתולים מחוץ לעיר, אשר אין בה עץ וצל, וההרב כ־רב בציון והרוח אשר ישב בלי הפוגה ירים תמרות עפר עד לשמים כגחלי גפרית בוערים עד אשר לא תשאר נשמה באף ההולכים. בכל הדרך לא דברו מאומה, כי דוד לא מצא עוד און לו לגרש את פחדו אשר נפל עליו בשמעו דברי האיש, ושמעין היה שקוע במצולת מחשבותיו עד כי לא ראה ולא התבונן למבוכת רעו. הרוח הצח השיב רוח דוד ויפתח פיו ויאמר: אדמה כי לא אשגה אם אומר כי הליטי לא לששון לב היה לך. —

— ועל מה זה? האם על כי יהיה עלי למשא? אבל אני הסכנתי באלה כבר. —

— לא על הכסף אשר נתת לו, כי אם יען כי ממנו נראה עין בעין כי משפטך על דבר היהודים והעמים לא ישר הוא,

— ואיכה תאמר להוכיח כזאת שאל שמעון בתמהון.

— הוא יוכיח ולא אני, המונתו ושיחו ותנועותיו יראו את פעולת האמונה אשר צותה לבלתי לכת אחרי העינים, לבלתי הבט אל יפי וטהר. הן כל היהודים אשר לא התיצבו על דרכי העמים כמהו מגאלים וניבם נבזה ויעירו זועה וגעל נפש בעיני כל רואם — קרא דוד בשאט נפש.

— בעיני כל הרואים אך ל ע י נ י ם — ענה שמעון במנוד ראש.

— ואתה האם ללבבו ראית? הן עוד לא תדע אם זך וישר הוא כי תסלח לו על מראהו הנבזה והמגאל. —

— אמנם גם ללבבו ראיתי, אך גם מראהו לא נבזה בעיני ממראה כל האנשים אשר כערכו, ומראה כל העניים מהעמים הטוב ממראהו? ומדברות כל האכרים והעבדים הטובים ממדברותיו? —

— אבל הוא לא אכר ולא עבד. —

— ומה הוא? האם רוזן, שופט, שר בממלכה, או איש אוצרות? הן אך לאלה מבני העמים אשר בשפל המדרגה

מושבם תדמהו ולא אל נסיבותיהם, ואספוק מאד אם תוכל להוציא משפט כי נופל האיש הזה מהם. אמת הדבר כי בנו אין מעלות ומדרגות, ואין בנו אכרים ועבדים, כי כלנו עבדים, כלנו כל בני ישראל עבדים הננו, עבדים לכבר לחם אשר אנו אוכלים בזיעת אפים, עבדים לבני העמים אשר בקרבם נמצא טרף לנפשנו, ועבדים לאחינו עבדים כמונו אשר עִמנו עבו, ויקראו בגרון נחר: בני חפש הננו! וילעגו בשאט נפש לאחיהם אשר עינים להם לראות את ענים ומרודם. גורלנו נופל גם מגורל העבדים בארצות הקדם, הן המה יושבים לבטח על אדמתם, ואם גם יעבדו יעמלו מבלי לחם כי אדוניהם עזי הנפש אשר לא ידעו שבעה יאכלו חלקם וירדו בהם בפרך, בכל זאת בארצם המה יושבים, איש איש יניד אך לא ילעג להם ותקותם חזקה כי יבוא יום גאולה להם וכאשר נגאלו העבדים ויצאו לחפשי בכל הארצות כן יגאלו גם המה. גואלם קרוב להם כי השופטים והשוטרים מקרבם יצאו, ואם יפנו לזעקתם יקוו לנחל גמול מאל גמולות על הישיעו את אחיו; אך מי זה יקום לישועתה לנו? מי יביט אלינו בחן והחנונים כי קללת אלהים רובצת עלינו ואיך יחננו וירחמנו? כל אלה לא ישיבו אל לבם המתאמרים לאנשים חפשים, יען כי בגדי חפש ילבשו, אך האמללים מה כי תלעג להם? האם באשמתם המה בשפל המדרגה? האם לא יבקש עבודה ומוצא למחיה? האם הרוכל המחזיר בכפרים וסבל על שכמו; החנוני אשר תרעדנה עצמותיו מקור בשבתו בחנותו עד חצי הלילה; בעל המלאכה אשר בעד אגורת נחשת ישים לילות כימים, האם נפש האנשים ההם המביאים בנפשם את לחמם ולחם עולליהם, תשים אשם, כי לא יתהדרו בלבושם כי לא מחלצות ילבשו? ערים ומדינות רבות עוד כְגרו על מסגר לפניהם, לכל מוצא למחיה לא יתנו להם שם לשלוח יד עד כי כשל כח הסבל, ועתה אתה תשים אשם נפש איש כזה אשר למען ימצא להם לעולליו ידוד כגר בארץ נכריה, יען כי לא מחלצות ילבש. אכן שופט נאמן הנך! —

– אם כן חטאנו כלנו פשענו ומרינו על כי נלבש בגדים נקיים יען כי עוד רחקה ממנו ישועה . –

– הנה כן הוא משפט אנשים כאלה אשר רק דרך השמים או שאול יבקשו ודרך אחרת לא ידעו . האמור אמרתי כי אשים אשם נפשך על כי נקיים תלבש ? אך כאשר לך הצדקה ללבוש מחלצות בהיות לאל ידך כן לו הצדקה ללבוש קרעים אחרי כי לא תמצא ידו , ולצדקה תחשב זאת לו אחרי כי לא ישלח ידו בחיל זרים ולא יסבב איש בכחש למען תמצא ידו להיות כמוהם . ועל זאת הוא לבוז בעיניך ? –

– אף אם גם קצרה ידו מהכין לו מחלצות אך מדוע מצואתו לא רחץ ? הן המים לא במחיר יקח .

– ואיכה ישים אל לבו להתהדר איש עני ואביון אשר בטנו תחסר ? הנדכה והמְעֻנה אשר כל התבל בעיניו כשאול מתחת , ההוא יזכור כי ישנם אנשים אשר ישישו על מראה עיניהם ? ואתה הלא שמעת מפיו כי יחפוץ בכל לב ללבוש בגדים טהורים וגם התלמיד אשר הוא נר לרגלו יורהו לעשות כזאת , רק העוני והמחסור המה בעוכריו ועליך לניד לו ולא ללעיג עלָיו . –

– אולם אם עני הוא ויבוא לבקש ממך חסד מדוע זה יעיז פנים לדבר אתך קשות ולהשמיעך מוסר , האם גם זאת תחשוב לו לצדקה ? –

– אמנם גם זאת אחשב לו לצדקה , ובזה הֶרְאַני כי בן עמי הוא וכי ישר לבו , כי לא הצמיד הנף בבואו לבקש חסד ממני , ולא אמר למכור את רעיון לבו בעד כסף נמבזה כאשר עשו גם הגדולים ובני האדם המעלה אשר יכופו ראשם כאגמון ומרמה בפיהם בעמדם לפני גדול מהם , ובדבר הזה לקח לבבי , ולא כאשר אמרת כי הוא הראה כי משפטי על דבר היהודים לא ישר הוא כי אם להפך , בו ראיתי עין בעין כי משפטי אמת . בו ראיתי איש לבב וצדק , איש אשר

לא יעשה שקר בנפשו ולא יעשה חנף, בו ראיתי חנינה וחמלה, בו ראיתי אהבה נאמנה וחסדי אדם. —

— ואת כל אלה חזית בו — קרא דוד בלעג ויעקם שפתיו — אבל איכה טחו עיני מראות כל אלה? נפלאת היא בעיני! —

— לולא ראית לעינים כאשר הסכנת כי אז ראית כל אלה כמוני. הן באזניך שמעת כי עני הוא וכי עשרים שקל כסף כאוצרות מלכים בעיניו ובכל זאת נער כפיו מקחת מאומה מידי עגונה, יען כי עגונה היא, והעגונה הזאת היא אשר דברה טובות על בני ארצו למען סתים פה מלעיג להם, ואתה הלא ידעת את נפש הגר בארץ נכריה בשמעו חרפת בני ארצו. וידעתי נאמנה כי ברך אותה בלבו על כי עשתה אתו החסד הזה, ובכל זאת לא יאבה סלוח לה יען כי יחשיב אולי פרוצה היא, כי הצנע לכת יקר בעיני היהודי מכל חפץ, והעני הזה לא ידאג לנפשו כי אם לבניו ולאשתו זכל שביעותיו ונדריו עליו הלא כי יזכהו ה׳ לראות אשתו ובניו, הן אדמה כי בכל אלה די להגיד לו ישרו. אהבתו העזה לאשתו ובניו, אמץ רוחו בדברו אתי משפטים בעת אשר יחל לחסדי, טהר לבו כי כרת ברית לעיניו לבל יתבונן אל אשה זרה, הלא עדים נאמנים המה! או אולי חטא על כי לא התבונן אל העגינה היפה היא אי אין? אמנם כן, בני דורנו החכמים ישימו אשם נפשו על החטאה הגדולה הזאת, ועתה היש אתך עוד דברים להוכח? —

— לפי דבריך אגזר אימר כי נואל לעססינג במעשהו מאד בקחתו את נתן החכם להציגו לעיני אחיו למופת, וטוב טוב עשה לוא לקח איש כזה ויציגהו לעין רואים כסמל האהבה והיֹשר והטהר וראו כל עמי הארץ וימחאו כף ויקראו: רק עם יודע אהבה ויֹשר וטהור הגוי הגדול הזה! —

— הן לא בדברי לעג תשים לאל משפטי, ואני אומר כי יקר בעיני מראה איש כזה ממראה נתן החכם, כי איש כזה יהודי הוא לכל משפטיו; לא כן נתן החכם, בו נראה

רק דבר מה מדרכי היהודים. ואמנם לעססינג היטב מאד בהעבירו איש כנתן החכם לעיני אחיו, הן אם איש כנתן אשר לו עשר וחכמה לרוב וניבו נעים לא עצר כח למצא חן בעיני בני דורו, ואף כי איש כזה נתעב ונאלח בעיניהם, אשר הטוב צפון רק בקרבו ומראהו יעיר געל נפש בעיניהם, הן דרך איש כזה לא הבינו ולא שמו אליו לבם ויהי ללעג להם, ואיך יבינוהו העמים, אם גם אחיו, גם אתה אחיו בן עמו וארצו לא תבין דרכו? הראית איך חרדו כל עצמותיו באמרו כי העגונה פרוצה היא, ואני אבין הגיגו, אך לאחד מעם הארץ יהיה למשחק יען כי בעיניהם יהיה מעשה העגונה לא פריצות כי אם דרך ארץ. —

דוד נלאה שמוע שם העגונה נשא על שפתי שמעון לרגעים, כי בקש בכל לב להסיר זכרה מלבו ועל כן ענה ואמר: לא אבקש לְהִוָּכַחַ אתך עוד כי אדע מראש כי לך תהיה הצדקה כאשר תפתח שפתיך להצדיק או להרשיע, אך לשמוע את תשובתך אשר תשיבני בדבר „פֿויסט" נכספה נפשי ועתה השמיעני, האם גם על המעשה הזה תאשים את גאֶטהע ותאמר כי רע הוא אחרי כי לא אהבה כי אם תאוה בערה בלבו? —

— חלילה לי מזאת, הקו אשר נטיתי על „תלאית ווערטהער" לא אטה על פֿויסט, כי לא חטא לאהבה הטהורה ולא המיר כבודה בתאוה, כי אם הציג לעינינו את התאוה במראֶהָ המורא והמגאל. כי לב האיש הרם הזה לא קצר מהבין רגשות אנשים, גם הראנו כי ידע לתאר את האהבה הטהורה כאשר חפץ בזאת. בהערמאן ודאָראָטהעא הראה כביר כחו וניבו הנעים והנעלה בהראותו לנו את האהבה הנאמנה הברה והישרה, וכן הגדיל תושיה בפֿויסט בהראותו יד התאוה הַשָּׂמָה שמות במקום בו איתה לשבת ובכל הקרב אליו, אשר כמגפה נוראה תפיל חללים על כל מדרך כף רגלה. בפֿויסט הראה נפלאות, מלחמת האדם בתאוה, המלחמה הנוראה אשר אחד מרבבה ימלט ממנה

בעור שניו והיותר תחת הרוגיה יפולו, ואם כי במעשהו זה הלך אחרי איש גדול ממנו אשר קדמהו והוא היה לו לעינים, בכל זאת הפליא תושיה ועד דור אחרון ירום ונשא וגבה מאד בפויסט על כל משוררי בני עמו. —

— אתה התחרוץ משפט כי לא מלבו הרה והגה גאֶטהע את פויסט כי אם פֹעל ידי אחר היה לעיניו וכתבניתו עשה! — קרא דוד בתמהון — אבל אני ראיתי משפטים לעשרות אשר כתבו גדולי חכמי לב על פויסט ואין אחד בהם אשר השמיע המשפט הזה, פלאים נפלאתי? —

— אחת היא לי אם השמיע איש כמשפט הזה או אין, אני אלך בדרך לבי ולא אשים לב על דברת אחרים ועיני החזינה כי בדרך משורר אחר הלך במפעלו זה וכתבנית מעשהו כן עשה ולא נטה הרבה מדרכו, בדרך המשורר אשר לא קם כמהו, חוזה החזיונות אשר כאל עליון צפה והביט לכל מערכי בני איש, כלם עם יצרי לביהם, תאותיהם, עשתונותיהם ומלחמותיהם עברו לפניו כבני מרון, והוא התבונן בם ממכון שבתו כיוצר הכל ועינו חזתה בכל, אין נעלם ואין נסתר מנגד עיניו, לא ידע רחמים במשפט ולא נשא פני גוי ואדם יחד, השופט הנעלה הזה הוא שעקספיר בן לארץ בריטאניה, אביר כל חוזי חזיונות אשר לפניו לא קם כמהו ואחריו מי יודע? באשוריו אחזה רגל גאֶטהע בכתבו את פויסט, ובזה לא יגרע מכבודו אף כמלוא השערה, כי אשרי המשורר אשר שעקספיר אצל מרוחו עליו ואשר ידע להתיצב על דרכיו. —

— חי נפשי כי לא אבין משפטך, אם תאמר כי את מעשי שעקספיר ראה גאֶטהע ויתחר לעשות כמהו, הלא כל המשוררים יעשו כזאת וגם שעקספיר לקח לו לעינים משוררים אשר קדמ־הו, ולא שעקספיר לבד היה לגאֶטע לעינים כי אם משוררים רבים, אך איך תחרוץ משפט כי בתבנית מעשהו כן עשה? איזה חזיון בשעקספיר אשר ידמה לפויסט או אשר פויסט ישוה לו? הן את כל שיריו וחזיונותיו קראתי בשים

לב ולא אחד בהם מצאתי אשר אֲשַׁוֵהוּ בתבניתו אל פֿויסט. –

– החזיון הזה היא האמלעט, את האמלעט ראה גֶטהע ויבקש לעשות כמהו ויולד את פֿויסט, חזיון כתמונתו אם כי לא בצלמו. –

– מליצה חידות לי דבריך – קרא דוד ויביט בו כמשתומם.

– ואני אדמה כי עד מהרה תתן לדברי צדק אחרי שמעך את כל משפטי. –

– אם הדבר הזה יצלח בידך אאמין כי יש בידך גם לטהר את השרץ בק"ן טעמים – ענה דוד כאיש אשר לא יאמין למשמע אזניו.

הן לא אמונה אבקש ממך – ענה שמעון בשחוק קל – ואם יצלח בידך להפר משפטי אודך גם אני, אך אספיק מאד אם יצלח בידך לעשות כזאת, לכן הסכת ושמע את כל דברי ואחרי כן תשיב אמריך לי, אך אל תפריעני בדברי. –

– אעשה כדבריך – ענה דוד ויטה אזנו לשמוע.

– חזיון פֿויסט כחזיון האמלעט – חרצתי משפטי; כתמונתו אבל לא בצלמו – אמר שמעון – אמנם גם בצלמו ישיה לו כמעט, ואם אמנם דרכי האמלעט ומעשיו רחוקים מדרכי פֿויסט כרחוק מזרח מן המערב, בכל זאת אם נתבונן היטיב נראה כי ראשיתם ואחריתם תשוינה, ואם גם נראה ונשמע מפֿויסט את ההפך מאשר נראה ונשמע מהאמלעט, בכל זאת נראה כי בפעולותיהם יחד יהיו תמים להציג לנגד עינינו מחזה נאמן מדרכי החיים משני קצותם. האחד יראני מלחמת החיים מעבר מזה והשני יסב פני המלחמה אל מקום אחר; שניהם גם יחד תעו מני דרך במאסם החיים ושניהם גם יחד היו עדי אובד אחרי אשר אבדו דרך כל בני האדם, ומגמת פני גאֶטהע היה להשלים את המחזה אשר רק החצי ממנה הראנו שעקספיר ברוב חכמתו, אשר על כן אמרתי כי בדרכו בחר ללכת במפעלו זה. הן מה היה את לבב

החוזה החזיונות הנעלה שעקספיר בהציגו את האמלעט לנגד עינינו? האם איש משוגע ממראה עיניו אשר התהפוכות בלבו ולא יבין את אשר לפניו? אבל הן הוא ישים בפיו דברים נעלים ונשגבים, ובעת אשר בדרכו בשגעון ינהג יעברו על דל שפתיו דברים עמוקים ומשפטי צדק. ומה היתה הסבה אשר הכתהו בשגעון? האם מות אביו? אבל הלא כל איש ישאלהו בצדק את אשר שאלה אֵם האמלעט ודודו אותו: הן לא הוא האחד אשר אביו נגזר מארץ החיים ובכל זאת ינחמו כלם על האבדה הגדולה הזאת ולא ימאסו בחיים, והוא לא ידע עוד כי בפשע אמו מת אביו לשחת כי גם בראשית דבריו הוא נדכה ונאנח ויבקש לשים קץ לחייו, ורק מרוב בקשו חשבון נגלה לעיניו את אשר לא פלל לראות ואשר לא נגלה לעיניו לולא הרבה לחפש ולחקור, ואם כן הסבה אשר הסבה לבו אחורנית מהחיים ושאינם לא מות אביו כי אם סבה אחרת היתה, ומזה הלא עינינו רואות כי לא דרכי משגע ולא פעולת האבל אשר יתאבל בן על אביו חפץ שעקספיר להראותנו במפעלו זה. בראשית המחזה יראנו את האמלעט כאיש אשר החיים היו עליו למשא וירבה לבקש חשבון ומשפט גם בדברים אשר בעיני כל בני האדם המה כחק ומשפט הטבע, וגם כאשר יוכיחו על פניו דרכו ומלה אין בלשונו להצדיק מעשהו גם אז לא ישוב מדרכו. כראות המלכה אמו כי ילך קדורנית כל היום אמרה לו:

הָסֵר מֵעַל פָּנֶיךָ מַסְוֵה הָאֵבֶל וְתָאוֹרְנָה עֵינֶיךָ,
חֲדַל מֵהַשְׁפִּיל עֵינַיִם לְחַפֵּשׂ אֶת אָבִיךָ בַּקָּבֶר,
הֲלֹא יָדַעְתָּ כִּי חֹק הוּא בַּתֵּבֵל: הַחַיִּים יָמוּתוּ,
לְמַעַן הָמִיר חַיִּים חוֹלְפִים בְּחַיֵּי עוֹלָמִים.

האמלעט:

כִּדְבָרַיִךְ, גְּבִירָה; אָמְנָם חֹק הוּא.

המלכה:

וּמַדּוּעַ יֵרָאֶה זֶה כְּמוֹ זָר בְּעֵינֶיךָ אַתָּה? –

האמלעט:

יֵרָאֶה? לֹא! אַךְ כֵּן הוּא! הַמַּרְאֶה כְּאַיִן בְּעֵינַי
לֹא רַק הַמַּלְבּוּשׁ הַשָּׁחוֹר אֶלְבַּשׁ, אֵם יְקָרָה,
וְלֹא בִגְדֵי־אֵבֶל כַּאֲבֶל־מֵת אֲעַטֶּה,
גַּם לֹא הָאֲנָחוֹת כִּסְעָרוֹת תַּגַּחְנָה מִלֵּב נִשְׁבָּר,
לֹא זֹאת! גַּם לֹא פַּלְגֵי דִמְעָה זָרְמוּ עֵינַיִם,
אַף לֹא רָאשֵׁי הַכָּפוּף וּפְנֵי קִבְּצוּ פָארוּר
כָּל אֵלֶּה יְקֻבְּצוּ יַחַד וְכָל אוֹתוֹת אֵבֶל וָנֶהִי,
לֹא יֵרָאוּ הַצָּפוּן בְּכִלְיוֹתַי, אֵלֶּה אַךְ מַרְאֶה הֵמָּה
מַסְוֶה וּכְלֵי חֵפֶץ גַּם בְּיַד רְמִיָּה –
וְיָגוֹן בִּלְבָבִי לֹא בְמַרְאֶה וּמַלְבּוּשׁ יֵרָאֶה לָעָיִן.

הנה אלה הדברים ענה על תוכחת אמו, כי יגונו גדול וחזק מכל יגון מבלי השמיע מדוע. הוא לא אמר כי החובה על הבן להתהלך קודר כל היום במות אביו, גם לא הצטדק לאמר כי אביו היה טוב מכל יתר בני אדם אשר על כן ימאן הנחם, וכאשר ישוב אחרי כן דודו אחי אביו לדבר על לבו ויאמר:

אִם אָמְנָם הַמְלֶט לְךָ תְהִלָּה יָאָתָה
כִּי תִתְאַבֵּל כַּמִּצְוָה עַל מוֹת הָאָב,
אַךְ דַּע כִּי גַם לְאָבִיךָ מֵת אָבִיו
וּלְאָבִיו הַמֵּת גַּם לוֹ מֵת מוֹלִידוֹ.
אָכֵן הַמִּצְוָה עַל הַחַיִּים לִבְכּוֹת לַמֵּתִים,
אַךְ מִתְאַבֵּל־תָּמִיד יְחָרֵף עוֹשֵׂהוּ וְלֹא־אִישׁ הוּא,

עֹושֶׂה זֹאת לוֹ לֵב רָב בְּגַאֲוָה אֶת יוֹצְרוֹ,
לֵב פָּרוּעַ, רוּחַ פֶּרֶא בְּלִי בִינָה וְהַשְׂכֵּל.
הֵן אֵת אֲשֶׁר נֵדַע כִּי הֹק הוּא בַתֵּבֵל,
כִּי יֵעָשֶׂה בַבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּאֵין מַעְצוֹר
אֵיךְ יֶעֱרַב לִבֵּנוּ הִקָּהֵם נֶגְדּוֹ וְלֹא בְחָכְמָה?
הֲלֹא חָטוֹא הֶחֱטָא לֵאלֹהֵי שָׁמַיִם
תֶּאְשַׁם לָמוּת · תִּפְשַׁע בַּבְּרִיאָה כֻלָּהּ
וַתֵּהָלֵךְ נֶגֶד הַדַּעַת. יוֹם יוֹם נִרְאֶה מוֹת הוֹרִים
מֵהַמֵּת הָרִאשׁוֹן עַד אַחֲרוֹן עַל עָפָר יֵחַת.
חֹק הוּא וְכֵן יְהִי! לָכֵן אוֹתְךָ אֲבַקֵּשׁ:
הַרְחֵק יְגוֹן־שָׁוְא מִלִּבְּךָ וְהָאֵר אֵלַי פָּנֶיךָ
כְּמוֹ אֶל אָבִיךָ, לְמַעַן תֵּדַע הַתֵּבֵל כֻּלָּהּ
כִּי קָרוֹב מִמְּךָ אֶל הַנֵּזֶר וְהַמְּלוּכָה אָיִן
וְכֶאֱהוֹב אָב אֶת בְּנוֹ כֵּן אֶאֱהָבֶךָ.

ועל הדברים הנחומים האלה לא יענה מאומה, אך לא יתן להם בלבבו צדק ולא יבקש לעזוב דרכו, וכאשר יִוָּתֵר לבדו אחרי אשר יצאו כל הנאספים יקרא במר נפשו.

הוֹי מִי יִתֵּן וְהַבָּשָׂר הַזֶּה שֶׁרְטַפֵּשׁ מְאֹד
יָזוּב, יִכְלֶה כֶעָנָן כָּלָה, כְּצֵל עוֹבֵר!
וְאִם מַדּוּעַ צִוָּה הַיּוֹצֵר בְּמַפְגִּיעַ
לְבִלְתִּי שְׁלוֹחַ אִישׁ יָד בְּנַפְשׁוֹ! אֵלִי אֵלִי!
אַךְ הֶבֶל, רִיק, מַשָּׂא וָסֵבֶל בְּעֵינַי עֲמַל הַחַיִּים!
הוֹי עָלַיִךְ גַּנָּה מַיִם אֵין לָהּ, מַעֲלָה קוֹץ שָׁמִיר,
שֶׁכָּל רַע וּמָשְׁחָת אַךְ בָּהּ יַעֲשֶׂה צֶמַח.

הן בכל אלה הראנו החוזה כי לא האֵבל על מות אביו קם כמטה זדון בהאמלעט לדכא נפשו, כי אם תוגה ויגון אשר קננו בלבו מכבר, ואך עתה גברו חילים יען כי מצא תואנה לקרא חמס על התבל ולריב ריבו את החיים.

אך מי היא הסבה אשר הולידה היגון בלבו עוד בטרם מות אביו? כאשר נפתר החדה הזאת אז יגלה לעינינו כי בדרך שעקספיר בחר געֶטהע ללכת במעשהו בפויסט. —

— אמנם הן השמעתני כי גם בצלמו ישוה לו כמעט לכן אבקשך הראני בתחלה ישר משפטך זה ואחרי כן תשוב תראני איך הלך בדרך שעקספיר ברעיון לבו — ענה דוד.

— הדברים אשר בהם ישוה לו בצלמו נראה בעינים. האמלעט יתיצב לנגד עינינו כמואס בחיים ומבקש לשלוח יד בנפשו ולולא יראת אלהיו על פניו כי אז בצע מזמתו, וגם פויסט כמוהו יריב ריב את החיים ושאונם וישלח יד לגעת בסם המות, ואך שירי מעלה אשר ישמע פתאם רִפו ידיו לבלי תבצענה חפצו. להאמלעט נראָה מת קם מקבר להדיחו ולפויסט נגלה השטן להתעותו בתהו. האמלעט אהב את אָפֶעליא וידיחה למדחפות, ופויסט אהב את מארגארעטע ויצעידה למלך בלהות. האמלעט הרג את אבי אהובתו ואז התגלע בה השגעון, ופויסט הרג את אחי אהיבתו ואחרי בוא עליה הצרה הזאת השתגעה. ואם נתבונן לדרכי אפעליא ומארגארעטע הלא נראה כי כמעט תשוינה אשה אל רעותה: אפעליא האמינה באהבת האמלעט מבלי חשוב מחשבות רבות, כי מרום ונשא הוא ממנה, ותפול בפח אהבתו, וכאשר התנכר לה אחרי כן, פחדה פחד פן תגלה ערותה בקהל, ומות אביה ביד האמלעט שם קץ לצרותיה כי אז נגלה שגעונה (כי אני אחשב למשפט כי לא רק מות אביה הכה אותה בשגעון, כי אם יען כי בושה משברה וכבודה חלל כבר על ידי מאהבה) וגם גורל מארגארעטע כן היה מראש ועד סוף. —

— אבל איך תאמר כי כביד אפעליא חָלַל וַתִּירָא פן

תגלה ערותה בקהל ובכל המחזה הן לא נראה שמץ דבר אשר יתן להבריך צדק? – שאל דוד בתמהון.

– לא בדבר שפתים ישמיענו החיזה הנעלה הזה כל אשר נעשה, כי אם במפעלו יראנו לדעת זאת; בדבר האמלעט את אפעליא ובהשמיעו אתה כי לא יאהבנה עוד ונפשה תשתפך אז יאמר לה פתאם: החיש עמך כבידך?... לכי לבית הנזירות! לבית הנזירות לכי... האם לא נבין אל מה ירמזון מליו? וכאשר ייסר אותה לאערט אחיה לבל תלכד בפח התאוה כי מרה תהיה אחריתה תענהו אף היא אמריה:

אָנָּא אָחִי! אַל תִּבְחַר לְךָ דֶרֶךְ הַמּוֹרִים הַמַּתְעִים
לְהוֹרוֹת אוֹתִי דֶרֶךְ הַשָּׁמַיִם כִּמְשׂוּכַת חֵדֶק
וְאַתָּה כְּרוֹדֵף תַּעֲנוּג וְחֶמְדוֹת הַתֵּבֵל
תָּבוֹר לְךָ דֶרֶךְ הַתַּאֲוָה הַסּוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים
וְאֶת תּוֹרַת פִּיךְ וַעֲצָתְךָ תַּשְׁלִיךְ אַחֲרֵי גֵוְךָ.

הן נשמע מפיה כי כבר ידעה כי הדרך התאוה סוגה בשושנים וכי ימצאו מורים אשר יורו למוסר בעת אשר בתאוה נפשם דבקה, אות היא כי ידעה מה היא התאוה ומנעמיה, והאות האחרון גדול מהראשון כי בהשתגעה ישים המשורר שירי עגבים בפיה אשר לא לנערה תמימה אשר לא תדע עוד ארחות התאוה לדעת אותם, ובזה הראנו המשורר כי בעת אשר השתגעה התגלה לבה ויעברו על שפתיה הגיוניה, אשר בקשה להסתיר כל עוד אשר לא נסתרה בינתה, כאשר כן גם געטהע שם בפי מארגערעטע שירי עגבים אחרי הכתה בשגעון, כי אל כל דרכי אפעליא התבונן ויבקש להדריך בהן את מארגארעטע, רק כי היא השליכה את פרי בטנה אשר ילדה לזנונים אל גלי הנהר ואפעליא קפצה היא (ואולי את פרי בטנה העצורים במעיה גם יחד) אל שפת המים, וכאשר התעוררה האהבה בחוקת

היד בלב האמלעט בראיתו אחרית אהובתו המרה, כן שב פֿויסט לזכור אהובתו למארגארעטע בהגיעה עד שערי מות ואזלת כל יד מהצילה עוד. כל אלה יראונו כי גם בצלמו ישוה כמעט פֿויסט להאמלעט, אך בתמונתו התיצב גאֶטהע על דרך שעקספיר ובחפץ שעקספיר כן היה חפצו, ובצדק אומר כי נהה רוח שעקספיר על גאֶטהע במפעלו זה, כי אמנם אף אם בדרכו בחר ללכת, בכל זאת הצליח בידו לתת לנו בריאה חדשה לא נופלת כמעט מהבריאה אשר ראה.

– אמנם תסלח לי אם אומר כי תתהפך בדבריך. בתחלה אמרת כי כמעשהו כן עשה ועתה תאמר כי בריאה חדשה ברא. –

– זכיר אזכור את דברי – ענה שמעון במנוחה – ולא תהפיכות דברתי. הן גם מראשית אמרתי כי במעשיהם ודרכי לבים שינים המה מאד, בכל זאת לא אשוב ממשפטי כי רק האמלעט היה לגאֶטהע לעינים והוא נתן בלבו הרעיון לכתוב את פֿויסט עד כי כמעט אגזר אמר כי פֿויסט בעיני כחלק שני להאמלעט, וזה הוא אשר אחפוץ להשמיעך עתה.

כי האמלעט אצל מרוחו על גאֶטהע זאת נראה גם בתלאות ווערטהער, כי גם ווערטהער כהאמלעט יתיצב לנגד עינינו נדכה ושחות תחת יד התוגה אשר גברה עליו; גם לווערטהער מת אביו בטרם אשר יֵרָאֶה לעינינו; גם הוא כהאמלעט יבקש תואנה לשים עלילות לעמל החיים והמינם, אך בווערטהער נכשל כי לא הצליח בידו להראותנו בו דרכי בני האדם, כי אם דרכי משגע אחד הנפתלים. כמשתגע יֵראֶה ווערטהער בעינינו מראש ועד סוף מבלי אשר נלמד ממנו להשכיל להיטיב, כי דבריו לא יקחו לבנו. לא כן האמלעט הוא גם בשגעונו יקח לבבנו ודבריו ירדו כחצים בכליותינו ונחוש כל מכאוביו כמו מכאובינו המה, יען כי לא צרות האמלעט כי אם צרות בן אדם נראה בו, לא הוא לבדו

נלכד בשחיתות כאלה, כי אם בני אנוש לרבבות לפניו ולאחריו אין מספר כמהו חשבי וכמהו נלכדו וכמהו נפלו.

יד העצבון הראה לנו שעקספיר במחזה הזה, העצבון אשר ימצא מסלית בלבב איש ואיש למרר חייו, העצבון הרע בכל רעית התבל ונגעי בני האדם, אשר אם אוה לו מושב בלב איש אז ירכאני ויהפוך לו אור שמש לחשכת שאול, חמדות החיים למצרי תפתה וכל חפין וכל חשק לצרה וזועה, לְעֻמַּת השמחה אשר תפרש מעטה אשר על כל מראה עין ותוליד תקוה ואמונה. ראשית מעשה העצבון הוא כי יסיר המסך מעל פני פעולות החיים ומלחמותיהם ויראני את מבית המקרה ותחלואי הזמן אשר אין נקי מהם, ואשר אך טוב לנו להסיר מהם עינינו לבל נמרר מספר ימי חיי הבלנו עלי ארץ. הוא יגלה פני כל אלה ועוד יוסיף לתת להם מורא וזועה, בשניתו פני כל לביש המעשים הנעשים תחת השמש והנה לפנינו תחת אדר ופאר מכה טריה, תחת כתר ועטרה יגון ופחד, תחת ששנים חוחים, תחת אמונה ותקוה ספק וְיָאֵשׁ ובמקום החיים שם — המות. כמלאכי בלהות יעביר על פנינו כל פגע ומכאוב, רמיה ועשק, דמעת עשקים ודמי נקיים, ומלאכי בלהות אלה יגדלו ועצמו ראשיהם מרגע לרגע עד כי יסתירו כל ששון וגיל וישר וצדק ואמת מעיני האמלל אשר נפל שדוד בידו, ואז בעת אשר שבר לבו יגדל כים יגיד לתבל ולהולכים עליה ויבכה על צרת רעיו גם בעת אשר אין כל צרה, ינוד למתהלכים עלי אדמות בעת אשר המה ישישו בחלקם, יבכה למת אשר יבוא בכלח אלי קבר וישמח בו, יתעורר על חנף באין חנף לנגד עיניו, ויקצוף קצף על אלה אשר ינוד להם בראותו כי המה שמחים בחלקם וימאנו לריד בשיחם כמהו, כי על עפעפיו צלמות ויראה אך חשכת עלטה מסביב. למען אנשים כאלה יקומו גם מתים מקבריהם לגלות אזנם מה רבה רעת התבל וושבי בה, ולפעמים יצלח בידם לראות אָון הנסתר מנגד עיני יתר בני האדם אשר לא יבקשו עונות. איש כזה היה האמלעט; החיים היו עליו למשא

שמחת הנפ

יתהבל כגנה אשר מים אין לה המעלה אך קוץ שמיר, וינד לכל נברא בצלם אדם, וכל חפצו היה כי רק „אלה אשר לקחו נשים יבלו ימיהם עמהן והיותר לא יקחו נשים ולא יולידו בנים". למען ישוב הכל לעפר כשהיה ושבת כל האדם ויתמו כל החיים ואתם גם צרה פגע ויגון. אנשים כמהו יבקשו אך תאנית לריב את היוצר והיצרים, ותאנה להתמרמר נגד החיים תמצא בכל עת לד רשיה, אביו מת ודי היה לו לעלול עלילות לתבל ולחיים, אך לא מית אביו הוליד את הסבה לעצבינו, כי אם העצבון היה הסבה כי התאבל הרבה יתר מכל האדם ויחפש בחפש מחפש נסבות למית אביו, לא ככל האדם אשר ישים לבו אל חק הטבע ומשפט הבריאה. היא בקש נסבות ודמיונו מהר אף הוא להראיתו את אביו המת קם מקבר לגלות לו נצורות. כל אלה עשה דמיונו אשר התחזק בכח עצבונו, ואף כי גם היא השיב בתחלה אל לבו כי פן אך דמיון מתעה הוא המת הדובר אליו, יליד רפיונו ועצבינו כאשר יאמר לנפשו: אולי המת אשר ראיתי היא השטן או אולי רפיון רוחי ועצביתי יתעוני לרעה.

אך בכל זאת לא שב מדרכו ויוסף לבקש ולחפש, וכל אשר הוסיף לבקש כן נתעה וכן הלך מדחי אל דחי כי הדמיון גבר חילים והבינה הסתתרה.

יד העצבון הראה לנו החוזה ברב חכמתו, העצבון יונק שדי העצלות; האדם אשר יעבוד עבודה כל היום, אשר בחר לו דרך בחיים ולבו מלא חפץ לעמול לנפשו או למען אהובי לבו הוא לא ילכד ברשתו, אך שלוי העולם אשר לנפשם לא תחסר מאומה ולא ימצאו חפץ בעמל החיים המה יפלו בידו וידכאו. וכהאמלעט כן היו רוב האצילים בארצו אז ועד היום הזה, וכן דרך כל העצלים בכל הארצות והמה בעיניהם כחכמי עולם וצדיקי התבל. במחזה הזה השמיענו המיסר הנעלה: אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה תשומם, כי את הכל עשה היוצר יפה בעתו. רק האנשים

אשר כזאת יחשבו וישמחו בחייהם המה אנשים; המה ייטיבו לנפשם ולרעיהם ולכל אשר דבר לו עמהם. לא כן אלה אשר רק רע יאמרו להבל ולחיים, המתאמרים בלבם כאוהבים את בני האדם באהבה רבה אשר על כן יגידו להם ויחפצו לצדק הרבה, המה ירעו לנפשם ולרעיהם ולכל הקרוב אליהם. הן על מרמה ועשק קרא האמלעט חמס, ומה עשה הוא בצדקתו? הוא צדה למדהפות נערה תמימה ויביאנה עד בור שחת אחרי אשר הרג את אביה, וכל אלה עשה בעת אשר רב את היוצר על בראו רע בתבל, הן לוא ראה בעיניו כי איש אחר עשה ־מעשהו הלא אז קרא במר נפשי: הוי גנה מעלה קוץ שמיר! ובעשותו זאת היא בידיו לא השיב אל לבו כי רעה עשה וכי אין לו הצדקה לזעק חמס על אמו ודודו אחרי כי גם הוא עשה רעה כמהם ולא טוב היא מהם. אכן זה דרך כסל לאנשים כאלה, אשר לנפשם לא יביטו לזכות ארחם בטרם יקומו להוכיח ל־עים על רוע מעלליהם, המה בגאותם יחשבו כי נקיים המה מכל חטאת ולהם הצדקה ליסר ולהוכיח, ויריבו ויתגעשו ויתקצפו עד אשר ישתגעו ויחזו למו מחזות שוא וחזיוני תהו אשר יברא להם דמיונם משחית לחבל, עד כי יכשלו ויפלו שדוך התחתיו. זאת היתה ראשית חטאת להאמלעט כי חפץ להיות צדיק הרבה ולבקש חשבונות רבים במשטרי העולם אשר לא לבן אדם בוא עד תכליתם. והמחלה הזאת מחלה נושנה היא מדור דור, אשר תמצא קן לה בלב מבקשי חשבון ותתעם בתהו ולא דרך החיים, אשר על כן לא נמלא שחוק פינו בראותנו מעשי האמלעט כבעל מעשי משגע, ולא נקצוף עליו בעשותו הרעה כמו על זדון ובליעל, כי אם נגיד לו ודבריו ירדו כחצים ללבנו ויעוררו בקרבנו עצבת בזכרנו כי כל בני האדם כמהו ישגו ברב או במעט, כל בני האדם יריבו את יוצרם ומשטרו אשר שם בארץ ולא בחכמה, רק האיש אשר עמל החיים ייגענו ולא יתן לו מניחה ללכת כל היום אחרי רעיון לבו הוא ינצל מהפח הזה והיותר לא יראו את אשר לפניהם בעת אשר עיניהם למרחוק תצפינה,

אחת היא על כן אמרתי מחלת האמלעט היא מחלת לב כל בני האדם, ושגגותיו המה שגגות כל אלה אשר רק המחשבה תצנפם צנפה ומעשה זר למו, המה יתרחקו לאט לאט מהתבל מקום המעשה וירדו במצולות המחשבה והדמיון אשר בלעדי מעשה המה הבל, רעות רוח וענין רע לענות נפשם, ועל כן יקוצו בחיים אחרי אשר החיים המה המעשים והמעשים כמו זר נחשבו להם. . .

– אבל הן בכל אלה לא ישה פייסט אליו, הן פויסט לא ידע דרכי התבל ולא שעה אליהם ורק בספריו שם עיניו ועצבת לא דכאה רוחו בתחלה וידרוש שנים הרבה חכמה לרב, ואם כן לא דרך אחד היה לשניהם ולא נסבה אחת נתנה בלבם החפץ לשים קץ לחייהם. –

– הסבה אשר הילידה את החפץ בלב שניהם לשים קץ לחייהם אחת היא; הנסבה הזאת היא כי על שניהם היו החיים למשא, יען כי שניהם נזורו אחור מדרכי יתר בני האדם, אך מקור הסבה לא אחד הוא לשניהם, האחד מאס בחייו מרוב שבע, והשני קצה בהם מעני ומחסור ועל כן נפרדו גם במעשיהם ומחשבותיהם בבקשם את המות.

רוב טובה כרוב רעה ישימו חתחתים על דרכי החיים וירפו את ידי האדם לבל יבקש עמל ועבודה וימאס בחיים. אולם רבה וגדולה רעת רוב הטובה מרעת רוב הרעה; אחרי כי רק המעשים המה החיים ורק החפץ יוליד המעשים לכן רק אז ידע האדם חיים וישמח בהם רק כאשר לבו יחפוץ וידיו תמצאנה את אשר יבקש ורוחו יוסיף לבקש למצוא את אשר לא מצא עוד, אך כאשר יגיע איש עד מרום קץ כל תאותיו והשקי לבו הלא אז ימות רגש החפץ בקרבו ויחדל מעשות ויתמו חייו – חיי כל האדם, כי גם אם יחיה יהיו עליו חייו למשא ולא ישמח בהם, ואם כן רוב הטובה אשר תנתן לאדם ותתן לו כל מאויי לבו היא היא מות חייו; לא כן רוב רעה, עני ומחסור ופגע כי יבואו כתמם וישלחו כל חצי מכאיביהם ללב איש, אף כי גם המה ישימו אסורים על

ידיו וכבלים ברגליו לבל יצא לפעולתו כחפץ לבו וגם כח החפץ יחלה ויחלש אחרי אשר נסה כפעם בפעם להוציאו לפעולות ידים ולא הצליח ויחדל מחשק והפץ וימאס בחיים; בכל זאת טוב חלקו מחלק האיש אשר כל טוב התבל יצא מאפו ויהי לו לזרא, כי בלבו עוד יהיה החפץ אשר ימות רק במלאת ספקו והיא גם בעת אשר לא יעצר כח להוליד מעשים יען כי פגעי התבל יקומו לשטן לו, גם אז לא יחדל מעשות פרי כי יוליד תקוה, היא מעשה בדמיון, והיא תעודדנו לרגעים גם בעת אשר ידכא לעפר, וביד רגע אחד לפחת בקרבו חיים חדשים, כי אך יאיר המקרה רגע קטן פניו אליו ויתן לו מעט מחפצו אז יתעודד וישב לבקש חיים, וגם אם זיק תקותו האחרון ידעך ואין לו עוד כל תקוה לשוב ולראות טוב בתבל הזאת, גם אז לא יחדל מקות לימים טובים מאלה, לחיי עד במקום אשר שם לא נכר עשיר לפני דל.

שני ההפכים האלה נראה בהאמלעט ופויסט; האמלעט מאס בחיים מרוב שבע וטובה, היא נולד על ברכי מלך וכל אשר שאלו עיניו לא אצל ממנו, כל המדות החיים ותענוגי התבל ראה שבע, גם מכוס האהבה שתה לרויה, אהיבתו לא מנעה מחפצו, ומה נותר לו עוד בתבל? לבו היה ריק מכל הפץ וחשק ויאמין כי כמהו כן המה כל מתי חלד ובשברון מתנים קרא: אך הבל ריק סבל ומשא בעיני עמל התבל! אולם לוא חסר לו לחמו או צעקו עולליו ללחם ויצא לפעלו מאור בקר עד הערב, או לוא כרע ברך לפני אפעליא והיא הדפה אותו בגאוה לאמר: מצאתי איש טוב ממך! או לולא קרבו דודו באהבה כאהוב אב את בנו למען תדע כל התבל כי אין קרוב למלוכה ממנו; לוא כאלה קרוהו כי אז שכח את התבל ולא התבונן בה היטיב אם ריקה היא או אין, כי אם לנפשו דאג והרבה עמל למצוא חפצו, ובלי כל ספק שש בחלקו לוא מצאהו ברב עמל. אך אחרי אשר כבר שתה מצה מכוס החיים לרויה ולא נשאר לו עוד כל חפץ ותקוה לכן

נפל שדוד בידי העצבון וימאס את החיים והשמחים בהם וילך
אחרי דמיון מתעה ויהבל לבקש מסתרים מפי מת קם מקבר
ויהי עדי אובד, כי מאס בחיים ויפחד מהמות. הרעיון פן
ישיב הרוח לגויה אחרי מותה נתן חתית בלבו וירפה ידיו
מבצע חפצו, כי איך יחוש מפלט לו אל המות מבלי אשר
ידע אם לא ישוב ויראנו באור החיים ? ומפני זכרון החיים
הלא נחת הוא ויבקש בכל עז להמלט ממנו. מצוקת לבבו
במלחמה האיומה אשר התלקחה בקרבו אם להיות או לחדל
הנה נשמע מפיו בדברו לנפשו, הדברים האלה יגלו לנו
מכאובי לב האמלל הזה אשר מאס בחיים ויפחד מהמות :

לִהְיוֹת אוֹ לַחֲדֹל , זֹאת אֲבַקֵּשׁ לָדַעַת ,
מַה־טּוֹב וְיָפֶה לָרוּחַ, אִם לָשֵׂאת וְלִסְבּוֹל
חִצִּים מֵאַשְׁפּוֹת הַמִּקְרֶה הָאַכְזָר
אוֹ אֱזוֹר כֹּחַ לְהִלָּחֵם בְּיַם הַתְּלָאוֹת ,
וְלִשְׁבּוֹר רֶגַע עָלָיו חֹק ? — לָמוּת - לִישֹׁן -
וַחֲדוֹל לְעוֹלָם וְקַוּוֹת : הַשֵּׁנָה תְּרַפֵּא
כָּל מַכְאוֹב לֵב , אַלְפֵי מַכּוֹת הָעֵת
נַחֲלַת כָּל בָּשָׂר , הֵן אֲשֶׁר נַעֲלֶה הוּא
הֵפֶץ לְכָל לֵב לְבַקְשֶׁנּוּ ! לָמוּת ; — לִישֹׁן — —
לִישֹׁן ! וְאוּלַי גַּם לַחֲלוֹם : הִנֵּה הַפַּח !
הַחֶזְיוֹנוֹת שֶׁתָּבִיא שְׁנַת הַמָּוֶת ,
אַחֲרֵי צֵאתֵנוּ מִתֵּבֵל הַהֶבֶל ,
הֵמָּה יָשִׂימוּ עֲבוֹתִים עַל יָדֵינוּ .
מֵהֶם תֵּצֵא הַיִּרְאָה לְהַרְגִּיז רוּחַ
וְתַאֲרִיךְ נַפְשֵׁנוּ לִהְיוֹת לַבֶּהָלָה .
הֵן מִי זֶה סָבַל מַכּוֹת הַמִּקְרֶה וְלַעֲגוֹ ,

וְרֹעַ עָרִיצִים, לַעַג הַשַּׁאֲנַנִּים,
מַכְאוֹב־נֶפֶשׁ אוֹהֶבֶת וְלֹא נֶאֱהָבֶת,
אִי־מִשְׁפָּט, גַּאֲוַת שׁוֹפְטִים אַבִּירֵי לֵב,
מַכּוֹת לְחָיֵי הַיּשֶׁר מִידֵי עָוֶל,
לוּ מָצְאָה יָדוֹ לָשִׂים קֵץ לְכָל אֵלֶּה
בְּלַהַב חֲנִית? מִי זֶה כָּפַף רֹאשׁוֹ לָשֵׂאת
עֹל תְּלָאוֹת אֵלֶּה, יֵאָנַח, יָשׂוּחַ,
יִדַּכֶּא לֶעָפָר וְנַפְשׁוֹ תָּקוּץ בְּחַיָּיו,
לוּלֵא הַפַּחַד מֵהַבָּא אַחֲרֵי מוֹת —
הַמָּגוֹר מִמָּגוֹר לֹא רָאֲתָה עֵין אִישׁ,
מֵאֶרֶץ לֹא שָׁב מִמֶּנָּה עוֹבֵר אֹרַח
הוּא יְרַפֶּה הָרוּחַ וַיְתַעֶה הַחֵפֶץ
וִילַמְּדֵנוּ לָשֵׂאת בְּעֹל הַתְּלָאוֹת
מִבַּקֵּשׁ מִפְלָט בְּמָקוֹם לֹא נֵדָעָה.
כֹּה יַעֲשׂוּנוּ כִלְיוֹתֵינוּ לְמוּגֵי לֵב,
פְּנֵי הַחֵפֶץ יוּעֲמוּ מִשֶּׁנֶן הָרַעְיוֹן
וְעֶשְׁתֹּנוֹת טְהוֹרִים וְטוֹבִים יֹאבְדוּ דֶרֶךְ:
בְּטֶרֶם יֵצְאוּ לְפֹעַל מֵרֹב בַּקֵּשׁ חֶשְׁבּוֹן.

הנה זה הוא פרי רב הגבעו! את זאת ראה געטהע ויבן ויאמר לעשות כמעשהו, אך לא לאיש כביר כח הלב כמהו רק ללכת בעקבות ההולכים לפניו, כי אם לברוא חדשות. יד העצבון מרב השבע הראנו שעקספיר ויבוא להראותנו את העצבון מעבר השני; העצבון אשר יבוא בלב האדם מרב מחסור אשר אכף עליו אכפו לעזוב כל חפץ אחרי כי אולת ידו מהשיגנו ולמאס בחיים, איש כזה אף כי גם הוא יבכה

ויתנה צרותיו, בכל זאת לא יעזבנו כח לבו, כי התקוה בעזרתו, התקוה תעודדהו לחיות עוד כי לא החיים היו עליו למשא רק חייו המרים, כי לוא מצאה ידו לחיות ככל האדם הלא אז שמח גם הוא בחייו, וגם אם אבדה תקותו לראות עוד בחיים נעימים, גם אז כח בלבו לשים קץ להם ולא יפחד מהמות, כי מה יעשה לו? אם ישים קץ לכל רגש חפץ ורעיון הלא אז יסתר עמלו מנגד עיניו, ואם יתן לו חיים חדשים הן תקוה נשקפה לו כי המה יהיו טובים מאלה אשר נצל מהם, איש כזה הוא פויסט! איש אשר מנֹער גרסה נפשו לתאוה לבוא עד מרומי גבעת הדעת וידרוש ויבקש ספוני טמוני הבריאה וכחותיה, יוצרה ומנהיגה, וידמה בלבו להיות כאלה יודע הכל ברב חכמתו, אכן בראותו כי כלה כחו להבל, כי בידו אך לדרוש את החכמה והיא רחוקה ממנו, ובמקום אשר דמה למצוא פניני הדעת שם מצא תולעי-גשמים תחתיהם ואת החיים ומנעמיהם השליך אחרי גוו למען האור המתעה הזה, אז נשבר לבו בקרבו ויצר לו על ימי הנֹער אשר בלה באפס חפץ החיים ואי מעשה ויאמר לרדוף ולהשיג את החיים ומנעמיהם, אך גם המה רחקו ממנו, כבר העביר המועד ואפסה עוד גם כל תקוה לראות עוד חיים ככל האדם, אז יקום רגע שאון בלבו ויקוט בפניו על אשר כבר עשה ואין להשיב ויגמר אֹמר לשים קץ לחייו אלה אשר ברחו כצל מבלי אשר ראה באורם. אך שאת המות לא נפלה עליו בראותו איתו פנים אל פנים, מראה הצנצנת המלאה סם המות לא הרך לבו, כי לששון לב היה לו בזכרו כי עוד מעט ויצא להפשי ממאסר הגויה ונשמתו באור חיים חדשים תראה. וכאשר נשמע מפי האמלעט אך פחד ומרך לב פן לא יצלח בידו להשיג הקץ, אשר אליו תאות נפשו, כי אולי יחלום עוד ויחזה חזיוני ליל גם אחרי המות, כן נשמע להפך מפי פויסט כי לבו ירון ושמח ואֹמץ ותקוה בו כי הקץ אשר ישים לחייו אלה לא יהיה הקץ לחיים הבאים ובהם יסמך ויבטח וידיו לא תרפינה,

ובנשאי עיניו אל הצנצנת אשר ממנה יחפוץ לקחת סם המות:
יריע כגבור מתרונן מיין לנגדה ויקרא:

שָׁלוֹם לָךְ אֶקְרָא צִנְצֶנֶת חֶמְדַּת עֵינַיִם
שֶׁאוֹתָךְ לָקַחַת בְּרֶגֶשׁ אֶשְׁלַח יָדַיִם.
חָכְמַת גֶּבֶר בְּתוֹכֵךְ אֶחֱזֶה וְכֹחַ הַדֵּעָה
אַתְּ הֵרַת שְׁנַת עוֹלָמִים שְׁנַת מְנוּחָה וּמַרְגֵּעָה,
אַתְּ בְּנִבְחָרֵי סַמֵּי־מָוֶת הַנִּבְחָרָה אוֹצֶרֶת
לְמִרְקַחַת שִׁקּוּיֵךְ הֱיִי נָא כּוֹס מְשַׁכֶּרֶת!
אֶרְאֵךְ וְכָל עַצְּבוֹתַי יַחַד כָּעָב תְּעוּפֶינָה
אֶקָּחֵךְ וְכַנְפֵי תַאֲוָתִי רֶגַע תִּרְפֶּינָה.
גַּלֵּי הַמַּחֲשָׁבָה רֹאשָׁם יָשֹׁחוּ לְאַט לְאַט,
עַל גַּלֵּי יָם אֵין־קֵץ אֶנָּשֵׂא בְּכֹחַ עוֹד־מְעַט,
מַרְאֵהוּ כְּרְאִי־מֻלְטָשׁ לְמוּלִי יָפִיק זֹהַר
וּבֹקֶר הַיּוֹם הַבָּא יַרְאֵנִי עוֹלְמֵי טֹהַר.
מֶרְכָּבֶת אֵשׁ דּוֹאָה עַל כַּנְפֵי רוּחַ אֱלוֹהַּ
עָדַי תָּבוֹא. לִבִּי נָכוֹן אֶסַּק לְגָבוֹהַּ
לַעֲבוֹר בְּדֶרֶךְ חֲדָשָׁה לִמְרוֹמֵי מְעוֹנֵי עֲרָבוֹת
שֶׁשָּׁם אַךְ שַׁלְוָה וָנַחַת, בֹּקֶר לֹא עָבוֹת.

....

....

עֵת לַעֲשׂוֹת! לְהַרְאוֹת לַכֹּל בְּאֹמֶץ הַלֵּב וְאוֹנוֹ
כִּי גָדוֹל כֹּחַ לֵב־אִישׁ כְּגֹדֶל אֵל בִּמְעוֹנוֹ,
לִבְלִי חַת מַחְשֶׁבֶת תָּפְתֶּה פִּיהָ פּוֹעֶרֶת
מִשְּׂאֵתָהּ יָגוּר דִּמְיוֹן, בָּהּ אֵימָה שׁוֹרֶרֶת,
לִהְיוֹן לְמַעֲבָר הַזֶּה, מֵעֵבֶר לְמִשְׁכַּן צַלְמָוֶת.

פִּי־צָר, סְבִיבוֹ יָקְדוּ מוֹקְדֵי מְדוּרַת הַמָּוֶת,
כַּהוֹלֵךְ בֶּחָלִיל שָׁמָּה אֵלֵכָה בְּלִי רְעָדָה
גַּם אִם בַּתֹּהוּ אֶעֱלֶה לֹא עוֹד אֶחֱרָדָה!

צרה, יגון, מרך לב ופחד נשמע מפי האמלעט בזכרו את המות אחרי כי אין עוד בטחון בלבו, ותקוה וחפץ ואמץ לב נשמע מפי פויסט. יען מה? יען כי מלב האמלעט נשבת כל חפץ ובמה יבטח ואל מה יקוה? ובלב פויסט היתה התקוה והחפץ לא מת, ועל כן ישא עיניו אל החיים הבאים בכל לב ונפש, ובעת אשר אך זה כל פחד האמלעט פן לא ישוב לתהו ואפס, הנה ידבר פויסט בבטחה וגם אם בתהו אעלה לא עוד אחרדה. הוא לא בקש לשוב לאפס אך גם לא ירא ממנו. אבל גם הוא לא בצע מזמתו לא מפחד כי אם מתקוה, כי רגע התעוררה בלבו האמונה ביוצר ובורא המשגח פני כל ומחיה מתים ונותן נשמה גם לעצמות יבשות; זכרונות ימי הנֹער עלו על לבו עת אשר אש האמונה לא נדעכה עוד בלבו מעשן המחשבה, עת שר בבטחה שירי קדש המבשרים ישועה ונחמה לאיש אשר נשא וסבל יסורים מידי האל אשר ייסרנו ויבחננו למען יצא ככסף מזוקק, ואם גם עתה רפה כח האמונה בלבו ולא תעצור עוד כח להשיב לו ששון ישע תחת תענוגי התבל אשר שלח מידו, בכל זאת די כח היו בהזכרונות לפחת רוח חדש בקרבו, רוח חיים לבקש לחיות ולקות לימים טובים. אך מאשר כי האמונה לא עצרה כח לנחמו מיגונו ולא עליה כונן עמודי תקותו לכן שלח ידו לאחוז בעץ החיים כאשר תמצא ידו מבלי חת מכל עון ואשמה, כי מבלי עון מרמה וכזב הן לא יצלח בידי איש כמהו, אשר עליו אבד כלח בחסר ואי־דעת דרכי בני האדם, למצוא ארחות חיים, לכן תחש על מרמה רגלו. ולמען חדש כנשר נעוריו נתן ידו אל השטן אשר פתח לו אוצרות חשך וישנה פניו ובעזרתו מצאה ידו ללכוד נערה תמימה בפח מזמתו וישב לחיות חיי בליעל עדי היה עדי

אובד . מכל אלה הלא נראה עין בעין כי האמלעט הוליד את פויסט, אך הבן נפרד בדרכיו מעל האב יען כי לא כמחשבותיו מחשבותיו ; להאמלעט היה צר בצרת התבל ופויסט רק לנפשו דאג ויקנא בתבל , ועל כן נפרד גם במעשיו אף כי בראשיתו כמהו חשב לעשות . האמלעט מאס בחייו והוא מאס בחייו , אך האמלעט עשה זאת מרוב טובה , כי כל חמודות התבל היו לו לזרא וידע כי הכל הבל , והוא מאס בחיים יען כי לא כחפצו היו , לכן פנו איש לדרכו , האמלעט בקש מות אשר יהיה קץ החיים , ופויסט בקש מות אשר יהיה כמעבר לחיים חדשים . האמלעט לא בצע מזמתו מפחד , והוא לא הפיק זממו מתקוה , ועל כן התרחק האמלעט מבני האדם והמינם לבל יראה חיים והוא בקש שאון עליזים . האמלעט הלך אחרי עצת המת ובקברות התהלך לשיח את גלגלת מת ופויסט נתן ידו אל השטן וילך אחריו , אל השטן אשר בידו לתת תענוגי החיים ואם גם רק למראה עינים . האמלעט זר מתאותיו ויעזוב גם אהובתו אשר בו היו כל הגיוני לבה וששון חייה , ופויסט משך ברשתו אהובה למען התענג . אך כאשר שוו בראשית סורם מני דרכי התבל כן שוו באחריתם , כי פרו מהדרך הטוב וירעו בכל מעשיהם ויורידו לשחת נפשות נקיות ואחרית שניהם היתה עדי אובד . והמה שניהם גם יחד יציגו לנגד עינינו ראי מְלֻטָּש המראה לנו דרכי כל בני האדם ותעתועיהם מעבר מזה ומעבר מזה . כל בני האדם אשר לא ישמחו בחלקם מרב טובה או מרב עני ומלחמותיהם את הפגעים ויצרי לבם מימי עולם עד דור אחרון . ויען כי נראה עין בעין כי גאֶטהע מלא את אשר חסר בשעקספיר ונראנו את מלחמת האדם מהעבר השני לכן אגזור אומר כי בדרכי שעקספיר בחר ללכת במפעלו וכחלק שני מהאמלעט יראה פויסט בעיני , כי הוא השלים את המפעל הגדול הזה ולא נופל הוא ממנו ! יען כי פנים חדשים לו , והוא יראנו כח לב החיזה אשר השקיף וירא ללב אנוש פנימה , את המלחמה אשר תתלקח במשכיות הלב עת אשר תמצא בו התאוה (לא

האהבה קן לה. ומשני היצורים האלה תצא לנו התורה הנאמנה, התורה אשר כבר נשמעה: אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר, ואם את התורה הזאת יחק איש על לוח לבבו אז ילך בטח ולא ישגה. –

– את אשר בלבבי לא אכחד – קרא דוד ברגש – כי פקחת עיני לראות את אשר לא פללתי; אמנם לבי לא יתנני להת למשפטך צדק באמרך כי שני אלה גדולי חכמי הלב, הענקים בחכמי עמיהם, לקחו גם שניהם יחד יסוד מוסד לחזיונותיהם מדברי הקהלת, האם קצרה בינתם מהוליד עשתנות חדשים כי אכף עליהם ללכת לשאוב מבאר אשר כבר חדלו מימיו. –

– אם אמנם לא אמרתי לך כי שניהם שאבו מדברי הקהלת, רק זאת אמרתי כי התורה אשר תצא מדבריהם היא היא תורת הקהלת, בכל זאת אשיב לך על דבריך ואראך כי לא צדקת בדבריך באמרך כי כתבי הקדש המה באר אשר חדלו מימיו. לא זאת! מי הבאר הזה נזלו ויזלו עד עולם כמו מעין גנים טהורים להשביע נפש צחה צמא ורק עיני העורים אשר לא יראו את המעין המה לא ידעו כי ברכה בו וישלחו לשונם ללקק ממי בארות נשברים אשר באו בידם. ואם כי בתהלה לא עלה על לבי להראותך כי מבאר חפר ישראל דלו מימיהם, אך עתה אחרי אשר השמעת באזני דברים אשר לא כן ואתה ידעת כי תכלית שנאה אשנא כל משפט מעקל, לכן אפתח פי שנית ואראך לדעת כי אמנם כן הוא. כבר נשמעו הדברים האלה בין החיים, שתי המלחמות האלה הראו כבר חוזינו במחזות נאמנים, ובכתבי הקודש נשמע דברים במו האמלעט ופויסט יביעו אמריהם ויראונו שגגות האנשים בנפלם בפח העצבת אם מרב שבע או מרב עני. –

שחק קל עבר על שפתי דוד בשמעו מענה שמעון אך לא השיב דבר. אולם שמעון אשר התבונן בו קרא: ומדוע זה תשחק? התדמה כי גם הפעם אנסה לטהר לך את השרץ בק"ן טעמים? –

ואף לא אכחד כי כמו זר יחשב לי לשמוע מפיך דברים כאלה, הן איש יודע משפט אתה ואיך תשגה לשמור ארח אשר בו ידרכו כל בני ישראל בלי דעת, כי כן דרך כלם, על כל דבר הכמה בקטן כגדול אשר ישמעו ימהרו ויחליטו: הלא הוא בספרתנו! חכמינו כבר דברו כאלה וכאלה רבות, וכן תעשה גם אתה מבלי זכור מה רחקו דרכי החכמים בימינו מדרכי חכמי קדם אשר כעוללים היו ולא ראו עוד אור הדעת. אות הוא כי לא על נקלה ישליך איש תורת ימי נעוריו אחרי גוו, גם אם יבוא בשנים וידע כי היא הבל. —

אמנם איך תאריך לשון ותקרא שגיאה והבל לתורה בטרם עוד עמדה לך הכמתך להראות כי במשפט הדבר ומי זה לידך יתקע כי לא אתך משוגתך תלין? —

— מי זה לידי יתקע? השכל הישר! הן מי זה ישית ידו על שנינו אם ימאן אחד ממנו להודות כי ביום יזרח השמש וירח בלילה? הלא בדברים כאלה ידע משפט כל איש אשר עינים לו. —

— הזאת חשבת למשפט אמרת אני אצדק? אבל שים אל לבך כי אם יפתחו היהודים אשר עלימו תלעיג שפתותיהם עמך, אז גם המה יענו ויאמרו לך: כל איש אשר עינים לו יראה כי אך אמת בפינו ומה תשיב על תוכחתם? הן לא על דברתך נשען, כי תתן עדיך ותצדיק דבריך ותרשיע משפט מנגדיך. —

— אולם הן לא אני לבדי, כי אם כל שומע דבריהם ישחק להם, כל העמים וכל היודעים דעת מקרב אחינו כלם ילעגו להם ויניעו אחריהם ראש בשמעם דברי הבל אלה יוצאים מפיהם, הלא כל אלה עדים נאמנים המה כי צדקתי. —

— ומי זה ישפוט ביניהם למי הצדקה? אם להמלעיגים או לאלה אשר ילעיגו להם? הן לכל איש הצדקה להוציא משפט בהעילה על רוחו, ורק כאשר יבוא רעהו וחקרו ויראה ברור לכל במשפט צדק כי שקר בימינו, רק אז לו

הצדקה ללעיג לו, אך בטרם יעשה כזאת הן אך כסיל או לץ יאמר למלעיג ולא במשפט, ואם במשפט תעשה זאת השמיעני משפטך. —

הלא השמעתיך משפטי, כי בדורות הראשונים היו עוד כיונקים שדי אמם, אשר עוד לא ידעו דרכי התבל ורק עתה בדורות האחרונים, ימי זקנה לבני האדם, באה דעת בלבם, אשר על כן ישכילו היום גם במלאכת מחשבת וחרושת מעשה, אשר לא חלמו להם אבותינו. ועוד זאת כי רק בני ישראל יעשו כזאת, בני ישראל אשר ישימו כל כבודם בדורות ראשונים וכל חכמתם ישאבו להם מבאר חפרו זקניהם, המה בקנאם קנאתם בעמים אשר יגלו ספוני טמוני החכמה בבקר בבקר וידם אזלת מהתהרות בהם ולעשות כמיהם, לכן יקחו מכל הבא בידם בלי כל עמל ויאמרו לנו הוא, על כל אשר יראו וישמעו יאמרו: ירושת פלטה היא לנו מאבותינו ואין כל חדש תחת השמש. דמיונם בעיני כעבדים בבית אצילים אשר ינסו ללבוש בגדי אדוניהם להתפאר לעיני רעיהם עבדים כמהם, וכאשר ישובו אדוניהם הביתה ייסרום על גאונם, או ילעיגו לאולתם. הן המעשה הזה עד נאמן הוא ויעיד מה גדול מחסור העם הזה בדעת, עד כי אכף עליו להתפאר תמיד בכלי תפארת לא לו, ומהחכם המורה לנבוכים דרך עד הכסיל החובק התנור בבית המדרש כלם יחד בדרך אחד ילכו; החכמים יבקשו למצוא כל דבר חכמה וכל דעת ורעיון, אשר יצאו מפי חכמי העמים ואשר מצאו חן בעיניהם, בתורה ובתלמוד, עד כי גם כל סוד מלאכת מחשבת וחרושת מעשה אשר גלו הימים האחרונים יחשבו למצוא ברמז או בסוד בדברי חכמיהם הקדמונים; כן יעשו החכמים אשר יחקרו למצוא שרש דבר. ויתר העם יקח מכל הבא בידו ויתפאר בו כמו נחלת אבותיו היא לו, ובל העמים חתרו בחשך ביתו לגנוב את כלי תפארתו ממנו. כל החכמים גנבים המה בעיניהם וחכמתם גניבה היא אתם! ואנחנו הלא נדע כי האיש הקורא מלא אחרי כל עובר: גנב

אתה! כי הוא גנב או משוגע. ולא רק לדברי חכמה ודעת יעשו זאת כי אם גם לחכמים ואנשי השם יקראו בשם ישראל ויאמרו אחיני המה. ולא אוכל התאפק משחוק בזכרי כי פעם אחת בעמדי ברחוב היהודים לפני בית התפלה החדש בחבר אנשים ואספר להם את אשר קריתי מעל מכתבי העת מעשי מרצח נודע אשר פלאות עשה בכח ידו ומזמתו הרבה, והנה פתאום לפתע נגש אלינו יששכר המלמד ובשמעו אחרית דברי „שמו נודע בכל הארץ כי אין כמהו למזמה וכח לב״ אז קרא בבטחה כמו ידע את האיש פנים אל פנים: ומדוע זה תתפלאו? הלא מאחינו הוא! —

— אבל הן לא תדע במי נדברנו — עניתיו כי בקשתי הכלימו על אולתו אשר הביתו לענות דבר בטרם שמע — הן ספרתי תהלות הכלב אשר לשר העיר ובכבודו תתימר לאמר: אחי הוא! — לדברי לא שחקו העומדים כי אם קצפו עלי קצף גדול ויאמרו כי אנבל שם ישראל. הנה כן דרך האנשים האלה, ועתה העוד תשאלני אותות כי צדקתי בדברי? —

— אותות לא אשאלך עוד אחרי כי השמעתני משפטך רק אראך לדעת כי משפט שוא שמת לך לקו; הן לא בכברה אחת תניע חכם וכסיל, את המורה לנבוכים יחד עם יששכר המלמד, ואם אמנם לא אכחד כי לא רק יששכר המלמד כי אם רבים גם מחכמי ישראל כמהו שגו להתימר בכבוד חכמת כלב אשר לא על משפחתם יקרא בנחלתו, ועל כל דבר הבל אשר כחכמה נחשב בעיני דורם מהרו לפרש כנפיהם עליו, אך בכל זאת לא כלם שגו, כי אמנם יש ויש הרבה מאד אשר לקחו חכמי הדור הזה וגם הדורות הראשונים מעל ספרי חכמי ישראל מבלי הזכיר שמם בדעת או מבלי משים, ואת אשר אמרת כי לב הדורות הראשונים היה צפון משכל בזה שגית הרבה מאד, אם אמנם אודה כי בפעל כפים ובחרושת מעשה השכילו בני הדור הזה הרבה יותר מאבותיהם, כי המחסור הכביד עליהם אכפו לברוא חדשות ולעשות להם כלי מעשה למען מהר מעשיהם את אשר לא שערו הקדמונים יעו

כי לא היה להם חפץ בהם, כי גם בלעדם מצאו כן להם לחייהם ומחיתם. אמנם בדעות ורעיונות העמיקו הקדמונים הרבה יתר מחכמי הדורות האלה, במחשבות הקדמונים ודבריהם נראה עֹמק כעמק ים, יען כי כמקוה מים היתה חכמתם אשר לא להתפשט לרחב כי אם לחפור בעמק גברו גליה חיל, ועתה תכסה הדעת את פני הארץ, אך היא רק תכסה אותה במכסה דק מאד, ואף כי בהרגשות, בהן נראה אֹמץ וכח רק בבני דורות קדומים, לא כן עתה אשר כעב קל תבאנה הרגשות ותעבורנה כטל משכים הולך. במה נחשבו רגשות החוזים והמשוררים בימינו מול רגשות נביאנו חוזינו הלא אך כמוץ עובר הנה מול הררי עד, זאת יראה כל איש אשר לב רגש לו. וגם בזאת לא צדקת באמרך כי רק בני ישראל יגדילו במי פיהם על חכמת חכמיהם, כי כל העמים וכל איש ואיש יעשה זאת. כאשר ירומם איש איש את נפשו על רעיו באהבתו את נפשו כן ירים איש איש את עמו על יתר העמים באהבתו את עמו ואחרי אשר בכבודו לו כבוד, ומה גם אלה העמים אשר בשפל ישבו וכאַל נחשבו בעיני העמים אשר ידם רוממה וגם את הכבוד הראוי להנתן להם יגרעו מהם. ומי עם בזוי בעיני העמים כעם ישראל, אשר על רגשותיו ודרכיו וחכמתו ותורתו ילעיגו בזדון לב? אשר על כן יאמץ הוא שארית כחו להתנשא. ואם בו העון אם יגזלו כל חמודותיו ונחלות אבותיו מידו בזרוע רמה והוא יריע על חומסי כבודו? הן את תורתו בזזו וישנו פניה וישביתוה מטהרה, את אמונתו לקחו וישחיתו תארה, בחכמת חכמיו שלחו יד ולו יאמרו: עם אין תורה וחכמה ואמונה בו, ואם יקרהו עון על כי ילחם בעד כבודו אשר היה לבז? או האם נשים אשם נפשו על כי נמצאו בו נערים חסרי לב אשר כל אלה לא ידעו ועיניהם טחו מראות והתבונן לחקר דורות עולמים ולבם טפש כחלב מהבין חכמת אבותיהם, אם גם המה יספחו על אויבי עמם ובלעגם גם להם לעג? אמנם כל צופה יודע לדברי הימים הוא לא יבוש ולא יחת מהשמיע קבל עם,

כי עשתונות נעלים ונשגבים כבר נמצאו בדברי אבותיהם וחכמי העמים חִיו אותם מערמות השכחה ויתנום לפני אחיהם כמו היום ילדום, ורואיהם לא יכירום כי לא ידעי הבאר ממנו נֻקָרוּ. וגם לרבים מאלה אשר יד להם בדברי החכמים הקדמונים יֵרָאוּ כמו חדשים מקרוב באו, יען כי חכמת לב הקדמונים היתה אתם להשמיע רגשותיהם בניב נשגב ונעלה, לכן אם יקח איש דבר מדבריהם וישמיע לבני הדור הזה אשר יאהבו לעג הרבה וירבו אמרים למען תת יפי לרעיון אשר ישמיעו, לא יכירהו איש כי שיבה חופפת עליו. —

— ואם כן תגזר אֹמר גם אתה ככל המאמינים כי כל החכמות והדעות היו כבר צרורות בדברי התורה. —

— זאת לא אמרתי, רק זאת חשבתי למשפט, כי הרבה מאד לקחו מהם, ומה גם בדת ואמונה אשר הטוב לקחו רק מתורתנו והיותר יחשב בעיני כדברי רוח, נקח נא בידינו את ספרי מיסדי הדתות ונראה אם לא כן הוא, כי אין בהם כל דעה חדשה וטובה לבד מאשר לקחו מתורתנו. —

— פלאים נפלאתי! — קרא דוד בתמהון — הן אתה הוא אשר הורית בכל עת, כי איש לרעהו ישוה בכל ואין לאיש או לעם כל צדקה להתנשא על רעהו, ואיך נהפכת היום פתאום לאיש אחר ותשמיע משפט כמשפט כל אלה המחוקקים חקקי און אשר בעברת זדון יוציאו לשרפה כל איש אשר ימאן להאמין באמונתם? —

— אני לא נהפכתי לאיש אחר ומדברי לא אשיב כי חלילה לעם אחד להתנשא על רעהו. —

— הלא תהפוכית הדבר, אם גוזרת אֹמר כי רק לתורת ישראל עוז ותעצומות הלא הצדק: להם להתנשא על כל יתר העמים. —

— אכן שופט נאמן הנך! — קרא שמעון בשחוק — הן אם אשמיעך כי לראובן עשר ונחלה הרבה יתר מאשר לשמעון האם תגזר אֹמר והחלט בשמעך דברי כי לראובן הצדקה להתנשא על שמעון? ישמח ראובן בעשרו ושמעון

בחלקו מבלי אשר יצורו או יקנאו איש באחיו. —

— אמנם הן זה דרך כל בני האדם; העשיר יגדיל עקב על העני ממני, והעני יקנא באיש איצרות, ואם תשמיע בקהל כי יתרון לתורת ישראל על תורת יתר העמים, ואם יאמינו לדבריך הלא אז ירימו ראש בגאון ויחשבו כי אין מי ישוה להם, כאשר כן עשׂ העמים בימי הרעה בעת אשר בידם היה הכח ובלבם החפץ לדכא בני אמונה אחרת תחת רגליהם; והרעה הזאת יצאה ממקור האכזב, מהאמונה הנשחתה כי רק דתם מפי עליון יצאה ויתר הדתות על פי השטן תצאנה ותבואנה, ואשר על כן התעוררו חכמי הלב הישרים בלבותם להסיר את המחלה הזאת מקרב בני האדם וימשלו משל בשלשת הטבעות אשר איש לא הכיר את הטבעת הנאמנה מעל אחיותיה אשר כתמונתה בצלמה נעשו, לבל ירום לב עם אחד על רעהו, האף תפיר משפט חכמי הלב האלה ותאמר כי שקר בפיהם ולא בצדקה ויעַר השמיעו דבריהם? לא ידידי, לא טוב הדבר אשר תדבר ולא ישר משפטיך; הן אם בעמים, אשר ידם רוממה ולהם הכבוד והעז, נמצאו אנשים ישרים אשר בחמלתם על עם בזוי השפילו גאותם ויאמרו להתרועע אתו ולחשבהו כאחד מהם, ואנחנו מה? — אנחנו הנבזים נרים ראש בגאון ולא נתן יד לאלה הנותנים לנו יד באהבה ואחוה? —

— אבל הלא אתה תדבר דבר בשמי את אשר לא דברתי ולא עלה על לבי. גם אני אומר: יהי זכר החכמים הישרים האלה ברוך לעד, גם אני אשמיע בקהל כי שם לעסינג יוחק לזכרון על לוח לב כל איש ישראל, והחובה על כל איש להזכיר שמו ושם רעיו לבניו למען יראו, כי גם ישרים נמצאו בהעמים אשר רֻבּם רדפום בלי חשׂך ובלי חמלה, ואם גם אפיר משפטו בכל זאת אקרא מקרב לב כי לו הצדקה והישר, וגם אני כמהו השמעתי לוא הייתי תחתיו, אך רק למען עשׂות שלום בארץ. —

רק למען עשׂות שלם בארץ חרצת גם אתה משפט

כזה, אך מה השמעת לוא חפצת להוציא משפט אמת לאור עת כי נגשו אליך האחים ושלשת הטבעות בידיהם? –

– התזכור עוד כל דברי המשל לכל משפטיו? – שאל שמעון פתאם.

– זכור אזכרנו ומי לא ידעהו? –

– ספר נא אותו לי כמו –

– לא אבין דבריך, הן תדעהו?

– ובכל זאת ספר נא אותו לי, הן מה ממך יהלוך? –

– אם זאת תחפוץ אעשה חפצך; לאב אשר לו היו שלשה בנים היתה טבעת יקרה ונושנה ומדור דור נפלה למורשה בידי הבן הברוך מבנים, כי לאיש אשר הטבעת לו נפלה חבל נתני הנחלה והממשלה, אך בני האב ההוא היו כלם אהובים ונחמדים לו ולא נתנו לבו לְבַכֵּר את האחד על פני אחיו, גם פחד פחד פן יפיח מדנים בין האחים אם יעשה זאת, ועל כן יעצהו כליותיו לתת את הטבעת על יד חרש אמן כי יעשה עוד שתי טבעות כתמונתה בצלמה, ובקרוב ימיו למות נתן ביד כל אחד מבניו טבעת אחת ויתברך כל איש בלבו כי לו תפול הנחלה והממשלה לחבל; אך מה השתוממו בגשתם לנחול את הנחלה בראות איש ואיש כי גם ביד אחיו טבעת כטבעתו, אז פרץ ריב ביניהם כי איש ואיש אמר כי בידו הנאמנה, עד אשר הביאו דבריהם לפני השופטים והמה בראותם כי הטבעות אשה לרעותה תשוינה חרצו משפט כי יעשו שלום ביניהם ויקחו חלק כחלק בנחלה. הנה עשיתי חפצך וספרתי לך, ועתה השמיעני נא מה משפטך הנאמן אשר חרצת לולא בקשת לעשות שלום ביניהם כאשר אמרת. –

– לו חפצתי להשמיע משפט אמת מבלי שים לב אל השלום כי אז אמרתי: הטבעת אשר זקנה חופפת עליה אותה נבכר. – דוד החשה רגעים אחדים כי השתומם למשמע אזניו, ואחרי אשר חשב מחשבות ענה ואמר: אבל הן עין איש לא הכירה את האחת מפני רעותיה. –

– לוא התבוננו השופטים היטיב כי אז הכירוה, כי אמנם אין שתי טבעות שוות זו לזו בתכלית ורק בטביעות עין הדבר תלוי. יהיה איך שהיה, אנחנו הלא נדע את הטבעת הנושנה ומה לנו להרבות דברים? –

דוד ישב כמשתומם אחרי שמעו מענה רעו; כשמים חדשים וארץ חדשה נגלו לו ברגע ההוא. אם אמנם ידע מאז כי רבה חכמת שמעון ויכר כי רב ערכו מערכו, בכל זאת חשב בלבבו כי גם רוחו מלא חכמה ודעת בדברי הימים ולבו ידע משפט בני האדם, ואם גם ינצחנו שמעון בכל עת, בכל זאת לא נופל הוא ממנו בכח לב רק בְּעָצְמַת הַדִּבֵּר, ולא למען קחת לקח מפיו בקש נתיבות ביתו בימים האחרונים וישאף צלו, כי אם מחפצו להשכיח זכרונותיו ולהסיר פחדו מלבו, על כן בקש חברתו בדעתו כי ברוח פיו יגרש כל רעיון זר מלבו, אך עתה הראה לדעת כי לא איש כמהו היא שמעון, כי לא רק בכח לשונו כי אם גם בכח דעתו ומשפטו הוא מרום ונשא ממנו ויבוש כמעט על אשר העז פניו לדבר אליו בלעג, גם צר לו על הימים אשר התרחק מעליו ולא שמע דבריו המלאים להם חכמה.

להגות בחכמה התענוג הוא ככל תענוגי החיים ועוד יותר מהם, כי היא לא רק לעתים רחוקות ולרגעים תשמח נפש, כי אם כרבות איש למצוא בה ענג כן תוסיף להרותו. דוד אשר מימי נעוריו גֻּדַּל על ברכי הורים יודעי דעת ומורים נאמנים היו לו, גם בכשרון ולבב חכמה חֻנַּן מאת הטבע, אשר על כן היה למופת בדעתו לכל הנערים אשר כגילו, אך גם זאת היתה לו כי השליכנה מידו ככלי אין חפץ בו כאשר נטו אשוריו מני דרך טוב, כי לא בעמל נפשו מצא דעתו; לא כן שמעון אשר בלי עזרת הורים ומורים רדף להשיג את הדעת אהובת נפשו וברב עמל ועבודה מצא את אשר מצא וכל אשר ידע לו היה לא עמל אבותיו אשר הנחילוהו, לכן היתה הדעת קרושה ויקרה ואהובה בעיניו מכל חפצי החיים. בעיני דוד היתה הדעת כארושתו אשר ארשו הוריו למענו,

זבעיני שמעון כרעיה אהובה אשר לבו בחר בה ובאהבתה ישגה תמיד, אשר על כן הלך דוד גם בעת אשר דרש חכמה רק בדרכי מוריו ולכל אשר אמרו טוב או רע ענה גם היא אחריהם באמריהם ויחשב לו זאת לחכמה; ושמעון אשר מוריו היו ספריו לא דבק בדעת איש כי אם בדרכי לבו אחז ויבחר וימאס כחפצו, ועל כן נחשבו משפטיו בראשיתם כמו זר בעיני דוד ובאחריתם השתאה השתומם כי חדשות ונצורות נגלו לו את אשר לא פלל ולא חשב לשמוע. חץ המענה אשר ענהו על דבר הטבעות יצא כברק ויבוא ללבו פנימה, כל דבריו אשר שמע עד הנה אף כי ידע כי בחכמה ומשפט דבר אותם בכל זאת לא עצרו כח להכותו בתמהון, כי אמר באלה וכאלה נשמע ונקרא מעל ספרי החכמים, אך בשמעו המענה בדבר הטבעות אף כי בו לא רבה החכמה ולא חזק המשפט בכל זאת השתומם רוחו בתוכו כמו רזי עולם ומצפוני החכמה נגלו לו ברגע קטן, אך מדוע היתה כזאת? הלא חידה היא! אמנם כן, ולכל חידה יש פתרון.

דרך כסל היא לבני האדם ומה גם לבני הדור הזה אשר יבקשו בכל מאמצי כחם לכסות את פני כל הארץ בדעת, כאשר יכסו פני ארץ צחיחה ברגבים ועשבות שדה עליהם, אשר חפרו משדה עשב למען שמח עין רואה, כן יעשו מפיצי הדעת בימינו; להפוך ארץ צחיחה לגן עדנים דרוש עמל ועבודה רבה לחפור בעמק ולהסיר הקוצים והברקנים, לעזקה ולסקלה ולחפור תעלות ומעיני מים אשר ישקוה בעת רזון, ובעבודה רבה כזאת בחלה נפשם, על כן ימשכו ידם ממנה ודי להם אם תמצא ידם רק לשנות פניה לעין רואה. המה יביאו עשבות שדה ונטיעים מגודלים על אדמה נכריה ויכסו פניה וְתֵרָאֶה רגע כגן אלהים, אך העשבים ייבשו ממעל ושרש הנטיעים ייבש מתחת ובתוכם יתערבו חוחים וקוצים אשר אחזה להם בה מימי קדם ויהיו לערב רב והארץ תשוב ותהיה צחחה כמקדם.

הדעת הכסה פני התבל וארם עליה כיום וזה כל פרי

שבתת הגף

תורת העת הזאת; לא ברב חכמה ודעת יתימר איש כי אם בדעתו לשמ׳ר דרך אשר דרכו בו רוב בני האדם, וכמה וכמה חסרי לב ותבונה יעדו גאה וגאון בהשכלתם וימלאו שח׳ק פיהם ולעג לשונם בראותם איש אשר לא ידע דבר חלקות ואשר מלבושיו לא במשפט נעשו על פי משפט חדש אשר הוציאו החַיָּטים, מבלי שׂם לב גם אם לבו ראת הרבה חכמה ודעת, כי כל חפץ וכל ישע לבם אך מראה עינים הוא, להתיצב על דרך התבל, ללכת לרוח העת זאת תחשב לחכמה, כמו רב כח לב ודעת דרושים לאיש למען ילבש מלביש כדרך הארץ ולמען תמהר לשונו לדבר חלקות באזני אשה יפה, ולהשביע נפשו מכל הבא אל פיו מבלי שים לב לחק ודת. ותהי כל מלאכת המשכילים האלה לא להרבות נטע כי אם לעקור נטוע ממקום אחד למען שימהו במקום אחר. להשות פני כל הארץ כל מגמת פניהם, ואם ירים ארז גבה קומה עד לשמים ראשו אז יניפו עליו הגרזן, כן יעשו לכל דעה ומחשבה; הגבוה ישפילו והשפלה יגביהו לבל ירום איש בגבהו על רעהו, מבלי הרבות מחשבות רבות אם בצדק ומשפט יעשו מעשיהם ואם יצליחו במפעלם או אין, כן המה עושים במעשי ידיהם וכן בהגיוני לבבם ומחשבותיהם ועשתנותיהם.

ימים רבים עברו על בני האדם אשר איש בשר אחיו אכלו בריב משפחות ולשונות ובחרב גאות האמונה והדת הרגו ולא חמלו, ועתה באה עת רצון לבני האדם, לעשות שלום איש לרעהו, להשיב חרב האמונה אל תערה, להשקיט ריב משפחות לבל תגדיל עקב משפחה אחת על רעותה, והוא אמנם חפץ נעלה ומחשבה יקרה. אך איכה יעשו כזאת? לא את החרב יסתירו ולא את הריב ישקיטו כי אם יטו ידם על האמונה ועל כבוד המשפחות לכלותם מעל פני האדמה, מבלי שים לב כי לא יצלחו, והנם כמושל אחד ממלכי הקדם אשר שני אנשים הקריבו אליו למשפט על דבר אחוזת נחלה, אך כח לבבו קצר ממצוא משפט, לכן צוה לקחת את האח׳זה מיד׳

שניהם לאוצר המלך למען ישבת הריב; כן המה עושים. אחרי כי האמונות וכביד המשפחות העירו קנאה וגאוה בלב בני האדם לכן ישלחו יד לשרש אחריהן, מבלי שים אל לב כי עוד מולידים רבים לקנאה וגאוה אשר לא יוּרשו; יפי הפנים, ניב נעים, עֹשר וכח כל אלה יולידו קנאה וגאוה באמונה וכביד משפחית, האם גם אותם ישמידו מתחת השמים? אכן זאת היא חטאתם כי לא השכילו להסיר את התאוית הרעות מלב בני האדם, כי לא התעוררו ללחום נגד הקנאה והגאוה, כי אם נגד היתדות אשר עליהן תלו אותן. ילחמו גם נגד לחם ומים אשר אם ימלא איש כרסו מהם עד אשר יצאו מאפו יהפכו למרורת פתנים בקרבו, ישביתו את הברזל מהארץ יען כי ממנו יקחו לחצים וחרב, ויבערו את הזהב יען כי בו יטו בשחד לב השופטים, ככל דבר בתבל אשר הטוב והרע עצירים בקרבו מיום העשותו, וביד האיש להוציא ממנו חפץ לבו אם טוב ואם רע, וכן היא באמונה וכן בכבוד וכן בכל דבר וכן גם ברגש ורעיון.

למען השפיל גאות הכהנים נגעי בני האדם אשר קראו חרב לה׳ תמיד ובשם האמונה כסו פני הארץ בדם חללים, למען שביר זרוע העריצים אשר למען מצוא הות נפשם הרבו חלל כדמן על פני חוצית, השמיע לעססינג את המשל הישן בשלשת הטבעית לבל ירום לבב איש על רעהו באמינתו וכח זרועו. ויהי המשל הזה כאבן חן בעיני כל הצעירים (בני היהודים, כי בני העמים בגאותם מאנו לתת לדבריו צדק) וכעמוד ברזל אשר לא ימיש ממקומו. וגם דוד אשר מימי נעיריו גדל בדרך ההשכלה כן חשב למשפט כי כל האמונות נשתוו וחלילה לאיש לאמר כי בספרי אמינתו ימצאו דברי חכמה, כי הלא אז ירים אמונתו על אמינת יתר העמים, ועל כן שחק ורגז בתחלה בשמעו דברי שמעון כי בספרי הקדש עצורים דעות ומחשבות נעלות; אך המענה אשר השיבו פקח עיניו לראות כי שגה בשגגה גדולה עד מאד, כי אמנם לא זאת היא תכלית רודפי השלום בין העמים להשפיל

כבוד אמונה אחת למען הרים את רעותה, כי אם אף כי נתַּן יתרון לאחת על רעיתה, בכל זאת חלילה לנו להתפאר בה ולהתנשא על יתר בני האדם, וכאשר ניכר את איש עשיר על רום לבבו כן ניסר גם את המתגאה על רעיו בחכמת אבותיו. המענה הזה היה חדש בעיניו כי לא נסה לשמוע כאלה כי אחד יצא לשפוט שפוט נגד דרך כל המתאמרים ליודעי משפט, ויען כי עוד לא כבתה בלבו גם גחלת האמת לכן השתאה לדברי רעו אשר היו בעיניו כמענה אלוה מן הסערה והעתיקו מפיו מלים זמן כביר, ואחרי אשר עזבו התמהון לבי קרא ברגש: אודה ולא אבוש כי רב כח לבך במשפט, ודבריך אשר השמעתני זה עתה הכוני בתמהון כי לא נסיתי לשמוע כאלה –

שמעון שחק ויאמר: ובכל זאת לא רבה החכמה אשר השמעתי, הן כל איש אשר יבין משפט כמו כן ישפוט. –

– אבל מדוע זה לא שמעתי כאלה בלתי היום? –

– וזה הדבר יען כי חכמינו אשר יתפארו כי לוחמים המה בחזקה נגד האמונה המה על אמונתם יחיו ובאמונתם יחזיקי והיא תנהלם ותוציאם ותביאם בדרכם. באלוה לא יאמינו, לדברי חכמים בני דורות עולמים לא יתנו אזן קשבת ועל דברי אחד החכמים החיים ישענו ובשמו ישבעו, כמו דברי אלהי אמת שמעה אזנם, וכאשר בכל דרכיהם ומלבושיהם רק בדרכי התבל יאחזו וילעיגו בשאט נפש לכל נפרד, מדרכם כן גם בדרכי לבותם ומחשבותיהם ומשפטיהם רק בדרכי התבל ילכו ולא יעבטו ארחותם. הדעה אשר מצאה חן בעיניהם היא להם לאלֹהַ ועל פיה יחיו, לכן אם יקום איש ויבור לו דרך חדשה יריעו עליו כבעל מפיר ברית בני האדם וכנפרד מדרכי התבל. הן אם ישתה איש לעג במים ואסף בחפניו הבל ורעות רוח וידבר על אל אלים וחוזיו ונביאיו בבוז ושאט נפש, אף אם לא יבין דבר, הלא יריעו לעמתו וישישו על דבריו כמו תורה חדשה מאתו תצא; ואם יקום איש ויביא במשפט דברי אחד החכמים אשר עשה לו

שם בדור הזה, אז כלם עליו יתמלאו ויריבו בו בחזקה איך ערב לבו להביא במשפט דעת איש אשר שמו יצא בכל הארץ. ורבה האשמה כיום אם ימאן איש לשמוע בקול אחד המלעיגים לכל דבר קדש מאשמת איש אשר באלהים ישים תהלה. שפך בוז על משה, סלא קלון פני הנביאים, אך חלילה לך משלוח לשון לדבר דבר נגד אחד החכמים בימינו, כי אשמתך לא תמחה. כמעט כל אלה חכמי הלב אשר עליהם להיות לעינים לכל הדור, המה עשו להם חכמתם כהכהנים את אמונתם רק לחרב גאותם, איש את רעהו יעזור ורוממוהו תחת לשונו, ירים בקהל עד לשמים שיאו למען יבוא אחרי כן על שכרו ולקח מידו כפלים באמרי פיו. האם אמת יבקשו? אבל ראת והבט כי אגודות אגודות עשו להם וכל אגודה בחרה לה דרך והיה האיש אשר בדרכיהם ילך אשריו! כי בני אגודתו יתמכו בימינו ויעשו לו שם על פני ארץ, אף אם לא ראה באור הדעת ולא ידע מקומה איה, למען יצא שמו בכל הארץ ואז תהיה תהלתו, אשר ישלם על התהלות אשר הללוהו, כתהלת חכם ויודע, ואם לא על אחת מהאגודות יספח איש אז אבוד יאבד גם היא גם חכמתו אתו ויחד בחשך יְכֻסּו. וזאת יעשו אלה אשר יבקשו לשרש את האמונה וכבוד המשפחות בעת אשר יתנו את לבם כלב אלה וכל אשר לא יאמין בם תאכלהו אש קנאתם, כי אלהים קנא, איש אוכלה המה חכמינו אשר נקה לא ינקו כל הנוגע בכבודם, ולוא חיו רבוא שנים פעמים כי אז פקדו עון אבות גם על בנים עד אלף דור. תחת כבוד המשפחות הציבו משחית את כבוד האגודות, אשר בכבודן יתימר איש אם יעד בקהלן, ואם אין הלא נבזה ונמאס הוא, ולמה זה נתפלא אם האמת נעדרת, האמת אשר לא תשא פני חכם ולא תבקש נתיבות אגודה, היא הסתר במסתרים וחכמינו יראו ושש לבם כי תמצא ידם לדבר דבר בשמה. איש איש חזון לבו או חזון מוריו אשר כדבר אלהים יחשב בעיניו, ואם דבר אמת ישמיע איש כהעולה על רוחו מבלי שים לב אל דרך בני הדור יֵחָשב כרועה רוח, אשר על כן

יכחידו רבים, גם מאלה היודעים משפט, דבר אמת תחת לשונם לבל יהיו לבוז, ועל כן תפוג תורה ומוסר יאבד דרך, כי לא לאמת כי אם לכבוד או כסף עיני החכמים נשואות. –

– ואם כן תאמר גם אתה כי הימים הראשונים היו טובים מאלה, אבותינו היו כמלאכים ואנחנו כילדי תפתה אשר רק רע ומרמה בלבנו תמיד. –

– זאת לא אמרתי, לא אכחד כי בכל דור ודור היו רודפי כבוד אשר על מרמה תחש רגליהם למען השתרר, כי בני אדם אך בני אדם המה ואחרי יצרם לבם הולך, אך את אשר עשו בני הדורות הראשונים בשם האמונה ובכבוד המשפחה, זאת יעשו בני דורנו בשם החכמה ידרכי התבל. –

– ואם כן לא נופלים אנחנו מאבותינו ומדוע תכה בני דורנו בחרב לשונך? –

– הלא זה הוא דברי כי לא נופלים אנחנו מאבותינו אך גם לא טובים מהם, והמשפט הזה הלא כמו זר נחשב לך בראשית שמעך אותו ותתעורר להרים מעלה את בני דורנו ולהתת את בני דורות קדם כנערים חסרי־לב, אשר על כן הוכחתיך למשפט כי לא תצדק, ועתה אחרי כי תודה לדברי הלא שבתה המלחמה בינינו – ענה שמעון במנוחה. דוד התפלא שנית בראותו כי מבלי משים הודה לכל דברי איש מלחמתו ויאמר: אמנם צדקת במשפט ועל כן ינעם לי מאד לשמוע מפיך כי גם תורני איפו המקור בדברי חוזינו אשר ממנו שאבו לפי דעתך שעקספיר וגאֶטהע במעשיהם, ומי המה שני האנשים בכתבי הקדש אשר ישמיעונו כדברי האמלעט ופֿויסט. –

– שני האנשים האלה המה קהלת ואיוב.

– באר דבריך למען אבינם. –

– כהאמלעט כן הוא הקהלת אשר ראה שׂבע מכל טוב התבל ותענוגות החיים עד אשר קץ בהם ויקרא: הכל הבל! כבעיני האמלעט כן היה בעיני הקהלת אך הבל וריק סבל ומשא עמל החיים, והתבל כגנה אשר מים אין לה

המעלה אך שמיר ושית וכל רע ומשחת בה יעשה צמח. שֵׁוֵה רוב דברי האמלעט לדברי הקהלת ותראה כי ישוו יחד; שניהם רבו ריבם את החיים והמעשים ובעיני שניהם היה רק רע המעשה אשר נעשה תחת השמש; שניהם ראו אך דמעות עשוקים ואין להם מנחם, זרוע עריצים ועושקים כח ואין מוכיח על פניהם דרכם ובמקום המשפט שם הרשע; שניהם בקשו חשבונות רבים לדעת מה טוב אם לאחוז בזה או בזה מבלי אשר מצאו פתרון. ולעמת הקהלת הנה נראה את איוב איש אשר מרוב רעה רב את יוצרו כי פגעיו דכאוהו ויסיתוהו לשים באלהים תפלה, ואם לא איש כמהו היה פֿויסט, אשר גם הוא מרוב מחסור וצרה בעט בדרכי התבל. וגאֶטהע בידו הלא הראנו כי איוב היה לו לעינים בשומו ראשית ספר איוב לראשית המחזה פֿויסט, ואם כן אך למותר אחשב להרבות עוד דברים. חשוב ושפוט ותראה אם לא כדברי כן הוא, ואת יראנו מה גדול כח לב כותבי כתבי קדשנו כי הבינו לכל מערכי לב איש, ובעת אשר שני המאורות הגדולים האלה לשני לאומים גדולים אך מקצה אחד ראו, ראו והביטו חוזי ישראל לשתי קצות דרכי האדם. —

— אמנם הלא גם בישראל כתבו שני סופרים את דרכי שני בני האדם האלה. —

— אבל שני הסופרים גם יחד מעם ישראל היו, לא כן בשני הסופרים האלה המה בני עמים שונים. —

— לא אבין מה יתרון לסופרים האלה על אלה? —

— לא לסופרים אתן עוז ותעצומות, כי אם לעם אשר ממנו יצאו הסופרים השונים. בעת אשר החוזה לארץ בריטניה הבין אל דרכי בני עמו ויראה לנו מחזה נאמן מדרכיהם ומחשבותיהם, והסופר הגרמני התבונן אל דרכי בני עמו, הנה נמצאו בישראל שני סופרים אשר הראו אותנו את הדרכים השונים האלה. בהאמלעט נראה דרכי הבריטאנים אשר כרובם יפלו בפח העצבת מרוב טובה, ובפֿויסט נראה דרכי הגרמני אשר ילכד ברשת העצבת מרוב מחשבות; האמלעט יבקש

שמחת הנפ׳

חשבונות רבים ופויסט יבקש משפט וחשבון, אך האמלעט יבקש רק חשבון התבל והמעשים אשר יראה בעיניו, כדרך הבריטאנים לשים לב רק אל דרכי בני האדם ופעולותיהם ויפּל בפח העצבת כדרך כל אצילי בריטאניה, ופויסט יבקש לדעת את אשר היה בטרם חוללה ארץ ואשר נעשה בשמים ממעל ובשאול מתחת, כדרך הגערמאנים אשר רק אל אשר מעל לגבול הטבע ישאו עיניהם ויבקשו למצוא ארחות תהו, ויפול בנבכי המחשבה כמהם. ועל כן עלתה ביד שעקספיר להראות לנו איש בדמות האמלעט וביד גאֶטהע איש כפויסט. איש איש לפי דרכי עמו. אך בני ישראל אשר כל הרגשות והדעות מצאו מסלות בלבם, המה רבו את יוצרם ויבעטו בתורתו מרוב שׂבע, וישובו וימרו באלהים וחקיו מרוב רעה, בהם נמצאו השואפים על עפר ארץ לשבוע תענוג, וגם אלה אשר כלתה נפשם להתהלך בחצרות בית ה'. לכן ידעו חוזיהם לתאר לפנינו איש כאיוב וכקהלת ונמצאו בהם חכמים אשר הבינו כי רק רע המה שני הקצות ועל כן אמר אחד מהם: ריש ועשר אל תתן לי כי יש כסף שמור לבעליו לרעתו, ועתה...

שמעין לא כלה את דברו, כי קול רעש גלגלים וקול עגלון דופק בסוסיו הפריעהו רגע ממחשבותיו וברגע ההוא הגיע קול לאזניו קול נעים קורא: דוד! שמעון! – וכרגע ראו כי שמואל שקלי ושפרה קפצו מעל העגלה, שמואל חבק את דוד ויתן ידו לשמעון, ושפרה נתנה שתי ידיה אל הרעים, עיניה הפיקו גיל ולחייה אדמו כשושנים, ואֵם שפרה אמרה בבטחה: סימן טוב הוא! – שפרה שבה אל העגלה ושמואל הלך ברגלו יחד את שמעון ודוד העירה.

כא.

אָהֳלֵי יַעֲקֹב.

מי הוא זה שמעון? – ידעתי נאמנה כי כל הקוראים

יבקשו לדעת איפו נולד וגדל ומפי מי לקח לקח. הן שמענו מפיו משפטים נעלים, כשופט רמים ישב למשפט וידבר על רגשות אנוש, על האהבה והתאוה, על פעולת סופרים כבירי כח לב, ואם נצדיקנו במשפטו או אין, בכל זאת הלא נשתומם לשמוע מפי איש צעיר לימים מורה לנערים בעיר אשדות (ודרכי רוב המורים בעיר הזאת ומחשבותיהם ודרכי לבם הלא ראינו כבר) דברים כאלה, אשר יעידו עליו כי למד הרבה וחשב מחשבות הרבה וכח בלבו לחרוץ משפט מבלי שים לב אל משפטי חכמים אחרים, ואיפו למד זאת? האם באשדות? אבל שם הלא נראה מורים נאמנים מטיפים ליין ולשכר, הסידים מעריצים את קדושיהם, כנענים אוספים כסף ומפזרים אותו כאשר תמצא ידם, משכילים אשר כל חכמתם היא כי ישני פניהם ויתפארו כי איש לא יכירם כי יהודים המה, ובעיר מושב לחקרי לב לא נודעה העיר הזאת מיום הוסדה, או אולי בישיבה מצא פניני הדעת האלה? אבל הלא נודע כי שמה תמצא ידו לסחר בלחם, לשיר בקול גדול בהביטו אל הגמרא ועיניו לא תראינה את הכתוב בה, ואף כי גם שם יספרו מעשי השטן והמתים אשר יקימו מקברות, בכל זאת לא שמעו מעודם שמע השטן אשר בפֿויסט והמת אשר בהאמלעט, כי רב כח הדמיונם לברוא להם אלה וכאלה מבלי עזרת אחרים; ומי שם כל אלה לפני שמעון? מי שם בבליותיו דעת ומשפט לדבר גבהה גבהה? ומי הצית אש קדש בבתי נפשו לדרוש את האמת ולבקשה בכל לב? אמנם כן, בישיבה מצא כל אלה! כבוד והעצומות לכם בתים קדושים מחסה ומסתור לשארית ישראל! מכם יצאו ויצאו שרידים אשר מבטן אמם קראו להיות לאור עמם ולרוח חיים לעצמות יבשות. מי יודע אם לא כבר כענן־כלה כלה וילך רוח ישראל מעל פני האדמה, מי יודע אם לא נסתמו כבר ארובות האמת בעפרות ההבל והכזב אשר במלוא חפנים הביאו מורי שקר ויתנום כאבן חן בעיני רואיהם, מי יודע אם לא דברי שקר כאלה וכאלה נטעו על תלמי לבב בני הנעורים בשם ה' וחזיו, לולא

התעודד העם הקטן והשפל הזה ובשפל ידיו הצליח להציל תורת אלהיו מתוך ההפכה, בעת אשר כל יֹשר וצדק ואמת ומשפט ואהבת אחים נהפכו לנגעי בני אדם על ידי חרשי משחית אשר דבר ה׳ היה לשקר בפיהם, ותאות לבם – לְחֻקי האמונה ומשפטיה.

בעת הרעה הזאת בעת אשר המורים המתעים השמיעו בקול כי עזב ה׳ את הארץ ויתן את הממשלה בידי המושל תחתיו, בעת אשר על תורת ה׳ פשעו ויוסיפו עליה דברים כהנה וכהנה את אשר לא עלה על לבב החוזים טהרי לב, בעת ההיא מצאה האמת מפלט לה ומחסה ומסתור מזרם גלי השקר אשר במרוצתו שטף ועבר מקצה הארץ עד קצהָ. ראו והתמהו תמהו! לא בבתי מקלט הבנוים מאבני גזית על שן סלע מצוק מעון לחבר כהנים, לא בארמנות נשגבים וחיל וחומה להם למשגב עוז, משכנות לשרי הצבא אשר בחבר גדודיהם רצחו וגזלו על כל שפיים ולא חמלו, לא שמה חשה האמת מפלט לה, כי אם לחרבות עם בזוז, למשואות בית מט מזקן, מחסה לתופשי התורה וללמודי ה׳, אשר לא מנעמי החיים ולא מצוקות האכזרים מצאו די כח להדיחם ממחמד עיניהם ומחמל נפשם, מתורת אלהיהם. ועד היום הזה הנה הבתים האלה בתי הישיבות יסוכבו על התורה למען הת לה שם ושארית ולהחיותה ולהקימה עָל בעת אשר בניה יעזבוה ויפנו לה ערף. אלה למען לכת אחרי עמל ועבודה להחיות נפשם, ואלה משנאתם אותה תכלית שנאה. ובעת אשר רבים מהמתאמרים לגודרי גדרה יאמצו כח להפוך גזעה משרש ולהתימה ולכלותה מעל פני האדמה, בעת הזאת עוד ימצאו בני עניים אשר לא גבה לבם ולא רמו עיניהם ללכת בגדולות ונפלאות והמה יהיו לשומרי הכרם והמה יצמיחו שם פרי תנובה. ואף אמנם לדאבון לבנו הנה יעלו גם קוצים כסוחים, שמיר ושית ירבו בכרם הזה, יען כי בנוטרים אותו רבים המה אלה אשר לא יצלחו לשומרים וליוגבים מאה פעמים מאלה אשר דעת ותבונה להם לטעת

נטעי נעמנים והמה ירימו ראש, והנוטרים הנאמנים נבזים ושפלים וכל רואיהם יניעו עליהם בראשם, כי לא יבינו אל פעולותיהם, ובעת אשר יחפרו בעמק למען הביא פלגי מים אל תוך הגן, יריעו עליהם כעל בנים משחיתים את הכרם. ואף כי אלה אשר כקוצים כסוחים יבחרו שבת בכרם וכל חלקה טובה ישחיתו וכל לשד הארץ יינקו, המה ירבו ענף ויכסו פני הכרם; בכל זאת אך מהכתים האלה תקוה נשקפה לנו כי עוד יחיה רוח ישראל, ובהשבתם ישבת גם דרך ישראל ותורתם, וכל עמל אבותיהם ואבות אבותיהם זה אלף שנים פעמים, וכל הצרות והמציקות אשר נשאו וסבלו מאז עד היום למען הציל את הנחלה הזאת, כל עמלם זה יעלה בתהו ויאבד. הן במי נשים מבטחנו כי יהי למשגב לחכמת ישראל? האם בבתים אשר יקראו בשם בתי המדרש לרבנים? אבל ראו והתבוננו מאד אם יש בהם יודע התורה ודורשה? האם לבקש דעת יבוא איש שמה? הלא אך כשכיר יקוה פעלו כן ימנו לו שני עבודתו אשר יעבוד והוא יחכה בכליון עינים ליום אשר יצא לחפשי ואך יצור התעודה בידו כי השלים חקו הנה יחתום התורה לעולמי עולמים וישנא אותה ואת מאהביה, יען כי לא כעטרת כביד כי אם כבלי מעשה, למען מצוא מחיה היתה בעיניו. והמורים? ההמה יתאמצו להפיח אהבה בלב התלמידים לתורה ולתושיה? אך לא! גם בעיניהם נבחר ניב נעים בשפת הארץ מדעת, וזמר יוני משירי בן ישי; ומה תקותני כי ניחל מאת הדור הבא, אם אלה אשר הקדישום להיות למורים בישראל לא ידעו מה תורה כי אם מה שכרה, ואל רוח עמם לא יביטו כי אם אל המקום אשר יבחר בו להיות לרב למען ימצא חית ידו בנחת ולא בצער.

אם אמנם גם בבתי הישיבות יזרעו על ארץ צחיחה ולא כל נטע יעשה קציר, אך הישיבות הנה בארץ ציה וצמאה מים אין לה, אשר בה ממעל ימל הקציר ומתחת ייבש השרש, אך אם גשם נדבות יניפו עליהם או השמים ירעיפו

טל אז יחיו וירימו ראש ויהיו לריח ניחוח, כי כל ישעם וכל חפצם אך להרבות צמח, ובתי מדרש לרבנים הנם כארצות הצפון מקום אין שמש ואור רק הקרח הנורא ושלג עולמים יכסי פניהן ולא יזרע ולא יצמיח ולא יעלה עשב, לשממות עולם תהיינה, כי כל מעשיהם אך למראה עינים כעבדים אשר ישאפו ערב למען מצוא שכר אמת והסיר סֵבֶל מעל שכמם. רבי החכמים בישראל, אשר בכבוד עמם ובחכמת אבותיהם יתימרו נולדו וגדלו על ברכי התלמוד, ואלה אשר בימי נעוריהם לא פרשו ידיהם לשחית בים הזה המה לא ידעו לב עמם ודרכיהם, ואם גם יחכמו ויעשו חיל בדעת אך לא לעמם חכמתם; ואם אמנם דרכי הישיבות אבלות מאד, שומרים הפקדו עליהן לבל יתנו לרוח דעת לעבור בהן ועל כל רעיון ורגש יניפו מקל חובלים בכל זאת רוח הוא באניש נבחר, אשר אתו יבוא ויצא גם בבתי הישיבות וכל מטה זדון עליו לא יצלח לגרשו. רבים יצאו מהישיבות ויהיו לאור מאיר ולעטרת צבי לעמם, כי בבתי הישיבות הסכינו ללמוד למען למוד לא למען מצוא מחיתם בחכמתם; כי מה תקות בן ישיבה בלמדו? עטרת הרבנות תנתן לאחד מאלף, משרת המלמדות נבזה ונמאסה ולהלקח אחר כבוד לבית איש עשיר לא יצלח אף ביד אחד מאלף, כי העשירים חובבי התורה מעטים, ואם גם כזאת יחשוב לב האם בהביאה את בנה לבית הישיבה, אך לא התקוה הזאת לבדה תבגיד בה, תקות כאלה וכאלה תעלינה בתהו ותאבדנה מיום אשר תחלץ שד להניק את בנה עד אשר יבוא באנשים. אך הנערים אשר ישקדו על התורה, אם לב מבין להם, המה יהגו באהבתם את התורה, ועל כן גם אחרי אשר ישלחו יד לטעום מפרי עץ הדעת גם אז ידרשו חכמה למען דעת דרכיה ולא למען עשות איתה לחרב גאותם או למטה להמם, ואחד מאלה היה גם שמעון, בהיותו בישיבה דרש את התורה בשום לב ובמצאו ארחות חכמה דבק בה בכל לבו ויהגה יומם וליל מבלי כל תקוה ואחרית.

כב.

מְבַקֵּשׁ אֱמֶת.

בעיר זבלה גולד, עיר אשר רוב היהודים היושבים בה עניים מרודים המה כרוב היהודים יושבי הפלך ההוא, אשר ישתכרו אל צרור נקוב וגובי המסים ישפתום עד עפר, ומה גם שר העיר, הוא הפשיט עורם מעל עצמותם בבוא יום שלום המס, בעד האדמה אשר עליה בנו בתיהם קבריהם. אביו נולד על ברכי הורים עשירים וגדל בבית עניים, כי ירדו פתאום מטה מטה, כאשר יקרה בבקר בבקר בארץ ההיא אשר הסוחרים לא ידעו חשבון ולא יבינו מסחר ויסחרו כל עוד אשר תהיה הסחורה בבית וכאשר תתם המרכולת כן תם הכסף והעושר והכבוד, אך יען כי לב מבין היה לנער לכן אספהו חיט עשיר אל ביתו ויחנכהו למען יתן לו אחרי כן את בתו לאשה. ואף כי במסתרים בכתה נפש הוריו על כבודם כי חֻלל, כי בנם יקח אשה לו בת עם הארץ, אך יד המחסור אשר הגבר בכל עת על יושר וצדק ואמת היא תעלה גם על הכבוד ותשים מחסום למו פיו. ויתמו אבלם על כבודם לא ארכו כי אל רחים אשר ראה בצרת נפשם אספם אליו למען יכתר עמלם מנגד עיניהם, והנער היה לחתן החיט ולאיש לבתו כאשר מלאו לו ארבע עשרה שנה.

אם אמנם נשחק בראותנו מעשי אולת, אך לא בכל עת יערב לבנו לעשות זאת; יש אשר יגון תחת שחוק ואנחה תחת לעג תפרוץ מבתי נפשנו בראותנו מעשי צאן אדם, אשר לא יבינו אל אשר לפניהם ויתעו מהר לגבעה בעינים עצומות ויהיו עדי אובד, אך צאן אדם אלה אשר לא יבינו משפט, להם תהיה כשחוק כל שגיאה ופתיות. כל הנאספים אל החפה שחקו וילעגו בלבם על החתן הקטן, אשר מראהו היה כמראה ילד בן עשר שנים, דל ורזה, וגם תירתו אשר היתה בתוך מעיו לא שמה לו פימה עלי כסל ולא האירה עיניו הכהות בעמדו על יד הכלה בת שמונה עשרה שנה,

בריאה ודשנה כעגל מרבק, ורבים קנאו בלבם בחלקו, אך לוא התבוננו כי אז לא לעגי כי אם נדו להולך לחפה הזה, אשר הלך כשור אל טבח לקצר ימי נעוריו ולהורידו דומה בעודו באבו, עולה כליל העלה על מזבח הכבוד אשר אחריו רדף חותני. שלש שנים אחרי בואו בברית חלל לבו וקול נשמתו כחלילים המה וארבע שנים נשא בשרו בשניו וכצל התהלך נגוע ומעונה מתגרת מחלתו ומריבות שפתי פי אשת חיקו, אשר בזתה צלמו ותחכה ליום אשר תצא לחפשי מהאסורים אשר שם הילד החילה על ידה. כדברים האלה השמיעה תמיד לא בסתר באזני ראש אנשי המלאכה בבית אביה, אשר עיניו קמו כבר מזקן, ורק זאת היתה נחמתה כי רק בן אחד לה ממנו, גם שאלתה נתנה לה כי בשנה השביעית יצאה לחפשי. בטרם מותו חבק את בנו את שמעון אשר היה אז ילד כבן שש שנים ויאמר בקול חולה: בני אהב את התורה, אך אהב את נפשך יותר, מכל משמר שמור נפשך, ועל כלם אהב את האמת ואל תמכור נפשך וגויתך, זאת היא הנחלה האחת אשר בידי להשאיר לך וכל היותר בידי אמך הוא, ואם תרצה בך אז יש לאל ידה לעשות, זכור הדברים האלה כי בימים הבאים יהיו נר לרגלך. —

אף כי עוד ילד קטן היה שמעון בעת ההיא, בכל זאת ירדו דברי אביו עמוק אל תוך לבו, ובמותו נהפך פתאום לאיש אחר. שובב ופרוע היה עד העת ההיא ויקפוץ וידלג כאיל וישבור לשברים כל הבא בידו, ואמו קללה אותו תמיד גם יסרה אותו בידיה, אך הוא חש מפלט לו בכל עת אל אביו אשר הסתיר אותו, ואל החולה לא נועזה לגשת. זאת היא יד התורה אשר תתן כבוד ועוז לחוסים בצלה בעיני אלה אשר לא ידעוה, וגם בת החיט אשר בזתה לאישה בלבה בעת אשר לא היה נוכח פניה, וגם לא שמרה מחסום למו פיה מהכעיסו על פניו, בכל זאת לא הרהיבה עוז בנפשה לגשת אליו ולהוציא את הילד מידו ביד רמה, כי שאת יראתו נפל עליה, ובכן הסכין לאהוב את אביו ולבו סר מעל אמו. לב

מבין היה לנער, זאת העידו בו עיניו אשר כברקים הפיצו נגה, ואביו ראה זאת ותהי לו כמרפא לעצמותיו היבשות, אך גם להוסיף יגון על יגונו בזכרו כי לא בידו ינהל את הנער על פי דרכו, וביום אשר בא המלמד וישמיעהו כי החל ללמד את שמעון תורה וכי תקותו חזקה כי הנער יהיה לתפארת בישראל, האמין כי נרפא רגע מכל מכאוביו, אך באמונתו זאת לא חיה, כי עוד מעט בא היום אשר היה האחרון, וביום ההוא דבר על לב הנער גם קרא לאמו אשר זה ימים רבים לא דבר אתה דבר ויבך ויתחנן לה כי תשים עיניה על הילד ותתנהו על ידי מורים טובים וישרים. בפעם הזאת השיבה לו רכות – אולי מאשר כי הרופאים הגידו לה כי תדבר עמו בפעם האחרונה – ותאמר: הן בני הוא, בני יחידי ראשית פרי בטני ואיכה אשחית רחמי ממנו? בטח בי כי אתנכהו על פי דרכי התורה. –

– אך שימי עיניך לבל יעמיסו עליו המורים משא לעיפה.

– אלה היו דבריו האחרונים ויעצום עיניו.

בעת אשר ישבה אמו על הארץ ותקרא בקול גדול: הוי הודי עטרת ראשי! הוי אלוף נעורי על מי עזבתני! וכאלה דברי נהי, אשר נשמע כמעט מפי כל הנשים הבוכות לאלוף נעוריהם ותבקשנה לתת נפשן תחת נפשו, כאשר כבר עבר המועד, בעת ההיא ישב הילד בפנת החדר ויבכה ולא שעה אל אמו. כל הנאספים לא הביטו אליו, רק מורו השתאה מאד בראותו את הילד יושב ובוכה בלב נשבר כאיש בא בשנים, כמו ידע והבין את כל הרעה אשר מצאתהו. הוא נגש אליו ויאמר: שמעון בני למה תשב לבדך? –

– ולבדי אשב מהיום הזה כי אין לי עוד אב – ענה הילד; המלמד השתאה עוד יותר וירא מפניו, כי שמע מפי אמו או אם אמו, כי לפעמים יבוא פתאם רוח חכמה בלב ילד וידבר כאיש בא בשנים ואז ימות אחרי יום או יומים. אך שמעון לא מת רק נהפך לאיש אחר, ותחת אשר עד כה היה שמח ועלז וידלג וירקד, ישב עתה דומם ויירא מכל

איש ומה גם מאמו, כמו ראה והבין כי אין עוד עוזר לו וחוסה עליו במות אביו. הוא הלך לחדר ויקשב וישמע לכל הגה מפי מורה ויתאמץ בכל עז לבל יעלה עליו אף המורה או אשתו, והמה אהבוהו כנפשם ויהיו לו כהורים והוא גם הוא אהב אותם וינעם לו לשבת בחדר משבת בבית אמו אשר שם לא שעה איש אליו, כי עיני אמו היו תמיד בראש אנשי המלאכה אשר על פיו יצאו ובאו כל בני הבית וכאדון הבית נתן צו, וגם על הנער פקד אפו אם לא כלבו עשה דבר. וכשנה אחרי מות אביו בקש להכביד עליו אכפו כי יקרא לו: אבי, אחרי כי אמו היתה לו לאשה, אך הנער אשר פחד מפני כל איש ולא מרה פי מצוהו, הקשה בפעם הזאת את ערפו ויאמר: אבי מת ואין לי עוד אב – וימאן לקרוא לו אבי, ואף כי היטיב חרה לאמו ולאישה על קשי ערפו, בכל זאת לא יסרוהו כי אמרו יעברו ימים אחדים ויסכון בו ואז יעשה מצותם.

בימים ההם חלה ברגליו ולא יכול צאת החוצה וזאת היתה לו למגנת לב מאין כמוה כי לא יכול ללכת אל החדר משוש דרכו. המורה בא אליו יום יום ויורהו בכתבי הקדש, והנער הגה כל היום בשכבו לבדו על ערשו וימצא נחת ונחמה בדברי החוזים, עד כי בעבור שנה היו כל דבר הם צרורים ותתומים בלבו, ובכל זאת היסיף להגות למען יבלה עתו אחרי כי דבר לא היה לו עם איש בבית. פני איש אמו לא ראה וזאת היתה לשמחת לבבו, וגם אמו אשר ילדה בן, כתשעה חדשים אחרי בואה שנית בברית, השתעשעה את היונק ותשכחהו וגם לזאת לא שם לבו. בעת ההיא אף כי עוד נער היה וכל הנערים אשר כגילו לא ידעו עוד מה טוב ומה רע, מה צדק ומה ישר, החלו בלבו כבר הרגשות למצוא מסלות, ובעת אשר קרא בנביאים הראשונים דרכי מלכי ישראל ויהודה „ויעש הרע בעיני ה׳" נאנח בכל עת ויקרא במר נפשו: גם זה ברעים! וכאשר קרא „ויעש הטוב

בעיני ה'" אז באה שמחה בלבו ובכל לבבו בקש לעשות ישר כאשר יבוא בשנים.

כשנה תמימה נעצר בבית, וכאשר החל לצאת החוצה שש מאוד בלבי כי קוה כי מהר תבוא גאולתו כי יחל שנית ללכת אל החדר; אך פתאם נהפך ששונו ליגון נורא, כי איש־אמו פקד בקול מושל כי יחדל מלכת לחדר, כי אם אל השלחן ישב ללמוד מלאכת החיטים, וגם דברי אמו אשר בפעם הזאת בקשה לעזור לו לא הועילו, כי אישה השיב באמת: הן לא אגדלני למורה הוראה או לנבלה סרוחה כאביו. — כברקים נוצצו עיני הנער בשמעו חרפת אביו, אך מלה לא היתה בלשונו ואחרי רגעים אחדים התגנב מהבית וירץ בכל מאמצי כחו אל מלמדו להגיד לו צרתו. רגעים אחדים לא הבין המלמד מה נהיתה, כי מקול בכיו אשר שבר לב שומע לא נשמעו דבריו, אך כאשר הבין את דבריו חבקהו ויאמר: הרגיע רוחך כי אני אהיה מגן לך — וגם מלא את דברו, כי הלך אל רב העיר ויספר לו כל אשר נעשה ויאמר כי תקותו חזקה כי הנער יהיה לגדול בישראל אם ישימו עליו עין פקוחה, והרב מהר ויקרא את החיט ויצוה עליו במפגיע לבל יסיר לב הנער מאחרי התורה כי יתום הוא ואלהים לא ינקה כל הנוגע ביתום לרעה. —

אם אמנם כמוקדי אש בער חרון אפו בלבו עלי הנער השובב אשר מאן להביא צוארו בעלו, בכל זאת לא נועז למרות פי הרב ויבטיח לחנכו עד אשר יהיה לבר מצוה, וכן עשה; אך כאשר היה לבר מצוה אז גמר אמר לעשותו לחיט, אף כי כבר יצא שם להנער בכל העיר וכל הנשים בו התברכו והרב דבר עמו בהתלמוד, כל אלה לא הועילו להשיבו מחפצו, כי תכלית שנאה שנא את אביו על אשר לו נתנה אהובת לבו לאשה ויחכה שבע שנים תמימות על מותו, ועל כן גמר אמר אחרי קחתו את אמו להסיר לבבו מאחרי התורה. כה חשב גם בתחלה למען נקום נקמתו באביו, אשר כל תקותו היתה כי בנו יהיה בתופשי התורה והוא ישקיף משמים

ויראה את כל כבודו וישש לבו, ומה גם עתה אחרי אשר בן נתן גם לו ויקיה כי יתפאר בו בימים הבאים ; ועתה בוש משברו כי זה שנה אשר הבן ילך לבית הספר ולא ידע עוד קרוא, כשאול בערה בו אש הקנאה ויחרוץ משפטו כי חיט יהיה גם בן אשתו ואף אם יבואו כל מלאכי מרום ויפצרו בו לא ישיבוהו מחפצו. לשוא רבו אתו הרב וראשי העדה וכל הנכבדים ויאמרו להכביד עליו אכפם כי יתן את הנער ללמוד, הוא היה כסלע הזק בדעתו. אך הנער שמעון אשר אף כי היה כמחריש בכל עת וגם בשמעו שם אביו נתן לשמצה הבריקו עיניו אך רגע ולא פתח פיו, הוא חשב מחשבות לחלץ נפשו מצרה וגם חפצו בידו הצליח. בבית המדרש בעירו למד נער גר כבן שש עשרה שנה ויתודע אליו ומפיו שמע כל גדולת ישיבת עיר מאפליה ויגמרו אמר ללכת שמה יחדו ברגל לבל יודע לאיש.

בעיר מאפליה למד בישיבה אך שנתים ימים אף כי המירה והראשים אהבוהו ויקרבוהו יען כי לב מבין היה לו מאין כמהו, וגם בנערי הישיבה, אשר כרבם כן אך בריב ומצה נפשם חפצה, גם בהם לא נמצא אף אחד אשר שנא אותו או הכהו בלשון, כי מכל משמר נצר פיו ולא בא את איש בריב ובכל לבו בחר ללכת בדרכי כל רעיו וחבריו אף כי קץ בהם, רק למען יעשו שלום לו ולא יתגרו בו, כי פחד מאד מריב ומצה ויברח בהחבא בראותו שני נערים נצים, אשר על כן קראו לו בני הישיבה בשם „הארנבת" אבל הוא לא שת לבו גם לזאת ולא התקצף ולא רב ריב חרפתו כאשר קראהו איש בשם הזה וזאת היתה לו לישועה, כי גם הנערים השיבבים אשר בקשו לחרחר ריב תמיד, גם המה הרפו ממנו בראותם כי אזלת ידם להרעימו ולהכעיסו.

ארוחתו נתנה לו יום ביומו אחרי כי נער טוב היה, ובכלם שמח רק בית רב העיר אשר בו מצא ארוחתו ביום הששי והשביעי היה בעיניו כמאורת תפתה ויקץ בחיים בבוא היום ללכת שמה, אך לא הרהיב עז בנפשו להשמיע להמורה

או להראש את אשר בלבו ולבקש כי ישלחנו אל בית אחר, יען כי פחד מר"ב ויירא פן יבקשו חשבונות מדוע ימאס בבית ההוא, ומה גם אחרי כי למצוא ארוחה בבית הרב נחשב לכבוד גדול בעיני כל בני הישיבה. ואמנם הרב היה איש טוב לבב מאין כמהו, קרב כל איש באהבה וידבר אתו במאור פנים, ויהי כאב לכל עני ואביון ובעדו התפללו תמיד כי יאריכו ימיו, כי לא לבד כי על כל השאלות אשר שאלהו בשחיטה ובטרפות הריאה הורה בכל עת כשר, משום הפסד מרובה, כי אם גם מכספו חנן דל ויהי לברכה בקרב העיר ויחשבוהו לצדיק תמים אף כי ידע שפות זרות ואף כי לא בקש להחשב כצדיק. לא כן היתה אשתו היא לא ידעה שפות זרות ותבקש להחשב כצדקת בעיני בני העיר, וכה נחשבה בעיני כל אלה אשר לא ראו הליכות ביתה. אך השפחה ונערי בני הישיבה חשבו בלבם את כל בני העיר כמשגעים על חשבם כזאת, ורק מיראה שמו מחסום למו פיהם ולא השמיעו את אשר בלבם. אמנם גורל השפחות היה טוב מגורל בני הישיבה, כי הנה בידיהן עתותיהן וכאשר צר להן המקום או הלחם עזבו את הבית ותבקשנה למו בית אחר; לא כן בני הישיבה, עליהם נטל לשאת ולסבול דומם את כל אשר נטלה עליהם אשת הרב, יען כי אשת הרב היא ויען כי כצדקת בקשה להחשב וכה נחשבה.

בפעם הראשונה כאשר בא שמעון לבית ההיא האכילוהו והשביעוהו ביד נדיבה והרב דבר עמו הרבה והוא שמח מאד על משמע אזניו כי הרב לקח כל לב, וגם אשתו אשר פניה העידו בה כי אשת תלמיד חכם היא אשר לא הסתכל באשה מימיו, כי היו שחורים ודלים ורזים, ושפתי פיה אשר שנים לא נמצאו בו היו דקות וצנומות, ועיניה הקטנות והשחורות נסתרו עמוק עמוק בחוריהן — גם היא האירה פנים אליו כאשר היה לאל ידה. ויצא שמעון בשמחה מאת הבית ויחשוב את כל בני הבית למלאכי מרום; אך בשובו

למועד בשבוע הבא ראה ונוכח כי שנה ברואה מאד, כי מלאך אחד נמצא שם הוא הרב והוא נסתר כל היום בחדרו להגות בתורה ורק בצאתי אז שנו פניהם כל בני הבית כמו אצל מהודו עליהם. אהרי כלותו לאכול ארוחת הבקר (החרדים לדבר ה' יאכלו ביום הששי רק ארוחת הבקר למען יתענגו על המעדנים בערב) צותה עליו בעלת הבית כי יבוא שנית בצהרים, אף כי לא הבין מה חפץ לה בו בכל זאת לא מרה פיה וישב בצהרים. בעלת הבית עמדה לבושה ונכונה לצאת ותאמר ברגז: מדוע אחרת עד כה? לא טוב עשית, בפעם אחרת תשכים לבוא. –

– אבל לא ידעתי מה תבקשי ממני גם לא יעדת לי עת – ענה שמעון בדממה.

– לך אחרי – צותה ותצא והוא אחריה, בחצר נתנה לו סל חירי ותאמר שנית: לך אחרי – אף כי לא הבין מאומה מה תחפוץ וכמעשי משגעת היו מעשיה בעיניו, בכל זאת לא גועז למרות פיה וילך אחריה, וכרגע נפקחו עיניו לראות מדוע עשתה לו כל הכבוד הזה לקרוא לו להתהלך בשוקים וברחובות, כי בגשתה אל השוק קנתה מכל הבא בידה ירקות ובצלים ושומים ובצים ותשים בסל ותלך הלאה והוא אחריה, וכאשר מלא הסל שבה אל ביתה ותריקהו ותשב על עקבותיה והוא אחריה, ותובילהו אל שפת הנחל אשר שם יעמדו הדיגים וימכרו דגים חיים אשר יוציאו מארגזים חלולים העומדים בתוך הנחל. בבואה שמה עזבו את מקומן כל הנשים אשר עטרו את הדיג ותריבנה בחזקה על דבר הדגים אשר כל אלה אשר נתן להם הדיג לא מצאו חן בעיניהן ורק אלה אשר היו בידי רעותיהן המה היו טובים ויפים, הנה כלן בראותן את אשת הרב עזבו את מקומן למען פנות לה מקום, והדיג נגש ביראת הכבוד ויבחר לה מהטובים, אך היא למען הראות ענות לבה לא הרבתה לבקש ותקח לה דג גדול ותתנהו על יד שמעון לשאת אותו הביתה. כה הלך אחריה בשתי שעות וכאשר שמע כי תעזבהו לנפשו רץ בחפזון לבית

הישיבה כפישע הנמלט מבמת מטבח אשר הכינו לו.
בשובו אל הישיבה בכה בכי תמרורים כאשר לא בכה מיום מות אביו, כי כחרפת עולמים היתה זאת בעיניו לשרת בבית איש אשר יתן לו לחמו כלחם חסד והוא בעבודה נמבזה כזאת ימצאנו. כה ישב משמים ויגמר בלבו לצום שני הימים ולבלתי הגד לאיש דבר מלכת לבית הרב; אך נחם באחרונה בזכרו כי אשת הרב תשלח לשאול את פי המורה מדוע לא בא אל השלחן, ובלב מר כהולך אל בית אסירים הלך שמה בלילה. הלחם אשר אכל היה כחצץ בשניו וכמרורת פתנים בחכו, גם פני הרב לא עצרו כח להשיב לו ששון ישע. כח גברה עליו עצבתו.
כל השבוע שת עצות בנפשו איך להמלט מהפח הזה, גם נסה שתים שלש פעמים לגשת אל המורה להשמיעהו בקשתו, אך בכל עת דבק לשנו לחכו ונאלם דומיה, וכאשר שב היום הששי כן שב לבית הרב בלב נשבר וכן הלך אחר אשתו, ואף כי הדבר הזה דכא רוחו במאד מאד ויהי עצוב רוח תמיד בכל זאת נשא וסבל שתי שנים את העבודה הנמאסה הזאת. אך גם קנה רך יקשה בשלוח בו השמש חציו ימים רבים, וגם שמעון אשר הטה שכמו לסבול נלאה באחרונה עת כי כשל כח הסבל. ביום הששי אחד בחרף בהיות קור נורא על הארץ ויקפיא יצורי כל ההולכים אף אם לבשו בגדים חמים, ביום ההוא קראתהו אשת הרב ללכת אתה לקנות דגים, אז ערב לבו לענות: אך איך אצא ובגדי לא יחמי גויתי, הן אקפא בקיר? —
— לבש את בגד עורות הכבשים אשר שם — ענתה אותו. בראות שמעון את הבגד, אשר רק האכרים בכפרים ילבשו, וחרפה היא לאיש ללבוש בגד כזה ב ע י ר אם לא על חוטבי עצים יחשב, התגעשו דמי עורקיו ועיניו הבריקו כזיקי אש.
— אף לא אחד ממלבושי בניה תתן לי בעת אשר העבוד בי בפרך — זעק לבו בתוכו וכמעט השליך הבגד

ארצה ויברח, אך גם בפעם הזאת לא מצא די און בלבו לעשות זאת ויעש מצותה ; אמנם בעמדו על שפת הנחל ואחד מבני הישיבה , אשר גם הוא הלך אחר האשה אשר בביתה ימצא ארוחתו, התבונן בו בלעג וכאשר קפאו אצבעותיו מקור וקרח עד כי היו כפתי קרח , אז בא פתאם אמץ בלבו וישלך את הדג ואת הסל ואת בגד עור הכבשים על שפת הנחל לעיני האשה אשר השתוממה ותביט כנדהמה ולעיני כל הנשים אשר קרא אחריו מלא על עזות מצחו ותהנה שם כל בני הישיבה לשמצה בעבורו , ולא שמע דברי אשת המשגיח אשר קראה בקול גדול כי אישה יגרש עוד ביום הזה את הנבל הזה אשר מלא קלון פני אשת הרב הצדקת, וירץ בכל מאמצי כחו ויבוא אל הישיבה וימאן לבוא עוד אל בית הרב בעד כל כפר. וכאשר הוכיחהו המורה על עשותו זאת הגיד לו כל לבו ויעזוב את הישיבה ויבחר לשבת באחד מבתי המדרש ויהגה שם בשום לב ארבע שנים וכל באי הבית ההוא אהבוהו מאד יען כי דבריו היו מעטים ויהגה ביום ובלילה .

בימים ההם נודע לאיש אחד מגדולי החכמים בתורה בעיר ההיא אוריה בן ידעיה שמו אשר גם הוא בא יום יום להגות בבית מדרש ההוא , האיש ההוא היה בן לאחד הגאונים בישראל אשר מאן לקחת משרת רב על שכמו וימצא חית ידו במסחרו , וגם הוא כאביו מאן להיות רב אף כי מקרוב ומרחוק בקשוהו בכל לב ראשי ערים גדולות כי יהיה להם לרב ומורה. הוא היה איש אשר לבו היה מלא מאהבת יושר ואמת ודעת , ומעודו לא עבר דבר שקר על דל שפתיו ולא ידע רמיה אשר על כן היה ככסיל בעיני כל יודעיו. באהבתו את האמת בקש דעה וילמד שפת הארץ ושפת גרמניא ורומי למען ידע אם אמת בפי האומרים כי הדעת תעשה את בני הנעורים לבנים שובבים, והוא נוכח לדעת כי שקר בפיהם, כי ידע בנפשו כי לא סר מדרכי היהודים אף בדעתו כל אלה השפות והחכמות ולא עזב אף מצוה אחת.

יום ביומו בא לבית התפלה להתפלל וללמוד כמקדם ועל כן חשב זאת לו לצדקה לדבר על לב בני הנעורים כי יבקשו דעת, אבל שומע לא היה לו, אך במצאו את שמעון זרע את דבריו לא על ארץ צחיחה כי מהר ויקשב ובכל לבו הלך יום ביומו אל ביתו לקחת מפיו לקח.

כה עברו שתי שנים והעת הזאת היתה המאשרה בכל ימי חייו כי דעת השפות והקריאה בספרים היו לו לששון לב ולענג מאין כמהו. כל העת ההיא היה במחשך מעשהו, אך אין נסתר מעיני מקנא, מעשיו נודעו בקהל ואף כי ראשי בית התפלה נפלגו בדעתם אלה הצדיקוהו ואלה הרשיעוהו, בכל זאת גברה יד המקנאים ויבקשו להביאו באָלה ובשבועה לבל יוסיף להביט אל ספר כתוב בשפה זרה. בתחלה בקש להצדיק נפשו באמרו, כי גם רבי אוריה בן ידעיה מורו אף כי היא ירא אלהים מרבים בכל זאת יקרא בספרים זרים; אך זאת לא הועילה לו, כי שופטיו ענוהו: לא כל הרוצה ליטול את השם חכם וירא אלהים יבוא ויטול – ובראותו כי לא יכול להם גמר אמר לעזוב את בית המדרש ההוא ולבקש מנוחה בבית מדרש אחר. אך כל הבתים סגרו בעדו מבוא כי כאפיקירוס נחשב בעיני כלם, אז בצר לו נאות לשמוע לעצת אחד מאוהביו ללכת לעיר לבנה למען שמוע בלמידים בבית מדרש לרבנים, אך גם שם לא מצא מנוחה כי לא מצא את אשר בקשה נפשו. הוא דמה כי ימצא שם מורים כמורו הראשון אשר ידרשו את החכמה לשמה ובכל נפשם יבקשו להורותה לכל מבקשה מפיהם, גם כי ישמרו דרכי היהודים לכל משפטיהם, אך לא אחת מאלה מצא לדאבון נפשו, הוא ראה כי הרבים בהם כשכירי יום יעבדו עבודתם וישישו אם תמצא ידם להחסיר רבע שעה מן השעה אשר נטל עליהם להורות, ובגאוה וגאון ידברו את תלמידיהם כמו עבדים המה להם, וגם אם דבר הבל ישמיעו ועיני התלמיד פקוחות לראות כי הבל בפיהם ולבבו יבין דבר

לאשורו, גם אז יכבידו עליו אכפם לעצום עינים ולדבר דבר באשר צוה ולא כאשר ידע.

– גם אלה אך חיטים המה – אמר בלבו בראותו מעשיהם – ומחטם לשונם, ולא מהם תצא תורה. – אך כל אלה לא הסירו עוד לבבו מאחרי הבית, כי אמר אני אלך בדרכי לבי ואבקש חכמה בלב נאמן. אמנם בשמעו כי אחד המורים בבית ההוא הוא איש עברי אשר המיר דתו ולפנים לקח גם הוא לקח בבית הזה, בשמעו זאת התלקחה חמה נוראה בבתי נפשו, אשר מעת היותו לא קצף בקצף ההוא ויקרא בקול גדול: הזה הוא בית מדרש לרבנים! האלה יהיו מורים לעם ישראל, אלה אשר יקחו תורה מפי בוגד בעמו, ולזאת יתני היהודים את כספם להקים להם מורים כמו אלה, הלא בכספנו נבנה הבית ובכספנו נשלם למורים, ומי זה יעיז לבחר בבוגדים בעמם, לא! לא בית לתורה כי אם מערת פריצים הבית הזה! – כה קרא בסערת רוחו וישבע לבלתי הציג עוד כף רגלו על מפתן הבית, ולא ברב עמל הקים את נדרו כי המורים אשר שמעו את שבועתו מהרו לעזרתו ואחד מהם אחז בערפו וישליכוהו החוצה וישפוך עליו בוז וקיקלון מרבה להכיל: עזות מצח וחסידות ואולת, כל אלה טפל עליו, והוא מהר ויעזוב את העיר עוד ביום ההיא. ומאֻשר היה כי רק באלה נוסר, כי ביום השלישי בבוא הדבר לראש בית הספר, שר מעם הארץ, אמר לשים אותו בכלא על פשעו במלך אשר הקים את המורים. אך גם המורים בלבנה יתלו את הפושע רק כאשר ימצאוהו, ואחרי אשר הפושע הזה נמלט מידם, שפך הראש כאש חמתו על התלמידים והמורים וכל ישראל כי המה עם פושע מבטן, עם סורר ההילך בשרירות לבו, עם לא יכיר טובה למלכו על כל החסדים אשר יעשה עמו. באלה וכאלה דברים נחומים השמיע בקהל וגם תקוה טובה נתן בלבם כי ישמיע את השערוריה באזני שרי הממשלה.

שמעון לא ידע מכל אלה ובלבבו בערה כאש צרבת על השערוריה הנעשה בקרב בית ישראל. כה הלך מעיר לעיר ולא מצא מנוחה עד בואו לאשדות. שם גמר אמר לקחת לקח בבית מדרש החכמית, אך גם ממחשבתו זאת שב כרגע בראותו דרכי התלמידים אשר גם המה היו כחוטים בעיניו, כי אך אמת וצדק ויֹשר בקשה נפשו ויגמר אמר להורות לתלמידים מבלי בקש עוד מלאכה אחרת, וכל היום היה מבחר שעשועיו לשבת בית ולהגות בחכמה או לדבר בדברי חכמה באזני שומע. גם מכוס האהבה והקנאה שתה באשדות כי עלמה אשר לקחה לבבו ויאהבה באהבה נאמנה בגדה בו, ומני אז לא האמין עוד לראות שמחה בימיו, גם לא בקש למצוא חית ידו מעמל כפו ולבקש עבודה בבית מסחור אף כי בידו היה למצוא זאת, רק אל תלמידיו אשר אהבוהו מאד ואל ספריו הביט תמיד. ובבוא האהבה שנית ותמצא מסלות בלבבו, אמץ כחו לגרשה מלבו מיראה פן לא כצדק וכישר יעשה. הנה זה הוא האיש אשר אהב את שפרה באהבה עזה ואשר בקש בכל לב להסתיר מחשבתו בלבו לבל תודע לאיש אחרי כי כל תקוה רחקה ממנו למצֹא את אשר יבקש לבו, וגם הצליח כמעט למצוא מנוחה, אך כאשר שב ויראה פניה נבוכו עשתֹנותיו למרות חפצו ותתלקח המלחמה שנית בלבבו ביתר שאת, ובפעם הזאת התבוננה שפרה מאד כי בתתו ידו לה בהפרדו ממנה רחפו עצמותיו וכי עיניו הפיצו זיקי אש בדברו, והדעת הזאת לא לששון לב היתה לה כי לא בעתה באה, כבר עבר המועד ואין להשיב. — — —

כג.

עָרְבָה כָּל שִׂמְחָה׃

שפרה היה יפה, יפה מאד ויותר מיפיה גדול ה״ה, זאת העידו כל רואיה, אך בעיני אלה אשר ידעו לבבה ורוחה

לא נחשב כמעט יפיה למאומה לעמת לבבה הטהור, לכן יבין כל איש מכאוב לב שמעון, אשר אמר בלבו כי תכן את רוחה, בראותו כי היא נתונה לזר ולאיש אשר לא כסמל הצדק והיֹשר נחשב בעיניו. לוא נתנה לאיש כערכה – אף כי איש בערכה לא נמצא לדעת שמעון בתבל – כי אז התנחם על צרתו וישמח בשמחתה, אך עתה נלוה גם הפחד פן תפול אהובתו בידי איש, אשר לא ידע או ימאן להפוך לה התבל לעדן גנים, אל מכאוב לבו על כי לא לו נפלה לחבל ויוסף מכאוב על מכאובו.

אכן גם הוא שגה בכל אלה אשר יאמרו מצאנו חכמה בין רגע, גם היא אמר כי תכן רוח שפרה וידע את לבבה וישגה מאד, כי לא ידע כי לב עלמה תמימה אין חקר. וגם ברב צדקתו לא צדקה עשה ובעת אשר הפליא תושיה לרומם את התורה „אל תהי צדיק הרבה" לא שמר ללכת בתורת שפתיו ויעש משגה גדול מאד. אל תהי צדיק הרבה יורונו מקרי היום, והפגעים אשר יקרונו על כל מצעדי רגלנו יראונו לדעת כי יש צדיק אובד בצדקתו יען כי יבקש לצדק הרבה. אל תהי צדיק הרבה יאלפינו עוף השמים ודגי הים; אל תתן את גויתך לגלי המקרים כי אם הלחם תלחם בם, יאמרו לנו דגי הים. שים מצחך חזק נגד רוח סועה וסער, יקרא עוף השמים, לא באמר ודברים רק במעשיהם. פני עוף השמים מועדות תמיד לעֻמת נ ג ד הסערה, דגי הים יפרשו קשקשיהם לשחות נ ג ד מרוצת הגלים, אות הוא כי למלחמה נוצר כל חי, כל נברא, והאדם מה כי יצדק הרבה ויתן את גוו למכות העת ויכוף ראשו כאגמון לפני האיש אשר במרכבת ההצלחה ינשא? עזור לנפשך ויעזרך אלהים, ואם לשמים תחפוץ להנשא בעוד בשרך עליך אז תפול ותשבר מפרקתך ותהי לשחוק לרואים.

לוא ראה שמעון ללבב שפרה כי אז... אך מה נוסיף לחקור מה היה לוא ראה והוא לא ראה, לכן נפלה שפרה לחבל לדוד ותשב ככלה כלולת עדי כי יום חפתה היום.

לימינה יושבת אשה צעירה לימים רבת היופי ועל ידה יעמד ילד יפה תאר, היא העגונה אשר באה לאשדות זה שני ימים ותקרא להיות כרעיה נאמנה להכלה. על שמאלה יושבת עלמה כבת שמונה עשרה אשר פניה העידו בה כי אף אם הדע לערך את הכבוד הגדול הנעשה לה היום בהיותה רעיה להכלה, בכל זאת נאיתה בכל לבב לתת את מקומה להכלה לוא נתנה לה מקומה תחתיה, ומי יודע אם לא עשתה גם שפרה זאת בחפץ לבב? מי יודע? הן פניה יפים כאשר היו אך לא יפיקו שמחה וגיל, ומה זאת? האם ספק בא בלבה? אבל אי זה הדרך יעבר הספק ללב עליזה ושאננה אשר לא ראתה עוד מעודה פני הצרה?

עלמות רבות היו בחדר ותשחקנה ותדבר יחד בקול המולה ואשה לרעותה ספרה את הגיוני לבה ותקותיה בקול לחש אשר על נקלה נשמע בחדר השלישי ככל שיח סוד נשים, ושפרה גם היא מדברת את העגונה, אך בקול דממה אשר לא נשמע אל כל העוטרות אותה, לכן נטה נא אזן ונשמע מה בפיה.

– מתי יבאו הנה החתן והקרואים? נפשי נכספה לראות את בחירך אשר בלי כל ספק גבר נעלה וחכם, נחמד אף נעים הוא! –

– רב תודות לך, בלי ספק יבאו בעוד חצי או רבע שעה – ענתה הכלה.

– ואז יאירו פניך – אמרה העגונה, כי ברגע הזה לא כפני כלה יראו; האם לא היה היום פה? –

– הוא לא היה פה זה שלשה ימים, כי כן דבר אבי אמי, אשר אמר כי לא נכון הדבר להראית פנים שלשה ימים לפני החתונה. –

– וזה הדבר כי נפלו פניך – קראה העגונה בשחוק קל.

– התאמיני בחלומות? – שאלה שפרה פתאם מבלי ענות על דברי רעותה.

– ומדוע תשאליני כזאת? הן לא אאמין כי תאמיני צַת בחלומות – ענתה העגונה.

– אני לא האמנתי מעודי בחלומות, יען כי לא חלמתי לי רעה מעודי, אך בלילה הזה ראיתי חלום זר ומוזר מאד אשר יקפיא דמי עורקי בזכרי איתו ולבי יקפץ ויתר ממקומו כמו ינבא לי יום רע. –

אבל מה זה היה לך? – קראה העגונה בשממון – כי כאלה תדברי היום? לוא האמנתי בהבלי הנשים הזקנות כי אז אמרתי קוסם קֶסֶם קָסַם וילכדך בעצמת כשופיו. . . אמנם – הוסיפה לדבר אחרי התבוננה בפני שפרה – אמנם זה דרך כל האדם לחוש רגשי תוגה ביום שמחתו ואזכרה עוד כי ביום שמחתי בכיתי גם אני מבלי דעת למה ומדוע. –

– ולבך הלא ראה מראש כי עוד יבאו ימי רעה לך אשר ישכיחוך את משושך – ענתה במנוד ראש – ומי יודע אם לא ינבא גם לי לבי דבר רע? –

– אבל זכרי כי תחטאי בשפתיך בדברך זאת, אל תנסי את ה'! או אולי סיד כמוס בלבבך אשר יגזול מנוחתך – קראה העגינה ותביט בעין חודרת בשפרה. פניה אדמו מעט בשמעה דברי רעיתה, אך הבליגה ותאמר: אני לא ארע בנפשי כל עון, ואם מחשבות יגון תעלינה על לבי האם בי האשם? האני קראתי להן ותבאנה, הלא הנה באו למרות רצוני ומי יתן ויכולתי לגרשן ממני אל ארץ גזרה.

– אך איך תשימי לבך לחלום שוא, הטרם תדעי כי החלומות שוא ידברו? –

אני לא אדע עוד זאת – ענתה שפרה בתם לב – כי לא ראיתי עוד אם אמת או שקר ישמיעונו. –

– האמיני לי כי כמה פעמים חלמתי חלומות רעים וכל רע לא קרני, וכבר מודעת זאת לכל איש משכיל על דבר. שמעי לעצתי והסירי כל יגון ופחד מלבך ויאירו פניך, כי עוד מעט יבוא החתן ואחוזת מרעיו הנה ולמה יראו פניך זועפים וערבה השמחה? –

– צדקת צדקת! – ענתה שפרה ותנַּס להאיר פנים כמו בקשה להיטיב את אשר עותה, כי דברי הנחומים אשר

שמעה מפי רעותה אמצו מעט את רוחה, ותאמר בלבה לנסות לשמוח בכל לבב ולהסיר כל פחד מלבה. ברגע ההוא נשמעו קול מצעדי רגלי אנשים.

– הנה הם באים! – קראה העגונה, כל העלמות מהרו להיטיב ראשיהן ובגדיהן ולשום אפר תם תחת השמחה אשר על פניהן. תרף וקיץ, מטרת עז והקרח הנורא לא ישנו כה פני הארץ בימים וירחים כאשר תשנינה הנשים את פניהן בין רגע. העלמות אשר האריכו לשון ותקרוצנה בעיניהן ותמללנה בשפתיהן ותרקענה ברגליהן בקול שאון והמולה ובשמחת גיל, נהפכו פתאום לעמודי שיש, כשדרות ארזים עמדו על מקומן, עיניהן השפילו לארץ, כמו ברגע ההוא הובאו מתבל אחרת וחיי התבל הזאת טרם תדענה.

הדלת נפתחה והחתן הדימה למלך צעד בראשונה על סף הבית ואליו עשרים שמואל שקלי וחותנו ושמעון ויתר הקרואים וגם הליטי בתוכם, כלם התפרצו בקול המולה הביתה אחרי אשר בא החתן.

– אישי! אלוף נעורי! – קראה, לא שפרה כי אם העגונה ותפול מתעלפת בזרעות דוד, אשר נפעם ויהי לאבן ועוד מעט נפל ארצה מהשיאה אשר באה פתאים ותבהלהו. ושפרה נפל אחורנית מעל הכסא וללא חיש שמעון לישועתה כי אז אילי נשברה מפרקתה, כי כל הנאספים הביטו איש בפני רעהו כנדהמים ולא פתחו פיהם ולא מישו ממקומם. – לא אתאר לפניך הקורא חזות פני כל האנשים אשר נמצאו בבית כי ידעתי כי תשער זאת בנפשך. גם שפרה נמלטה לחדרה, אביה עמד על עמדו כגבר עברו יין וכל הנאספים הביטו משתוממים איש בפני רעהו.

– רב תודות לך – אמרה שפרה אל שמעון אחרי אשר נפקחו עיניה ותרא כי היא בחדר אחר והוא עומד לפניה ועל פניו דאגה – רב תודות לך כי חשת לישועתי, אך האמינה לי כי יקר היה בעיני המות ברגע הזה משאת חרפה ושמוע כי

שמי היה לדבת רבים, כי אדע נאמנה כי אהיה למלה בפי כל יושבי העיר ימים רבים. —

— ולראות את מאהבך מחבק חיק נכריה — ענה שמעון.

— אנא אל תדבר כזאת, עתה אראה עותתי, כי נתתי אמונתי באיש אשר לא ידעתיו, ואמנם לא רק ברגע הזה אמר לי לבי כי רעה נגד פני, אך הבלגתי ואסתיר מחשבותי לבל אעציב את רוח אמי — — אמנם גם בך העון — הסיפה לדבר בחן שפתיה — כי אתה ידעת אותו יתהללהו. —

— צדקת צדקת, אני הסכלתי ואשגה הרבה מאד בחשבי כי קלי הדעת לא ידעו להסתיר מעלות רוחם, ועל כן אמרתי כי אדע אותי ואת דרכיו, אבל עתה אראה כי רק סוד אחר יגלו ובצפונותיהם ידעו להזהר. אמנם — קרא פתאום — מי יודע אם לא משגה היא. אשובה ואראה מה נהיתה בחדר. —

— נכון הדבר כנכון היום, האשה אשתו והילד בנו הוא, אך גם זאת אדע כי לא גדול עונו מנשוא כי אני יודעת את כל הקורות אותו, רק בי בגד ולא באשתו. אך גם אני אסלח לו כי אילי אהבני באמת והאהבה הכתהו בסנורים וכאשר תשמע גם אתה את כל אשר קרהו תתן גם אתה לדברי צדק. —

— רוח האהבה תדבר בך — ענה שמעון באנחה.

— אל נא תדבר כזאת כי לך לדעת את לבבי — ענתה ותבט אליו בחן ותחנונים. כברק באישון ליל כן האירו דבריה את פניו.

— שפרה — קרא.

— שמעון — ענתה, ולא הוסיפו דבר כי העינים דברו בשפה ברורה ונעימה דברים אשר תקצר כל לשון וכל שפה להשמיע. די שלומים ונחמה לאבלם ומכשול לבם מצאו ברגעים המעטים האלה, כי רק רגעי מספר נותר א״ה כי זכרה שפרה את אמה ותמהר לחדרה, ושמעון יצא בלב מלא נחת, תקוה וגיל אשר לא ידע מעת היותו עד היום ההוא.

— אך זה הוא מעשה תרמית!... אך זה הוא עון

פלילי, לא נשמע כזאת בכל הארץ. . . כאלה וכאלה נדברו הקרואים בשובם הביתה, כי התעוררו על החנף או יען אשר נכרת המשתה מפיהם.

– עתה אבין – אמר בצלאל בוחן־חתנים הנודע לאיש לצון בעיר – עתה אבין למה התירו חכמים לשדך הבנות בשבת, אף כי המלאכה הזאת קשה כקריעת ים סוף –

– השמיע נא גם אותנו את סתרי התורה אשר נגלו לך ברגע הזה – קראו אחרים.

– דבר פשוט היא – ענה בצלאל ויחלק זקנו – יען כי בבית ישראל קשר השדוך איננו קשר של קימא. –

כל השומעים שחקו, גם אלה אשר לא הבינו אף דבר, יען כי ידעו כי אחרי אשר בצלאל ידבר עת לשחוק היא.

– אידה לה' חסדי – ענה הליטי אף הוא חלקו – כי לא בן ליטא עשה העול הזה רק יליד שבורה, כי גם שבורה על ארץ פולין תחשב.

כד.

יֵשׁ אַחֲרִית.

הנה תם הספור, שפרה נתנה לשמעון ודוד נסע את אשתו לביתו ויבוא שלום תחת רגז – כה יחשבו הקוראים, וגם אני חפצתי כי יהיה כדבר הזה כי בכל לב אדרוש שלום שמעון, אשר נשא וסבל מכות המקרה על ישרו ותמתו ועת לו לקחת שלמים ככל צרות לבבו; אך המקרה לא כן חפץ, הוא לא ימהר לשלם לנושיו את אשר לקח מהם, גם לא ישים לבו עת אשר יחלק חבלים או ישפיע שפע רב למי יתנם, כי עור הוא ולא יראה רשע וישר, גם אזנים אין לו לשמוע צעקת דל.

אמנם בפעם הזאת (ואולי כן הוא תמיד) אין לנו כל צדקה לזעף על המקרה על כי הסיף לשלוח ידו בבכי ועמו, כי מידם זאת להם. דוד חטא בעמל כפים ושמעון

בפשע שפתים, ועל כן רחקה מהם ישועה.

– מה מאשר היה שמעון ביום המחרת אחרי אשר ערבה השמחה בבית שמואל! כל תאות לבו וחפץ נפשו אשר לא קוה עוד למצוא בחיים חיתו נתנו לו ברגע אחד. שפרה ששון חייו ומאור עיניו תאיר פניה אליו לעין השמש ולא תירא, אחרי כי היא הכלה היעודה לו ומפיה שמע, להגדיל ששונו, כי גם מאז כבדה ותאהב אותו וכל מעיניה היו בו רק יען כי חשבה כי הוא לא ישים לב אליה על כן נאותה לתת יד לדוד למען לתת שמחה בלב אמה. וגם אמה ששה בדי גיל על כי נמצא שמעון ביום המבוכה לגל חרפה מעל בתה; בדעתה בנפשה כי היא היתה בעוכריה, וכמעט נהפך שמעון לאיש אחר ביום אחד, כמו שכח רגע כל ספריו ומחשבותיו וחקרי לבו ויהגה רק בשפרה ובאהבתה, וביום השלישי כבר נשכח המקרה מבית שמואל, אהרי כי דוד והעגונה ובנה נעלמו ועקבותיהם לא נודעו ויהיו עליזי לב ויחכו בלב מלא בטחון ליום השמחה הנאמנה עת ישים שמעון את הטבעת על יד שפרה ויקשרו לעולם; אך גם המה לא ידעו עצת המקרה אשר בעיניו ישר ותנף בר לבב ואיש מזמות נשתוו.

ביום השלישי אחרי אשרי ארש לו שמעון את שפרה, ישבו כל בני בית שמואל שקלי אל השלחן בדממה ופני כלם קבצו פארור, ישבו ויעמיקו עצה.

הזקן ישב ראש, בתו לימינו ושמואל לשמאלו ושפרה למולו.

– אהה! כי קמה הצרה פעמים בביתנו – קראה בעלת הבית ותך כף אל כף.

– ואני אומרת לך אמי כי לשוא תמררי נפשך בינון, כי שקר הדבר! – ענתה שפרה.

– איך תאמרי שקר הדבר! קרא האם והתעורר – הן מפיו שמעה האלמנה את הנבלה ומה לך להוליך אותנו שולל בכזבים? אין זאת כי אם אמת בפיה, ולבי נבא לי

כבר כי דבר בליעל יצוק בשמעון ואני יסרתי מאז מתת אותך לו, ולולא קרנו הרעה כי אז לא נתתיך גם היום, ואיך תמצאי אין בלבך לדבר עליו טובות ולהצדיקהו ?

– אבל אני אומרת לכם, כי שקר הדבר, כל בני האדם יכזבו וגם מלאכי מרום יצמידו שקר ולא שמעון. אני ידעתי את נפשו, הכנתי את רוחו וא״ע כי אין כמהו בכל הארץ לייֹשר וּבר לבב ואני לא אתן לאיש לנגוע בו לרעה כי א י ש י הוא! – קראה הנערה בכל עוז. כל היושבים השתאו השתוממו בשמעם דבריה כי לא נסו לשמוע כאלה מפיה.

– אויה אויה לי! – קראה אמה בלב מר – כי באתי עד הלום לשמוע מבתי דברים כאלה! החפץ תחפצי כי תהיי למשל בכל העיר, האין די לך בצרה האחת כי עוד תבקשי חדשות? –

– אני לא חטאתי בצרה האחת ולא אלכד בצרה השנית כי עתה אין כל צרה – ענתה שפרה בבטחה.

– ומה תאמר אתה שמואל? – קראה האשה ותשם אל אישה פניה.

– ומה תאמר אתה לעשות? – שאל שמואל בשימו פניו אל הזקן.

– בפעם הזאת לא אצדיק את שפרה, כי דיה לנו הצרה האחת, והיא תלמדנו להזהר עתה, הן לא אוכל להאמין כי האשה בדאה זאת מלבה כי מה חפץ לה במבוכתנו? ומה גם אחרי אשר אמרה כי מפיו שמעה זאת; לוא אמרה כי שמעה זאת מפי אחר כי אז אמרתי אולי משגה היא, אך אחרי אשר בפיו אמר כזאת אחשוב למשפט כי כן הוא, והן בעינינו ראינו כי ימצאו אנשים אשר רבה רעת לבבם לעשות מזמה כזאת, לכן עצתי כי נרחיקנו מביתנו ונראה איך יפיל דבר, ואם מה׳ יצא הדבר אז יסיר כל אבני הנגף, ואם אין אות הוא כי ה׳ לא רצה בדבר הזה. –

– הה! אבי – קראה שפרה ותחזיק בידי אבי אמה – אל תדבר כזאת כי לא במשפט דברת! הן לכל פושע, גם

אם נודע פשעו ברור כיום, ינתן להצטדק ולשאול פיו, ואתם תשפטו משפט שתי נפשות מבלי שאול את פי הפושע אולי דברים בפיו להצטדק, קראו לו ושאלו מה בפיו ואז נדע דבר ברור.

ראשי סחרחר! – קראה אמה – הזאת היא בתי? ההסכן הסכנת לדבר כאלה? תַּאֲלתי לבוגד הזה אשר בשלשה ימים לכד את בתי בעצמת כשופיו, אין זאת כי אם מכשף הוא, תאלתי לו! –

– אנא אמי – קראה שפרה ותמרר בבכי – אל נא תקללי פן תנחמי, אל נא תקללי כי בתך את מקללת, קללתך תרבץ גם עלי כי נפשי יודעת מאד, כי עוד מעט תצא כנגה צדקתו ולו אהיה עד עולם, אנא תניני לדבר עמו בטרם תגרשיהו. –

– היו לא תהיה – קראה אמה – בפעם הזאת אהיה אכזריה לטוב לך כל הימים, הן נערה תמימה את ולא תדעי עוד רעות בני האדם, אצילך מידו בחזקת היד ואז תברכיני עד עולם, ועל כן אצוה עליך לבל תשאי פניך אליו ואל תדברי עמו דבר גם כי יזעק וישוע, ואם תמרי את פי אז אשלם לו כפלים קלון על כל הדברים הנחומים אשר תדברי אתו –. הדברים האלה לא שבו ריקם כי נתנו חתית בלב שפרה, אף היא נאנחה ותשב אחור ותבטיח לבלי דבר עוד עמו דבר.

– הרגעי בתי – קרא שמואל אשר נכמרו נחומיו עליה – כי נחקור ונדרוש אולי ענו בו שקר. –

– לחקור ולדרוש?! – קראה אשתו – מה תחקור ומה תדרוש? הן נכון הדבר כנכון היום, ברגע הזה אשלח להגיד לו לבל יעיז פניו להציג כף רגלו על מפתן ביתנו, פן אשליכנו אחרי הדלת והמזוזה. –

– ומה תאמר אתה אבי? – שאל שמואל את הזקן. הזקן חפץ לענות וקול שמעון נשמע בחדר הראשון שואל את השפחה אם שפרה בבית. פני שפרה חורו כפני מת ואמה

התגעשה ממקומה ותרץ אל החדר הראשון, מבלי פנות אל תחנוני שפרה אשר התחננה אליה בלב נשבר לבל תדבר עמו קשות, ותעמוד לפניו כמלאך בלהות, פניה מפיקים עברה ועיניה מורית זועה ותקרא בקול: צא מזה בליעל! גם אתה אמרת ללכוד את בתי בפח, אך נוקשת במזמתך, ברח לך, פן אסגירך בידי השופטים! —

כהלום רעם עמד שמעון על עמדו ולא הבין מה תדבר בו ומבוכתו העתיקה מפיו מלים זמן כביר, וכאשר סרה מעט מבוכתו ראה כי הדוברת נעלמה ותסגור הדלת אחריה. לשוא קרא בקול: שפרה! כי אין שומע. כגבר עברו יין עזב את הבית וידיו על ראשו וידמה בלבו כי משגע הוא ממראה עיניו וממשמע אזניו. רגע עלה רעיון על לבו כי לא גם שפרה היתה הדוברת ועיניו התעוהו, ורגע דמה כי למען נסותו דברה אליו באפה לראות אם לבבו שלם את בתה, ועד ארגיעה באה מחשבה בלבו כי אם שפרה תמאס בו ותבחר באיש אחר לבתה למרות חפצה. מחשבות כאלה וכאלה עלו על לבו, אך לחשוב כי שפרה בגדה בו ותבחר באיש אחר, זאת לא נתנהו לבו לחשוב אף רגע כי האמין אמונה אמן באהבתה וגם בנפשו לא מצא כל עול ומדוע זה יגרשהו בחרפה ויתנוהו כזד ובליעל? לכן גמר אמר לשוב על עקביו אולי יצלח בידו לדבר את שפרה ולשמוע מה בפיה, אך לשוא היה כל עמלו כי הדלת סגורה בפניו ולא יתנו לו לבוא הביתה. כאיש נדהם עמד על עמדו זמן כביר ועיניו דלפו מתוגה מבלי אשר ידע. השפחה יצאה מהבית ובראותו אותה קפץ ממקומו וירץ אליה כמו מלאך מושיע ראו עיניו ויבך ויתחנן לה כי תשמיעהו פשר דבר; אך היא ענתה אותו כי לא תדע מאומה, רק כי בעלת הבית צותה לבל יתנו אותו לבוא אל הבית, וכי שפרה בכתה כל הלילה, ומחר תשימנה לדרך פעמיהן, שפרה ואמה. — הדברים האחרונים הפיחו פתאום רוח גבורה בלבו ויקרא בקול עוז: היו לא תהיה, מיד שאול אפדנה.

גם משני לבאים אצילנה ! – וירץ בכל כחו אל החצר ויעמוד לפני חלון שפרה ויקרא בכל עז : שמעי נא שפרה בקול אוהבך, בטחי בי כי לא אתנך להמכר כשבוית חרב – אך היא בראיתה אותו מבעד החלון פנתה לו ערף ותחבא. – עתה היתה מבוכתו, מבוכה נוראה מאין כמוה – גם היא בגדה בי – קרא במר נפשו, ועוד מעט ונפץ את ראשו אל הקיר לולא בא שנית רעיון בלבו כי משגה הוא, כי לא את שפרה ראו עיניו או כי מלשני בסתר הכה אותו בלשן.– ברעיון הזה החזיק ויגמר אמר לבל ינוח עד אשר יוציא משפטו לאור.

כל היום ההוא ישב בביתו ולא אכל ולא שתה וישת עצות בנפשו איך יצלח בידו לדעת שרש דבר נמצא בשפרה כי סר פתאם לבה מאחריו, עד אשר גמר אמר לחכות לעת ערב לפני בית התפלה עד אשר יבוא הזקן אבי אמה וישאל את פיו; אך גם תוחלתו זאת נכזבה כי הזקן לא בא בפעם הזאת לבית התפלה.

לתאר מצוקת לבבו ומחשבותיו הנוראות אשר בעתוהו כל הלילה תקצר ידי, כי לא לעט ולשון כח הרעיון והמחשבה. ולאור בקר כאשר יצא מחדרו נבהלה האשה אשר גר בביתה בראותה פניו וכמעט לא הכירה אותו, כה שנו פניו כמו עשרים שנה עברו עליו בלילה ההוא. בברכים רועדות ובלב נשבר הלך לבית התפלה אשר בו יתפלל הזקן, באמרו אולי ימצאהו, אך גם בפעם הזאת בוש משברו. כנודד בחזיון לילה כן נע ונד כל היום מבלי ראות את הדרך אשר הוא הולך עליה ובנשאו עיניו והנה הוא לפני בית שפרה, אך לא נסה עוד להרים קולו כי אם עמד משמים על מקומו ולא מש ממנו. פתאום התעורר לקול שחוק אשר נשמע באזניו.

– המה ילעיגו לי ! – קרא לבו בתוכו ועצמותיו רעדו מכעס ויגון, אך כאשר נשא עיניו ראה והנה האשה האלמנה, אם שתי הבנות החתונה והאהבה, אשר בביתה גר, עומדת לפניו ותביט בו בלעג ובוז.

– הפעם אירה את ה' – קראה האשה בקול כעורב – כי הלצתי נפש מידך, גם בת שמואל בקשת למשוך בפח מומתך כאשר עשית לבתי, אך אני הסכלתי עצתך ואתנך לכלמת עולם. –

– את? – קרא שמעון בשממון – את? ומה עשיתי לך? ומה עול מצאת בי? האם לא שלמתי לך את משכורתך בעד החדר? או מה? –

– מה עשית לי? ראו נא ראו את הבליעל הזה! כצדיק תמים ירחץ בנקיון כפיו, עזב אשה בביתו ויבקש ללכוד את בתי בפח מומתו ועתה בא גם אל הבית הזה להדיח נערה תמימה כבתי ויעיז פנים לשאול מה עול מצאתי בו! אני גליתי מומתך כי אשה לך בביתך וישליכך כבוגד מהבית – קראה האשה כמנצחת.

– הוי ארורה! – קרא שמעון בזעף אף, כי עתה ראה מאין באה אליו הרעה – שקר בפיך ומרמה דברת ואני אגיש משפטי אל השופטים! – קרא בקול גדול ולא ראה כי המון עם החלו להתאסף לקולו והאשה קראה בקול גדול: הוי בוגד, השפתי קלונך והרגז! – דמי לבבו צפו על עיניו בשמעו דברי הרפתה וכמעט לא משל עוד ברוחו ויבקש לשלוח בה יד, לולא מהר הזקן לצאת מהבית ויקחהו בידו ויובילהו אל החצר.

בראיתו את פני הזקן שכבה חמתו כרגע ופלגי דמעה הורידו עיניו מרוב כעסו והותו.

– כמעט לא אבירך עוד – אמר הזקן אל שמעון בעמדם בחצר – הן מאז ארעך ידעתיך לאיש מהשב דרכו ומעשיו ואיך נהפכת פתאם לאיש אחר? –

– אבל בפעם הזאת חשבתי דרכי עוד הרבה יותר מאשר עשיתי תמיד ואולי חשבתי עוד יותר מאשר יבקש הישר ממני, ואתם שפטתם משפטי מבלי שמוע דברי הנשפט, על פי אשת מדנים אשר להרפה היא לכם לתת לה מדרך כף רגל בביתכם! –

– אך הן לא באמרי תשיבני – ענה הזקן ושחוק עבר על שפתיו – הן על זאת בקשתי להוכיחך על כי קראת לריב את אשת מדנים ברחובות קריה ותעטה עליך בושה, ואיה מנוחת לבבך אשר בה תתפאר תמיד? בתחלה התקצפת ותרגז התחיך בחוץ ועתה תשיבני מלים מבלי שמוע את אשר אדבר אליך. –

– חיי תלואים לי מנגד ולבבי ישקוט ינוח? –

– חייך לא תלואים לך מנגד, ואם בצדק ובלבב שלם תבקש את שפרה לך לאשה עוד לא אבדה תוחלתך. –

– עוד לא אבדה תוחלתי – קרא שמעון בשמחה ורגז יחדיו – אבל הן סגרו בעדי הבית מבוא ובתך מלאה פני קלון ותבזני כאחד הרקים בלי עון. –

– היא אשה היא, אך לך לא נאוה להיות מהיר חמה; השקט וחכה עד הערב ובערב נשלח לקרוא לך ואז נדע משפט. –

– אך הן שמעתי כי שפרה נוסעת מזה. –

– היא תותר פה עד אשר יצא כנגה משפטך. –

– ושפרה האמינה בדברי האשה ותחשבני לבוגד? –

– זאת לא אדע וכאשר תדבר עמה תשמע זאת מפיה, ועתה שוב לביתך ואל תוסף להתגרות מלחמה את האשה פן יְהֻלל כבודך. –

– כדבריך אעשה – ענה שמעון ויחפוץ לשוב הביתה.

– עוד דבר לי אליך – אמר הזקן – הידע המלמד הליטי אותך ואת משפחתך ואת עירך? או אין? –

– האם גם הוא בקושרים עלי? – קרא שמעון בקצף, כי פתאום עלהה מחשבה על לבו כי גם ידי המלמד היו במעל לדבר עליו רעות.

– בוש והכלם כי נסרחה חכמתך בפעם אחת ותדבר בלי משפט וחשבון, הלא תזכור כי בפיך תדבר עליך רעות אחרי כי תפחד מכל איש. המלמד לא דבר עליך רעות גם לא היה בזה, רק שאלתיך אם ידע אותך או אין, ואיעצך

שנית כי תשים מעצור לרוחך למען כבודך, וגם לבתי עליך לסלוח על כי דברה אתך קשות, הלא כה הוא משל ההמון: הנכוה ברותחים יפחד גם ממים קרים, ולך לדעת נפש האם בשמעה כי בתה נפלה בצרה אחת פעמים, ואיך לא יתחמץ לבבה בשמעה מפי האשה, כי בפיך אמרת לה כי לך אשה בביתך, ואנחנו עוד לא נדע אם שקר בפיה, כי מאין נדע אם דברת כזאת, אי מרוע לב ענתה בך שקר, והיא אמרה כי גם בניתיה תעידנה כי שמעו כזאת מפיך. —

— ואף אמנם דברתי כזאת — ענה שמעון — אבל...

— בפיך דברת כזאת? — קרא הזקן בשממון — ואם כן אמת בפיה ומה לך כי נזעקת? ומה לך פה? ואיך תעיז מצח לבוא הנה ולבקש לראות את פני שפרה האמללה אשר אתה בגדת בה? — קרא הזקן וקצפו גדל מרגע לרגע — לא אובה להביט עוד אליך, ברח לך מזה! — קרא שנית ויפן שכמו ללכת.

— לא! — קרא שמעון בכל עז — לא ארפך עד אם שמעת כל דברי. —

— העוד יש אתך דברים להצטדק? העוד תחפוץ לענות איתי בדבריך חנם, הן נגלה מעלך ואון טוב לך בלתי אם להסתר מעיני כל איש ישר למען תחשוך פניך מכלימות ורוק. —

— אך איך שכחת כרגע תורת פיך אשר הוריתני זה עתה לבלתי התגעש ולבלתי היות מהיר חמה, ואתה כה תעשה ותמאן לשמוע צדקתי מפי, הן אני אני הוא אשר אמרתי כי אמת בפי האשה ותאמין לי, ומדוע תאטם אזנך משמוע צדקתי? —

— יען כי לא אאמין עוד בצדקתך, כי איש לא יאמר כי אשה לו בביתו אם אין לו אשה, ואחרי אשר דברת כאלה הן משגע או איש מזמות אתה. —

— ובכל זאת שמע לדברי ואחר תדבר — קרא שמעון מכאב לב.

– דבר ואשמעה – ענה הזקן ויתאמץ לשכך חמתו

שמעון ספר לו ככל אשר קרהו ולא כחד דבר, אהב את שפרה בת בתו זה ימים רבים, אך לא נועז לדבר בדבר הזה מיראה פן לא יתנוה לו, אך מעת אשר נתנה לדוד היה כאיש נדהם וידבר בה בחלום ובהקיץ, ובת האשה אשר גר בביתה אשר גם שמה שפרה בשמעה כי שם שפרה נשא על דל שפתיו האמינה כי היא האהובה, ואחרי אשר כתב פעמים רבות על הגליון שם שפרה האמינה אמונה אומן כי יאהב אותה ותפרוץ לחדרו ואמה אחריה, ובעת מבוכתו כאשר לא ידע דרך אחרת בחר בשקר ויכזב בהן לאמר כי לו אשה בביתו אשר גם שמה שפרה ואך אז הרפו ממנו. הזקן שחק בשמעו את כל אשר נעשה, אך בכל זאת הניע בראשו כמו לא האמין למשמע אזניו ויאמר: אולי צדקת, נראה איך יפול דבר

– העוד תספוק בדברי? – קרא שמעון בלב נשבר – הלא עין בעין תראה כי אמת בפי ועוד תמאן לתת אמון בדברי?! –

– עין בעין לא אראה עוד – ענה הזקן.

– אם תשקול את דברי בפלס המשפט תראה כי כל אמרי פי אמת המה. הן שפרה נשאתי על שפתי, שפרה כתבתי על הגליון, וגם שם בת האשה שפרה הוא, האם תאמין כי המקרה נתן גם לאשתי שם שפרה? אך אם גם היתה כזאת כי אשה לי ושמה שפרה וכל מעיני היו בה הן מי זה עצר בעדי משלוח לקרוא לה, ואיך נהפך לבי פתאום לאהוב נכריה? הן כל אלה יעידו בי ישרי. –

– כל אלה לא יעידו מאומה, אולי אמת בפיך כי אהבת את בת בתי והגה אך בה, אך בכל זאת מי זה לי לידנו יתקע כי אין לך אשה בביתך? אם שמה שפרה או לא, אחת היא, הלא ידעת כי הודאת בעל דין כמאה עדים דמיא. –

– אבל פה אין בעל דין ואין הודאה ואין עדות; השב אתה אל לבך ושקול את דברי במאזני משפט. לוא באמת

אשה היתה לי ועזבתיה ואהבתי אחרי כן את שפרה בת בתך, ההיתה כזאת כי אגלה במו פי סודי לרע לי, הן אך כחסר דעה נחשבתי אז בעיני כל רואי; ועוד זאת אם על מרמה תחיש רגלי, למה זה הסתרתי סוד אהבתי בטרם נפתחי ידיה מחרצבות דוד, ואני לא עשיתי ולא דברתי דבר לנתק מוסרותם, אף כי כלו כליותי בחיקי למראה עיני. ואם כה יעשה איש מזמות אשר דבר בליעל יצוק בו? הגד אתה ואני אחריש! –

– אמנם דברים של טעם תדבר, אבל הגד לי הידע עוד איש בדבר הזה? הספרת זאת לאחד מרעיך? –

– לא! –

– ומדוע? הן אם רק כזבת להאשה למה הסתרת זאת מרעיך? –

– יען כי בקשתי להסתיר סוד אהבתי לשפרה בלבי לבל יודע לאיש אחרי כי היא כבר היתה ארושה לדוד וכל תקוה רחקה ממני, וגם על כן נואלתי לאמר להאשה כי אשה לי יען כי חסתי על כבוד שפרה בת בתך. כה אשמח בה כאשר אך למענה עשיתי זאת, ואם אתם תקומו להפריד בינינו, ידוע תדעו כי חמסי עליכם תרד, דם נקי תשפכו! –

דבריו נגעו עד לב הזקן ויתן ידו לו ויאמר: חכה נא עוד ימים אחרים ואני אעשה ככל אשר תמצא ידי להוציא צדקתך אור.

בערב ההיא נקראו לבית שמואל שקלי האשה אשר ענתה בשמעון כי אשה לו ובתה שפרה והמלמד הליטי, הזקן שם פניו אל האשה ויבקש ממנה כי תספר ככל הדברים אשר שמעו אזניה מפי שמעון, והיא ספרה ככל אשר היה לא כחדה דבר ותשפוך בוז וקלון על שמעון מרבה להכיל ותאמר כי בקש ללכוד את בתה ברשת מזמתו וכי תברך שבעים את ה' על כי פדה נפש בתו מידי הלביא הזה.

– ומה תאמר אתה ? – שאל הזקן את המלמד, אשר ישב ויתן בכוס יין עינו מבלי שמוע את דברי המדברים.

– אני אומר כי לא אדע דבר –

– אבל הן תדע את שמעון ? –

ידעתיו מעת היותו ילד קטן, אשר אז התהללו בו כל בני העיר ויאמרו כי הוא יהיה לגאון בישראל ואביו היה צדיק תמים בן צדיקים וישרים ותמימים זכותם יגן עלינו, אך במות הצדיק בא רשע תחתיו, כלי שנשתמש בו קדש השתמש בו חול; היא היתה לאשה לחיט, חיט פשוט לא בר אבהן ולא בר אורין, לא מוקיר רבנן ולא רחים רבנן, והוא החיט לא נתנהו ללמוד ויברח אל הישיבה ומהישיבה אל ישיבה אחרת עד כי פתאם היה לאחר ונטה מהדרך הטוב –. פני האלמנה נהרו בשמעה דברי המלמד ותקרא: אך זה איש אמת הוא! –

– איש אמת הנני! – קרא המלמד ויניע כל גוו – ומה חשבת בתחלה כי אדבר שקרים? האם לא אירא את ה'? או לא אדע דברי חכמינו הקדושים והטהורים זכרם לברכה, אשר אמרו כי דובר שקרים ידחה רגלי השכינה, וכי חותמו של הקב"ה אמת? האם תחשבי כי רוח מינות נזרקה בי בעיר הזונה הזאת? אני בצדקתי אחזיק כאשר הורוני אבותי ואבות אבותי, ולא אשא פני איש, וגם פני שמעון לא אכיר אף כי עשה לי טובה גדולה ויתמכני בכספו ביד נדיבה, כי במקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד גם לרב, אשר עשה אתנו הטובה הגדולה ויביאנו תחת כנפי השכינה, ואף כי לאיש אשר עשה אתי טובה עוברת בעולם העובר...

– ומה עשה בנטותו מהדרך הטוב? – שאלהו הזקן בראותו כי זרם מדברותיו פרץ כפרץ מים ולא יחדל.

– מה עשה? הוא השליך את הגמרא אחרי גוו ויחפוץ ללמוד בבית מדרש הרבנים? נער תופש תורה מעיר זבלה יבקש ללמוד בבית מדרש הרבנים! האין זאת רעה גדולה?! –

– אך בלעדי זאת לא תדע בו כל עון ?

– גם בלעדי זאת יש ויש, ואף כי הוא הטיב עמדי, טובה גדולה עשה לו, לא אכחד, בכל זאת כאש בוערת בעצמותי בזכרי כי הוא בן עירי והוא יקרא גם היום בספרים חצונים כל היום, ואני הוכחתיו על פניו כי יעזוב דרכו כי בכל לב בקשתי להציל נשמתו, כה יזכני ה׳ לראות אשתי ובני כאשר בקשתי להציל נשמתו, יען כי איש טוב לבב הוא ויעשה עמדי טובה. –

– ומה ענה אותך ? –

– היא שחק ולא ענני דבר, כה יזכני ה׳ לראות בנחמת ציון וירושלים. אמן. –

– אך בכל אלה הלא אין עוד כל עון גדול. –

– אין כל עון גדול ? פשיטא, בתמיה, אין עון גדול ? ואיכא דאמרי יש ויש עון גדול, אבל לא יהי כדבריך, וגם אני גם לזאת סלחתי לו לולא עשה עוד רעה גדולה מאד, אשר בעבורה קללת אלהים רובצת עליו – כל היושבים הביטו איש אל אחיו בשממון.

– ומה היא הרעה ? שאל הזקן.

– זה כשמונה שנים עברו מעת אשר היה לבן שמונה עשרה ועוד לא נשא אשה, הן מאמר מפורש היא בגמרא כי כל אשר לא ישא אשה בטרם עברו עליו עשרים שנה הקב״ה מקללהו – קרא המלמד ויניע בראשו ובידיו ורגליו.

כל היושבים הביטו איש אל רעהו, והזקן הוסיף לשאל: ומאין תדע כי הוא לא לקח אשה ? אולי קים כבר את המצוה הזאת ואתה תאשים אותו חנם. –

– מאין אדע ? אני ? לולא ידעתי נאמנה כי אז לא דברתי כזאת, יודע אני כי החושד בכשרים לוקה בגופו ולולא ידעתי נאמנה כי אז לא טפלתי עליו שקר ואני הוכחתיו כבר על הרעה הזאת, כי אמו תמאן הנחם על כי לא לקח אשה עד הנה. היא אשה היא יתאהב אותו גם עתה כמו אם לא יצא עוד מד׳ אמות של הלכה, אף כי אפיקורוס הוא, והיא

תלמד עליו זכות, אשר לולא היה בעלה החיט בעוכריו כי אז היה לרב וגאון בישראל, אך הוא גרשהו מבית המדרש ויתערב בבנים זרים וילמד מעשיהם, וכל הנשים תלעגנה לה באמרן כי איש לא יתן את בתו לאפיקורוס כזה, והיא בקשה ממני בלב נשבר כי אדבר על לבו כי יקח לו אשה אך הוא לא ענני דבר, כה יזכני אלהם לראות את אשתי ובני בקרוב, כאשר אין רמיה בפי. – פני שפרה נהרו בשמעה דבריו וגם על פני הזקן נראתה שמחה ובכל זאת הוסיף לשאל: אך מאין תדע אם לא לקח אשה ולא הודיע זאת לאמו? –

– לא! זאת לא יעשה, הן היא תתחנן תמיד במכתביה אליו כי יקח לו אשה ולוא עשה כזאת כי אז בשר לה את הבשורה הזאת. ועוד זאת כי אדעהו מיום הולדו ואדע כי מזבלה ברח בהיותו בן שלש עשרה שנה ואז לא לקח עוד אשה, ובמאפליה היה חמש שנים וגם שם לא נשא אשה, לא כאביו זכר צדיק לברכה אשר במלאת לו ארבע עשרה שנה כבר עמד תחת החפה. ומעת אשר עזב מאפליה הנהו פה. –

– אבל הן האשה הזאת תאמר כי אשה לו בביתו – ענה הזקן ויור באצבעו על האלמנה.

– שקר הדבר! ומה גדלו דברי חכמינו הקדושים אשר אמרו: אין מקבלין עדות מפי אשה! – קרא המלמד בחרי אף – האני אשים אשם נפש איש חנם? האני לא אדע כי עון גדול הוא לדבר לשון הרע? לולא ידעתי נאמנה כי עשה את העון הזה כי אז החרשתי, לוא נשא אשה כי אז סלחתי לעונותיו האחרים ועשיתי שלום לו; אך כל דברי אמת המה, כה יחיני ויזכני אלהי אמת לראות בגאולת ישראל ובנחמת ציון – קרא האיש ברגש וישא למרום עיניו.

– אם כן – קראה פתאום האלמנה – כזב לי הנבל הזה, ואין לו אשה ורק להמלט מידי דבר כזאת, אבל לשוא!

לא תנקה מידי בליעל! לשופטים אגיש משפטי! – ובדברה הניפה אגרופה כמו תכין גוה למלחמה.

בכל מאמצי כחם התאפקו השומעים לבל ישחקו, ושפרה אשר לבה רן ושמח בקרבה, כי אהוב נפשה יצא כזהב מזקק מאנה לחכות ותשלח בחפזה את המשרתת לקרוא לו.

– אבל זכרי – אמר הזקן אל האלמנה – כי השופטים לא ישמעו לך, כי אין בו כל עון אם התל בך ויאמר כי אשה לו.

– השופטים לא ישמעו בקולי? האם תם צדק ויֹשר מהארץ, האם האלמנות והיתומות כדמן על פני הארץ תהיינה וכל רגל עובר תדושן? לא! היו לא תהיה! –

– אך מה תאמרי אל השופטים? הן הוא לא דבר אל בתך אהבה ולא הבטיחה דבר ומה תעני בו? –

– ומדוע קרא תמיד שפרה בחלום ובהקיץ גם כתב כזאת על הגליון אשר הנחתי בידי למשמרת? –

– ואת הגליון הזה נתן לבתך לאות אהבה? –

– לא! הוא לא העז פניו לעשות כה לבתי התמימה, הוא כתב ויניח את הגליון על השלחן. –

– ומי הגיד לך כי בבתך דבר, אולי תמצא עוד עלמה אשר שמה שפרה והיא היתה הגיונו ביום ובלילה? –

– ומה אעשה? – קראה האשה בקול בוכים – האם המנו לגוע על כי אני אלמנה עזובה ובתי יתומה היא? –

– אבל זכרי כי לא עשה לך רעה מעודך ומה לך ולו? ועוד זאת כי הוא חשב עליכם מחשבות טובות ויתן על ידי חמשים שקל לשלוח לך למנחה ליום כלולת בתך שפרה – ענה הזקן ויתן לה את הכסף. למראה הכסף נהרו פניה ותאמר: הן זאת ידעתי כי איש ישר הוא ועל כן בקשתי כי יקח את בתי לאשה, אך לא כן רצה ה'. –

– עתה שובי למנוחתך ואל תוסיפי דבר בדבר הזה עוד דבר, כי לא לכבוד הוא לבתך – אמר הזקן.

– צדקת צדקת, ה' יאריך ימיך על העצה הטובה.

לנערה תמימה כבתי לא אדאג לחתנים, כי למאות יבואו אלי יום יום – קראה ותמהר לצאת כי יראה מראות עוד את פני שמעון, ובחוץ נשמעו עוד דברי ריבות בין האשה ובתה לאמר: למי הכסף?...

הזקן ובתו וחתנו הרבו לבקש סליחה ומחילה מאת שמעון על הכלימם אותו, אך שפרה לא עשתה כזאת כי גם בתחלה לא האמינה בדברי האשה, וימי הצרה הוסיפו לה שמחה ביום שמחתה.

אך הפגעים אשר זה דרכם לארוב לכל שש ושמח למסיך לענה ביין שמחתו לא שכחו גם את העליזים האלה. מכתב בא ויטה ידו על השמחים לבל תגדל שמחתם עד בלי מצרים. אחד מרעי דוד הביא את המכתב ויבקש סליחה על כי אֵחר להביאו יען כי חולה היה ויתנהו על יד שפרה אשר נבהלה בראותה כי הכתב מעשי ידי דוד ותתנהו על יד שמעון והוא קרא בו כדברים האלה:

שפרה עדינה! אהבת עולם אהבתיך, בפעם הראשונה ידעתי את האהבה בכל עזוז כחה, ראיתיך, אהבתיך, ומאז נהפכתי לאיש אחר. מעת ראיתי עיניך הטהירות החלותי לחוש רגשות עדינות ונעלות ובהלך נפשי התהלכתי בין מזרי שחק עד כי שכחתי תבל ומלואה, שכחתי את החרצובות אשר שמו עלי הורי בעודני ילד ויתנוני לאשה בטרם נפתח לבי לדעת מה אהבה; לא זכרתי כי חיבתי ראשי למלך בעת המרד וכי עלי להתעתד יום יום למות עת כי אֶתפש בכף, כל אלה שכחתי; אך גם את דרכי הרעים נשיתי ובקשתי אך טוב ודעת ואבקש להיות כמלאך אלהים למען אשוה ואערך לך. שמחות עולם באו בלבי מדי נשאתי שמך על שפתי וכאש צרבת בערה בלבי ואהגה נכאים ונהמתי כילד נוטה למות עת זכרתי אתך ואת חרצובותי. חתן דמים תהיה: – קראו כליותי בתוכי – מתחת החפה תבל להתלורי

על עץ, אך קסם שפתיך ונחש עיניך אסרוני בעבותים ולא נתנוני לעזוב אותך בטרם עזבי החיים באהבת עולם, באהבה ברה טהורה וישרה אהבתיך, ולמענך נכון הייתי להתקדש ולהטהר כשרפי קדש; אך גם לשוב ולהיות כבכור מית, כמלאך אכזרי לבלע ולהשחית כל הקרב אליך וכל שולח ידו להפריד בינגו, כי רק בך ראיתי חיים, חיים שיש בהם חפץ. עד אשר לא ראיתיך בקשתי להשכיח בכוס שברון כעשי והותי ופחדי ומעת חזיתי אותך עדינה, היו שתי עיניך ככוסות יין עדנים להשכיחני תבל ומלואה, גם אמונה גם תקוה נטעת בלבי ואאמין ואקיה.

לא להצטדק לפניך על מעלי ובגדי נגשתי לפניך היום במגלת נהי הזאת אף כי לא נכחדה ממני אשמתי כי שמתי אותך שושנה טהורה למלה בפי יושבי שער, יען כי אזכור כי לב טהור לך ותצדיקני ותדעי כי האהבה היתה בכל אלה ועתה הן אתן נפשי כפר חטאתי...

את נפשי אקריב עתה לחטאת על כי נועזתי לגשת אל סמל הטהור והצדק בידים אשמות מלאו. בחיים לא אמצא עוד חפץ, אחרי כי בלעדך אין חיים, ולמה אאריך נפשי? הלמען היות למשא על האשה אשר בגדתי בה, או למען אפול בידי השופטים האורבים עלי? רק את גרשת זכרון כל אלה מלבי ואחרי כי נגזרתי מנגד עיניך ומפניך אסתר אין טוב לי בלתי אם אחדל משאת עוד את סבל החיים האלה. גם זאת לך היא! את בת השמים נתת עז וגבורה בלבי. מוג לב הייתי ואזלת ידי משלוח יד בנפשי, ואת שמתיני לכפיר אריות אקראך בשמך ודי כח בידי להפוך כל הבא בידי לְעִיָּה ולהקבר תחת המשואות עשו ידי!

הנני מת! ואתן את נפשי כפר חטאתי, בגלי הים כבר מצאתי את המנוחה, אשר בקשה נפשי ולא מצאתי, בעת אשר מכתבי לנגד עיניך. האמנתי כי יצלח בידי לשנות שמי ולהיות לאיש אחר ולראות בחיים, וזאת לא עלתה בידי כי השופט הנאמן אשר מרום ישפוט לא נתן נפשך הטהורה

לפול ברעה. יהי שמו מברך! עתה אראה כי יש עין צופיה וזאת תהיה נחמתי ברגע האחרון, כי השופט הזה יראה ללבי וישא לעוני ויסוכך עליה סלה!

הנני מת! ואתפלל אליך בת השמים שאי נא שמי על שפתיך ותהפך לי חשכת שאול למעון עדן משכן לנפשות טהורות. אמונה נתת בלבי ואאמין בבורא ואאמין בחיי עד ואאמין בגמול ואאמין בענש ואאמין אמונה אמן כי בשפתיך הטהורות תצילני ממצרי שאול. שאי נא שמי על שפתיך ולא ברגז כי רבות שבעתי, מכשול חטאתי היה למכשול לי, וגם שמי יהי לחגא, כל שומעי רעתי ישישו ולמשל אהיה לכל השוגים, כלם יאמרו: ראו כי שמחת חנף עדי רגע... אך לא חנף כי אמלל הייתי, ואם כחנף יחשוב לי זאת אלהי המשפט בבואו במשפט עמי, אנא זכרי לי את חסדך ואל תנבלי זכרוני, כי ממשפטך אירא הרבה יתר מכל מצרי תפתה... חיי בשלוה וזכרי את אוהבך האמלל.

שמעון לא נד הרבה לרעו האמלל ויאמר: אמנם כן הוא כי שמחת חנף עדי רגע, אך שפרה הקריבה אגלי דמע לזכרון אוהבה האמלל ובלבה זכרה תמיד את העגונה האמללה אשר הצילה אותה מהפח הזה.

תם.

3 1761 03546 0419